Præstekald.

En Samling af Breve,

udgiven

af

Herodion.

Med Eet vor Vej bliver lys og klar;
Vi skue elskede Steder!
— Saa mange Stjerner ej Himlen har,
Som Kjærligheden har Glæder!

Anden Deel.

Kjøbenhavn.
Bog- og Papiirhandler C. W. Stinck's Forlag.
Græbes Bogtrykkeri.
1859.

Præstekald.

II.

I.

Hvilsted d. 19de Sept. 1856.

Min Sjæl er stille — stille hos Gud! Fra ham kommer Frelse!

Naar Man har kæmpet med sig selv, saalænge Man formaaede, naar Smerten har udtømt Eens allersidste Kraft, naar Man føler sig træt og mat indtil Døden, — hvilken Fred i Eens Indre!

Øde og Tomhed regjerer derinde ligesom før Verdens Skabelse; der er kun en Afgrund tilbage, og Mørket hviler derover. —

— Men Guds Aand svævede over Afgrundene!

Saa stod jeg da atter for Menigheden med Guds Ord imunde! Et nyt Menneske følte jeg mig, skjøndt i samme Skrøbelighed og Smerte. Jeg var mig selv et Under; men jeg troede derpaa. Intet tvivlende. Ja, samme Skrøbelighed og samme Smerte! Men jeg følte mig stærk i min Svaghed og glad i min Vee. Meget havde jeg vel tabt, den hele Verden! Men Gud, Gud havde jeg vundet!

Det var den attende Søndag efter Trinitatis. Hvor forunderlig det dog skulde træffe sig! Forrige Gang, jeg

prædikede, havde min Text været: — Ingen kan tjene to Herrer, Gud og Mammon. — Denne Gang lød Texten: — Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjerte, din ganske Sjæl, dit ganske Sind! Dette er det første og store Bud. — Det var eet af hine Træf, hvori Gud klarligen er tilstede med sin hellige, barmhjertige Villie. Ja han, Herren, hvem jeg alene skulde tjene, hvem jeg skulde elske over alle Ting, han havde selv valgt Texten for mig!

Og jeg prædikede; det var længe, meget længe siden, at jeg kunde sige, jeg havde prædiket. Mit Indre var ikke længer tomt. Der var en Fylde af Smerte og Glæde deri; den første stammede fra Verden, den sidste kom fra Gud. Begge begejstrede mig i inderlig Forening; første Gang i mit Liv følte jeg ret utvivlsomt, at Aanden var over mig. Ordet kastedes ikke længer huult tilbage i mit eget tomme Indre, men foer ud med Vægt og slog ned i Menighedens Hjerter. Jeg ikke alene talte, men tiltalte; det fornam jeg tydelig. Jeg talte som den, hvem der var givet Noget at tale, og som uvægerlig maatte høres, af hver levende Sjæl. Hvad der hidtil havde fattedes mig, var nu blevet mig givet. Jeg havde hidtil talt som et Menneske, et svagt, elendigt Menneske. Nu talte jeg som et Menneske, der var sendt af Gud!

— Og der de havde sunget Lovsangen, — saaledes staaer der skrevet: — gik Jesus med sine Disciple over Bækken Kedron ud til Oliebjerget. — — Paa denne Side af Bækken hævede sig Jerusalem i al Kjødets Lyst og Glæde og vilde Tummel, i al sin forfængelige Herlighed, i al sin Selvretfærdighed og Brøde. Paa hiin Side udstrakte

sig Gethsemane i sit Mørke, sin Stilhed og Eensomhed, med sin Smerte, sin Lidelsens Kalk, sine blodige Taarer.

O Menneske, det vedkommer Dig! Engang, tidlig eller silde, skal Kedrons Bæk ogsaa flyde gjennem dit Liv, og skarpt adskille mellem Forfængelighed og Sandhed, mellem Glæde og Sorg, Lyst og Smerte. Engang, Du veed ikke, naar, men engang skal visselig ogsaa Du skride over Kedrons Bæk under Sukke og Taarer. Om ikke før, saa naar denne Verden, dette Liv, som Du har elsket saa høit, kun altfor høit, slaa Haanden af Dig, vige tilbage og svinde i Dunst og Taage. Da skal ogsaa Du vandre ind i Smertens øde, stille og mørke Land. Glæden, Tummelen, Herligheden ligge langt bag Dig, og Du vil pludselig føle, at Alt kun var Forfængelighed.

O tænk derpaa itide, og bered Dig paa denne sørgelige, men nødvendige Overgang! Om lidet vil Kedron ogsaa flyde for din Fod. Held Dig, hvis Du, ligesom Jesus, forud har sunget Lovsangen, har givet din Sjæl og dit Liv i hans Haand, som Du skal elske over alle Ting, hvis Villie alene maa skee nu og evindelig! — — —

Nys er Bækken Kedron flydt igjennem mit Liv. Med Gud er jeg gaaet derover. Sørgeligt saae det ud hiinsides, medens jeg stod paa denne Side Bækken, og mit Hjerte gruede. Men, o min Ven, det er langt mindre sørgeligt, end jeg havde forestillet mig. Vel er der eensomt i det Land, jeg nu gjennemvandrer; Verden har ganske forladt mig. Men Guds Engle fare op og ned, bortføre Sorgen, bringe Trøst og Fryd istedet. Vel hersker Mørket trindt omkring mig, men det er en hellig Nats Mørke; Stjernen fra Bethlehem straaler over mig.

Vel hersker Stilheden, en i visse Øjeblikke næsten forfærdelig Stilhed. Men i den dybeste Stilhed lader Guds Røst sig mildt og ømt fornemme. Naar alt Andet tier, taler han; naar alt Andet forlader mig, er han i sin Kjærligheds Fylde tilstede.

Er dette Smertens Land, saa rigt paa Trøst og Lys og Kjærlighed? Hvorfor ikke heller Glædens Land? I Kjødet Smerte, men i Aanden Glæde! Er Aanden ikke Mere end Kjødet? Og Smerten og Glæden forene sig i mit Hjerte til en forunderlig Tveklang af Følelse, som bæver mellem Himmel og Jord, som fra det Dybe stiger mod det Høje i begejstret Flugt. Det er Glæden, som faaer Magt over Sorgen, og henrykkes til sit evige himmelske Hjem.

Nej, jeg ønsker ikke Bedre end at blive, hvor jeg er. Her kan Gud finde mig; her er Vejen til Himlen aaben. Kunde jeg end træde tilbage over Kedrons Bæk i min Tilværelse, visselig, jeg gjorde det ikke. Hiinsides har jeg midt i Glædens Land efterladt en større Smerte, end jeg har fundet her; og her midt i Smerten har jeg fundet en Glæde, som er Mere værd end den hele Verden.

Igaar, Onsdag, var det min Fødselsdag. Jeg nød Sakramentet. Hvor har jeg ikke længtes efter denne Dag, — ikke efter min Fødselsdag, men efter en sand Forening med min Frelser! Den naturlige Fødsel gjælder mig kun lidet; det er Gjenfødelsen i Aand og Sandhed, hvortil jeg nu knytter mit Haab og al min Glæde. Maatte da denne Dag være min Fødselsdag til et evigt Liv, maatte

jeg være bleven et nyt Menneske i Christo til at undfly Dommen og indgaa til hans Herlighed!

Hvad jeg har følt paa denne Dag, lader sig ikke udsige. Jeg følte mig tilmode som den fortabte Søn, der efter en lang Forvildelse paa Verdens Veje, efter at have døjet ubeskrivelig meget Ondt derude, vender tilbage til det fædrene Hjem i dets Hygge, Fred og Kjærlighed, og af den barmhjertige Fader bliver modtagen med aabne Arme. Gud var i Christo; i Christo hengav jeg mig; i Christo tog Gud, den himmelske Fader, imod mig. — Og salig var den fortabte Søn i al sin Smerte.

Da jeg var lille, var Fødselsdagen en ganske besynderlig Fest for mig. Jeg længtes derefter fra Aarets Begyndelse; de sidste Maaneder talte jeg Dagene, de sidste Dage Timerne; den sidste Nat sov jeg slet ikke, deels af Glædesuro, deels forat Dagen kunde begynde brav tidlig. Festerne vare sjeldne i mit Barndomshjem; Opdragelsen var streng, skjøndt kjærlig, Levemaaden tarvelig. Men desto klarere fremlyste de enkelte Festdage af vor jævne Tilværelse.

Det er sandt, den største Glæde laa i Forventningen; naar Dagen endelig kom, var Glæden langtfra saa fuldkommen, som jeg havde forestillet mig. Men det Værste var, at Dagen, skjøndt den henrandt i Glæde, stedse endte med Sorg. Altsom Dagen heldede, drog der sig en Sky over mit Hjertes Himmel, og naar jeg var bleven bragt tilro, græd jeg mig gjerne isøvn. Jeg kjendte ingen sørgeligere Tanke end den, at nu vilde det vare et heelt Aar, over trehundrede og fem og tredsindstyve Dage, inden min Fødselsdag kom igjen. Nu var Herligheden forbi, ganske

forbi; strax den følgende Dag vilde det være, som om den aldrig havde fundet Sted. Det var kun Lidet, at der ingen Gaver, intet Traktement vankede længer; men strax den næste Dag vilde jeg have tabt min Vigtighed i hele Familiens Øine. Det var det, som især græmmede mig. Intet besynderligt Hensyn vilde blive taget til mig; ingen smaa Friheder vilde blive mig tilstaaede; Ingen vilde længer see igjennem Fingre med mine smaa Luner og Skrøbeligheder. Jeg var atter kun en Dreng ganske som andre Drenge. Overgangen var for brat til ikke at være meget følelig; det var et pludseligt Fald fra en højere Tilværelse midt ned i den flade Virkelighed. Det var Grunden til, at min Fødselsdag altid endte saa bedrøvelig, at jeg græd mig isøvn og stod op under dybe Sukke.

Min Ven, jeg holder endnu Fødselsdag; men jeg har lagt af at græde.

Alt har forandret sig; nu finder endog det Modsatte Sted. Jeg seer min Fødselsdag nærme sig uden Glæde, og seer den svinde uden Sorg.

Af Gaver modtog jeg denne Gang kun een; den var fra Thyra, hendes Hænders dyrebare Værk. Jeg kunde have taget den med mig, da jeg var hos hende; men hun tænkte ikke derpaa, førend jeg var borte. Som en sidste Hilsen sendte hun den efter mig. Dog nej, hun maa have fuldendt Arbejdet, efterat jeg var afrejst! Gaven ligger i min Haand; mit Øje dvæler ved en Plet, hvor den straalende Silke allerede er falmet. Det er en Taare, som er falden derpaa. See, saadan er Verdens Herlighed! Der behøves kun en Taare for at bringe den til at falme!

Sløret gled idag af Thyras Billed. Jeg saae

Taaren i hendes Øie, Smertens Trækning om hendes Mund. Jeg tilhyllede det atter, — med bortvendt Ansigt. Min Sjæl var en Afmagt nær; det var med min sidste Kraft, at jeg veeg tilbage fra denne Afgrund af Smerte. Saa stor er min Svaghed! Medens jeg vandrer til Glæden, staaer jeg hvert Øieblik i Fare for at gaa tilgrunde i Sorgen.

Der gives en Kummer i Verden, med hvilken ingen anden Kummer er at ligne. Hvad er Sorgen over Tab, Skuffelser, Krænkelser, endog Forræderi derimod? — Det er Kummeren over sig selv. — Du kan sørge Dig tildøde over andre Mennesker; men der er kun eet Menneske i hele Verden, som kan iskjænke Dig Lidelsens fulde Maal; dette Menneske er Du selv.

Hvor giftig, hvor brændende, hvor fortærende er ikke denne Græmmelse! Den ikke alene angriber det forkrænkelige, men synes ogsaa at angribe det uforkrænkelige Væsen. Den ene Død lurer bag den anden.

Saa ofte jeg er stødt paa denne Kummer, og det er skeet ofte nok, har mit Hjerte, uden at spørge hverken om Hvo eller Hvorledes, strax grædt med den Lidende. Jeg har selv følt denne Kummer. Men Gud lod mig ikke dø deraf.

Man kan altsaa sørge over sig selv? Ja, saaledes sørger Man over Ingen. Der gives altsaa to Personer i Mennesket, een, som sørger, og een, over hvilken der sørges? Ja, der gives trende. Den, som sørger i Dig med denne Kummer uden Lige, det er Christus!

Høsten er tilende. Man siger, jeg har høstet godt og at jeg vil faa mine Lader fulde. Maaskee venter Man, at jeg skal glæde mig derover ligesom den rige Bonde i Evangeliet. Ak, kunde mit Hjerte blot vorde rigtig fuldt af Gud, maatte mine Lader gjerne være tomme! Dog, han har ikke været karrig imod mig; han har opladt sin gavmilde Haand, og vil sikkert ikke igjen drage den tilbage fra mig.

Hvad Ladernes Fylde angaaer, hvis den iøvrigt er noget bevendt, da kommer den virkelig i rette Tid. Jeg har været altfor beskjæftiget med min indre Huusholdning til at jeg ret har kunnet følge Gangen i den ydre. Men saa meget veed jeg, at Huset er udtømt indtil det Yderste, at Man har været nærved at æde mig selv ud deraf. Jeg er glad ved Høsten, for saa vidt som dette graadige Uhyre, som Man kalder Landhuusholdning, har faaet Noget at tære paa. Maatte det blot slaa til, saa er jeg fornøjet; jeg hverken forlanger eller venter, at der skal blive Noget tilovers. Adaare tænker jeg, at jeg skal have bragt mine ydre Vilkaar i en anden og bedre Stiil, som Man siger herpaa Egnen.

Sommeren er henrunden uden at jeg har mærket det, denne Sommer, hvortil jeg havde glædet mig saa ubeskrivelig. Det gik med denne Sommer, som skrevet staaer hos Profeten: — Græsset blev tørt og Blomsteret faldt af, da Herrens Aande blæste derpaa. —

— Men vor Guds Ord bliver evindeligen!

Jeg taler nu kun Lidet eller Intet om Menigheden. Min Ven, undre Dem ikke! Det er først og fremmest med mig selv, at jeg har at bestille. I Himlen er Gud, ufor-

anderlig den Samme i sin Naade og Miskundhed; paa Jorden er Menigheden, lige trængende til, og vel ogsaa ligesaa modtagelig som altid for Guds Naade. Det er Præsten, jeg søger, det skrøbelige, men ikke uværdige Led mellem Gud og Menigheden.

Jeg var begyndt med at finde Skyld hos Menigheden. Da faldt det mig pludselig ind, at jeg selv kunde have nogen Skyld. Og nu giver denne mig saa meget at bestille, at jeg tør haabe, Menigheden vil have faaet sin Skyld forladt, førend jeg bliver færdig med mig selv. Da vil jeg, om jeg lever, igjen tale højt om Guds Menighed og ophøre at tænke paa Præsten.

Ligesom Jesus opsøgte sit fortabte Faar, saaledes opsøger jeg min tabte Menighed. Men det er gjennem mig selv, jeg søger den, med Kjærlighed og Smerte.

Nej, min Ven, misforstaa mig ikke! Naar jeg taler om Kirkens ynkværdige Forfald, mener jeg ikke alene Kirken heri Slesvig, ej heller i Danmark, men overhovedet i den hele Verden, for saa vidt jeg har lært den at kjende. Det er et almindeligt Tidsonde, jeg klager over; den store almindelige Christendom er ikke en dansk Løgn, men en europæisk, at jeg ikke skal tage Munden fuldere. Jeg siger ikke, at Jesu Kirkes Forfatning er slettere heri Slesvig end i Danmark, i Danmark end i Broderrigerne Sverrig og Norge, i Sverrig og Norge end i Tydskland, og saaledes fremdeles videre, men at den er slet overalt i sin hele Vidtløftighed. Forskjel kan der vistnok gives, naar Man gaaer i det Smaa, endogsaa meget stor Forskjel. Paa enkelte Strøg, mestendeels dog i Afkroge af Verden,

og i indskrænkede Samfund, som med Flid mere eller mindre have afsluttet sig fra den store Verden, gives der vel endog, Hvo turde nægte Saadant, endnu lykkelige Mennesker, som under det almindelige Forfald have bevaret det ægte christelige Liv i en gammel nedarvet Troes Eenfoldighed. Vi ville ikke og kunne ej heller gaa irette med og dømme hverandre, ligesaa lidt indbyrdes gjøre hverandre Forrangen stridig; det, vi have at gjøre, er, Hver for sig i al Ydmyghed at bekjende vor Daarlighed. Naar Hver blot vilde feje for sin Dør, vilde hele Guds hellige Stad blive sømmelig reen. Det er denne Tanke, som besjæler mig. Ligeledes har vistnok denne Daarlighed i de forskjellige Lande udviklet sig paa meget forskjellig Maade, eftersom Aarsagerne til Forfaldet have været forskjellige. Den katholske Kirke har efter Ideen endnu ikke opgivet sin Fordring paa at favne Verden, og den protestantiske Kirke ligger ynkelig fangen og vansmægter i Verdens Baand. Begges Ulykke er Verden, fra hvilken de ej kunne udsondre sig. De to Kirker ville snart ikke længer have Noget at lade hinanden høre. I den katholske Kirke Bigotteri, i den protestantiske Indifferentisme; i hiin Raadenskab, i denne Forstenelse, Forvittring og Opløsning; begge Steder fremherskende tom Formalisme. Den Tid skulde endelig synes nær, da der hverken vil gives nogen katholsk eller protestantisk Kirke, da de begge ere gaaede op i eet Guds Rige, som ikke er af denne Verden. Dog Mennesket spaaer, Gud raader. Men isandhed, Gud gjør Intet forgjæves! Maaskee er den nærværende Tids Elendighed netop nødvendig til hans Riges Fuldendelse herpaa Jorden og hans egen Forherligelse i al Evighed.

II.

12te October 1856.

Du længes bestandig; dit Liv er een urolig Higen. Hvad længes Du efter? Naar Du har opnaaet dette, eftertragter Du hiint, dernæst noget andet endnu højere, og saaledes fremdeles i det Uendelige. Men det Højeste, alle Tings Maal og Ende, er Gud. Nuvel, saa piin Dig ikke selv, men spring alt det Mellemliggende over og grib strax det Allerhøjeste! Kast al dit Hjertes Længsel paa Gud! — Saa faaer Du Ro.

Jeg har hørt fra Thyra. Hendes Breve komme sjeldnere; men de ere længere end sædvanlig og inderligere end nogensinde. Hun ikke skriver disse Breve, men lever dem; og det er et forklaret Liv, som udfolder sig deri, Resignationens og Gudhengivenhedens. Det er ikke uden Smerte, dette bævende Liv; men Lyksaligheden straaler sejrende gjennem paa hvert et Punkt, hiint Haab, som aldrig vil beskæmmes, hiin Glæde, som aldrig vil svigte, hiin Fred, som er over al Forstand og aldrig kan gaa tilgrunde.

— — — Jeg har det godt. — saaledes skriver hun: — Min Ven, tvivl ikke derom! Hvad kan et Menneske ønske sig Mere end en lykkelig Fortid, Nutid og

Fremtid? Min Fortid er Erindringen om Alt, hvad Du har været for mig, min Nutid Bevidstheden om, at Du elsker mig, min Fremtid Visheden af, at Intet i hele Tilværelsen kan adskille os.

Jeg var fra Lille af ligesom ved Hjertet fastgroet til Dig, indsugede fra Dig min Livsnæring, voxede og blev stor ved Dig. Saa langt jeg kan huske tilbage, har Du været min Sjæls faste Tanke, længe, længe førend jeg blev mig denne Tanke bevidst. Og jeg havde kun den samme. Det var denne Tanke, som holdt min skrøbelige Tilværelse sammen, som bar mig gjennem Døden, som oplod mig Himlen, medens den fængslede mig til Jorden. Først seent fik denne Tanke Navn af Kjærlighed, ikke førend jeg havde lært at fatte og føle alt Andet, hvad med Navnet Kjærlighed nævnes kan i Himlen og paa Jorden. Da blev det mig pludselig klart, at jeg elskede Dig, at jeg ikke havde Livet udenfor Dig.

Altid har jeg forstaaet Dig; men dog, min Ven, hvor meget bedre, hvor fuldkommen forstaaer jeg Dig ikke nu! Hvert Ord, Du har skrevet, hvert Ord, Du har talt, kommer mig nu atter tilgode, med en Fylde af Betydning, som jeg aldrig har anet. Og forunderligt maa det kaldes, mangt et Ord, som jeg ganske havde glemt, eller som, da det blev udtalt, var falden til Jorden imellem os, lyder nu atter i mit Øre, med hele Øjeblikkets Friskhed, og fordyber sig i mit Hjerte for aldrig at tabes mere. Du er mig nær, Du taler til mig, ganske som i fordums Dage, kun endnu inderligere, fuldere, lifligere. Jeg spørger Dig — jeg veed jo Intet af mig selv — og Du

lader mig aldrig uden Svar, hverken i Glæden eller Sorgen.

Nu veed jeg, hvad Kjærlighed er. Kun Eet manglede til en fuldkommen Kjærlighed imellem os, — at den skulde lære at fornægte sig selv. Hvad er en Kjærlighed uden Selvfornægtelse? Det er som en Fugl uden Vinger, som en Sjæl uden Savn og Længsler. Derfor maatte den guddomlige fuldkomne Kjærlighed aabenbare sig herpaa Jorden i den allerdybeste Selvfornægtelse. Tak, min Ven! Ligesom jeg skylder Dig Alt, saaledes ogsaa dette. Idet Du lærte mig, at Kjærligheden maatte fornægte sig selv, hævede Du den for os begge op i Guddomslivet, paatrykte Du den Evighedens Stempel. Idet vi skiltes fra hinanden for bestandig, bleve vi for evig forenede.

Dersom Du for et halvt Aar siden havde sagt, at jeg kunde elske Dig højere, end jeg gjorde, vilde Du usigelig dybt have krænket mig. Det har Du aldrig sagt mig. Men nu siger jeg Dig det, at jeg elsker Dig højere nu, langt højere end nogensinde. Sikkerlig, Du veed, hvorfor og hvorledes; aldrig er Noget foregaaet i mit Indre, som Du ikke har kjendt og forstaaet. Da Du for Guds og hans kjære Evangeliums Skyld brød med mig for dette Liv, kom jeg til at ære Dig højere, end jeg er istand til at udtale. Jeg vilde sige, at jeg var stolt af Dig, hvis dette Ord ikke indesluttede saa meget af Verdens Forfængelighed. Dog, lad være! Alverden maa høre det: Jeg er stolt af min Kjærlighed! Havde Du ikke viist, at Du elskede Gud højere end mig, havde din Kjærlighed, saa stor den end kunde være, ikke været ægte. Nu er jeg rolig, glad, lykkelig. Jeg har Intet, Intet mere at be=

gjære, Intet at frygte. Savn- og smertefri er jeg vel ikke, saa langt fra Dig; men Noget maa der jo lides herneden for den evige Lyksaligheds Skyld. Naar jeg lægger Haanden paa mit Hjerte og ret betænker dette, maa jeg føle og bekjende, at der dog ej kan gives lykkeligere Kvinde end jeg i den hele Verden. — — — —

Thyra bliver i Huset hos sin Kusine, i et nært og fortroligt, men fuldkommen uafhængigt Forhold. Jeg er inderlig taknemlig for, at hun besidder Midler dertil. Hun danner ligesom en lille Familie i Familien, bestaaende af hende selv, hendes lille Stedsøster, som hun har taget til sig, og hendes gamle Amme, som ikke er vegen noget Skridt fra hende gjennem hele Livet. For den lille Julia, der hidtil har været ude blandt Fremmede eller saa godt som Fremmede, vil hun være en Moder, ligesom den Lilles Moder engang var en Moder for hende. Denne Anordning er i høj Grad trøstelig for mig; den lader sig umulig ønske bedre. Atter og atter maa jeg sande, at han gjør alle Ting vel.

Det er rigtignok øde og tomt og kun lidet hyggeligt, dette Hjem- og Hvilested, hvorefter jeg saa længe havde smægtet. Det egentlige Husliv føres ude i Folkestuen; der hersker Liv og Tummel nok. Jeg sidder ene og stille oppe i den anden Ende af Huset, ligesom paa Aftægt hos de egentlige Beboere. Nu og da lyder den muntre Larm op til mig dernedefra, ligesom Røster fra en fremmed Verden, og vækker mig af mine Betragtninger. En plump og eenfoldig Bondepige lister sig, liig et

Gjenfærd, omkring mig paa Hosesokker; jeg hører aldrig, naar hun kommer, naar hun gaaer. Skjøndt jeg behandler hende venlig, betænker hun sig altid tre Gange, inden hun tiltaler mig, og da skeer det altid kun i hviskende Tone. Det er rimeligviis mit Alvor og den herskende Eensomhed, der stemme hende saa høitidelig. Til bestemte Tider spiser jeg, hvad der bliver sat for mig; det er mig ligegyldigt, hvad jeg faaer, naar det blot er ordentlig behandlet og bydes mig paa en tækkelig Maade. Men stundom kommer der ganske underlige Retter frem. Jeg siger Intet, men lader dem staa, og seer dem aldrig mere. Til at mangle kommer jeg dog ingensinde. Fra mit Ophold i Sydlandene har jeg vænnet mig til at slaa mangt et Maaltid hen med Viin og Brød. Det er mig det Tjenligste og tillige det Kjæreste; har jeg kun dette, hjælper jeg mig altid godt igjennem. Overhovedet er, som De vel kan tænke Dem, alt Saadant mig ligegyldigt; det timelige Ophold afnøder mig kun sjelden en Tanke. Kun Uhyggeligheden har jeg for saa vidt bekæmpet, som jeg ved de til min Raadighed nærmest staaende Midler har stræbt at forjage den fra mit Studereværelse. Tomheden og Eensomheden ere en Deel af det Kors, jeg har taget paa mig, og, er jeg end ikke kommen til at elske Tomheden, er dog Eensomheden bleven mig inderlig kjær. Jeg trænger nu kun til Guds og min egen Omgang.

Ved Daggry er jeg paafærde; min Dag har for mange Pligter til at taale nogen Afkortning. Morgentimerne benytter jeg til de Studier og Arbeider, som den daglige Udøvelse af mit Kald gjør nødvendige. Hele Formiddagen er sædvanligviis helliget til Besøg trindt om i

Menigheden. Jeg besøger Alle, baade dem, der trænge, og dem, der ikke synes at trænge til mig. Intetsteds lader jeg mig afvise; tværtimod gjør Modstanden mig besynderlig haardnakket. Og jeg driver det for det Meste igjennem; er den ene Vej ikke aaben, forsøger jeg en anden, og forsøger ufortrøden saa længe, indtil jeg finder den rette. Det er en Selvfølge, at jeg herved maa gjøre betydelige Omveje; men det fortryder jeg ikke paa; jeg veed af egen Erfaring, at alle Veje føre til Rom. Jeg forsøger i det Smaa at følge Pauli Anviisning, at være Alt for Alle. Mærker jeg, at Døren er lukket for Præsten, lader jeg den gode Nabo, den Lægekyndige, Landmanden, Handelsmanden, endog Politikeren og Verdensmanden efterhaanden banke paa, og et sært Uheld hører der til, dersom Folk ikke findes hjemme for Nogen af alle disse. Guds Ord gjemmer jeg som en Skat, hvilken jeg ej kommer frem med, førend jeg er ganske sikker paa mine Folk. Det er en Gave, som ikke meddeles iflæng, men kun til Udvalgte og overhovedet kun lejlighedsviis. Jeg arbejder kun paa at vinde Tillid og Fortrolighed; det Øvrige vil komme siden, med Guds Bistand. Jeg stræber efter at forstaa og at blive forstaaet af disse Mennesker, som jeg vel føler, staa saa sørgelig langt borte fra mig; jeg gaaer ind paa alle deres Interesser for siden at kunne lede dem ind paa min eneste Interesse, Guds Riges Udbredelse iblandt dem. Og, jeg kan ikke beskrive Dem, min Ven, med hvilken Henrykkelse jeg føler, at jeg kan magte saa godt som dem alle. Men det undrer mig ikke; er jeg bleven en Anden for mig selv, maatte jeg ogsaa blive det for Andre. Denne besynderlige Magt, hvoraf

jeg allerede nu begynder at spore de glæderige Virkninger for mig selv og Andre, ligger i hiin ene, udeelte Interesse. Jeg vil kun Eet, og dette vil jeg i Gud. Naar jeg nu siger: — Jeg vil! — er det ikke blot et Ord, men en Kraft, som gaaer igjennem uden at agte nogen almindelig Modstand.

Eftermiddagen er offret til frie Studier. Jeg har Meget at oprette; kun altfor uforberedt kom jeg ind i mit Embed. Timerne ile med en overraskende Hast. I Mørkningen foretager jeg mig, uden at agte synderlig paa Vejret, en eensom Spadseregang. Ikke alene vandrer jeg alene, men søger, ligesom instinktmæssig, eensomme Steder. Den frie, aabne Hede er min kjæreste Tilflugt. Her farer Vinden i fulde, bevingede Pust henover Jorden. Vinden gjør mig vel; den ligesom frigjør mit Væsen. Enten jeg følger blidelig med den eller kjækt strider den imod, ligesom bærer og støtter den mig, og underholder mig paa samme Tid med mangt et friskt og muntert Indfald. Ikke uden Grund kunde Man sige, at jeg i Tusmørket forlader den hjemlige Eensomhed for paa Heden i al Hemmelighed at holde Stevnemøder med Vinden. Jeg kunde ikke nægte det; jeg er saa ene her paa Stedet, at jeg kunde kalde Vinden min bedste Ven. Den modtager mine uvilkaarlige Sukke, bortvejrer mine smaa Bekymringer, lægger en sval Haand paa min hede Pande, og bereder mig mildt forfriskende Luftbade. Hvad kan Man forlange Mere af en Ven?

Sjelden møder jeg Nogen paa disse øde, vildsomme Veje; sjelden endog lader nogen Lyd sig høre, uden fra Vinden, min muntre, lunefulde Ven. Kun nu og da af-

bryder Hjejlen den herskende Stilhed med sin melankolske Piben. Dog, for nogen Tid siden havde jeg et ikke umærkeligt Møde. En lille Hund kom hen til mig, snusede til mig og blev ved at følge mine Fjed. Forgjæves prøvede jeg paa at kyse den bort; den lod kun en sagte Klynken høre, blev nogen Tid staaende i en vis Afstand, men fulgte derpaa atter mit Spor. Forgjæves har jeg udtømt mig i Kunster for at skille mig af med den; den vil øjensynlig have mig til Herre, og ingen Anden. Ingen vil kjende sig ved den paa hele Egnen. Ingen savner en Hund; men Hunden savner aabenbart en Herre. Saa har jeg da ladet den blive hos mig; det vilde være Synd at skuffe saa megen Tillid, endog hos et stakkels Dyr. Den ligger ved mine Fødder, som et træffende, skjøndt uanseeligt Symbol paa Troskaben. Kun af min Haand tager den imod Æde; kun mig vil den omgaaes. Den holder sig fjernt fra alle Husets Folk for alene at hænge ved mig. Det var atter en Ven; det synes næsten, som om min første Ven, Vinden, har ført den anden hen til mig. Nu har jeg tvende Ledsagere, naar jeg spadserer. Men endskjøndt Vinden og Hunden begge ere Venner af mig, synes de dog ikke at skulle blive Venner indbyrdes. Vinden han sin Fornøjelse af at blæse Hundens lange Ørelapper ivejret og tude den lige ind i Øret, og Hunden stikker Halen mellem Benene og blirer med Øjnene, naar Vinden ret tager paa at blæse. Men lad dem selv derom, hvorledes de komme tilrette indbyrdes!

Naar Aftentaagen sænker sig, med Vestenvind ikke sjelden med en kold og klam Guse fra Vesterhavet, vender jeg om og begiver mig hjem, endskjøndt Vinden ofte søger

at overtale mig til at gaa et lille, et ganske lille Stykke længer. Men jeg er af en bestemt Karakteer, endog mod mine Venner. Det er mørkt, naar jeg kommer hjem; en liden Stund sidder jeg gjerne imørke for at sunde og samle mig. Min anden Ven, som har faaet Mere end Nok af den første, gaaer strax tilro paa mit lille Fodtæppe.

Den korte Aften ved Lys tilbringer jeg i stille Syssel med mine egne personlige Anliggender. Jeg gjennemlæser paany Deres og Thyras Breve, og besvarer dem. For at tilfredsstille Dem, min Ven, maa jeg rigtignok undertiden tage Dagen tilhjælp. Thyra er mindre fordringsfuld; hun tager tiltakke med kortere Breve. Men hun kjender mig jo ogsaa tilbunds iforvejen og forstaaer mine Tanker og Følelser langtfra.

Den sidste Aftentime tilbringer jeg ved Instrumentet. Det er for det Meste gamle alvorlige Sager, jeg spiller; kun nu og da blander sig en livligere Folkemelodi eller en anden lignende Reminiscents fra svundne Tider og den store brogede Verden ind i mit Spil. Det er en lykkelig Time. Lidt efter lidt kommer Alt til Hvile i mit Væsen; Smerterne opløses, Sorgen slumrer ind, Savnet smægter et Øjeblik, og døer. Da bliver det stille, stille. Guds Kjærlighed bærer gjennem Natten, med Fred for alle Sjæle. Saasnart den sidste Tone er hendøet, opsender jeg mit sidste Suk for denne Dag, og gaaer tilhvile. Men først fylder jeg mit Hjerte med hans hellige Ord, forat han maa være Sjælen i mine Drømme, at han maa være ikke alene min første, men min faste Tanke, naar jeg atter aabner mit Øje, at skue en ny Morgenrøde.

I Begyndelsen forstyrredes jeg ikke lidet i min

Aftenandagt ved den Opdagelse, at jeg ikke var ene derved, som jeg troede. En Puslen under mine Vinduer gjorde mig opmærksom; snart kom jeg efter, at ikke alene Folk fra Gaarden, men ogsaa fra Byen jævnlig vare tilstede for at høre Præsten lege saa bevægelig paa sit Instrument. Havde intet Andet røbet mig Hemmeligheden, maatte den udenfor mine Vinduer sammentraadte Jord have røbet den. Som sagt, i Begyndelsen forstyrrede det mig; men snart vænnede jeg mig dertil, og nu tænker jeg aldrig derpaa. De Hemmeligheder, som jeg tolker gjennem Tonerne, maa gjerne Alverden kjende. Denne Time bereder mig selv saa megen Glæde, at jeg vel kan unde Andre Noget deraf.

Ofte har jeg hørt klage over, hvor vanskeligt og besværligt det er, at komme udaf det med sine Tjenestefolk. Jeg mærker Intet til denne Vanskelighed. Det er sandt, jeg giver mig kun Lidt af med dem; men netop den Frihed, jeg forunder dem, kunde give Anledning til mangen en Unode. Det gjør den ikke. De ere ærbødige, tjenstvillige, lydige. Saasnart jeg nærmer mig, forstummer Larmen og Lystigheden, som rigtignok undertiden gaaer vel vidt; saasnart jeg trænger til Noget, ere alle Hænder beredte til at tjene mig. Det er ikke Frygt; thi aldrig har jeg sagt et ondt Ord til Nogen af dem. Er det da Kjærlighed? Jeg veed det ikke. Den kan jeg endnu neppe have fortjent. Jeg behøver kun at sige en Ting een eneste Gang, jeg behøver endog kun at yttre et stille Ønske desangaaende, for at være ganske sikker paa, at Tingen skeer, og ganske som jeg vil. For saavidt min Ven, er jeg ligesaa lykkelig som — Høvidsmanden i Kapernaum.

Jeg vender uvilkaarlig tilbage til en Forestilling,

som jeg tidligere med Glæde har berørt. Det synes virkelig, som om Gud i de sidste Dage har forundt mig en ganske besynderlig Naadegave til at indvirke paa og raade over Gemytterne, ikke alene til at røre og indtage Hjertet, men ogsaa til at lede og bøje Villien — efter mit Tykke. Nej, de sidste Ord tager jeg igjen tilbage, som om de ikke vare skrevne; det er ikke efter mit vilkaarlige ufuldkomne Tykke, men efter Guds, der virker Alting i mig. — — Denne Magt, o Herre, dersom Du virkelig har givet mig den, lær mig at bruge den efter din Villie! Hvis ikke, — ja, hvis ikke, da tag denne Magt tilbage, og lad mig vandre, som jeg kan, i min Skrøbelighed, dog i Naade, uden stor Indflydelse, men ogsaa med ringere Ansvar! Min Gud, jeg forlanger ikke Mere, end blot at vorde een af de Sidste, der blive tagne tilnaade for Jesu Skyld! — Amen!

III.

5te November 1856.

— Igaar blev jeg født; — imorgen skal jeg dø; — jeg lever kun idag af Naade og Barmhjertighed. —

Saaledes skal ethvert Menneske tænke, og i denne Tanke skal det handle. Her have vi kun Øieblikket at raade over; det gjælder om at benytte det. Hist venter os Evigheden; det gjælder om at vinde den. Hvad skal Den med en Evighed, som ikke har vidst at bruge et Øieblik?

— Igaar blev jeg født; imorgen skal jeg dø. — Imellem Liv og Død er der kun et bævende Øieblik. Hiinsides Livet er der Intet; hiinsides Døden er der heller Intet; — mellem begge er der kun et Øieblikś Tilværelse. Men det er Evigheden, som bæver i dette Øieblik. — Grib det evige Liv! — raaber Paulus. — Det er i Øieblikket, og svinder med Øieblikket.

Ja, Evigheden er i Øieblikket! Var ikke den evige Gud engang selv en Øieblikkets Skabning? Ordet, som var fra Evighed, blev Kjød i Tidens Fylde.

Derfor sige Menneskene, uden at tænke over, hvad de tale: — Dette hellige Øieblik. — Ja, det er et helligt Øieblik, som vi leve! Thi Evigheden er deri. Og det gjælder om, at vi agte det for helligt, som det er, at vi

benytte det i Følelsen af den Evighed, som bærer deri. Dersom vi gjøre dette, have vi alt i Øieblikket vundet Evigheden, leve vi allerede nu det evige Liv.

De spørger, hvorledes det senere gik med Tienden, og yttrer ved denne Lejlighed det fromme Ønske for os Præster, at Staten dog engang vilde sætte os paa fast Gage, ligesom de andre Embedsmænd. Ak, min Ven, hvor lidet har De forstaaet mig!

— Derfor bevare os Himlen naadig! — maa jeg udbryde til Gjensvar: — Derved vilde det sidste, om end trykkende Baand være brudt mellem Præsten og hans Menighed, og paa den anden Side det sidste Baand være knyttet til at fuldende Kirkens Afhængighed af Staten og Verden. Saa var da Præsten endelig fuldkommen Statsembedsmand! Dette Ene manglede kun, at han ogsaa skulde blive lønnet af Staten.

Ved en flygtig Betragtning, nævnlig fra et verdsligt Standpunkt, kan slig Anordning vistnok synes meget fordeelagtig og ønskelig. Præsten vilde derved opnaa en tilsyneladende kostbar Uafhængighed, og i det Hele komme bedre udaf det. Han vilde for største Delen være fri for det ulykfalige Kjævleri med sine Sognefolk om Mit og Dit. Bønderne vilde udrede Tienden ligesom enhver anden Skat, uden at tænke paa, at den tilfaldt Præsten, og følgelig uden at misunde ham Nydelsen deraf. Præsten kunde langt bedre beregne sit Udkomme, og under alle Omstændigheder gjøre Regning paa en til hans Tjenestetid, Forhold, maaskee ogsaa Fortjenester svarende Forøgelse i Indtægt.

Ja, hvis Udkommet er Hovedsagen, da tier jeg bomstille. Jeg seer i Aanden de gode Dage, vi Præster kunde komme til at opleve, givende vore Sognefolk alle en god Dag. Ja tilvisse vilde vi komme udaf det, udaf det Hele baade med Gud og Menneskene. En kostelig Uafhængighed! Staten lader prædike. Vil Man høre vor Prædiken, saa er det godt; vil Man ikke, saa kan Man lade være! Vi ere kongelige Embedsmænd, og ville under alle Betingelser indtage en værdig Stilling blandt vore Omgivelser.

Men mærker De da ikke, min Ven, hvad denne Uafhængighed er værd, og hvor dyrt den kjøbes? Det er en falsk Perle, hvorfor Man sælger og bortgiver sit sidste Eje. Mærker De ikke, at De herved fjerner Dem et Skridt endnu fra Kirkens og Menighedens Idee, og i samme Forhold træder Verdens Kjødmasse nærmere? Det er paa den gale Side, at Baandet brydes og Baandet knyttes. Paa Statens Side skulde det brydes og paa Kirkens Side knyttes; Præsten skal ikke tilhøre Staten, men Kirken. Og er det end kun et usselt, ofte i smertelig Grad trykkende Baand imellem Præst og Menighed, som der her er Tale om, saa er det dog altid et Baand og eet af de allersidste. Endnu tilhører dog Præsten Menigheden, for saa vidt som denne ernærer ham. Skulde Baandet løses, maatte Kirken selv løse det, og andre bedre og stærkere Baand maatte være knyttede forinden. Indtil da maa enhver rigtig Præst med Glæde, er det end kun en smertelig, taale Trykket af dette Baand.

Hvad min Tiende angaaer, saa haaber jeg nu at være kommen vel derover. Da Tiden var, lod jeg tælle og tog min Tiende i Kjærven. Men endnu medens Sa=

gen stod paa, sammenkaldte jeg mine Sognefolk og forelagde dem en efter Pastoratsbøgerne normeret lav Ansættelse af alle Ydelser, derunder indbefattet Kvægtiende, Smør og Brød, Alt i en Slump beregnet til reent Korn. Hermed erklærede jeg mig tilfreds for min Embedstid, og overlod til Sognefolkene selv, indbyrdes at repartere, som de fandt det billigt. Dette Forslag vakte en almindelig Tilfredshed og blev strax antaget. Staaer altsaa kun tilbage, at Repartitionen bringes istand. Med Hensyn hertil nærer jeg rigtignok en grundet Frygt; thi, saa ofte mine kjære Sognefolk end grande og grande, have de dog ondt ved at blive enige om nogensomhelst Ting. Men vist er det, jeg kan ikke gjøre Mere.

Jeg maa være fri udadtil, ligesom indadtil. Er jeg bleven det Første, tænker jeg ikke, at det Sidste skal koste mig synderlig. Her komme vi atter paa Kapitlet om Uafhængighed; men det er en ganske anden. Jeg vil være uafhængig indenfor Grændserne af det mig betroede Kald. Jeg har de hellige Apostle for Øje, som kun havde een Ven, Christus, eet Hjem, Kirken, eet Eje, Fortrøstningen til det evige Liv. Kan jeg end aldrig opnaa deres Frihed her paa Jorden, vil jeg dog følge i deres Fodspor, saa lige og saa nær, jeg kan, indtil jeg føler alle Baand falde, og jeg hastig samles med dem i den fuldkomne Friheds salige Rige.

— Frelse! — Frihed! — Fred! — Hvilke tre dejlige Ord, og hvilken Klang have de ikke i Verden!

Rejs Verden rundt og lyt til Menneskenes forvirrede, uensartede Tale! Alverden lader i al Tale kun disse tre

Ord lydelig fornemme. Disse tre Ord udgjøre ligesom hele det menneskelige Sprog; herunder indbefattes hele det meneskelige Begreb: — Frelse! — Frihed! — Fred! —

Men ak, det er ligesom idrømme, at Menneskene udtale dem! Nogle med Suk, Andre med Raab, Andre med Klage. Ak, de vide ikke, hvad de selv sige! Men selv idrømme kundgjør sig det almindelige Savn.

Thi dette Fællessprog i tre Ord viser, hvor Mennesket ifølge sin Natur hører hen, hvad alle menneskelige Ting uvilkaarlig stile efter.

Hvor findes Frelse? — Alene hos Gud i hans elskelige Eenbaarne, af Naade og Barmhjertighed.

Hvor findes Frihed? — Alene hos Gud, i den fuldkomne Samklang med hans faderlige Villie.

Hvor findes Fred? — Alene hos Gud, i hans evige Kjærligheds fuldkomne Rige.

Jeg sad igaar og snakkede med en Huusmand, som er flyttet herud fra Byen, en meget forstandig og meget skikkelig Mand. Talen faldt paa hans Udkomme, og da jeg hørte, at han havde tre Piger og to Drenge, yttrede jeg, at det maatte falde ham strengt at komme igjennem med saa mange Børn.

Manden traf paa Smilebaandet. — Nej, Hr. Pastor, — svarede han: — jeg takker Gud for de Børn. Børn ere overalt en Guds Velsignelse, men især paa denne Egn. Mine fem Børn er mig for Øjeblikket saa godt som en Kapital paa henved fire tusinde Rigsdaler. —

— Det, maa jeg sige, forstaaer jeg ikke. — udbrød jeg forundret.

— Ja, seer De, Hr. Pastor, det er rimeligt nok. Det er nu saadan et — et Principal paa vor Egn, at det, Man har kostet Noget paa, ogsaa i Tiden skal indbringe Noget. Kapital er Kapital, enten Man anvender den paa Menneskene eller Jorden. Derfor er det ogsaa billigt, at vore Børn engang svare gode Renter af den Kapital, som vi have sat i dem. Nu forstaaer De mig nok. Mine fem Børn ere alle frahaanden og tjene alle en god Løn. Hvad de indtil videre tjene, give de os, deres Forældre, og det er en kjøn lille Sum mellem Aar og Dag. Hjemmefra faa de Uldent og Linned og Alt, hvad de behøve; dertil gaaer en Deel, dog ikke nogen stor. Resten er vor lovlige Rente. Dog, Gud være lovet, endnu have vi saa temmelig kunnet slaa os igjennem den foruden! Vil han fremdeles give Held dertil, skal denne Rente blive en ny Kapital, som før eller senere igjen skal komme vore kjære Børn tilgode. —

Saaledes forholder det sig virkelig; Børn ere her paa Egnen en reen Velsignelse, endog for fattige Forældre. Børnene tage Sommertjeneste, saasnart de ere ti Aar gamle, fattige Børn endnu meget tidligere, allerede i syv- og otteaars Alderen, og Lønnen er forholdsviis meget betydelig. Om de end ikke indbringe Noget i denne Alder, saa koste de dog heller ikke synderlig. Og naar de strax efter Konfirmationen komme i fast Tjeneste, yde de Familien en rigelig Erstatning for hvad de have kostet den. En rask Dreng stiger i nogle Aar fra en Løn af fjorten til tyve Specier. Pigerne lære Knipleriet fra deres femte eller sjette Aar. Tidlig begynde de selv at tjene Noget, og, dersom de i voxen Alder foretrække at blive hjemme, istedet-

for at tage ud at tjene, blive de i Almindelighed ogsaa paa denne Maade en Støtte for Familien. Det gjælder paa denne Egn om at gjøre Nytte og selv erhverve sig Noget. Og der fattes i Virkeligheden heller ikke Meget i, at jo Enhver, som det hedder, kan staa paa sine egne Been, saasnart han eller hun i Virkeligheden har faaet sikkert Fodfæste.

Overhovedet er det en saare lykkelig Egn med Hensyn til Udkommet. De fleste Smaafamilier have Jord til et Par Køer. Hvis Manden ikke driver noget Haandværk, gaaer han paa Dagleje, og Daglønnen er saa betydelig, indtil fem Mark og Kosten, at en dygtig Arbejder vel kan leve med Familie endog uden Jord. Kun med Hensyn til Mælken, den første Fornødenhed paa Landet, kniber det da gjerne; derfor ansees Jord for en Herlighed, om det end kun er nok saa lidet. Hvo, som ikke har Evne til at holde en Ko, holder en Geed. Enkerne og ældre eller svagelige Piger, som staa ene i Verden, sætte deres Liid til Kniplerіet, og finde derved i det Mindste et tarveligt Underhold. Pigerne paatage sig gjerne, som det kaldes, at syslе hos een eller anden Familie, for Kost og Vaaning. At sysle er at besørge de daglige Smaasysler, som Huset udkræver, at malke et Par Køer, holde reent, rydde op, overhovedet gaa Huusmoderen tilhaande. Om Tjenestefolk er der saadan Rift herpaa Egnen, at Lønnen er stegen indtil det Urimelige. En dygtig Karl kan faa hundrede Daler og derover, en dito Pige saavel halvtreds. Er et Tyende ikke tilfreds, hvor det er, kan det rafkvæk sige op, temmelig sikker paa, andetsteds at kunne tjene en endnu højere Løn. Haandværksfolk maa Man i

Almindelighed betinge sig et halvt Aar iforvejen, uden dog at kunne være sikkre paa dem til den bestemte Tid. Glad maa Man være, hvis de blot ikke narre En altfor langt over Tiden.

Saaledes finder Enhver i det Mindste sit nødtørftige Underhold, og Ingen synes at trænge. Det hører nemlig til de smukke Træk hos dette Folk, at Enhver sætter en Ære i at komme igjennem ved egen Hjælp, og undseer sig ved at begjære fremmed Understøttelse. Trængende gives der altsaa vistnok, her som andetsteds; men Man maa med Flid opsøge dem. Vi kjende her ikke andre Tiggere end gjennemrejsende Haandværkssvende. Kun om en Smule Mælk indløber der nu og da bønlig Anmodning; det er Noget, som de stakkels Folk ej kunne faa for Penge og heller ikke undvære.

Til den øjensynlige Nød, som i andre Egne, navnlig i Udlandet, saa ofte har knuget mit Hjerte, bliver jeg her, Gud være lovet, altsaa aldrig Vidne. Hunger, Nøgenhed, Kulde, ere skrækkelige Ting, ikke alene for selve de Lidende, men ogsaa for ethvert menneskeligt Væsen, som de tage til Vidne paa deres Lidelse. Derfor skal det ogsaa hedde paa den yderste Dag: — Jeg var hungrig, og I gave mig at spise, jeg var nøgen, og I klædte mig! — Det er paa Barmhjertighedens Gjerninger, at Herren skal kjende Sine.

Ak, hvor mange maa ikke gaa om i Verden med hungrige Munde, — ak, hvor mange flere med hungrige Hjerter! Hvor meget sørgeligere er ikke dette Sidste!

Hvor ofte har jeg ikke lagt Mærke til dette vansmægtende Blik, hvor ofte har jeg ikke hørt dette kvalte, ube-

vidste Suk, som røbede Hungerens, Savnets dybe Lidelse! — Jeg forstod og beklagede Eder, I arme Vansmægtende. Jeg kunde ikke hjælpe Eder. — Gud oplade sin milde Haand over Eders Hjerter!

Jeg har selv lidt denne Hungers Kvaler; jeg kjender den tilfulde. Verden og den godlidende Menneskehed byde tusinde Ting. Hjertet smager derpaa, og lader dem ligge. Nej, det er efter Gud, at Hjertet hungrer, og en bedre, sandere Tilværelse!

IV.

18de November 1856.

Iforgaars Aftes, just som Kirkeklokken ringede Solen ned, faldt den uvante, elektriserende Lyd af et Posthorn i mit Øre, og en Vogn rullede rask ind i Gaarden. Jeg foer ivejret og løb til Vinduet i Sideværelset. Ganske rigtig, en Postvogn svingede under lystige Smæld op foran Døren. Hvem kunde det være? Endeel urimelige Forestillinger fore igjennem mit Hoved, og vare ligesaa hastig svundne, som de vare komne. I Vognen befandt sig, foruden Kudsken, kun een Person; men denne var saa uformelig indbyldtret i Rejsetøj, at der ikke engang med Hensyn til Kjønnet lod sig gjøre nogen rimelig Gisning. Bagdelen af Vognen syntes fyldt, ikke alene med Rejse-, men ogsaa med Flyttegods, hvoriblandt en lille Dragkiste og flere omfangsrige Byldter. Det var under alle Omstændigheder aabenbart, at Besøget ikke hørte til de almindelige.

Mit Hjerte bankede højt, da jeg traadte ud i Gaarden for at tage imod min ubekjendte Gjæst. Min Karl havde allerede sat Vognstigen til; Kudsken var allerede sprungen af Vognen og var begyndt at spænde fra, førend det lykkedes den Rejsende, saavidt at rede sig udaf sin Indpakning, at Ansigtet kunde komme tilsyne. Endelig

saae jeg dette Ansigt, disse kjære gamle Træk, men kunde neppe tro mine egne Øjne. Men da jeg hørte den velbekjendte Stemme: — Her er jeg, Hr. Pastor, med mange Hilsener! — Her er jeg da endelig! — da kunde jeg umulig tvivle længer; det var den gode Martha, Thyras gamle trofaste Amme. Da blev jeg stærkt og underlig bevæget og udbredte mine Arme imod hende. Hun vaklede paa Vogntrappen; hun forviklede sig i Kapperne. Jeg tog hende i min Favn og løftede hende med øm Vaersomhed ned paa Jorden.

Min første Rørelse var Glæde, min næste var iisnende Frygt. Med bævende Stemme spurgte jeg: — Staaer Alting vel, Martha? —

— Ja, Alt staaer vel, Hr. Pastor; — svarede hun: — men jeg er ligesom mørbanket i mine gamle Lemmer. —

Og saa rokkede hun ind, ikke i Dagligstuen, hvor jeg viste hende hen, men i Kjøkkenet. Jeg lod hende følge sit eget Hoved, og ventede i Taushed paa, hvad der vilde komme. Og Martha lod mig ikke vente længe; saasnart hun blot havde faaet Kapperne og Kaaberne af, kom hun strax til sig selv, og hendes Ubehjælpsomhed var aldeles forsvunden. Ihast var hun kommen til de indre Dele af sin overflødige Beklædning, og fremtog en lille Brevtaske, som hun overrakte mig med de Ord: — Det er til Dem. Gaa nu, Hr. Pastor, og lad mig finde mig selv tilrette! — Her er jo, ved Gud, ganske ordentlig! — tilføjede hun, idet hun saae sig om. Men jeg blev ikke for at høre Mere.

Jeg begreb det Hele, forend jeg aabnede Brevet. Thyra havde forestillet sig, hvor ene, om end ikke for-

ladt, jeg maatte føle mig, hvor ringe min Betjening, hvor ufuldkommen min Pleje maatte være i den halvøde Præstegaard, og havde sendt mig en Deel af sig selv for at omgaaes, tjene og trøste mig. Ja, en Deel af hende selv, det er ingenlunde for meget sagt. Ligefra Fødselen havde Martha været hendes uadskillelige Ledsagerinde gjennem Livet, og hun elskede hende med en isandhed datterlig Kjærlighed. Først havde hun været hendes Amme; derefter var hun bleven Huusholderske paa Herregaarden; senere var hun i en lignende Egenskab med Thyra bleven optagen i Tantens Huus i Kjøbenhavn; endelig var hun ved dennes Hedengang fulgt med Thyra i hendes Eensomhed. Aldrig havde de været fra hinanden, og kun Døden skulde have skilt dem ad. O isandhed, dersom jeg ikke kjendte Thyras Kjærlighed, dersom jeg ikke af Erfaring vidste, hvad denne er istand til at offre, skulde jeg have kaldt dette det største Offer, hun kunde bringe mig. Tænk Dem, min Ven, hun er knyttet til dette gode gamle Menneske ved et heelt Livs Vane, ved alle sine Glæder og alle sine Smerter, ved en Hengivenhed, som alle hendes Erfaringer have tjent til at befæste. Og hun skiller sig ved hende — for min Skyld! Begriber De, hvorledes dette maa være gaaet mig tilhjerte?

Thyras Brev gav kun den allersimpleste Forklaring; ved at læse dette skulde Man have troet, at det var en ganske almindelig Foranstaltning, ingen besynderlig Tanke værd. Men jeg behøver ingen Forklaring.

Maaskee — hvorledes kan jeg tvivle derom? — har Thyra ogsaa havt en anden Grund til at sende Martha, som ligger mindre klart for hendes Betragtning. Hun

har havt en dunkel Følelse af, at hun i Martha, der ligesom havde optaget hendes Sjæl i sin, paa en vis Maade vilde være mig nær i det Fjerne. Hun vidste, at Martha ganske vilde handle i hendes Aand i hele sit Forhold til mig; og under alle Omstændigheder var hun et levende Mellemled mellem mig og hende, hvorved en mere umiddelbar, i alt Fald en mere virkelig Berørelse blev gjort mulig. Kvindehjertet er et Dyb, hvori det ikke er let at see tilbunds, saa meget mindre, som Alting hviler ligesom under Slør dernede. Lige indtil sit allerinderste Væsen fornægter Kvinden ikke Blufærdighedens Lov. Og hendes Hjertes Rørelser ere ofte saa fine, at den i Verden øvede plumpe Seekraft ej formaaer at iagttage dem. Følelsen er hendes Liv; men denne Følelse bestaaer for en stor Deel af Instinkter, Anelser, dunkle Fornemmelser, mystiske Henrykkelser, hvoraf det mandlige Hjerte aldrig har havt nogen Mindelse.

Men jeg kjender min Thyra. Hun har lært at anskue med min Aand; men jeg har lært at føle med hendes Hjerte.

Da jeg en Time senere traadte ud i Kjøkkenet, fandt jeg til min Overraskelse, at Martha allerede ikke alene havde fundet sig tilrette i Huset, men ogsaa havde overtaget hele Huusbestyrelsen. Pigerne vare satte i fuld Virksomhed; hun selv syslede med Travlhed frem og tilbage. Det gik fraahaanden, maa De tro. Det var, som om Martha hele sin Levetid havde regjeret i Hvilsted-Præstegaard. I Begyndelsen maa vistnok Folkene have studset ved denne myndige Huusbestyrerinde, som med

Extrapost fra Landevejen foer lige ind til dem. Men de tvivlede formodentlig intet Ojeblik om, at det jo saa skulde være, og bøjede sig villig under denne muntre og milde, skjøndt djærve Myndighed.

Martha skyndte sig med Theen, dog ikke for sin egen Skyld, men for min, skjøndt, som hun vist medrette sagde, hun nok ogsaa selv kunde trænge til Noget, da hun saa godt som Intet havde faaet ligefra Morgenstunden. Theen var snart færdig. Men nu opkom der en Vanskelighed, hvorpaa jeg ikke havde tænkt. Martha paastod, at hun vilde drikke ude, og jeg vilde have hende hos mig inde ved Bordet. Rød var hun, men endnu rødere blev hun, medens hun haardnakket stred for at sætte sin Villie, i Forbigaaende sagt, den pure Ydmyghed, sejerrig igjennem. Men hun kunde ikke; jeg var hende for stærk. — Siig, Martha, — talte jeg sagte til hende: — sendte Thyra Dig ikke herover, forat jeg ikke skulde føle mig saa ene? Nu, saa indseer Du vel, at, hvis jeg ikke skal sidde alene og spise min Mad, maa Du enten komme ind til mig i Stuen, eller jeg ud til Dig i Kjøkkenet. — Det slog hende; hun blev pludselig taus og følgagtig, satte sig tilbords med mig og skjænkede Theen, fuld af Undseelse, men ikke uden en vis glad Tilfredsstillelse. Begge Dele klædte den gamle Kone hjertelig vel.

Saa sade vi da overfor hinanden. Det Hele var mig endnu som en Drøm. Var det virkelig den gode trofaste Martha, som havde Plads overfor mig, lidt stiv, men dog fuld af Hygge, med sit friske, rødmussede Ansigt og sit venlig blinkende Oje, i sin halv landsbyagtige, halv kjøbstadmæssige, simple, men ved Reenhed og Orden

udmærkede Dragt? Og dette Aftensbord med sin nette, endog pyntelige og overflødige Anretning, med Maskine, Fyrfad, Kongerøgelse og Servietter, — var det virkelig mig, som sad derved? Isandhed, det var ikke saa ganske underligt, naar det forekom mig, som om det var den første Gang i lang Tid, at jeg ordentlig sad tilbords.

Jeg opfordrede Martha til at fortælle, uden dog ved bestemte Spørgsmaal at lede hende nærmere ind paa Sagen. De vil vistnok forstaa denne meget naturlige Tilbageholdenhed i mit Væsen. Det var kun med mig selv, i Guds Overværelse alene, at jeg fri og rolig kunde betragte og afhandle Forholdet imellem mig og Thyra. Og dog, saa besynderlig er Menneskenaturen, uagtet hvert Ord, der aabnede Marthas Læber, beredte mig Frygt og Smerte, ønskede jeg dog saa inderlig at høre og erfare Noget.

Men Martha hvem jeg aldrig havde kjendt hverken som den Ordknappe eller Indesluttede, holdt ligesom Tand for Tunge. Der fandtes i hendes Væsen et lignende Forbehold som i mit, ja et langt bestemtere. Der var ligesom en Linie imellem os, hvilken hun ikke vilde overskride. Og hun havde let ved at holde sig paa sit Eget; thi jeg havde ikke Hjerte hverken til at lokke eller til at true hende. Vort Maaltid var desuden snart tilende. Martha havde ikke Ro paa sig; hun maatte op at sysle til Natten. — Sysle — det Ord havde hun allerede lært, det allerførste, og bragte det strax i Anvendelse.

Til Natten, — det bragte mig til at tænke paa, hvor i Huset jeg passende kunde indlogere den værdige

Matrone. Hastig var jeg enig med mig selv; men at blive enig med Martha, det var ikke saa let. Den forrige Vanskelighed kom atter frem, og en ny Strid blev uundgaaelig nødvendig. Martha havde udseet sig et lille Kammer ude ved Bryggerset til sit fremtidige Værelse; jeg derimod paastod, at hun skulde flytte ind i det mindste af Gjæstekamrene, som laa nærmest op til Dagligstuen. Jeg maatte atter frem med eet af mine slaaende Argumenter. — Kjære Martha, — sagde jeg: — jeg betragter Dig ganske som en dyrebar Gave, hvilken Thyra har sendt mig. Nu spørger jeg Dig, om det vel kunde falde mig ind, naar jeg modtog een eller anden smuk Ting til Foræring af din Frøken, da at forvare den ude i Kjøkkenet eller Bryggerset eller ude i Folkestuen? Nej, det vilde ikke være at gjøre Ære af Tingen, som den fortjente. Jeg vilde tværtimod anbringe hendes kjære Gave paa den bedste Plads inde hos mig selv. — Du indseer altsaa, der er intet Andet for, end at Du flytter op i Gjæstekammeret. —

Det gjorde hun virkelig, og det uden mindste Gny fremdeles. Ja, hun flyttede; det var en ordentlig Flytning. Først hendes Dragkiste, saa en lille Kuffert, saa to Skrepper og to Æsker. Endelig — havde hun været saa forsynlig at tage sine Sengklæder med sig.

— Men hvad er dog dette? — spurgte jeg forundret, da der tilsidst kom et Slags Buur tilsyne, hvorfra en knurrende Lyd slog mod mit Øre.

— Det er en Foræring fra min Frøken, — som Hr. Pastoren dog vist ikke vil hænge op paa den bedste Plads i sin Stue. — lød det gjækkende Svar: — Det

er et Par smukke Duer, som Frøkenen har opelsket saa godt som med sine egne Hænder. — See blot, hvor tamme og kjælne! —

Martha havde aabnet Buret og taget een af Duerne ud. Den blev siddende frit paa hendes Haand. Den slog blidt med Vingerne og frembød Næbet til Kys. Det var en herlig Skabning, af en ganske usædvanlig Størrelse, med Krone paa Hovedet og straalende hvid.

Det gik mig underlig til Hjertet. Ak, hvor den lignede Thyra, — hvid som hun, from og uskyldig! Og hun havde jo opelsket dem med egne Hænder! Isandhed, det var en skjøn og kostbar Gave!

— Dem maa jeg dog nok have ud i Bryggerset eller Gaarden. — yttrede jeg: — Men Dig, Martha, beholder jeg herinde. —

— Men hvad er det, Martha? Der er jo flere end to? —

— Ja, der er to til, men af en simplere Art. Dem ville vi ved Lejlighed sende hjem igjen og give dem Bud med tilbage. —

— Hvorledes mener Du det, Martha? —

— Det mener jeg saaledes, at de to andre Duer have Unger hjemme, og rimeligviis ville styre Kaasen hjemad, saasnart vi slippe dem løs. Den ene kunne vi sende strax tilbage, med Efterretning om, at jeg lykkelig er ankommen. Derom bad Frøkenen mig i det sidste Øjeblik. Den anden, tænker jeg, kunne vi gjemme indtil engang ved Lejlighed; dog maa det ej vare for længe, at ikke det stakkels Dyr skal glemme baade Hjem og Familie. —

— O, Martha, det er herligt! Vi ville gjemme den ene indtil imorgen otte Dage, hvis det gaaer an saa længe; Du veed, at det saa er Thyras Fødselsdag. I søde Duer! Glæde berede I baade ved Eders Bortgang og Eders Komme. Martha, veed Du vel, jeg føler mig saa lykkelig i dette Øjeblik? —

Martha svarede ikke, men drog et dybt Suk.

Da taug ogsaa jeg, men — kvalte Sukket.

Min Gud, min Fader! — Gud har indesluttet sin evige Sandhed i en heel Bog med mange Blade, og hvert Blad har mange Linier, og hver Linie har mange Ord. — Ak, Sjæl, maatte Du endda blot forstaa eet eneste Ord af de mange, mange, Ordet Fader, hvormed Gud har tilladt Dig at nævne ham! Det er et smukt Navn, det finder den hele Verden, blidt, fortroligt, trøsteligt. Og Alverden fører det i Munden, uden at tænke eller føle synderlig derved. — Gud er vor Fader, og vi ere hans Børn; der er ingen Snak om den Ting. — Og dog indeslutter dette ene Ord Guds uendelige Væsen, hele det evige Livs Fylde, Alt, hvad der er fornødent til Frelse og Salighed. Gud er vor Fader; ved Christus er han det; af Kjærlighed blev han det. Vi ere hans Børn; i Christus komme vi til ham; i Kjærligheden vorde vi med ham forenede. Af hans Slægt ere vi. Barnet maa ligne sin Fader; Kjærligheden skal være vor Natur, Helligheden vort Væsen, Aanden vort Liv. Barnet er aldrig langt fra sin Fader, har uafladelig Blikket henvendt paa ham, henflyer til ham tidlig og silde. Saa ofte Verden gaaer det imod, kommer det til ham at søge Trøst; ham be-

troer det alle sine Sorger. Med ham raadfører det sig i alle Ting; ham meddeler det alle sine uskyldige Ønsker og Forhaabninger, sine Attraaer, Savn og Længsler. Naar der fattes det Noget, kommer det til ham og beder derom, Intet tvivlende. Og Faderen afslaaer aldrig Barnets Bøn, naar den blot er til det Gode. Og det takker ham for alle Ting, store og smaa, af et fuldt Hjerte. Og selv om det Intet har at bede om, ønsker det dog at underholde sig med ham, alene for at høre hans Røst, hvori Kjærligheden toner, alene for at lade ham føle, at han elskes igjen. Og har Barnet forseet sig imod sin Fader, nærmer det sig ham med sønderknust, dog endnu tillidsfuldt Hjerte, og beder ydmyg om Forladelse, modtager villig den forskyldte Revselse og kysser den revsende Haand. Og har Barnet forvildet sig, langt, langt bort fra Faderens Hjem, saa føre Naturen og Kjærligheden det dog engang igjen tilbage, selv om det veed med sig selv, at det ikke fortjener at kaldes hans Barn længer; det vender tilbage, om ikke for Andet, saa for at bekjende sin Skyld og at væde Faderens milde Haand med sine Taarer.

Men det er kun i Øjeblikkets Selvforglemmelse, at Barnet kan fjerne sig fra sin Fader. Selv om det slet Intet har paa Hjertet, er det dog gjerne hos sin Fader. Det kommer til ham alene for at være hos ham. Hos ham føler det sig saa trygt, saa ubeskrivelig sikkert; i hans Favn finder det Beskyttelse mod den hele Verden, Frelse, Frihed, en fuldkommen Fred. Og, hvad endmere er, det finder Glæde, en saa fuldkommen Glæde, at den ej kan udsiges, men alene føles; naar Barnets og Faderens

Hjerte slaa imod hinanden, fremgaaer den Glæde, som bærer Navn af Lyksalighed.

— See, det er Barnets Forhold til dets Fader! — Veed Du nu, o Sjæl, hvad det har at betyde, naar Du kalder Gud Fader? — Gud er vor Fader! — Ak, i Verden er dette kun en Talemaade. — Men Guds virkelige Børn ere ikke af Verden.

— At være hos Gud! — Hvad ligger der ikke i dette lille, tilsyneladende saa ubetydelige Ord? Der ligger ikke Mindre end et heelt Liv, ja et evigt Liv. At være hos Gud! Ja, det kommer an paa at være hos Gud. Men Den er ikke hos Gud, som farer om paa Verdens vilde Veie, som kun nu og da skjænker ham en flygtig Tanke, ikke heller Den, som gaaer og kommer og atter og atter bliver borte. Ak, kunde vi blot være hos Gud, saa vare vi frelste og forvarede, saa havde al vor Nød Ende! Intet kunde skræmme os mere, ingen Synd, Sorg, Lidelse kunde kue os mere. Vi vare jo hos ham! Ja, selv ikke Døden kunde røre os mere. Vi vare jo alt hos ham! Vi vare begyndte det evige, uforkrænkelige Liv allerede her paa Jorden.

Ja, det gjælder om at være hos ham, i hvert Aandedræt at føle os i Samfund med ham. Hvilken Hvile, hvilken Fred, hvilken overmenneskelig Kraft! Naar vi virkelig vare hos ham, vilde han altid være med og i os, han, som har overvundet Verden.

Min Gud, lad mig være hos Dig, hos Dig alene! Saa ofte jeg udtaler Navnet Fader, lad mig føle, at jeg er hos Dig, som dit sande, virkelige Barn! Jeg er kommen til Dig, jeg vil blive hos Dig; — men Du

maa holde mig fast, o Fader, at jeg ikke igjen skal slippe Dig! Aanden er vel redebon; men Kjødet er skrøbeligt. Jeg kunde slippe Dig, om jeg end ikke for Alting vilde. Kald mig ved Barnenavn, saa ofte min Sjæl forvirres under Indtrykket af Kjødets Rørelser i mit Væsen, at jeg ikke skal forvildes og blive borte fra Dig! Lad mig høre din Røst i Glæden og i Sorgen, men især i Fristelsens Time! Saavel i Sorgen som Glæden fornemmer jeg Dig, at Du er nær; thi de komme fra Dig. Men i Fristelsen er Du ikke; den kommer udefra Verden. Men jeg vil ikke være, hvor Du ikke er; Fader, jeg vil være hos Dig!

Det er min eneste Begjær. Tidligere havde jeg mange Attraaer; nu har jeg kun denne ene. Dengang foer jeg om i Verden, og min Sjæl var urolig; nu er den stille og bier efter Dig. Jeg er pludselig oppvaagnet af min Udlændighed; kun hos Dig har jeg hjemme. Saa lad mig da komme hjem, om end kun som den fortabte Søn, o Fader, at være hos Dig!

V.

d. 29de November 1856.

Dagen efter at Martha var kommen, blev det tidlig Morgen i Præstegaarden. Vi skulde jo have den ene af vore Duer afsted med Posten.

Martha havde sovet godt og drømt behagelig. — Ret en smuk, skjøndt forunderlig Drøm. — yttrede hun; men hun vilde ikke sige, hvad hun havde drømt, og førte Talen strax over paa Duerne. Spørgsmaalet var, hvilken af begge vi skulde sende. Derom vare vi enige, at vi skulde beholde den tilbage til Fødselsdagen, som maatte ansees for det paalideligste Bud.

Men hvilken af dem skulde vi skjænke Fortrinet i vor Tillid? Martha meente utvivlsomt Hunnen; thi den var Moder og vilde lade sig drage af Længslen efter sine Unger. Jeg meente Hannen, idet jeg med megen Styrke argumenterede, at den vilde føle Længsel ikke alene efter sine Unger, men ogsaa efter sin Mage. Derimod kunde Martha Intet anføre, men blev dog ved Sit, at en Moders Følelse dog var noget ganske Andet end al anden Følelse. Hun havde selv havt Børn o. s. v., o. s. v. Da jeg mærkede, at jeg vel kunne overfløje, men ikke overbevise og omvende hende, lod jeg hende endelig raade, og gav mit Minde til, at Handuen blev sendt afsted.

Vi gave den at æde og drikke til Rejsen. Martha bandt den et lidet rosenrødt Baand om Halsen; jeg anbragte en liden paa fiint Papiir skreven Billet under dens højre Vinge. Derpaa satte vi det kjælne, taalmodige Dyr i en Kurv, og gik med den ud i det Frie.

Kirkebakken ansaae jeg af flere Grunde for det mest passende Sted til Udgangspunkt for vor Brevdue. Her aabnede vi Kurven og gav den Friheden. Den fløj ivejret, gjorde nogle korte Evolutioner i Luften, og kom derpaa tilbage for at nedlade sig ganske i Nærheden af os. Vi saae forlegne paa hinanden og paa den. Var det idel Kjælenskab, eller trykkede Baandet den maaskee? Vi maatte kyse ad den for at faa den paa Flugten. Nu gik den endelig tilvejrs, stedse højere og højere. Den gjennemkrydsede i nogen Tid ligesom ubestemt Luften i forskjellige Retninger; endelig satte denne fast Kurs lige i Nordost. Jeg stirrede efter den, saalænge jeg kunde øjne den, og gav den mange kjærlige Hilsener med paa Vejen.

— Nu, det kan Man kalde at tage Fart! — yttrede Martha efter et langt Aandedræt. Naar monstro kan den være derovre? —

— Det lader sig ikke godt sige; — svarede jeg: — men jeg tænker med den Fart, i fire til sex Timer. —

— Ih bevares! — Jeg var fulde fire og tyve Timer undervejs, og det var endda hastig. —

— Moder Martha, hos Dig seer jeg heller ikke Vingerne. —

Den Forstyrrelse, som Marthas uformodede Ankomst havde foraarsaget i Præstegaardens stille, regelmæssige Liv, er

for mit Vedkommende hastig igjen gaaet over. Jeg har atter optaget mine vante Beskjæftigelser, er meget ude, og hjemme kun lidet synlig. Hvad derimod Huset og Huusholdningen vedkommer, er der foregaaet en gjennemgribende Forandring, vistnok endnu langt betydeligere, end jeg kan forestille mig, og foregaaer udentvivl endnu under gamle Marthas Auspicier. Hun har bragt Alting under sig, revet Alt i Huset til sig, uden at nogen Fuldmagt fra min Side i mindste Maade har været nødvendig. Hun er retsom falden nedfra Himlen imellem mine Folk, en sand Skjæbnebestemmelse. En god og sømmelig Huusorden er bleven indført; Reengjøring, Vadsk og Afstøvning høre til den daglige Gjerning. Endskjøndt Man lader mig i Fred i mit Studereværelse, kan De vel tænke Dem, at denne gjennemgribende Forandring dog heller ikke har været uden Følger for mig personlig. Men i det Hele priser jeg disse Følger. Orden og Elegants i den gode simple Betydning har jeg stedse kun med Uvillie savnet i min Tilværelse. Og denne stille, geskjæftige Syslen og Puslen omkring mig er mig ganske behagelig. Kun lidet indlader Martha sig med mig; hun er snarest noget tilbageholden. Men just saadan behager hun mig bedst; netop i sit ejendomlige stille og forbeholdne, men virksomme Væsen er hun, hvad Man kalder, et hyggeligt gammelt Fruentimmer. Fra det Fjerne lyder hendes klare og høje Stemme livlig og muntert gjennem Huset; aldeles forjaget er, tilligemed Uhyggeligheden, den tidligere døde Stilhed. Eftersom hun kommer mit Værelse nærmere, dæmper hun sin Stemme; derfor takker jeg hende af Hjertet, saa kjær end ellers hendes Stemme er bleven

mig. Lidt paastaaelig, lidt stivsindet er hun rigtignok; det veed jeg fra gamle Dage. Men det er ikke sandsynligt, at vi ret ofte skulle komme paa Kant med hinanden, eftersom jeg har isinde at lade hende frit raade. Og skulde det knibe, veed jeg vel, hvorledes jeg skal tage hende. Hun er saa god, som Dagen er lang. Min eneste Bekymring er, at hun skal faa det for eensomt herovre, at hun skal komme til at længes for meget. Give blot Gud, at hun maatte finde nogle gode gamle Veninder ret efter sit Hjerte!

Den fire og tyvende om Morgenen strax efter Solopgang lode vi vor anden Due flyve. Kun Lidet var der sagt i Brevet; jeg følte det Usigelige, da Duen med kraftige Vingeslag ilede bort at bringe Thyra vor Hilsen og Lykønskning. Om faa Timer kunde den være hos hende, — hvor forunderligt at tænke sig! — hos hende, som var saa vidt, saa vidt adskilt fra mig! Mit Hjerte svulmede, og jeg maatte kue det. — Flyv, flyv, min Due, og bring hende, om Du kan, et Olieblad fra en bedre Verden!

Jeg er begyndt at omgaaes Nabopræsterne, og jeg føler, hvor inderlig godt jeg har af denne Omgang. Der findes mange fromme, ikke faa tillige begavede Mænd deriblandt. Nu kan jeg dog tage ordentlig imod dem, naar de gjengjælde mit Besøg; mit Huus fattes ikke længer hverken Bord eller Seng. Ogsaa for mine Sognefolk maa Præstegaarden ganske vist have faaet noget mere tiltrækkende; Alt vinder Betydning for mig, som blot paa nogensomhelst Maade kan befordre mine i Gud fattede Hensigter. Om nogen ligelig Omgang kan der ikke blive

Tale; jeg maa besøge mine Sognefolk mange Gange, naar de blot besøge mig een Gang. Men jeg vil have, at de lejlighedsviis skulle opsøge mig, enten for at annamme, hvad jeg har at give dem, eller af blot venlig Interesse. Det begynder alt saa smaat at komme saaledes igang. Nu og da henter Man Raad hos mig, Trøst, efter Omstændighederne ogsaa Hjælp, og en god gemytlig Samtale har jeg ogsaa faaet engang imellem. Ikke saa sjelden sender Man Bud efter mig; jeg behøver ikke at sige, med hvilken Glæde jeg kommer. Det synes, som om mine Sognefolk allerede begynde at forstaa, at jeg tilhører dem. Mangen Gang komme de mig endog paa overraskende Viis imøde, og, træffer jeg endnu undertiden paa Modstand, veed jeg, hvorledes jeg skal tage dem. Jeg veed forud, at de ej kunne staa mig imod, fordi jeg i alle Ting kun vil Eet alene, og dette Ene med hele min Villies Kraft i Gud. Det kræver stundom Tid at trænge igjennem, Tid og Lempe; men igjennem kommer jeg. De begynde at see Præsten i mig, Præsten alene, som Gud har ladet fremstaa for deres Skyld, men som Gud for deres Skyld ogsaa har beklædt med en ganske besynderlig Myndighed. De komme til at tænke paa Gud, saa ofte de see Præsten; saaledes, netop saaledes bør det være.

Som jeg fra Begyndelsen troede, er det i det Hele gode, retskafne Folk, jeg har med at bestille. Kun maa Man kjende dem ret i deres særegne Væsen og deres gængse Svagheder, for med Fordeel at kunne omgaaes dem. Ja, et ganske ejendomligt Folkefærd er det tilvisse; og Meget kunde Man ønske til og Meget bort i dets Liv og Væsen, uden at tale om den almindelige

Adamsskrøbelighed. Alt dette maa Man kjende og have vel in mente under sin hele Omgængelse. Det var ikke alene for Apostlene det gjaldt, men ogsaa for deres Efterfølgere, at være snilde som Slanger og eenfoldige som Duer. Først nu begriber jeg Sandheden i dette Udsagn og denne Sandheds dybe Begrundelse.

Jeg begynder at faa Venner; med den lykkeligste Følelse gjør jeg Dem denne Meddelelse. Det er ikke længer blandt lutter Fremmede, jeg vandrer omkring, i Følelsen af min Eensomhed, i Frygt for at blive afviist, i Bevidstheden om ikke at blive forstaaet. Overalt finder jeg hjemlige Asyler, hvor jeg i Aanden kan hvile mig. Og jeg gjør paa disse mine Vandringer mangen skjøn Opdagelse, mere end Guld værd; jeg har fundet Skatte af Gudsfrygt i Huse og i Hjerter, hvor Man langtfra skulde have tænkt at søge dem. Kirkedagene ere mig nu atter Fest- og Hviledage i en ubeskrivelig skjøn og fuldkommen Betydning. Langsomt, men stadig vinder jeg flere og flere Tilhørere, og Tjenesten forekommer mig Dag for Dag at blive mere højtidelig og opbyggelig. Maatte blot hver Sjæl opbygges kun halv saa meget som jeg selv! Større Fryd kan der ikke gives end at have Guds dyrebare Ord imunde, og føle, at det er givet En ovenfra at tale.

Fornylig vovede jeg at lade en Kollekt gaa omkring i Sognet, i Anledning af en ligesaa sørgelig som forfærdelig Brand, der havde fundet Sted ikke langt herfra, dog ikke, førend jeg fuldkommen havde forvisset mig om Stemningen og overvejet de forhaanden værende Forhold og Omstændigheder. Man skal vel vogte sig for at begynde paa

Noget, som Man ej tør haabe heldigen at føre igjennem. Det er mit første Forsøg af den Art; men jeg havde ikke vovet for meget. Kollekten gik fra Huus til Huus, kun faa Huse forbi, og indbragte en i Forhold til Menighedens Størrelse saare klækkelig Barmhjertighedsskjærv.

I den sidste Tid har jeg været meget beskjæftiget med Oprettelsen af et Sognebibliothek. Den væsentlige Nytte i mere end een Henseende er indlysende, og Trangen dertil synes ikke ubetydelig. Men den gode Tid for Oprettelsen af slige Folkebibliotheker er desværre forbi; der er de foregaaende Aar offret saa meget i dette Øjemed, at Gavmildheden, hvilket ikke er til at undre sig over, næsten er udtømt. Det er følgelig ikke saa ganske let et Værk, jeg har paataget mig. Af mit eget Bibliothek har jeg udsøgt det Meste af hvad der kunde bruges. Men det vilde kun lidet forslaa. Jeg har skrevet over et halvt Hundrede Breve til gode Venner og Bekjendte, til gamle og nye Forlagsfirmaer, til mangeslags offentlige og private Foreninger, deriblandt adskillige, hvis vedvarende Existents endog er temmelig tvivlsom. Jeg saaede tykt for at være saa meget sikkrere paa, i det Mindste at høste Noget. Og see, det kjære danske Folk er blevet sig selv ligt indtil det Allerydersté! Det havde endnu Noget at give bort, og det endda ikke saa lidet; jeg har modtaget ikke alene mange, men ogsaa store, ikke alene store, men ogsaa kostbare Gaver. Inden Aarets Udløb haaber jeg at have Bibliotheket istand, fulde fem hundrede Bind! Det skal være min Nytaarsgave til Menigheden.

Endelig ere da Sognets Beboere blevne enige angaaende Repartitionen af Tienden. I den sidste Tid have

de holdt Grande og Forsamling hver eneste Dag. Paa Granderne er det naturligviis gaaet temmelig stormende til, og Kommissionsmøderne have uden Tvivl i høj Grad været anstrengende. Virkelig er dette Værk større, end det vel skulde synes. Det har neppe kostet mindre Sved og Hovedbrud end nogensomhelst Fredsslutning. Men nu er det fuldendt; Alt er lykkelig overstaaet. Te deum laudamus.

Trængende lade sig dog finde; jeg begynder at faa Indblik i Krogene. Men jeg har endnu kun Lidt at gjøre Godt med; hidtil har jeg, og ikke altid med Held, alene stridt for det Nødvendige. Og desværre, denne Strid kan blive lang. Den gode Martha, mener jeg, skal i denne Henseende blive mig en god Stridsfælle; jeg anseer hende for ligesaa god som rede Penge i Huset, og endda for lidt bedre end dette.

— Vil Du være fuldkommen, — sagde Jesus til den unge Karl: — da gak hen og sælg, hvad Du har, og giv de Fattige det! Og saa kom og følg mig! —

Med Verden i Armene kan Man ikke følge Jesum; den Byrde er altfor tung. Vil Man eje Verden, maa Man blive i Verden og slaa sig der tilro. Uden Byrde kan Man heller ikke følge efter Jesum; han gaaer jo iforvejen under Korset. Men Jesus vil selv lægge os en Byrde paa efter sit Behag, en let Byrde efter sin Barmhjertighed.

Hine Mesterens Ord maa enhver Christen, endsige christen Præst, sande og gjøre til Virkelighed. Hvorledes, det maa Enhver efter Omstændighederne afgjøre med sin Samvittighed. Men Sandhed maa der være deri; Skin-

net vil kun fordømme. Faa Mennesker ere i den Stilling, at de bogstavelig kunne gjøre Budet Fyldest. Jeg er paa det Nærmeste een af disse. Vel kan jeg ikke sælge, hvad jeg har — det er ogsaa kun Lidt af hvad jeg har, som jeg tør kalde mit —; men hvad jeg faaer tilovers fra mit nødtørftige Underhold, kan jeg frit bortgive til de Fattige. Jeg har ingen Familie, hvis Fremtid jeg maa tænke paa, ingen Slægt eller Efterslægt, som knytter sit Livshaab til min Velstand. Min Familie, min Slægt ere de Fattige.

Jeg har oftere hørt min Fader fortælle et Træk af sin Ungdomshistorie, som, i det Mindste for hans Børn, havde noget usigelig rørende. Som ung Student havde han allerede en heel Familie at forsørge; saa livskraftig og frejdig han end var, faldt det ham dog ofte bitterlig haardt. Hans Erhvervskilde var Timeinformationer.

Engang tilbød der sig en tilsyneladende usædvanlig god Lejlighed til at forene det Behagelige med det Nyttige. Een af Hovedstadens elegante Restauratører, en Italiener, kjendt for sit Mesterskab i lækkre Retter, vilde lade sine Smaadøttre lære det franske Sprog, og fik Anviisning paa min Fader som en udmærket dygtig Lærer. Snart bleve de enige. Restauratøren vilde ikke indrømme nogen høi Timebetaling, men gav min Fader carte blanche ved sit Middagsbord hver eneste Dag. Det var et ganske smukt Accidents, der øjeblikkelig maatte bringe min stakkels Faders Mund til at løbe i Vand.

Underviisningen og den flotte Middagsspiisning begyndte. Den første gik lidt trevent, den sidste desto lettere frahaanden. Hvilke Retter, hvilken Nydelse! Ikke

engang i Indbildningen havde min Fader nogensinde saaledes svælget. Og Anretningen, det var jo næsten fabelagtigt! Han spiste paa Sølv, han drak af Krystal, han tørrede Munden i fineste Damask.

Dog hastig fik denne gastronomiske Lyksalighed Ende. En Dag, under Nydelsen af en lækker Dyreragout eller Lignende, faldt det ham pludselig ind, hvorledes de vel havde det derhjemme, den unge Moder og hendes stakkels Smaa. Han saae i Aanden, hvorledes hun varmede sig og dem en Smule Mælk eller en Levning opspædet Øllebrød i Kakkelovnen, medens han sad tiltaffels og fraadsede i sybaritiske Retter. Det var ham som et Stik i Hjertet. Den Mundfuld, han var i Begreb med at synke, blev ham siddende i Halsen; han havde en Følelse af at skulle kvæles. Der maatte Tvang til, og han tvang sig; men Maden smagte ham fra samme Øjeblik ikke længer. Han holdt det ud to, tre Dage endnu, med stedse tiltagende Madlede; da blev Tilstanden ham ganske utaalelig, og han rendte fra det Hele, baade de franske Timer og de franske Retter. Og Madlysten vendte ikke tilbage, førend han atter sad ved Mælken og Øllebrødet med Kone og Børn derhjemme.

Denne lille Historie har i den senere Tid faaet en ny og ganske særegen Betydning for mig. Naar vi undertiden have en udmærket Ret paa Bordet, — siden Martha er kommen, skeer dette endda ikke saa sjelden — og jeg lader mig den smage rigtig godt, mister jeg stundom heelt pludselig Appetiten ved at komme til at tænke paa, hvor mange Karske der neppe have det tørre Brød, og

hvor mange Syge der hensmægte uden at have Noget at lædske og styrke sig paa.

De Fattige og de Syge ere min Familie.

Jeg forekommer mig som den rige Mand i Evangeliet, som lever hver Dag i Herlighed og Glæde, medens den Fattige ligger udenfor hans Dør i sin begrædelige Elendighed.

Da lægger jeg Kniv og Gaffel og kunde have Lyst til at rejse mig fra Bordet. Men gamle Martha holder strengt over Bordskik, og det vilde desuden volde hende Kummer.

— Hr. Pastoren er allerede mæt? — spørger hun.

— Det just ikke, kjære Martha; det smager mig ganske fortræffelig. Men det falder mig just ind, hvad vi vel for Øjeblikket have i Huset til at gjøre vore Fattige og Syge Godt med. Jeg mener, naar vi selv leve allerbedst, skulle vi allermest tænke paa dem, der trænge og vansmægte. Lad høre, gode Martha! Hvilke Planer og hvilke Forraad har Du for de næste Dage? —

Martha holder ligesaa fuldt som jeg Øje med Sognets Trængende. Og hun er aldrig uden Planer, ej heller nogensinde uden Forraad; hun forstaaer at benytte hver en Lejlighed og hvert et ringe Gode. Saa komme vi da i en særdeles interessant Samtale med hinanden, og under denne indfinder sig stundom igjen Appetiten.

Jeg yttrede det fromme Ønske, at Gud vilde lade den kjære Martha finde nogle gode gamle Veninder efter sit Hjerte. Det synes næsten, som om hun vil holde sig

til de Unge, endog til de Alleryngste. Hun er en saare stor Børneven, og udøver næsten Tryllemagt over de barnlige Sjæle. Jeg selv er en Elsker af smukke og fromme Børn; men jeg besidder langtfra Marthas Evne til at gjøre mig forstaaelig for dem, endnu mindre til at forstaa dem. Ofte føre de rigtignok ogsaa en heelt underlig Tale. Iaftes hørte jeg inde hos Martha en lille Unge tale om sin Vester-Oldefader og sin Øster-Oldefader. At den Lille havde tvende Oldefædre, det er let at begribe. Den, som blot er bleven nogenlunde hjemme paa Egnen, veed ogsaa, at Oldefader heri Slesvig betyder det Samme, som Bedstefader i Danmark. Men det skulde vistnok ikke strax falde Nogen ind, at den Lille, for at adskille mellem sine tvende Bedstefædre, benævnede dem efter de modsatte Himmelshjørner. Den Vester-Oldefader er den, som boer i den vestlige Deel af Byen, den Øster- den, som boer i den østlige.

Men dette Øst og Vest, Nør og Sønder gaaer igjennem alle Slesvigernes Forestillinger, gjennem hele deres Talebrug. Enhver Ting, enhver Begivenhed, ja endog ethvert levende Væsen ordnes ind under een af disse fire Klasser. Der kan ikke gives noget simplere og fatteligere System end dette. Isærdeleshed komisk bliver det rigtignok, naar det anvendes endog paa de smaaligste og mest indskrænkede Forhold, f. Ex. paa de Gjenstande, som forefindes i en Stue, paa et Bord. — Hvor har Du lagt Kniven? — — Paa Bænken til Nør. -- Hvor skal jeg sætte Flasken? — Du kan sætte den til Vest for Suppefadet, — o. s. v.

Nej, min Ven, ikke maa De tro, at jeg vil indføre, endog blot anbefale Coelibatet i den protestantiske Kirke. Jeg veed og siger alene, at for mig var dette Offer uundgaaelig nødvendigt til Guds rette Tjeneste. Paulus er min Hjemmelsmand. Han er mig det ypperste Menneske, som har levet. Uden dette Offer vilde Selvfornægtelsen for mig kun være blevet et Gjøglespil, et ulykkeligt Selvbedrag. Skulde jeg isandhed fornægte mig selv, maatte jeg hermed begynde, og heri havde jeg med det Samme fornægtet mig i Alt. Og, mærk Dem vel, denne for mig uundgaaelige Nødvendighed var endnu stærkere begrundet i mine Forhold end i mit Væsen. Her paa Stedet og som Tingene stode, maatte det Høieste, Alting offres, naar Guds Ord skulde komme i Anseelse og Ære og vorde til Velsignelse.

Verden, om der blev givet den Lejlighed til at dømme mig, vilde naturligviis kalde mig en Sværmer, i nærmere Betragtning af Omstændighederne vel endogsaa en grum, halv affindig Fanatiker. — Under almindelige Betingelser — hører jeg den sige: — vilde vi endda kunne finde os i slig excentrisk Opoffrelse; men at lade den arme forældre- og venneløse Pige sidde, netop som hun har mistet sin allersidste Støtte i Verden, det er enten Vanvid eller hjerteløs Grusomhed. — Ja, Verden er en streng Dommer; den er ligesaa følsom som forstandig.

Min Ven, jeg har lagt Deres Finger paa det ømmeste Sted af mit ilde medtagne Hjerte; endog den sagteste Berørelse volder en levende Smerte. De vil ikke undre Dem over, at jeg, efter at have underkastet mig Pinen, stræber at gjøre den saa kort, som muligt.

Ja, ganske rigtig, Fristeren kom naturligviis til mig, da jeg kæmpede den haarde Strid med mig selv. Og netop saaledes talte han til mig: — Du Grusomme, har Du da ikke Øje for den arme Piges forladte, sørgelige Stilling? Du er jo hendes Alt i Verden! —

Ogsaa en anden Betragtning søgte han hyppig at gjøre gjældende: — Hvorfor saaledes bryde overtvært med Dig selv og din Lykke? Kan Mindre ikke gjøre det? See Tiden an, eet Aar eller to! Vilkaarene kunne forandre sig. —

Det var med min sidste Kraft, jeg bød Fristeren vige. En ubetinget Pligt kan vel ved Omstændighederne blive tungere at opfylde; men Omstændighederne, saa vigtige de end ere, kunne aldrig ophæve den. Og vil Aanden føre sin Strid med Kjødet lykkelig tilende, maa den ikke i Baggrunden, selv ikke i den allerdybeste og fjerneste, lade nogen Dør staa aaben, gjennem hvilken Kjødet endnu bestandig kan gjøre sin Magt gjældende.

Misforstaa mig altsaa ikke! Jeg anbefaler intet Coelibat.

Hvad jeg anseer for nødvendigt for alle Præster, det er i Almindelighed en sand Selvfornægtelse. Enhver for sig gribe det an, som han kan og maa, som han kan forsvare det for sin Samvittighed nu og for Gud evindelig. Selvfornægtelsens Maade er ligegyldig, naar der blot er Sandhed deri. Men Gud være den en barmhjertig Dommer, som bedrager sig selv!

Vistnok gaaer kun altfor ofte Gudslivet tilgrunde i Familielivet, Arbejdet i Herrens Viingaard tilgrunde i Ager- og Kvægbedrift, den livsbefrugtende Omgængelse i

Christi Sandhed og Kjærlighed tilgrunde i denne Verdens egenkjærlige Handel og Vandel. Overalt ligge her Snarer skjulte for vor ubetænksomme Fod. Men, skjøndt bundne i Christo, ere vi frie som Børn i Faderens Huus. Enhver gjennemføre blot Selvfornægtelsens Værk, som han kan og maa, stedse ihukommende, at uden Selvfornægtelse gives der ingen Christi Efterfølgelse.

VI.

19de December 1856.

Imellem Jord og Himmel,
O Gud, din Kjærlighed
Har banet Vej for evig,
Idet Du kom herned!
Den samme Vej staaer aaben
For hvert et Adams Barn,
Som tragter efter Himlen,
Og bryder Verdens Garn.

— Fred over hele Jorden! —
Din Engleskare bød.
Og brat der var en Ende
Paa al vor Sorg og Nød.
Thi denne Verdens Fyrste
Besejret krøb i Skjul;
Og frelst Alverden fejred
En glad, lyksalig Juul.

Idag maa Ingen føle
Sig fattig og forladt;
Hans bedste Ven ham fødtes
Til Verden denne Nat!
Idag maa Ingen klage
I Smerte og i Savn;
— Nu hviler jo Alverden
I Jesu Christi Favn!

Saaledes har jeg anticipando i Aanden højtideligholdt min Julefest.

— Den kommer bag paa os! — sukker Martha: — Vi blive ikke færdige til at tage imod den! —

Ja, ganske saaledes gik det netop til for attenhundrede og sex og halvtredsindstyve Aar siden. Da kom den lyksalige Juul ogsaa bag paa Verden; kun fra Guds Side var der gjort store Forberedelser dertil. Det ligger nu saaledes engang i Julens Natur og Væsen at komme bag paa Folk; men ligefuldt kommer den stedse ret tilpas, hverken for tidlig eller for silde.

Martha siger, jeg er for streng ved mig selv, at jeg seer daarlig ud og med hver Dag bliver magrere; hun forudsiger, at, dersom jeg nu ikke vil pleje mig selv, ville snart Andre komme til at pleje mig. Hendes Mening er, at jeg skulde spise og drikke Mere og unde mig bedre Tid dertil, at jeg skulde unde mig en god Morgensøvn og en blid Aftenhvile. Hun veed ikke, hvad og hvorom hun taler; jeg befinder mig vel, som jeg er, og føler mig dreven til en uafbrudt Virksomhed. Kun deri finder jeg Livet.

Jeg formaaer Alt i Christo, som gjør mig stærk.

Naar jeg i disse mørke Dage staaer op længe førend Solen, og ved det første Daggry gaaer ud, stundom i et ondt Vejr, for at røgte min Gjerning, seer Martha hovedrystende efter mig. Men ikke desto mindre seer hun mig dog stedse vende karsk og munter tilbage. Men hun har nu engang sin Mening, den haardnakkede gamle Sjæl, og lader sig ikke rokke.

Jeg tvinger mig til Intet, jeg nægter mig Intet;

det falder saaledes ganske af sig selv. Efter at have fornægtet mig i hiint Ene, synes jeg med det Samme at have fornægtet mig i Alt. Og i Virkeligheden, det har jeg; dog veed jeg retvel, at Kampen ikke er udstridt med dette ene Slag, men maa fortsættes indtil mit Livs Ende. Selvfornægtelse een Gang, Aarvaagenhed og Selvovervindelse alle Dage. Men jeg seer nu klarlig, at Gud har beaandet mig til den eneste rette Opfattelse af Selvfornægtelsens ophøjede Lov. At fornægte sig selv i det Uophørlige, gjennem det ydre Livs utallige Enkeltheder, fører visselig til Intet. Nej, een Gang for alle skal Man fornægte sig, i selve Livets Princip, i sit allerinderste Væsen, og senere kun gjennemføre Selvfornægtelsen. Man skal ligesom tage Hjertet udaf sit Bryst og lægge det i Guds Hænder. Først da bliver det tamt og roligt, og lydigt indtil Døden. Mon ikke Guds Søn netop bar sig saaledes ad, da han vilde hengive sig selv til Verdens Frelse? Idet han opgav sin evige Herlighed, havde han med det Samme opgivet hele sit Liv og Væsen. Men forgjæves vil Man i Gudmenneskets Liv søge Spor af Selvovervindelse. Han alene havde den ikke behov, han den Fuldkomne, fuldkommen ogsaa i Selvfornægtelsen.

Jeg troede engang at være et Stykke af en Digter; jeg var endog saa daarlig at glæde mig til det Otium, jeg vilde finde i en Landsbypræsts Kald. Det er kommet ganske anderledes. Min største Nydelse var tidligere en ørkesløs Hengivelse i Kunstens og Poesiens ophøjede Frembringelser; min bedste Hvile fandt jeg i Musikens blide, vellystige Tryllerier. Jeg flyer ikke disse vante Adspredelser; men jeg har mistet Sandsen derfor. Kun Musiken

har endnu en væsentlig Betydning for mig; men min Smag har taget en ganske ny Retning. Min i fjerne Lande, i Fantasiens uendelige Verden omsværende Tanke er nu fængslet, for evig, haaber jeg. Nu forstaaer jeg den dybe og mægtige Længsel, som er gaaet igjennem hele mit Liv. Hvorfor higede jeg bestandig mod det Fjerne, hvorfor levede jeg bestandig i det Tilkommende, hvorfor sukkede jeg efter Frihed, naar jeg følte mig allerfriest? Hvad var det, som rev mig bort, naar jeg hørte Posthornet gjalde, naar jeg saae Trækfuglene drage, naar jeg iagttog de svømmende Skyer? — Nu veed jeg det, nu endelig. Denne Længsel fylder mig endnu, dybere og mægtigere end nogensinde før. Men den er ikke sværvende længer, den drømmer ikke mere. Den seer, hvad Stephanus saae, den aabne Himmel, og stiler lige derefter! Det er det evige Hjemland, som min Sjæl overalt paa sin Vandring har savnet, hvorefter den har higet med hele et fortabt Barns dybe, smertefulde Længsel.

Er der herved skeet mig noget Usædvanligt, har jeg heri følt og lidt noget Andet, end de fleste, end alle Mennesker have følt og lidt? Nej isandhed, det har jeg ikke. Jeg kalder hele Slægten tilvidne. Med denne Drift fødes vi alle tilhobe, og den gaaer med forskjellig Magt igjennem hele vort Liv. Den spæde Glut stirrer uvilkaarlig ind i Lyset, og fortaber sig ganske deri. Barnet rives hen af Eventyret og føler sig fuldkommen hjemme i denne Verden af Undere. Ynglingen længes og sukker og veed ej, hvorfor; dog jo, i det Høje seer han sine straalende Idealer. Manden virker og kæmper og strider sig frem fra det Ene til det Andet uden at finde Ro; det, som

alene kan gjøre ham lykkelig og skjænke ham Hvile, ligger stedse i det Fjerne. Oldingen endelig føler, at al hans jordiske Stræben var Forfængelighed, at det, som savnedes, ikke var at finde i denne Verden; han bliver Barn igjen og stirrer vaany ind i Lyset, det evige Lys, som udstrømmer hisset ovenfra den himmelske Hjemstavn. Alle føle vi vor Udlændighed, saa stærkt vi end maatte synes fængslede til denne Verden; alle lide vi af Hjemvee, saa forskjellige de Følelser og Idrætter end ere, hvorunder den skjuler sig og virker. Ja, saa forunderligt er vort Væsen, at Længselen efter det himmelske Hjem stundom er allerstærkest hos de Mennesker, som indtil Fortabelse hengive sig i de jordiske Ting. Dog usalige ere disse. Men hos nogle Sjæle udvikler denne Længsel sig af de sandselige Begjæringer, ligesom Sommerfuglen af sin Puppe, og stiger i fri Flugt imod Himlen. Saaledes hos den gamle Paulus, naar han inderligen ønsker at være hos Christus, — thi dette var meget bedre — men dog taalmodig endnu dvæler herneden for at føre Christi Gjerning tilende. Saaledes hos Patriarken Johannes, som i Aanden seer den nye Himmel og den nye Jord, hvor Døden ej skal være mere, ej heller Sorg, ej heller Skrig, ej heller Pine, det evige Jerusalem, som ikke trænger til Sol eller Maane, men oplyses af Guds Herlighed, uden Nat, i een Uendelighed, hvor et nyt Livsens Træ udspreder sine salige Gaver til Lægedom, til Fred og fuldkommen Glæde for Guds Aasyn evindelig.

Endelig have vi hørt fra Thyra angaaende vore Duer. Martha har faaet Ret; den første, Hannen,

har slet ikke naaet sin Bestemmelse. Thyra tvivlede ikke om, at jo Martha havde opfyldt sit Løfte, strax efter sin Ankomst at affende den ene af hendes Duer; men forgjæves ventede hun fra Dag til Dag, fra Time til Time. — Min Skuffelse, — skriver hun: — var større, end jeg vilde tilstaa for mig selv. Det var barnagtigt af mig; men det gik mig tilhjerte som et alvorligt Uheld. Jeg havde glædet mig saa inderlig dertil, jeg havde forberedt min Sjæl paa det lykkelige Øieblik, da jeg skulde trykke det lille Bud fra de fjerne Venner til mit Hjerte. Med et mørkt og tungt Sind saae jeg min Fødselsdag nærme sig. Var det end ikke nogen Glædesdag, en Festdag skulde det dog være. Men Lykønskninger og venlige Gaver kunde ikke gjøre den dertil, selv ikke de mange Beviser paa en sand Kjærlighed hos dem, der omgave mig. Jeg kunde idag ikke gjengjælde denne Ømhed. Min Tanke dvælede i det Fjerne; der var hele min Kjærlighed. Men den var der med Smerte. Det var mig, min Ven, som om Noget var gaaet ilde imellem os, som om eet af de Baand var brudt, som knyttede os til hinanden.

Jeg sad alene paa mit Værelse. Havde Du seet mig, min Ven, som jeg sad, med Haanden tungsindig under Kind, og stirrede ud igjennem Vinduet, uden at see Noget, fortabt i et mismodigt Drømmeri, vilde Du neppe have redkjendt Dig mig. — Er det din Fødselsdag, Thyra? — vilde Du have sagt til mig: — Mener Du ikke, at Gud har tænkt at give Dig en smuk Gave, da han skjænkede Dig Livet? Og dog saa mismodig, som om Gud selv havde ophørt at leve, at tænke paa Dig, at elske Dig! —

Ja, min Ven, nu blues jeg, dybt og inderlig. Men, skjøndt Gud var i Himlen, følte jeg mig dog i denne Time saa forladt herpaa Jorden. Det var min Fødselsdag; men fra Dig havde jeg slet intet hørt paa denne Dag. Den flyvende Post var udebleven, og den agende Post kom først silde om Aftenen.

Da foer jeg pludselig sammen. Uhret paa min Secretær slog Tre, Du veed, det Uhr, som Du selv engang gav mig i en lykkelig Time. Du sagde dengang, at det skulde staa i vor Dagligstue, at det skulde være vort Kirkeuhr. Det blev det ikke; det slaaer alene for mig. Men i dette Øjeblik forekom det mig, som om der var en Klang af din Stemme i Klokkens Lyd. Jeg foer sammen og blev virkelig seende; mit Blik faldt tilfældigviis paa Dueslaget nede i Gaarden. Hvad saae jeg? Alt mit Blod strømmede til Hjertet med en ubeskrivelig Glædesfølelse! Just i samme Øjeblik dalede den ene af mine Duer ned paa Slagets spidse Tag. Jeg kunde ikke tvivle, det var den; det røde Baand, den bar om Halsen, var et overflødigt Vidnesbyrd. Men ikke betydningsløst; det bragte Hilsen fra Dig.

Og ikke alene Hilsen, men Brev tillige. Min Ven, vær takket! Jeg var ligesom gjenfødt i den samme Time. Nu holdt jeg virkelig Fødselsdag med Gammen og Hjertensglæde. — — —

Den kjære trofaste Due! Herefter skal jeg over Alt prise en Moders Følelse. Kl. Otte en Halv i Hvilsted, Kl. Tre paa gamle Kongevej ved Kjøbenhavn. Over tvende Have, over tre Lande, med Vinden næsten stik

imod! Men den himmelske Kjærlighed gav den kraftig Medbor.

Er det ikke sandt, Alverden higer, iler, stormer frem efter Glæden —? Og Glæden findes virkelig ogsaa i mange Ting, i mange Forhold i denne Verden. Men hvorsomhelst den findes, overalt er den blandet, overalt har den Bismag; stedse og overalt er den under Forventningen og yder ingen sand og blivende Tilfredsstillelse.

Gives der da ingen fuldkommen Glæde i Verden, en Glæde uden Afsmag, en Glæde, som varer ved og giver Sjælen Ro?

I Verden? — det kommer an paa, hvorledes Du forstaaer det. — Af Verden — findes der ingen saadan Glæde. Men i Verden kan den vel findes, ligesom Guds Rige ikke er af denne Verden, men vel findes i Verden.

Denne fuldkomne Glæde findes alene i Fornægtelsen. Og let begribeligt er det, at den herneden blot kan findes der. Du veed, den fuldkomne Glæde er i Himlene. Nuvel, ved at fornægte Verden og sin kjødelige Tilværelse føres Aanden ved Modsætningens Kraft op mod Himlene. Det er den eneste Mulighed for heri Verden at finde den fuldkomne Glæde.

Hvo som fordyber sig i Glæden i denne Verden, vil finde Smerten. Men Hvo som fordyber sig i Smerten, skal finde den fuldkomne Glæde.

Alle, alle efterjage Glæden; men kun Faa, saare faa ere dristige nok til at søge den i Smerten.

Selvfornægtelsen er ligesom en Fortabelsens Afgrund. I dens Svælg er Rædsel; men paa Bunden fin-

des den fuldkomne uforkrænkelige Glæde. Det kjødelige Menneske bæver naturligviis tilbage for denne Afgrund. Thi det har ikke forstaaet Jesu Ord, naar han siger: — Hvo som elsker sit Liv, skal miste det; men Hvo som hader sit Liv i denne Verden, skal bevare det til et evigt Liv. — Men Hvo som i Tillid til dette ubedragelige Ord styrter sig i Afgrunden, — det er kun et Sting, et Gys, og Alt er dermed overvundet — han skal finde idel Glæde med Fred og Velsignelse. Idet han fornedrede sig selv, blev han ophøjet; idet han henkastede sig selv, blev han opløftet til Himlene.

Denne Selvfornægtelsens Afgrund, hvorom jeg her taler, det er den Smertens Kalk, hvorom Jesus taler i Gethsemane. Ud maatte han tømme den; paa Bunden laa hans Forherligelse. Havde han ikke tømt den ud indtil Bunden, vilde Faderen ikke have forklaret ham. Disciplene kunde ikke tømme denne Jesu Kalk; ligesaa lidt kunne de tømme den, som nu og til Verdens Ende i Kjødet vandre efter Glæden. Alle vente de et Herlighedens Rige uden noget Golgatha. Det findes ikke i Tilværelsen.

Vi ere midt i den kjære Julefest. Unægtelig kom den bag paa os! I det Mindste paa gamle Martha. Hun bragte en god Deel traditionelle Julevedtægter med sig, og forefandt her en god Deel andre; intet Under, at hun havde Hoved og alle Hænder fulde. Ligesom i tre Hovedstrømme maatte hendes Tanke og Virksomhed dele sig, og alle tre maatte samtidig holdes flydende. Der var nu først Herskabet inde, dernæst Folkene ude, endelig den store

Familie trindt omkring; dem alle skulde der beredes en glad, lyksalig Juul.

Allerede Ugen iforvejen begyndte Sognets officielle Fattige, om jeg saa maa sige, at ønske os en glædelig Fest, og at hjemføre vor Tak i gode solide Sager, Brød, Gryn og Sulevarer. Med selve Festugen begyndte vi at gratulere Juul, idet vi paa vor Side lode gaa Bud omkring, til de Fattige nemlig, som ikke vilde, og de Syge, som ikke kunde komme til os. Dog jeg for min Deel gik mine egne Ærinder. Jeg siger: mine egne! Nej, jeg gik som en Højeres Bud; og Budskabet, som jeg bragte omkring, var, at nu skulde der være Fred over Jorden.

Dagen til Juleaften var jeg ude fra den tidlige Morgenstund. Skal jeg prøve at beskrive Dem, med hvilken Højtidsfølelse jeg udpaa Aftenen vandrede forbi min lille Kirke og allerede fra det Fjerne saae Lysene fra min stille Præstegaard blinke mig imøde gjennem Træerne? Disse Lys, det var ikke almindelige Lys; saa kjærlig, fortrolig, saa indbydende kan ingen Tællepraas blinke. Hvor disse Lys hævede deres blide Flammer, maatte der være godt at dvæle. Hvor venligt, hvor lunt, hvor hyggeligt indenfor disse Mure! Ja, ja, jeg vidste, hvorfor! Julen var jo derinde med al sin Velsignelse.

Ja, der var Højtid i mit Hjerte. En sød, lyksalig Fred herskede derinde; ogsaa der var Julelyset tændt. Jeg havde bragt Julen omkring; jeg havde ogsaa taget den med mig. Og hist i mit Hjem ventede den mig, riig paa Festlighed og Glæde.

— Hjem, mit Hjem! — Ja, endnu bar dette Navn ikke mistet sit Trylleri for mig. Ak, ak! Mit Hjem er

dog kun et Huus, et Bord, et Leje! Hvor stærkt ere vi dog ikke fængslede til denne Verden!

Ja, lyst og varmt og festligt og hyggeligt var der i Præstegaarden. Højtidsbordet var allerede dækket; Martha stod i sin fulde Højtidsdragt ude i Kjøkkenet, rede til at rette an. Der ventedes kun et Tegn fra mig, at Festen skulde begynde. Jeg gav dette Tegn, idet jeg, efterat alle Lysene vare tændte, satte mig til Instrumentet og i fulde Akkorder gav mig til at spille Melodien: — Guds Godhed ville vi prise. — Imidlertid traadte Husets Folk ind i Stuen, Store og Smaa, Alle i festlige Dragter, gamle Martha med Værdighed i Spidsen. Og saa sang vi vor Julepsalme med hverandre, saa godt vi kunde, og i vore Hjerters Eenfoldighed.

Festen havde dermed taget sin Begyndelse. Grøden var allerede øst op iforvejen, og maatte ikke blive kold. Vi skiltes ad med et hjerteligt Juleønske, og gik Hver til Sit for at sætte os tilbords.

Det gik lidt stille til inde hos Martha og mig, men ikke desto mindre frydefuldt. Ude fra Folkestuen lød den højrøstede Glæde op til os. Vi To vare snart færdige med at spise. Men Martha lod mig forstaa, at jeg maatte blive siddende ved Bordet indtil Videre. Jeg begreb strax, at Etiketten fordrede det, og fandt mig villig deri. Det varede heller ikke længe, førend jeg fik nærmere Oplysning. Lystigheden ude i Borgestuen var pludselig ophørt; men ude i Gangen hørte jeg en underlig Puslen og Hvisken, en betydningsfuld Smaahosten og Slæben paa Hosesokker. Martha aabnede Døren; Tyendet in corpore viste sig atter. Jeg gav Symptomer til at

ville rejse mig; men Martha betydede mig eftertrykkelig, skjøndt sagte, at det paa ingen Maade gik an, og stillede sig derpaa med værdigt Alvor i Spidsen for Processionen. Nu forstod jeg det Hele; det gjaldt Tak for Mad. Rækken defilerede forbi mig. Først Martha. Hun bøjede sig og vilde kysse min Haand. Men da lod jeg mig ikke tvinge længer; jeg rejste mig og omfavnede hende hjertelig. Taarerne kom den gamle trofaste Kvinde i Øjnene. Saa kom Avlskarlen; det var min Yndling blandt Folkene. Han bød mig Haanden, men ikke førend han havde ført den til sine egne Læber. Dette Tegn paa Hengivenhed havde ogsaa noget besynderlig rørende ved sig. Men jeg var i Stemning til at blive rørt. Saa kom den anden Karl, Pigerne, Drengen; Hver af dem havde sin egen Maade at byde mig sin Tak paa. Processionen gik Stuen rundt og forsvandt atter. Kun Martha blev tilbage.

Nu lod Martha mig forstaa, at jeg nok kunde gaa lidt ind til mig selv, medens hun dækkede af Bordet og bragte en ny Anretning frem, Kager, Æbler og alleslags Knas til Uddeling blandt Folkene. Ogsaa heri føjede jeg hende gjerne; Man har aldrig Noget imod at være ene med et fuldt Hjerte.

Men da jeg ifølge Indbydelse atter traadte ind, hvor stor var da ikke min Overraskelse! Midt i Værelset hævede sig stoltelig et lille Juletræ med tindrende Flammer. Men Marthas Øine tindrede ikke mindre klart af stolt Glæde over dette Kjærlighedsværk. Thi paa Kjærlighed gik det Hele ud; det følte jeg øjeblikkelig. Kjærlig var hun selv, og Andres Kjærlighed havde inspireret hende. Først hans Kjærlighed i det Høje, som havde givet Festen, dernæst

hendes Kjærlighed i det Fjerne, som uagtet al sin inderlige Begjær ej kunde være tilstede derved. Det var længe, saare længe siden, jeg havde havt Juletræ: Hele den søde Barndom strømmede tilbage og fyldte mit Hjerte. Jeg kunde have leet og grædt tillige i denne Time.

Folkene maatte naturligviis atter ind for at see Juletræet og modtage deres Gaver. Saadant havde de aldrig, nej, aldrig seet før. — Er det for Præsten eller for Vorherre? — hørte jeg hviskende Drengen spørge den ene af Pigerne.

Da vi atter vare ene, fik ogsaa jeg mine Gaver. Jeg maatte selv plukke dem af Juletræet. Min Haand skjælvede, da jeg tog Smaagaverne fra *Thyra* i Besiddelse. Hvis det var af Andet end Glæde, vil den kjære Gud vist ikke tage det saa nøje en saadan Aften. — Hvor havde hun ikke tænkt paa mig! Og i denne Time var vistnok al hendes Tanke hos mig. Der fulgte Brev med. Jeg gjemte det; det skulde være min næstsidste Vederkvægelse paa denne skjønne Dag. Jeg maatte ej glemme alle Andre over mig selv. Skulde ikke ogsaa den kjære *Martha* have sin Julegave, — skulde ikke ogsaa hun glædes, underholdes, vederkvæges denne lyksalige Aften?

VII.

1ste Januar 1857.

Paa denne Aarets allerførste Dag
Hvad skal jeg ønske Eder, mine Kjære?
Mon gylden Rigdom efter Hvers Behag,
Og Overflod af denne Verdens Ære?
— Nej, langt derfra! Jeg ønsker, I maa faa,
Hvad der kan gavne Eder her og hisset:
Et dagligt Brød udi en stille Vraa,
Et evigt Haab, om Salighed forvisset.

Det er en Trængselstid, vi leve i;
Den føder færre Smiil end Smertenssukke.
Vi finde mange Torne paa vor Sti,
Skjøndt idel Roser vel vi vilde plukke.
Skal jeg da ønske Eder, at I maa
Hendrømme Eders Liv foruden Smerter?
Ak Brødre, nej, det vilde ilde gaa!
— Jeg ønsker blot Guds Fred i Eders Hjerter!

Vi hænge fast ved denne Smule Jord,
Ikkun i Kjødet dog, i Aanden ikke.
Thi Aanden her jo kun i Telte boer;
Dens faste Hjem i Himlen monne ligge.
Skal jeg da ønske, at I mange Aar
Herneden maatte have end tilbage?
— Nej, hist jeg Eder spaaer en evig Vaar
Alt efter disse korte Vinterdage!

— Jeg formaaer Alt i Christo, som gjør mig stærk! —

Ikke at jeg føler mig stærk i mig selv. Til denne Formodning, min Ven, kunde De maaskee ledes, naar De hører mig tale i frejdig, stundom maaskee endog hoverende Tone om den hartad uimodstaaelige Kraft, hvori jeg er mig bevidst at røre mig, om den Fremgang, jeg har i Menigheden, den Magt, jeg udøver over Menneskene i det Hele. Ak, min Ven, det er ikke mig selv, jeg taler om, jeg hoverer over! Det er Christus!

I mig selv er jeg den samme svage Skabning, som jeg altid har været. Men om min Svaghed, skjøndt Følelsen deraf aldrig forlader mig, og stundom endnu bliver i smertelig Grad levende, — om min Svaghed taler jeg ikke længer. Jeg fornægter mig selv ogsaa i min Svaghed, for at føle mig i ham alene, som er stærkest i den Svage. Naar jeg siger jeg, mener jeg Christus, — som gjør mig stærk.

Vinteren strenges; Dagene ere korte og mørke. Den største Deel af mit Liv henrinder fortiden ved Arnestedet. Der har jeg det godt, stundom synes det mig, kun altfor godt. Martha hygger paa enhver Maade om mig. Mit Studerekammer, item mit lille Sovekammer, er saa lyst og lunt og behageligt, lad mig sige, saa reent og pyntenligt tillige, at det kunde vække Misundelse endog hos den bedst vante Studiosus. Jeg føler mig i fuldkommen Forstand hjemme hos mig selv i disse mine indre Gemakker. Men naar jeg, især om Aftenen for Motionens Skyld, skrider igjennem den temmelig store, tildeels ubenyttede Lejlighed, kan jeg ikke nægte, at der jo undertiden paakom-

mer mig en vis uhyggelig Følelse. Det er mig grangivelig, som om Aanderne af en afdød, eller maaskee snarere, om jeg saa maa sige, af en ufødt Slægt gjennemsvævede disse øde Rum. For mig have de aldrig været befolkede, skulle heller ikke blive det. Men de kunde være blevne det. Der lyder et sagte Suk! — Det var mig selv, der uvilkaarlig sukkede.

Men en Aand omsvæver mig virkelig; det er Thyras Aand. Forunderligt er det, som gamle Martha fra første Begyndelse har vidst at indrette Alt, som det var mig kjærest. Længe gik jeg i Taaget og tænkte ikke derover; men tilsidst maatte det dog blive mig paafaldende. Ligesom ved Inspiration syntes hun at kjende min Smag, alle mine smaa Vaner og Skrøbeligheder. Let forklarligt, det var Thyra, som inspirerede hende. Kan der gives noget mere rørende end en saadan i det Skjulte og uden Fordring virkende Omhed? Da hun personlig maatte være mig bestandig fjern, vilde hun igjennem Martha være mig bestandig nær. Denne ømme Opmærksomhed, som hun saaledes fra det Fjerne skjænker mig, yttrer sig endog i det Allersmaaligste. Men netop i disse Smaaligheder gaaer den mig dybest tilhjerte. Jeg faaer mit Leje redt, mit Bord dækket, min Mad, mit Brød tilberedt, min Thee tillavet, ganske som Thyra vilde have gjort og jeg selv have ønsket det. Igjennem hele min Betjening, gjennem den hele Huusorden overhovedet, sporer jeg det samme kjærlighedsfulde Princip. Hvad jeg behøver, befinder sig stedse ved Haanden; hvad jeg tilfældigviis maatte savne, fremkommer ofte ligesom ved Trylleri. Og jeg Utaknemlige, som saa lang en Tid i selvisk Fortabelse tog Alt i Brug

og Besiddelse uden at tænke over, hvorfra det vel monne komme! Først Nytaarsaften fik jeg rigtig Øjnene op. Paa mit Skrivebord fandt jeg en med ualmindelig Kunst af grønt Marmor udarbejdet Papiirspresse, som forestillede en liggende Sfinx af den ædleste og mest udviklede Form. Vistnok havde Thyra, med Tanken henvendt paa mig, bragt dette lille Kunstværk hjem med sig fra det skjønne Italien. Denne Gave var for betydningsfuld til saaledes uden videre at gaa ind under min daglige Tilværelse, og der gik pludselig et Lys op for mig, som kastede sit Skin endog vide tilbage over det Forbigangne. Men jeg taug med min Opdagelse. Thyra bliver overhovedet kun sjelden nævnet mellem mig og Martha, og aldrig gjort til Gjenstand for vor Samtale. Det har været en stiltiende Overeenskomst imellem os fra første Begyndelse. Men fra Marthas Tanker er Navnet Thyra aldrig langt borte; ofte, meget ofte læser jeg hende det ganske tydelig udaf Øjnene. Og en stadig Brevvexling finder uden tvivl Sted imellem dem. Det maa koste den stakkels Martha baade Hovedbrud og Anstrengelse, at gjøre Fyldest i denne Henseende. Men hun skyer aldrig nogen Møje, naar det gjælder om at opfylde en Kjærlighedspligt imod Thyra. Det er ingen Tvivl underkastet, at jo Thyra ved hende bliver sat fuldkommen istand til at følge med Begivenhederne og Forholdene i den Hvilsted-Præstegaard. Og paa den anden Side har Thyra umulig kunnet finde noget bedre Redskab til at gjøre sin kjærlighedsfulde Indflydelse der gjældende. Hun er ikke alene af egen Magtfylde tilstede i Aanden, men ogsaa ved et andet Væsens fuldkomne Hengivelse ligesom tilstede i Virkeligheden.

Iøvrigt er Martha ikke alene en Gjenstand for min Beundring, men ogsaa for min billige Forundring. Ofte kunde jeg virkelig fristes til at tro, at hun foruden Mængden af sine øvrige smaa Ejendele har ført et Par Tryllleposer eller dito Æsker med sig hertil. Hun synes uudtømmelig i Smaating af den forskjelligste Art. Neppe gjøres Noget behov, førend det ogsaa er tilstede. Alle mindre Savn afhjælpes ligesom af sig selv. Martha er af en meget forsynlig Natur; det lader sig let tænke, at hun har forudseet en Mængde Smaamangler i min Huusholdning, og i Forening med Thyra forberedt sig derpaa. Men Udstrækningen af dette Væsen og denne Virksomhed hører isandhed til de uforklarlige Ting. Gamle Martha har Noget af en Fee ved sig; derom lader sig neppe længer tvivle. Hun troer formodentlig, at jeg ikke mærker hendes Kunster. Vidt fejlet! Siden jeg ret har faaet Øjnene op, undgaaer mig Intet; det tør jeg nok sige. Men jeg lader naturligviis, som om jeg fremdeles er blind for Alt.

Husker De, at jeg talte om Huusnissen i eet af mine tidligere Breve? Jeg yttrede, at jeg ikke gad bo i et Huus, hvor det ikke spøgte. Nu er Spøgeriet i fuld Gang heri Præstegaarden; jeg har en Huusnisse saa god som nogen.

Nær og fjern! — Hvad er nært og hvad er fjernt? Verdensbarnet, som staaer mig Ansigt til Ansigt, — o, hvor fjernt! Paulus, som levede for henved to tusinde Aar siden, — o, hvor nær! Guldet, som glimrer ligefor mine Øjne, — hvor fremmedt og fjernt! Stjernen, som

tindrer over mit Hoved, — hvor fortrolig og nær! Jeg selv, som jeg endnu for kort Tid siden følte mig, ak, hvor fjern er jeg ikke mig selv! Gud, som han lever og regjerer i det Høieste, ak hvor nær er mig ikke han i min dybeste Elende!

Nej, Thyra, Du er mig heller ikke fjern!

I eet af Deres sidste Breve kalder De mig ligesom for Spøg, dog kan jeg ikke miskjende det dybe, følelsesfulde Alvor, som ligger til Grund for dette Deres Indfald, — den nye Abelard. Navnet Heloise udtaler De ikke; men det er en Selvfølge, at Thyra samtidig bliver den nye eller nyeste Heloise. Hvad skal jeg sige dertil? Det er for meget at tage imod, og paa samme Tid dog for lidet at byde. Oprigtig talt, jeg vilde ikke være Abelard, saa dybt jeg end føler mig under ham i Aandens Gaver, og ligesaa lidt vilde jeg bytte min Thyras blide, resignerede, ligesom forklarede Kjærlighed bort mod en Heloises i Glød og Savn brændende, lidenskabelig forstyrrede. Men det er vel, at De siger nye, og ikke moderne. Dette Udtryk vilde jeg vistnok ligefrem have viist tilbage. Thyras og mit Forhold er et meget gammeldags; det er nemlig en saare gammel Skik i Guds Rige, at Mand og Kvinde forsage deres timelige Lykke for deres evige Lyksaligheds Skyld. Det er nu tværtimod gaaet saa ganske af Moden, at vor moderne Tid overhovedet slet ikke begriber, hvad det vil sige, at den snarere vilde gjør sig lystig derover end skjænke det sin Beundring. Imidlertid, saalænge Guds Rige i Christo endnu gjælder Noget i Verden, vil der stedse paany komme lignende Forhold frem, natur-

ligviis uden at gjøre nogetsomhelst Krav paa Beundring. Thi naar de fremgaa, skeer det som Noget, der ganske følger af sig selv, og ej kan være anderledes. Men vee den Tid, for hvilken Selvfornægtelse er bleven noget Fremmedt, noget Unaturligt, endog noget Latterligt!

— Abelard! — Heloise! — Hvilke dejlige Navne, og med hvilken Berømmelse ere de ikke komne til os! Men er denne Berømmelse ogsaa ægte? Gaaer det ikke hermed som med saa meget Andet, der ad Traditionens Vej er kommet til os naive, troskyldige Mennesker? Ved Abelard støder mig strax dette, at, saa rigt begavet han end var, og saa stort et Navn han end havde hos sin Samtid, grunder dog næsten hele hans Berømmelse hos senere Slægter sig ikke paa hans aandelige Dygtighed, men paa hans ulykkelige Kjærlighedsskjæbne. Og om denne Kjærlighed fortjener sit store Ry, derom føler jeg mig stærkt fristet til at tvivle.

Selvfornægtelsen er det Punkt, hvorfra jeg nødvendigviis maa betragte dette Forhold. Da Abelard lærte Heloise at kjende, var det forbi med hans høje, begejstrede Stræben. Hun blev hans eneste Maal. Da han lærte at elske, glemte han alt Andet, hvad han kunde. Han hengav, han fortabte sig, han blev borte i denne Kjærlighed. Han kunde ikke leve uden Besiddelse, og ikke finde Hvile for sin Sjæl uden Sikkerhed i denne Besiddelse. Han satte Alt tilside, Lærestolen, Kirken, vel endogsaa Himlen for at faa sin Heloise tileje. Heloise saae klarere end han; men hun elskede med hans Kjærlighed, og hun gav efter for hans stormende Fordring. Hun gav efter, endskjøndt hun vidste, at hun derved berøvede Guds Rige

een af dets bedste Forkæmpere, Kirken een af dens bedste Piller. Hun blev hans Hustru. Og ikke gjorde hun denne sin Svaghed god igjen, idet hun senere, fuld af Fortrydelse, ved Meeneed fralagde sig en Hustrues Værdighed i Forhold til sin elskede Abelard. — Skal jeg gaa videre? — Endelig var det ikke en Aandens Fordring til Guds Forherligelse ved ethvertsomhelst Offer, som skilte de Elskende fra hinanden, men en Kjødets Nødvendighed, hvorved den af Kjærligheden begejstrede Tanke endikke et Øjeblik kan dvæle. Da først lærte de Selvfornægtelse; men det var en tvungen.

Hvad Skjønt og Rørende bliver der saa endelig tilbage i dette navnkundige Forhold imellem Abelard og Heloise? Deres gjensidige Hengivenhed indtil Døden og deres Ulykke, deres i Kjødet sønderrevne, men dog i Aanden samlede Tilværelse. Ja, her føler jeg mig atter for en Deel, men ogsaa kun for en Deel i Samklang med den almindelige traditionelle Følelse. Ulykken i og for sig fordrer Ærbødighed og inderlig Sympathi; en ulykkelig Kjærlighed bringer Hjertet uvilkaarlig til at bløde af smertelig Medfølelse; en Kjærlighed, som er større end Ulykken, fører Aanden bort fra Jorden. Men Abelard blev sin Kjærlighed ikke tro; længe forend han døde, var den sidste Gnist deraf udslukt i hans Hjerte. Han saae tilbage paa den som en sørgelig Ungdomsforvildelse, med Kulde og smertelig Anger. Kun Heloise blev tro indtil Døden, sig selv og ham. Forholdet var altsaa opløst. Saaledes lader sig end ikke dette sige om Abelards og Heloises navnkundige Kjærlighedsforhold, at lavt begyndte det, men endte i det Høje.

I mere end halv Blindhed vandre vi Menneskeborn med megen Uforstand, og vide ikke, hvad der tjener til vort Vel. Vi hovere over det, som bereder os Fordærvelse, og græde bitterlig over det, som begrunder vor Lykke. Jeg kommer til at tænke paa min allerførste Kjærlighed. Jeg siger: allerførste; thi i min barnlige Alder var jeg i Elskovskapitlet af en temmelig letsindig Natur. I min voxne Alder har jeg kun elsket een Gang, og jeg mener ogsaa, at een Kjærlighed er Nok for hele Livet. Det var altsaa min første Kjærlighed, og den maa henregnes blandt de ulykkelige. Men vel var det dog, at den ikke blev afgjørende for mit Liv. Det var en net lille Bødkerdatter, med hvem jeg gjorde Bekjendtskab i Pogeskolen. Hun var et Par Aar ældre end jeg, og var allerede dybt inde i Bibelhistorien, da jeg først skulde begynde paa Abc'en. Hvorledes det gik til, veed jeg ikke; men vi bleve da Kjærester. Formodentlig have vore Studier bragt os i en farlig Berørelse med hinanden. Partiet var temmelig ulige — Abc og Bibelhistorie; men Kjærligheden har jo sine Luner. Jeg antager forøvrigt, at hun har mistet hiint uhyre Forspring for længe siden. Vi vare da Kjærester. I Skolen, troer jeg, var vort Forhold declareret; den gode gamle Skolejomfru med de store runde Briller og det viltre Haar havde engang selv været ung. Hjemme i Familierne derimod var det, om end ikke skjult, saa dog neppe anerkjendt. I det mindste var hun ikke bleven præsenteret i mine Forældres Huus, og jeg ligesaa lidt i hendes. Men netop dette halv officielle maa have havt en fortryllende Sødme.

Dog Pauline, saaledes hed min Elskede, lod sig ikke

fængsle ved den blotte Kjærlighed. Hun forlangte Foræringer, og i min daværende Stilling var jeg begribeligviis kun lidet formuende. Vistnok tog hun tiltakke med hvad der kunde falde af; jeg behøvede ikke at gaa i Butikerne for at tilfredsstille hende. Men der faldt kun Lidet af i mine Forældres fattige, indskrænkede Huus. Da var jeg naturligviis ofte i en haard Forlegenhed.

Engang havde jeg dog været saare heldig i mine Bestræbelser. I min Glæde havde jeg ej kunnet tie, og Pauline var forberedt paa en meget betydelig Gave. Endelig syntes Pakken mig ogsaa stor nok, og jeg besluttede at aflevere den. Der var forskjellige Kattuns og Klædes Lapper, hvoriblandt adskillige ganske højrøde, et heelt Assortissement af brukne Strikkepinde og øjeløse Sy- og Stoppenaale, nogle Ender forskjellig farvet Garn, allerinderst et Par Stykker Sukker af det rigtig klare, lutter Gjenstande, hvorpaa jeg vidste, at Pauline satte tilbørlig Priis. Stolt og glad som en Gud gik jeg denne Dag til Skole. Den lille Pakke kunde jeg paa Grund af dens strittende og spydige Indhold ikke faa i Lommen, men maatte gaa med den i Haanden. Det var denne Omstændighed, hvoraf min onde Skjæbne benyttede sig for at styrte mig ned fra min Lykkes Højde. — Hvorfor skal jeg dvæle længe ved noget saa smerteligt? Kort at fortælle, — jeg tabte Pakken i en rivende Rendesteen, og havde af Forfærdelse nær tabt mig selv bagefter.

Tomhændet fremstillede jeg mig for Pauline, i en Stemning, som ikke lader sig beskrive, fattig, flau, ynkelig nedslagen. Men hun, den selvkjærlige Skjønne, var ikke den, som skulde oprejse mig; tværtimod stødte hun

mig fra sig og vendte mig haanlig Ryggen. Det var ganske ude med os. Jeg havde tabt Mere i Rendestenen, end jeg troede.

Bitter var min Sorg: Forsmaaet, foragtet, stødt tilbage! — Det forvandt jeg vist aldrig!

Men jeg forvandt det dog. Kort Tid efter blev jeg tagen ud af Skolen for at føres en højere Bestemmelse imøde. Men, da jeg ti Aar senere gjensaae Pauline, som nu var en voxen og virkelig forlovet Pige, — mindedes jeg med stor Tilfredshed det skjæbnesvangre Tab, jeg engang havde lidt, og skred fornøjet tilbage over Rendestenen, uden at tabe Noget. Den lille yndige Pauline var bleven en stor og plump Pige, ligesaa firskaaren som een af hendes Faders Foustager, og havde intetsomhelst Indtagende længer i sit Væsen. Jeg priste min gode Lykke, at jeg ikke var i Smedens Sted, der snart skulde føre hende hjem som sin Hustru.

En Ulykke kommer sjelden alene. Jeg tør ikke paastaa det, men, saavidt jeg kan erindre, var det netop i samme Aar, maaskee endogsaa kort efter Tabet af min første Elskede, at jeg maatte lide en anden saare smertelig Skuffelse. Det er begribeligt, at jeg under disse Omstændigheder ej kunde taale Meget. Det var en Aften først i Maj Maaned, da jeg hørte min Morfader sige, at der iaar ikke vilde blive mange Oldenborrer. Han yttrede det ikke alene i den ligegyldigste Tone, men endog med et synligt Udtryk af Tilfredshed i sit kjære milde Ansigt. Det var mig for meget; jeg brast ud i en hjertelig Hulken. — Ingen Oldenborrer! Dertil havde jeg dog glædet mig saa inderlig. Deri havde jeg søgt min bedste Trøst

mod den nylig lidte, grusomme Skjæbne. Et Foraar uden Oldenborrer var mig intet Foraar; uden Oldenborrer syntes Naturen mig død og øde.

— Hvortil disse Barnehistorier? — spørger De. Nu visselig, jeg kunde gjerne fra min modne Alder have hentet slaaende Exempler paa min barnlige Uforstand og Blindhed! Men netop disse Exempler synes mig mest passende til at tydeliggjøre, hvilke smaa Børn vi i vore Stemninger og Luner, i al vor Glæde og Sorg dog egentlig ere for Vorherre.

Jeg læser aldrig Rom. 8; 18. uden at en vis bestemt, saare lykkelig Forestilling fornyes i min Sjæl: — Thi jeg holder for, at den nærværende Tids Lidelser ere ikke at agte mod den Herlighed, som skal aabenbares paa os. —

Jeg forestiller mig, at, naar vi engang fra et nyt Livs Herlighed i Aandens fuldkomne Frihed see tilbage over, hvad vi have lidt i denne Verden, ville vi smile derover, ligesom vi tidligere engang smilte herneden over vore barnlige Sorger og Smerter. Enten vare de blot indbildte eller havde kun saare lidet at betyde. Og ofte, meget ofte, det saae vi tydelig, var vor Smerte et nødvendigt Middel til fremtidigt Velvære, vor øjeblikkelige Sorg kun et Varsel for en uforgængelig Glæde. Ja, det troer jeg, ikke blot lethen og almindeligviis, men med Overbeviisningens fulde intuitive Styrke. Jeg er overbeviist om, at enhver sand og oprigtig Sorg i denne Verden bærer Glæde i sig, stundom allerede for dette Liv, men i alt Fald for det Tilkommende. Dersom Man spurgte

mig og i en Hast forlangte besvaret, hvad Sorgen er, vilde jeg svare, at Sorgen ikke er til for Andet end for at bære Glæden i sig, ligesom Skallen Kjærnen, ligesom Kieselen Diamanten. Derfor findes der ogsaa i enhver sand Sjælesmerte en vis forunderlig Vellyst, hævet over al timelig Glæde. Er det ikke saa, min Ven? Har ikke ogsaa De mere end een Gang følt denne blide trøstefulde, denne forklarede Opløftelse i Smerten?

En Christen maa derfor ikke alene ej frygte Sorgen og Smerten, men stræbe efter at blive inderlig fortrolig med dem. Holder han dem ude fra sig, ere de hans Fjender, bittre, grusomme, blodige Fjender. Trykker han dem derimod til sit Hjerte, skulle de vorde hans Venner, ømme, veldædige, trofaste Venner. Vissselig, de skulle hviske Trøstens Ord tidlig og silde; de skulle fylde hans Sjæl med lyksalige Forjættelser om Glæde her og Glæde hisset.

— Thi jeg er vis paa, at Alt skal tjene dem tilgode, som Gud elsker og som elske Gud; jeg er vis paa, at hverken Liv eller Død, det Nærværende eller Tilkommende, det Høje eller Dybe, ej heller nogetsomhelst Andet skal kunne skille os fra Guds Kjærlighed i Christo Jesu, vor Herre.

Gud, min Gud, — kun hos Gud er Frelse!

Hvor ofte har jeg ikke i mit tidligere Liv erfaret, at han var det eneste Faste og Sikkre i Tilværelsen! Naar Alting svandt, saa blev dog han; naar Alting vaklede, stod han dog fast. Han var det Eneste i hele Universet, som den svimlende Sjæl havde at holde sig til. Naar

jeg ofte, forpiint eller bedøvet af Smerten, forstyrret og indtil Døden rystet af Ulykken, ikke formaaede at holde nogen anden Tanke fast, saa blev dog Tanken om Gud tilbage. Denne ene Forestilling kunde jeg dog endnu nemme, deri hengive mig, dertil klamre mig fast, at jeg ikke skulde styrte i Afgrunden og fortabes. — Og i denne Tanke blev jeg holdt oppe.

— Kun hos Gud er Frelse! — Saaledes sukkede jeg i fordums Dage. Men det var med Resignationens matte og smægtende, i sit inderste Væsen fortvivlende Følelse.

Jeg vidste, at der var en Gud til; men jeg kjendte ham ikke.

Jeg følte, at der var en Frelse til; men jeg forstod den ikke.

Jeg var overbeviist om, at denne Frelse var hos Gud, men kunde ikke finde Vej til ham og hans Frelse.

Endnu sukker jeg: — Kun hos Gud er Frelse! — Men ikke sukker jeg længer som den, der vansmægter efter Frelse, men som den, der er lykkelig frelst.

Jeg kjender Gud; — han er den evige Kjærlighed.

Jeg forstaaer hans Frelse; — i Christo er den aabenbaret.

Jeg har fundet Frelsens Vej, — i Selvfornægtelsen formedelst Troen.

Hvor er det dog muligt, at Menneskene ej kunne begribe Selvfornægtelsens Nødvendighed, saafremt de ville komme til Gud?

Vi leve i Verden. — Er Verden Gud?

Nej, Verden er tværtimod Guds Væsen modsat.

Følgelig maa vi bort fra Verden, den, som omgiver os, og den, vi bære i vort Indre.

Med andre Ord: — Vi maa fornægte Verden og os selv.

Den positive Stræben, i Kjærligheden, Attraaen, Længselen, fører i og for sig ikke til Gud.

Først i det Negative, i Fornægtelsen, finder vor Attraa Sandhedens og Virkelighedens Styrke.

Længes Du efter Gud, saa behøver Du kun at forlade Verden.

Saa er Du hos Gud!

Vil Du komme til Gud, maa Du efterfølge Jesum. Han har traadt Dig Vejen. Men, ligesom han forlod Faderen og al hans Herlighed for at komme til Verden, saaledes forlod han ogsaa Verden for at komme til Faderen. Vil Du altsaa efterfølge Jesum? Stien er smal, stejl, besværlig. Mener Du da at kunne tage Verden med Dig paa den smalle Sti, — troer Du at kunne efterfølge Jesum med den uhyre Vægt paa dit Hjerte? — Nej, holder du Verden ifavn, maa du smukt blive tilbage, og vandre den brede Vej i modsat Retning, som fører til Fordærvelse. Det er et skrækkeligt Selvbedrag, hvori Du har hildet Dig selv. Du mener at kunne forlade Verden og dog tage Verden med Dig. Husk paa, at Gud lader sig ikke spotte!

Vil Du efterfølge Jesum? Kom ihu, at sin Himmel havde han opgivet, og af Verden ejede han ikke den mindste Deel! Men Verden havde heller ikke den ringeste Deel i

ham. Kom ihu, hvor lette og ubetyngede Apostlene vandrede i Jesu Spor gjennem Verden til Guds Rige, uden Guld og Sølv i deres Bælter, uden Taske, uden Sko, endogsaa uden Stav. Men lykkelig kom disse til Vejende, og samledes med ham, som de efterfulgte.

Jeg spørger efter alt dette atter: — Er det dit Hjertes Iid at komme til Gud? —

VIII.

12te Februar 1857.

De kan vel tænke Dem, at jeg stadig har havt for Öje, saa snart, som muligt, at drage mig udaf den store Bedrift og Huusholdning, hvori jeg nødtvungen sidder. Under alle Omstændigheder, selv de heldigste, vilde dette altid blive en besværlig og hemmende Byrde for mig. Men Begyndelsen har givet saa maadelige Udsigter, at der slet ikke kan være Tale om at prøve det fremdeles. Folkelønnene ere uhyre i Forhold til Jordbundens Productionserne, og Alt, hvad der indavles, gaaer med til Folk og Kreaturer. En Huusholdning af denne Art ikke alene æder sig selv op, men kræver endog et betydeligt Tilskud for at kunne vegetere. Men det er dog for galt, at skulle betale og betale dyrt for at have al den Ulejlighed, Risico og Bekymring. Skal en Avling med Fordeel eller endog blot uden Tab drives, da maa der, dette er mig indlysende, ganske andre Kræfter til, end jeg og mine Lige sædvanligviis have at raade over. Jeg har en ret flink og meget skikkelig Avlskarl; men han følger Slendrianen og indlader sig kun paa det Allernødvendigste. Der er ingen Drift og ingen Selvstændighed hos ham; han viser endog en ligefrem Sky for at virke paa egen Haand og bære nogetsomhelst Ansvar. Saaledes er det

gaaet til, at det, saa meget jeg end har stridt imod, dog lidt efter lidt er lykkedes ham at drage mig ind i Bedriften, og jeg forudseer i Aanden, hvormed dette maa komme til at ende, med en uundgaaelig Ruin, enten materiel eller aandelig. Det Første vilde være galt nok, og jeg tænker derfor som en klog Mand paa at bryde af og sige Stop itide. Vistnok vil det være forbundet med Tab, saa hastig igjen, efterat jeg neppe endnu er kommen ret i Orden, fra Grunden af at forandre min udvortes Stilling. Men Tabet vil dog blive langt mindre, end det skulde synes, og i alt Fald vil det kun være ringe imod det Tab, som uafviselig truer i en nærmere eller fjernere Fremtid. Sligt maa tages overtvært; jeg maa have denne Byrde væltet af mine Skuldre. Jeg har derfor i disse Dage udkastet Planen til, fra Majdag at udleje, eller, som det her hedder, udhyre den største Deel af Præstegaardens Jorder i mindre Dele. Paa denne Maade vil Jorden dog i ethvert Tilfælde give en reel Indtægt. Ved Præstegaarden vil jeg kun beholde saa meget tilbage, som jeg magelig kan drive med en Karl og et Par Heste, og hvorpaa jeg, foruden Hestene, kan holde fire eller fem Køer og nogle Faar. Det er netop, hvad en Præst behøver; Mere er af det Onde.

Under den stadige Omgang med mine Sognefolk er naturligviis ogsaa dette Spørgsmaal kommet paa Bane, og jeg har vel mærket, at de kun ufuldkommen kunne gaa ind paa min Anskuelsesmaade. Disse Mennesker, for hvem Ager og Eng ere de vigtigste og kosteligste jordiske Gjenstande, kunne ikke begribe, hvorledes Avlsbedriften kan være til ubetinget Hinder for min Virksomhed. Men det viser

kun, hvor forskudt Præstens Stilling er for deres Blik. Jeg er heller ikke trængt videre paa for at gjøre dem Sagen tydelig; dette som Mere maa i Tiden gaa op for dem ligesom af sig selv. Her og ved andre Leiligheder hjælper ingen Tale; her maa der øiensynlig Virkelighed til. En Præst maa fremfor Alt have Taalmodighed, og ikke i blind Iver blive paatrængende med sine Ideer. Han maa vogte sig for, at hans Ideer faa Udseende af underlige Ideer i Folkets Øine, og heller holde dem tilbage end bringe dem i Miskredit. Mærker han Mangel paa Modtagelighed, maa han indtil videre slaa sig tiltaals med en omhyggelig Veredelse af Jordbunden, og sætte sin Liid til Guds Lys og Varme fraoven. Saa kan han en anden Gang komme igjen med et bedre Held. — Kjøb Øieblikket! — siger Apostelen med stor Betydning.

Men desuagtet synes det i det Hele at være gaaet op for mine Sognefolk, at jeg i al min Gjøren og Laden nærmest har deres Tarv for Øie, at jeg har isinde at leve for dem og ikke for mig selv. Og isandhed, de vise sig taknemlige. Den Mening, at jeg skulde være gjerrig, stridig, egenmægtig, skal neppe længer ustraffet hæve sit Hoved i Menigheden. Det er mig Nok for Øieblikket. I denne almindelige Følelse af, at jeg ikke hænger ved denne Verden og dens Goder, er der uberegnelig meget vundet. Thi det er mine Sognebørns svage Side, Besiddelsen, Erhvervet, Fordelen, og her have vi atter eet af de Tilfælde, og vel det allervigtigste, hvor ingen Prædiken forslaaer, hvor den uimodsigelige Virkelighed maa tale. Jeg tør ikke klage over, at mine Ord ingen Indgang finde; men jeg sætter dog en besynderlig Tillid til

disse praktiske argumenta ad hominem. Theori og Praxis maa gaa Haand i Haand med hinanden. De mig betroede Sjæle maa see, at jeg ikke fordrer Andet af dem, end hvad jeg selv er beredt til at gjøre.

Min største Glæde er det at mærke, at, skjøndt Meget lokker mine Sognebørn, er der dog Intet, som lokker dem stærkere end Guds Ord. Kirken er bleven et stort Familiehuus. De fleste Familier have deres særegne Stole eller Bænke; saare sjelden skal det træffe sig, at der ikke er een eller et Par Repræsentanter fra hver Familie tilstede. Og fattes der eet- eller andetsteds, da giver de Hospiterendes Mængde i Stolene og paa Pulpituret en saare rigelig Erstatning. Og paa Andagt mangler det vissselig ikke heller. Ingen kan bedre fornemme det end Præsten. Enhver føler nærmest kun sin egen Andagt; Præsten føler Alles og bliver paa forunderlig Maade opløftet og baaren deraf. Noget herligere Kald end en Prædikants gives der ikke paa Jorden. Bevidstheden om, hvor stor en Betydning hvert af de Ord, som det er ham givet at udtale, har for mangfoldige i Guds dyrebare Billede skabte, ved Guds Alt hengivende Kjærlighed dyrekjøbte Sjæle, berede en mere end lykkelig, den bereder en lyksalig Følelse. Et enkelt Ord, som kommer fra Gud, hvad kan det ikke udrette, — blot et eneste Ord! Her kan det tænde Lys, hist bringe Trøst og Mod, hist vække Anger, hist og her nedslaa en Fristelse, kvæle et ondt Forsæt i Fødselen. Eet eneste Ord kan fremkalde Liv af Død, kan forandre et Menneskes hele Skjæbne her og hisset! Hvor uendelig meget er der ikke en Prædikant givet og

betroet! Men, vel at mærke, Ansvaret staaer i Forhold til Gaverne og Tilliden.

Der findes visse Ansigter i min Menighed, fortrolige og kjære gamle Ansigter, hvori jeg, medens jeg prædiker, kan følge hele min Prædikens indre Gang og vexlende Virkninger. Uvilkaarlig søger mit Øje disse udtryksfulde Aasyn. Det morknes, det klarer op, eftersom jeg taler; Smerte, Glæde, Afsky, Kjærlighed og livsaligt Haab træde efterhaanden afvexlende frem. Men mit Blik hviler ikke udelukkende paa disse; det behersker den hele under mig forsamlede Mængde. Og da skeer det ofte, at jeg snart hist, snart her bemærker, hvorledes mine Ord slaa ned i Hjerterne og til bestemte Personer bringe Hilsen fra Gud. Kan Noget være dejligere end dette, kan der gives nogen mere fuldkommen Opbyggelse end den, Præsten nyder, medens han opbygger Andre? Thi af hvert Ord, som virker til Velsignelse, modtager han Tiende, og det en overflødig.

Jeg har, siden Altergangene hørte op i Efteraaret, holdt Bibellæsning i Sognets Hovedskole. Skolen har langtfra kunnet rumme de Andægtiges Mængde. I en kvælende Athmosfære, skjøndt ved kold Ovn, har jeg med inderlig Glæde gjennemgaaet en Deel af Lucas' Evangelium. Saare anstrengende have disse Timer været, men lønnende. Ved denne Lejlighed har jeg, dog uden at ymte Noget om det Ønskelige i Indførelsen, ladet Menigheden stifte Bekjendtskab med den nye Psalmebog. Efterhaanden, som det kunde passe, har jeg oplæst en stor Deel af de smukkeste Psalmer; nogle har jeg ogsaa, med Under-

støttelse af min gode gamle Degn, Skolelærerne og nogle flinke Skolebørn, foredraget cantando.

Mine Konfirmander berede mig endnu stedse en saare lykkelig Følelse af det Velsignede i mit Kald. Stor Glæde maa det vistnok foraarsage mig at mærke, hvilken Magt jeg i Gud umiddelbart udøver over disse aabne og modtagelige unge Sjæle; men en næsten endnu større Glæde volder mig den middelbare Indflydelse, jeg mærker, at jeg igjennem dem udøver paa Menigheden. Uden at tænke derpaa, erobre de Hjerterne for mig, saavidt deres Magt række. I de Huse, som have afgivet Konfirmander til mig, er jeg vis paa at finde den kjærligste og mest trofaste Hengivenhed. Det har neppe truffet sig saaledes, — jeg kalder det en Guds Styrelse — at jeg ved mine Konfirmander har vundet for mig nogle af de allervanskeligste og mest haardnakkede Gemytter, som jeg vistnok selv længe forgjæves vilde have faaet at stride med. Gjennem deres Børn har jeg overvundet dem. Haarde vare de; men et saadant Angreb i Hjertets Centrum vare de ikke voxne.

Vejret har i denne Tid været mig meget tilhinder. Men naar det bliver mig for galt og varer mig for længe, saa bryder jeg i min Længsel og Utaalmodighed ud, hvorledes Vej og Vejr end ere, og bliver ofte den hele Dag borte, dragende om fra Huus til Huus paa Apostelviis. Naar jeg saa om Aftenen kommer hjem, — ofte tage de gode Mennesker mig næsten med Magt og age mig hjem, — saa faaer jeg som første Ret ved Bordet en Portion Skjænd af Martha. Men det anfægter mig ikke; jeg

fordøjer Alting godt, hvad den kjære gamle Martha tillaver.

Talrige Gjenbesøg blive mig tildeel, jeg kan ikke nægte det, undertiden vel mange. Men jeg finder mig godt deri for den gode Menings Skyld. Ærgerlig bliver jeg ingensinde mere; men ofte maa jeg rigtignok smile ved de forekommende Andragender. De gode Mennesker tro ogsaa, at jeg kan hjælpe dem i alle Ting. Jeg er saaledes blandt Andet kun en meget slet Retskyndig. Det vil vistnok blive nødvendigt, at jeg lægger mig en Smule efter det Lands Forfatning, hvori jeg er Borger. Lidt bedre er jeg Læge; jeg kjender i det Mindste nøie den Grændse, indenfor hvilken jeg maa holde mig. Mit vigtigste og kraftigste Ordinat er dette: — Send Bud efter Doktoren! — Og det er endda ikke saa lidet værdt, at jeg saa temmelig kan bedømme, naar ordentlig Lægehjælp er nødvendig. I hele denne min Udenoms-Praxis er den allerstørste Varsomhed fornøden. Tilliden, dette kostbare Gode, maa ingensinde sættes paa Spil. Det er rigtignok ikke let, altid at give et godt Raad, naar Man kun har saa faa; men saa har jeg da altid det i Baghaanden, at byde Folk gaa andetstedshen, hvor Hjælpen sikkrere er at finde.

Jeg har vistnok alt tidligere berørt, at der er noget underlig skjult i Slesvigerens Natur; han dækker sig, ligesom instinktmæssig, endogsaa der, hvor aldeles ingen Grund synes at være forhaanden. Det er følgelig ingenlunde let at faa hans sande Hjertens Mening at vide. Vil Man opnaa dette, maa Man enten udvortesfra bringe ham i en besynderlig Knibe, eller ogsaa befinde sig ligesom

paa den indvendige Side af hans Væsen. Forandringen i mit Forhold til Menigheden er allerede saa stor — et Omslag turde det vel snarere kaldes, end Forandring — at jeg ikke formaster mig, naar jeg, med Blikket henvendt paa det Almindelige, siger, at jeg allerede befinder mig der. Mine Sognefolk skulle herefter ikke let kunne bevare nogen stor Hemmelighed for mig, og jeg haaber tillige, med Tiden at bringe det dertil, at de heller ikke ønske at bevare nogen. De have alt nu ligesom en Følelse af, at jeg seer dem lige ind i Hjerterne. Men det skræmmer dem ikke; thi de føle tillige, at det er Kjærlighedens Blik, som gjennemskuer dem, og at deres Hemmeligheder ville blive bevarede under et helligt, ubrødeligt Segl. Jeg har saaledes den bedste Udsigt til, ikke alene af Navn, men ogsaa af Gavn at vorde Skriftefader for mine Sognebørn. Gud give mig blot Viisdom og Kraft til at bære Byrden af alle deres Svagheder og Bekymringer!

Saaledes har jeg da nu endelig ogsaa kunnet danne mig en nogenlunde klar Mening angaaende Nord- og Mellemslesvigernes politiske Stemning. Dens Traade ligge dybt og ere, paa nogle enkelte nær, hverken synderlig stærke eller stærkt spændte. Grundtonen er en medfødt dyb og kraftig Sympathi for Danmark. Men ikke maa Man glemme, at næsten alle Livets materielle Interesser drage dem ned imod Tydskland. Det er saare uheldigt, at Danmark ikke har formaaet at knytte Slesvig nærmere til sig. Slesvigerne ere tilbøjelige til at kalde det utaknemligt. Var det ikke for Slesvig, at Danmark engang stred, — have ikke Slesvigerne selv lidt og stridt med Danmark? Hvad Løn have de faaet derfor? Man lovede dem store

Ting; det blev idel tomme Løfter. Strax i Begyndelsen tilstod Man dem nogle Smaagoder og befriede dem fra nogle Smaabyrder, for senere at tage Goderne tilbage og fordoble Byrderne. I Slesvig, dette, navnlig i Vesten, saa forsømte Land, er Alting blevet ved det Gamle. Man flikker og flikker paa den forældede Forfatning; Forvirringen bliver med hver Dag større og Manglerne mere iøjnefaldende. Det Beklagelige i denne Tilstand bliver saa meget føleligere, som Slesvigerne i de blandede Distrikter Side om Side see deres danske Brødre nyde alle en fri og heldig Forfatnings Velsignelser. Denne Fordring til de gode Menneskers Taalmodighed synes virkelig ogsaa altfor drøj. — Hvorfor ere vi ikke blevne en Deel af Danmark, — have vi ikke en Konge, — har vor gode Sag ikke sejret? — Saaledes spørge de gode eenfoldige Mennesker; og jeg, som ingen Politiker er, har ondt ved at overtyde dem om, at Ulykken ikke skriver sig fra en Uret, tilføjet dem af Danmark. — Jeg for min Deel, ogsaa jeg er eenfoldig nok til at nære den skjulte Tanke, at Slesvigs Stilling under alle Omstændigheder er utaalelig, og at det faste Øjemærke for den danske Stats Politik maa være, at finde Lejlighed til at proklamere et Danmark indtil Ejderen. Hvis de nys henrundne Tider skulde vende tilbage, og desværre er der al Sandsynlighed for, at de ville det, da — ej kan det nytte at skjule det — vil Slesvig med en ganske anden Følelse end sidst give sig ind under Striden og Lidelsen. Som sagt, jeg er ingen Politiker; men jeg føler, at der i denne eenfoldige Mening ligger Noget, som selv den viseste Statsmand vilde gjøre vel i at lægge sig paa Hjerte.

For sex Aar siden drog en ung Mand heraf Sognet til Kalifornien for at finde enten Brødet eller Døden. Min nærmeste Nabo, een af de større Gaardmænd eller Bønder, som de endnu med Udmærkelse kaldes herpaa Egnen, har en meget smuk Datter. Med hende havde den unge Eventyrer indgaaet et ømt Kjærlighedsforhold, men var paa det Bestemteste, ja Strengeste bleven afviist af hendes Fader. Paa Knøsen i og for sig var der Intet at udsætte; han var brav og flink og dannet over det Almindelige. Men, det var den gamle Vise; han var fattig, og gamle Paul Vibe enten behøvede eller ønskede en formuende Svigersøn. Saa skiltes da de Elskende ad under mange bittre Taarer og søde Troskabsforsikkringer, og den unge Mand foer afsted, ud i den vide Verden.

Kun Lidet og sjelden lod han høre fra sig under en saare lang Fraværelse. Men skjøn Eline sad stille og eensom herhjemme og ventede trofast paa ham Aar for Aar. Hun blev efterhaanden lidt blegere og magrere; men forøvrigt var der ingen Forandring at kjende hos hende. Men selv i sin dybe Indgetogenhed drog hun Manges Hu og Hjerter til sig. Talrige vare de Tilbud, som bleve gjorte hende, især i de første Aar; de fleste viste hendes Fader tilbage, hun selv med en forunderlig blid Fasthed dem alle.

Men imidlertid var det gaaet mærkelig tilbage for den gode Paul Vibe. Gode havde hans Omstændigheder ikke været iforvejen; men ringere og ringere bleve de ved forskjellige efterhaanden tilstødende Uheld. Iblandt disse var det største og føleligste dette, at han selv ikke længer kunde gjøre Fyldest ved Arbejdet, og maatte holde en

Karl endnu paa Gaarden. Dette i Forbindelse med det Øvrige stilede efter den visse Ruin, og da jeg kom hertil Hvilsted, gjættede allerede Folk paa Eet af To, om Paul Vibe skulde blive nødt til at rende fra Gaarden, eller det skulde lykkes ham at faa en velhavende Svigersøn endnu i det yderste Øjeblik. Paa ham i Kalifornien tænkte Ingen mere — uden Eline med den ømmeste Tillid, og undertiden hendes Fader med en drøj Forbandelse, naar han havde været nødt til at vise en ny Bejler Vinterveien.

Men Eline havde dog ikke mindre Hjerte for sin Fader og hans Kummer end for sin fjerne Elsker, og Gud alene veed, hvilken Kjærlighed og hvilken Pligt der tilsidst var gaaet af med Sejren. Saa meget er vist, at Afgjørelsens Øjeblik var forhaanden; dersom Datteren ikke vilde gjøre et godt Parti, maatte Faderen sælge Gaarden. Hvad dette Sidste vil sige heri Slesvig, hvor Ejendommene ere Majorater, og ofte i umindelig Tid have været i een Families Besiddelse, gaaende over fra Fader til Søn, — hvad det vil sige, at forlade sin fædrene Bolig, Grund og Gaard, især paa sine gamle Dage, og vandre ud i en Verden, som er stor nok, men hvor Man intetsteds har hjemme, det er ikke Enhver istand til at føle. Det er en Ulykke for det naturlige Menneske, som er endnu større end selve Døden.

Men det kom ikke dertil. Gaarden blev ikke solgt, ikke heller blev skjøn Eline offret paa Huusgudernes Alter. — Den rette Fæstemand bankede en sildig Vinterkvæl paa hos Fader og Datter, og stod som et Guds Sendebud imellem dem. Thi han bragte en ganske ny Frelse og

en gammel Kjærlighed med sig tilbage. Hvilken Fryd, hvilken Lykke! — Al Vee, al Frygt var i et Øjeblik forsvunden. Faderen glemte sin Gigt og sin Gjæld; Datteren blev atter rød som en Rose; Begge vare sig kun bevidste i ham, der havde vundet Guld uden at tabe sin Kjærlighed.

Ja, for ham — Een iblandt Hundrede — var Eventyret lykkedes. Han var vendt tilbage, uskadt, ufordærvet, og med en maadelig Vinding, som for ham var Rigdom. Han havde netop vundet Nok til at overtage Gaarden og paany bringe den i Drift.

Iforgaarsaftes var den unge Mand hos mig med sine Forlovere. Hans Ansigt straalede. Jeg modtog et levende Indtryk af hans Lykke, og kunde ikke glemme den. Ved Theebordet underholdt jeg mig længe derom med Martha. Det var dog egentlig kun mig, som talte; Martha viste sig besynderlig ordknap denne Aften. Men længe agtede jeg ikke derpaa; saa fordybet var jeg i min Gjenstand. Endelig blev dog min Opmærksomhed vakt ved et betydningsfuldt Tegn, som jeg fuldkommen vel kjender. Naar Noget gjærer i gamle Martha, kommer hun uvilkaarlig til at virre med Hovedet. Det er mig et ubedrageligt Forvarsel om, at der er Noget, hun vil have frem, eller at hun ruster sig til Paastaaelighed. I sidste Tilfælde har hendes Virren omtrent det Samme at betyde, som naar Faaret i al sin Blidhed trodsig stamper i Jorden.

— Hvad vil der nu komme? — tænkte jeg ved mig selv, og yttrede lydelig: — Nu, hvad siger Du dertil, Martha? Maa Du ikke give mig Ret i, at Nis Faldsted er det lykkeligste Menneske under Solen? —

— Hvad jeg siger, Hr. Pastor! — svarede Martha susende ud: — Jeg siger, at De selv kunde være ligesaa lykkelig, ja endnu langt lykkeligere, dersom De . . —

Hun standsede og beed sig i Læben. Jeg følte, hvorledes alt Blodet forlod mine Kinder og strømmede mig til Hjertet. En Dødsstilhed paafulgte. Jeg kan lige saa lidt nu beskrive, som jeg da kunde undertrykke den skjærende Smertensfølelse, jeg i disse Øjeblikke leed under. Jeg rejste mig taus og gik ind i mit Værelse.

De følgende Dage vexlede vi ikke et Ord. Men Martha var saa kjærlig og øm, tillige saa ydmyg i denne sin Taushed, at jeg, selv om der havde været Vrede i hiin Smertens Bitterhed, ej kunde have bevaret Vreden imod hende. Nej, vred var jeg ikke, men usigelig dybt bedrøvet. Hvorover og hvorledes? Kan jeg sige det? Gud alene kjender et Menneskes Hjerte, og kan begribe de forunderlig blandede Følelser, det undertiden kan nære. Kun dette veed jeg forvist, at jeg, som sædvanlig, endte med at være bedrøvet over mig selv.

Thyras Billede har beholdt sin gamle Plads oppe i Salen. I sin Tid havde jeg hængt et tæt Slør derover. Men ikke længe havde Martha været heri Huset, førend hun egenmægtig afslørede Billedet. Jeg taug dertil og lod hende raade. Det skeer kun sjelden, at jeg kommer op i Salen. Men idag traadte jeg tilfældigviis derind. Billedet var atter tilhyllet af det mørke Slør. Det foer mig paany i Hjertet, ligesom da Martha hiin Aften talte til mig. Det var Martha, som atter havde tildækket Billedet. Hvor fuld af mørk Betydning var ikke denne Handling, udgaaet fra Martha? Jeg følte i

dette Øjeblik ikke med mit eget, men med hendes Hjerte idel Sorgeligheder: — Vee, Fortærelse, Død og Gravlæggelse. Som et Spøgelse gik mig hine Dantes Ord med Kulde gjennem Sjælen: — Lasciate ogni speranza! —

Men det var ogsaa kun et Øjeblik. Da jeg vendte mig bort, stod Thyra atter for mig, ikke som et Sorgens og Dødens Billede, men som et i evig Skjønhed og Glæde forklaret, uforkrænkeligt Væsen. — Nej, Martha havde ikke gjort ret i at afsløre Billedet!

Jaften sade vi atter ved Bordet overfor hinanden. Da brød jeg den herskende Taushed.

— Siig mig, Martha, har Du talt til Nogen herpaa Stedet om din Frøken og mit Forhold til hende? Jeg forlanger et aldeles oprigtigt Svar. —

— Saasandt hjælpe mig Gud, jeg har ikke talt et Ord derom! —

— Nuvel Martha, saa lad det fremdeles blive derved! Ellers maa ogsaa vi To skilles fra hinanden. —

Og jeg rakte hende venlig Haanden. Førend jeg tænkte derpaa, havde hun med Inderlighed trykket den til sine Læber.

IX.

19de Marts 1857.

Der er et helligt Mærke,
Som giver Sjælen Ro,
Som gjør de Svage stærke
I Kjærlighed og Tro,
Som lyser op i Aanden,
Er Verden nok saa mørk,
Gjør salig midt i Vaanden,
Og riig i Livets Ørk!

O Du, som Alting skabte
Med Kjærlighed i Sind,
O Du, som de Fortabte
I Himlen fører ind, —
O mærk mig, Herre kjære,
Med Korset i min Aand,
Og lad mig evig være
En Skabning af din Haand!

Foraaret synes atter at have forladt os. Sneen har igjen i tykke Lag bedækket Jorden; haarde Østenstorme have herstet i over otte Dage. Dog staa Buske og Træer i fuldeste Knop, heelt færdige til at springe ud. Og dog har min lille Kirke den hele Tid været fuld af Andægtige. Det er med Hjertet som med Naturen; naar først Livet er tilstede, saa driver det paa, trods Kulde og barske

Storme. Det vil udfolde sig, det maa sætte Frugt, om end de timelige Betingelser ere nok saa uheldige.

Den største Glæde har jeg dog havt af de mange Børne, som iaar have indfundet sig til Onsdags-Katechisationen. Der har fundet en sand Kappestrid Sted imellem de saakaldte Unge, Hvo der vel kunde drive sin Ungdom videst. Jeg har havt ikke faa Karle og Piger paa Kirkegulvet, som vare henved tredive Aar.

Men nu veed jeg ogsaa, hvorledes jeg skal tale om ham, der fornægtede sig selv og blev lydig, lige indtil Døden paa Korset. Dog, jeg veed det egentlig ikke; men det kommer ligesom ganske af sig selv. Nu forstaaer jeg Jesu Ord, da han sagde til sine Disciple, at de ej skulde være bekymrede for, hvad de skulde tale; thi det skulde gives dem i den samme Time. Vistnok forbereder jeg mig omhyggelig hjemme til min kirkelige Gjerning; men det er dog først i Kirken, at jeg finder Ord til at udtrykke, hvad jeg har følt og tænkt, og Meget, saare meget bliver ganske anderledes, end jeg forud havde forestillet mig det.

En Fornyelse til sand Christendom er fortiden ubetinget nødvendig. Kun en Ikke-Christen, eller — for at finde et endnu nærmere betegnende Udtryk — kun en Verdenschristen kan tvivle derom. Og, Gud være lovet, der fattes heller ikke Forvarsler til denne Fornyelse! Mange høje, veltalende Røster have allerede spaaet den, og endnu flere sagte, men ikke mindre veltalende Sukke. Der er Røre i Gemytterne; hvor der er Røre, er der Liv; hvor der er Liv, er der Haab. Hine mange Sukke røbe en inderlig

Utilfredshed med det Bestaaende, en brændende Higen efter noget Sandere og Bedre.

En saadan fuldkommen Fornyelse vil paa to Maader kunne finde Sted, enten paa stille organisk, positiv eller negativ Maade, — eller ved et voldsomt Gjennembrud. Dersom dette sidste blev Tilfældet, hvilket dog ingenlunde er rimeligt, da vilde den første Akt i Omvæltningen blive den, at Menighederne afsatte deres Præster, ikke fordi disse vare Menighederne uværdige, men simpelthen fordi de vare stillede i et reent forkeert, imod Aanden og Sandheden stridende Forhold til dem.

Dette er en Betragtning, lad mig tilføje: en Kjendsgjerning, der som Lyn fra Himlen maa slaa ned i Præsternes Sjæle. Vi maa gaa i os selv, som ingensinde tidligere, og uden Hensyn til, om der kun findes en ideal Virkelighed i dette Givne, eller der kunde fremgaa en reel Virkelighed deraf, een Gang for alle spørge os selv: — Hvad have vi at gjøre? — Thi vel ere vi Præster ikke de eneste Skyldige; men, som tidligere sagt, det er os, som først og fremmest ville og maa blive dragne til Ansvar.

Hvad have vi da at gjøre?

Hvad Andet end med hele vor Kraft og Alle som Een at foresætte os, at virke Fornyelsen indvortesfra ligesom i Christendommens første Dage! Apostlene og Disciplene bleve nye Mennesker og vandrede som saadanne omkring iblandt Folket; og fra dem udgik Fornyelsen gjennem den hele Mængde. Guds Ord blev den liden Suurdejg, som formedelst Apostle og Disciple syrede den hele Dejg. Ikke alene om hine første Sendebud, men ogsaa om deres Efterfølgere er dette Ord sagt: — I ere Verdens Salt!

Mister Saltet sin Kraft, hvormed skal Man da salte? Ja, det er os, som Fornyelsen fra Christo allerførst skal naa! Det er os, som i vort Liv og Væsen skulle fremstille den levende Christus for Menigheden, i hans Kjærlighed, Ydmyghed, Taalmodighed, i hans Selvfornægtelse!

Ja, hertil vender jeg bestandig tilbage. Saa ofte jeg søger Vejen til at efterfølge Christum, — finder jeg ingen anden.

— Hvad kunne vi gjøre? — Dette kunne vi gjøre! Og der spørges egentlig ikke, om vi ville eller ikke ville. Der er en uafviselig Nødvendighed over os. Vee den, som ikke føler samme! Dette skulle vi gjøre!

Men dog, kunne vi ogsaa? Hvilken rædsom Collision, dersom vi skulde og ikke kunde! Det er øjensynligt, at hertil behøves Frihed, ikke alene fra os selv, men ogsaa fra Verden. Fra os selv kunne vi til enhver Tid i Gud gjøre os frie, men fra den overmægtige Verden ikke uden en besynderlig Guds Styrelse. Spørgsmaalet bliver altsaa kun, om Verden tilsteder os den fornødne Frihed, om ikke vore ydre Vilkaar træde os hindrende ivejen, maaskee endog gjøre en saadan Fornyelse aldeles umulig.

Ak, her er Sorgens egentlige Kilde, her er det Ondes faste Rod! Ja, tilvisse, Præstens Stilling hører til de meget bedrøvelige. Paa mangfoldige Maader er han besværet, og hindret paa alle Sider. Vistnok kan han blive et nyt Menneske, som han bør, saafremt han, ved en særegen lykkelig Begavelse eller ved Guds besynderlige Bistand, beteer sig stærkere end alle de stærke, ham omgivende Hindringer; men for hans Virksomhed i det nye Menneskes Aand stiller der sig næsten ugjennembrydelige

Skranker. Talløse ere de Snarer, som overalt findes lagte for hans Fod, og, har han end det Held at undgaa Mængden af disse, saa er og bliver dog hans Stilling til Menigheden grundfalsk, og saaledes vorde endog hans egne hellige Idrætter ham ofte nye Snarer og Hindringer.

— Hvo er det, som taler? — vil De spørge: — Er det ikke netop den Præst, som roser sig af at have gjennembrudt alle Hindringer, uimodstaaelig med Gud at have beseiret hver en Modstand? —

— Roser sig — alle Hindringer — hver en Modstand? — Nej, min Ven, kun af min Skrøbelighed tør jeg rose mig, og det er kun de rigtigste Hindringer, den første Modstand, jeg har overvundet. Dog tvivler jeg ikke om, at jeg jo med Gud vil kunne trænge igjennem og overvinde Alt, hvad der maatte modsætte sig. Og med Gud kunde vistnok de fleste Præster i og for sig det Samme som jeg. Men kun faa ere under saadanne Vilkaar, at de kunne vinde den Uafhængighed, hvoraf jeg nu er i Besiddelse, og, hvad Mere er, ikke alene ere de naturlige Evner saare forskjellige, men ogsaa Selvfornægtelsen, denne Hovedkraft i det nye Liv, er, ligesom overbovedet Aanden, en Guds Naadegave, som Ingen kan tage af sig selv, og som Gud uddeler i meget forskjelligt Maal og paa forskjellig Maade. Har derfor jeg ved denne velsignede Kraft frigjort mig fuldere end Mængden af mine Brødre, da er der heri ingen anden Fortjeneste end den, som tilkommer Gud den Almægtige.

Præstens Stilling og Vilkaar skulde være saadanne, at han med almindelige Evner og under almindelige Be-

tingelser kunde opfylde sit høje Kalds Pligter. Der skulde intet andet Brud fordres af ham end det indre Brud til Gjenfødelse i Jesu, hans Herre.

Hvad forlanger jeg da? — Meget, endog blot midlertidig saare meget. Præsten maa bringes i et reent aandeligt Forhold til Menigheden. I dette Øjemeed maa han først og fremmest realiter gjøres fuldkommen uafhængig af samme. Hele deres materielle Mellemværende maa ophæves; de verdslige Forretninger maa, saa nær, som muligt, fratages Sjælesørgeren. Hans Indtægter maa, for saa vidt som den umiddelbare Ydelse har noget Forargeligt ved sig eller kunde give Anledning til Forargelse, fast ansættes og paa Sognets Foranstaltning i Summer vorde ham tilstillede.

I tidligere Dage havde det Forhold af ydre Afhængighed, hvori Præsten stod til Menigheden, ikke alene ej noget Anstødeligt, men endog noget meget smukt. Tiderne have forandret sig, Forholdene, Stemningerne; men Formerne ere blevne staaende, tomme, døde, anstødelige. Der behøves ikke Andet til at dræbe Aanden end at tvinge den til at røre sig i en upassende eller fremmed Form. Aanden maa selv skabe sine Former.

Præsten skulde kun have Avling til Huusbehov; den øvrige Deel kunde kapitaliseres. Efterhaanden maatte Embederne reguleres om, saaledes, at enhver Præst havde et anstændigt Udkomme, og ingen et paafaldende overflødigt. Præsteembederne burde ikke indeholde nogen Fristelse for Verden, eller give Anledning til Misundelse og Forargelse.

Dette for det Første. Mon da denne Forandring i vore Vilkaar ikke lod sig opnaa? Jo vistnok, dersom det

behagede vor og Kirkens Herre, Staten, det er: Verden, som alene synes at vide, hvad der tjener til Guds Riges Fremme her paa Jorden. Isandhed, det vilde være en skjøn Gave af Staten. Staten herhjemme har aldrig været ond imod Kirken; tværtimod, den har viist den bedste Villie, og gjort den saa meget Godt, som den havde Forstand til. Og dog -- timeo Danaos — —! Saa stor og skjøn end Gaven er, vilde den dog kun være en yderligere Bekræftelse paa vor falske Stilling. Den vilde vistnok blive forbedret, men i Principet ingenlunde forandret. Kun een Gave kunde Kirken med fuld Anerkjendelse og Glæde modtage af Staten, een Gave, een Gang for alle, den allersidste: — Friheden!

Ved Gjennemlæsningen af det nærmest foregaaende er det faldet mig ind, at De maaskee vil finde mine Meninger angaaende Præstens Stilling fremsatte med en paafaldende Sikkerhed. Min Ven, tro ikke, at der findes noget Overmod deri! Selv den ydmygste og eenfoldigste Sjæl kan og maa dog have en bestemt Mening angaaende det, som angaaer ham nærmest. Hvis jeg altsaa skulde komme tilbage til den samme Gjenstand, og det gjør jeg vist, saa kom først og sidst ihu, at jeg taler af et fuldt Hjerte, af Erfaring, af Nødvendighed, at ogsaa dette er mig givet at tale. Vel veed jeg, at Mange føle og vide det Samme og Mere end jeg, og at Mangfoldige kunde bringe Sandheden langt bedre og fuldere for Dagen. Jeg taler, fordi Trangen er over mig, og jeg ikke kan Andet. Vel eller ilde, jeg maa tale, saa godt, jeg kan. Og bruger jeg stærke og dristige Udtryk, saa komme disse dog ikke fra

det Høje, hvor Hovmodet troner, men fra det Dybe, hvor Ydmygheden hviler i Jesu Kjærlighed.

— Salig er den Mand, som standhaftigen lider Fristelse; thi, naar han er fristet, skal han faa Livsens Krone, som Herren har lovet dem, der elske ham. — Ja, det er en salig Følelse at see tilbage paa en overvunden Fristelse og den dermed forbundne Fare! Det er En livagtig, som om Man allerede havde fuldendt Løbet og stod under Kronen. Ja, Kronen er En vis; men den er endnu langt borte. Thi den ene Fristelse følger efter den anden, og hæver uophørlig den øjeblikkelige Sabbatshvile og fordrer nye athletiske Anstrengelser.

Nylig saae jeg med lyksalig Fornemmelse tilbage paa en saadan overvunden Fristelse af den allerfarligste Art. Der var nemlig i nogen Tid Fare for, at Forsagelsen skulde komme til at beskjæftige mig endnu stærkere, end selve Forsagelsens Hovedgjenstand vilde have gjort; og jeg mærkede det ikke. Det sneg sig længe om i mit Væsens Dybder, og begyndte endelig at stige mig til Hjertet. Da greb jeg mig pludselig selv deri, og fandt Kraft til at bryde med mig selv endnu en Gang. Den gamle Adam gik igjen i mit Væsen. Een Gang var han bleven dræbt som Kjød og Blod; han maatte tages af Dage endnu en Gang som Skygge. Heri ligger Gjenfødelsens store Vanskelighed og hele det nye Livs Fare. Allerede Hedningen sagde: — Naturam furca — —; skjøndt Støv og Aske, i Tiden er den gamle Adam uforgængelig. Slaa ham ihjel, saa forsvarlig, som Du vil; han opstaaer af sit Blod paany, den Samme som altid, om end i en anden, lufti-

gere Skikkelse. Du slipper ikke med at fornægte Dig selv den ene Gang; den samme Selvfornægtelsens Kraft maa bestandig være aarvaagen i Dig og beredt til atter og atter at gjøre kort Proces. Ofte bliver det Andet og Tredie værre end det Første. Stedse i Rustning og paa Post! Derfor hedder det: — Vaager og beder, at I ikke skulle falde i Fristelse! —

Vil den gamle Adam rejse sig paany? Ja, naturlig; jeg maa være forberedt derpaa. I hvilken Skikkelse? Desto værre, det veed jeg ikke. Han kan antage de eventyrligste, utroligste Skikkelser. Uden den Hellig Aands Blik vilde det være umuligt at opdage og gjenkjende ham.

Men, medens jeg venter, optræder der udvortesfra en ny Fristelse. Tilende er den lyksalige Hvile. Ny Uro, nye Ængstelser, ny Strid og Smerte. Men det maa jo saaledes være.

Det er Thyras Breve, som nu forstyrre min Fred. Hvorfor? Fordi de aabenbart vise, at hun ingen Fred kjender. Hun befinder sig i en sær exalteret Tilstand, ligesaa farlig som unaturlig. Den Verden, hvori hun svæver højt over Virkeligheden, formaaer i Længden ikke at bære hende; det maa ende med et brat Fald og maaskee Tilintetgjørelse. Smukt er vistnok dette Sværmeri, undertiden bedaarende smukt; for Øjeblikke føler jeg mig opløftet deraf og henrives med hende i Skyerne. Men saa kommer pludselig den naturlige Angst over mig, i Følelsen af det manglende Fodfæste.

Jeg vil give Dem en Prøve paa hendes Stemning og Stiil. Hun skriver meget lange Breve; hun synes

ligesom at leve af at skrive. Allerede dette i og for sig er foruroligende. I sit sidste Brev skriver hun:

— — Nej, jeg kan ikke tro, at Aand og Aand, forbundne i en uforkrænkelig Kjærlighed, skulle være adskilte ved en Smule Jord og Vand. Jeg føler, hvorledes Gud taler i min Sjæl; han paaminder, trøster, styrker, alt eftersom jeg har det behov. Hvad er det, som gjør ham det muligt at tale saaledes i min Sjæl — uden hans Kjærlighed? For ham gjælder der slet ingen Indskrænkning hverken i Tid eller Rum, fordi han er den fuldkomne Kjærlighed.

Nuvel, min Ven, elsker Du mig ikke? Kjender Du nogen anden Kjærlighed at elske med uden Guds Kjærlighed? Med den elsker jeg Dig igjen. Skulde der ikke i denne Kjærlighed findes Kraft til en fri, umiddelbar Forbindelse, saa at jeg kunde tale til Dig, og Du til mig, over Land, over Bølge?

— — Siig mig, gives der mere end een Kjærlighed? Den, som Du føler for mig, og jeg for Dig, er det ikke een og den samme? Og Gud, har han maaskee en Kjærlighed for sig selv? Nej, det er ogsaa netop den samme, som vi begge føle.

Nuvel, skulde da Kjærligheden, denne ene Kjærlighed, den samme i Nord og Syd, i Himlen og paa Jorden, — være adskilt fra sig selv, ikke forstaa sig selv?

— — Min Tanke er mangen Gang henvendt paa Dig med en ubeskrivelig Styrke og Inderlighed; oftest er dette Tilfældet, naar der ligger mig Eet eller Andet paa Hjertet, som jeg ønskede, Du kunde oplyse mig om. Jeg kan ikke beskrive Dig, hvorledes jeg i saadanne Øjeblikke

føler mig. Jeg er ligesom borte fra mig selv, ganske borte i Dig. Alt, hvad mit Væsen ejer af Kraft og Fylde, ligger i denne higende, længselsfulde Tanke.

Og ofte skeer det da — med bævende Henrykkelse gjorde jeg denne Opdagelse; o, gid jeg turde tro derpaa! — Ofte er det da skeet, at Du i dit næste Brev, forend det skrevne Ord har kunnet fuldende sin ikke lange, men besværlige Vej frem og tilbage mellem mig og Dig, — netop har besvaret disse mit Væsens brændende Spørgsmaal. Veed Du selv deraf? Jeg tænker det ikke. Men forsøg det ogsaa engang med mig, saaledes som jeg har forsøgt det med Dig, og fæst engang imellem din Tanke med hele Følelsens og Villiens Energi spørgende paa mig! Saafremt jeg formaaer, skal jeg ufortøvet svare Dig. O, med hvilken Henrykkelse skulde jeg ikke føle dit Blik, din Tanke, dit Væsen fordybe sig i mit Indre!

— — Have Drømme Noget at betyde? Ikke alle. Jeg kan ikke faa Andet ud, end at Sjælen under Legemets Slummer er en fri og aaben Tumleplads for alle Tilværelsens Magter, baade de onde og de gode. Mangen fordærvelig Stemning og Jid indskydes os isøvne; de komme umiddelbart fra det Ondes Fyrste. Dog endnu oftere sender denne sine Dæmoner med gjækkende, urimelige Forestillinger og Syner for at adsprede de i Sjælen værende gode Stemninger og Forsætter. Men paa den anden Side sender den kjære faderlige Gud sine gode Engle med blide, opmuntrende, trøsterige Drømme til at forfriske og befæste det anstrengte og adsplittede Sind. Det er en Sandhed, som jeg ikke for Alt vilde miste, at Guds Engle vaage ved vort Leje. Og undertiden, naar Sjælen i besyn-

derlig Grad er betrængt, eller en truende Fare er forhaanden, nedlader Gud sig selv i Menneskets Væsen og drager enten trøstende eller advarende Fremtidens Dække tilside.

Jeg havde forleden en underlig Drøm. Hvad Man end maa tro eller ikke tro om Drømme, denne Drøm vil gaa i Opfyldelse. Bedrøvet var jeg gaaet tilhvile. Ingen bestemt Sorg trykkede mig; men Du veed, Man kan være bedrøvet uden at sørge.

Jeg sad med Dig i een af de dybe Grotter i Sta. Verenas Fjeldspalte, som i de ældste Tider have udgjort den hellige Eremits Bolig, Kapel og Bedekammer. Vi sade Haand i Haand, tause, og saae hinanden ufravendt ind i Øiet. Der var netop kun saa meget Lys i Grotten, at vi vel kunde skjelne hinandens Træk. Men, medens jeg saae paa Dig, blev Du lidt efter lidt blegere og blegere; og jeg følte, at jeg efterhaanden blev det Samme. Men alt eftersom Livsfarven forsvandt af vore Aasyn, lyste vore Øine stærkere, og vort Haandtryk blev stedse fastere og inderligere.

Men det blev tillige bestandig mørkere omkring os; tilsidst kunde vi ikke mere see hinanden; jeg vilde have frygtet, hvis jeg ikke fremdeles havde følt Trykket af din varme Haand. Da var det pludselig, som om Hulen skred sammen over og omkring os; vi befandt os med hinanden i en Grav. Mit Aandedræt blev hastig svagere; Dødens Kulde gjennemiisnede mig. Men vore Hænder vare endnu fast forenede, og Haandtrykket beholdt al sin Varme. Uden Angst følte jeg Livet svinde; jeg fornam tilsidst Intet mere.

Det var dog kun et Øieblik, saaledes forekom det mig. I et Nu blev jeg mig atter bevidst, staaende Haand i Haand

med Dig, min Uadskillelige, paa Rothi, Weissensteins allerhøjeste Tinde. Hele vor Sjæl laa i vort Øje; dog saae vi ikke paa hinanden, som tidligere, men stirrede ligesom med eet Blik ufravendt ud i det Fjerne. Endnu var det Nat omkring os; den hele Verden laa begraven i Mulmet. Men vi anede i bævende lyksalig Følelse den lyse Morgen. Pludselig gik det ligesom elektrisk igjennem os begge. En Funke syntes at tænde i det Fjerne, nu eet, nu et andet, snart flere Steder. Rosenrøde Flammer flakkede mellem Himmel og Jord; lidt efter lidt bleve de faste; flere og flere tændtes i viid Række. Snart glødede den hele mægtige Højalpekjæde for os i høj og rolig, ubeskrivelig Storhed og Herlighed. En liden Stund, og den nye Morgensol naaede ogsaa os paa Rothis Tinde. Blændet drog jeg mit Blik tilbage og saae paa Dig; ligesom forklaret stod Du for mig. Et nyt Liv, fuldt af salige Fornemmelser, udgjød sig igjennem vore Aarer; vort Bryst hævede sig under Hjertets høje Slag; med stille Jubel sank vi i hinandens Arme. Nu vidste vi, at vi skulde leve for hinanden, og aldrig skilles mere. — —

Nu, min Ven, hvad siger De? Har jeg ikke Grund til at ængstes, til at bedrøves? Hvad Fristelsen angaaer, da er den allerede afviist; det er kun i Øjeblikke, jeg har kunnet lade mig rive med af disse Fantasier. Dersom denne Spænding blot kunde holde ud, eller hvis den med Tiden vilde sætte sig af sig selv, da var der Fred og ingen Fare. Men det Første er umuligt, og det Sidste er kun lidet sandsynligt. Hvorledes skal jeg da med Lempe bringe hende ned fra denne Højde, som truer med brat Fald og

Undergang, hvorledes skal jeg berolige dette ømme, tør jeg sige, altfor ømme, højtstræbende Hjerte?

Jeg maa paa een eller anden Maade fængsle hende til Virkeligheden; alene heri er der Frelse. Men, først og fremmest, hvilken Virkelighed? Midlerne turde jeg endda være heldig nok til at finde. See, min Ven, det er en ny Opgave for mig, og dens Løsning taaler ingen Opsættelse.

Jeg kalder det en ny Opgave! Ak nej, det er en gammel! Kunde jeg nogensinde glemme, at det eengang tidligere var min Opgave, at fængsle hendes flygtige Sjæl til Virkeligheden? Dengang lykkedes det mig. Ved hvilke Midler? Dengang var jeg hos hende. Nu — ak, ak! Vil det lykkes mig fra det Fjerne?

Jeg selv har Fred, skjøndt ikke uden Savn og Strid. Hvorledes skaffe hende Fred? Hun lider paa Sjælen, maaskee ogsaa allerede paa Legemet. Der ligger noget grusomt i at bryde hendes Flugt. Men jeg maa; ellers vilde hun snart svinge sig bort fra Verden. Hjælp Du, o Christ, ogsaa her!

Hvad, om jeg førte hende methodisk ind i hele mit Liv og min Virksomhed? Derpaa har jeg aldrig tænkt; jeg holdt mig kun til det Store og Almindelige. Men det er netop det Smaalige og Særegne, som fængsler til Virkeligheden. Jeg vil efterhaanden indvie hende i mine Forhold, mine Stemninger, mine Glæder og Sorger lige indtil det Allermindste. Hun skal aldrig mere rive mig med sig til høj Flugt gjennem Anelsernes dunkle Verden; tværtimod skal jeg ved alle blide Midler stræbe at drage hende ned til mig i det aabenbare, virkelige Liv. Det

er den religiøse Følelse, hvormed jeg holder hende sikkrest; selv i hendes Kjærlighed er den faste Kjærne Religionen. Og Religionen er netop den Kraft, hvormed jeg har at virke. Her er altsaa atter en vildfarende Sjæl, som jeg skal bringe til Fred i Christo. O, min Thyra, saa meget, som Du har givet mig, kan jeg aldrig give Dig igjen!

Naar jeg ret føler mig urolig og beklemt, tager jeg i Bønnen min Tilflugt til det kjære Fadervor. Har jeg saa Mere at sige min himmelske Fader, saa er mit Hjerte aabnet, og Ordet strømmer frit derfra. Men Jesu Bøn er saa kraftig, at min Sjæl allerofteſt deri føler sig udtømt. Medens jeg langsomt beder den, kommer Hjertet frem med alle sine Sorger, Bekymringer, Savn og Attraaer, og bringer dem efterhaanden ind i de enkelte Bønner. Saaledes kommer det, at jeg hvergang beder Fadervor paa en anden Maade, og det stedse bliver mig nyt.

Den hyppige Brug af Fadervor har for mig noget inderlig forargeligt ved sig. Det er umuligt, flere Gange paa samme Dag, endsige i samme Time, at bede denne Bøn for alle Bønner med den tilbørlige Andagt. Ved Kirketjenesten bliver den imidlertid fremsagt mindst tre Gange, ved Communionen fire Gange, to af Præsten og to af Degnen. Overhovedet, af forordnede Bønner kun saa faa, som muligt! Mon ikke Erfaringen noksom skulde have godtgjort, at de strax gaa over til at blive Bestanddele af den formelle Ritus?

Engang var jeg et Stykke af en Digter. Veed De,

hvorledes jeg blev det? Underlig nok, jeg var det uden at vide deraf. Jeg udgav mit første Arbeide uden at have nogen Anelse om, at det var, hvad Man kalder et Digt. Og jeg forundrede mig højligen, da Man paa denne Forudsætning kaldte mig en Digter; jeg ikke alene forundrede mig, men bluedes inderlig, og blev baade rød og bleg derover.

Hvorledes var jeg da bleven en Digter? Af Sjælens ubevidste Trang til at søge Gud. Det var et Gjennembrud, et saare smerteligt. Vejen gjennem Christus var mig lukket. Men søge ham maatte jeg. Poesien blev min nye Vej. Hvor faa af mine Læsere anede, at der laa Bøn og Tilbedelse bag hver af min Digtnings Linier!

X.

13de April 1857.

See, Solen staaer op i sin hele Pragt,
Og Jorden sig smykker i Højtidsdragt!
— Thi Frelseren er opstanden!

Hør, Lærken jubler i højen Sky,
Og Klokkerne tone fra By til By!
— Thi Frelseren er opstanden!

I Duggens Draabe paa hvert et Straa
Sig spejler hele den Himmel blaa!
— Thi Frelseren er opstanden!

O Herre Christus i Himmerig,
I hele Verden jeg har kun Dig!
Jeg kommer derfor med ydmyg Bøn
Til Dig, Gud Faders eenbaarne Søn.
— Lad Solen mig skinne i Hjertet ind,
Og klare hele mit mørke Sind!
Lad Lærkens Jubel mit tomme Bryst
Opfylde med hellig og salig Lyst!
Lad Himlen spejle sig klar og blaa
I hver en Taare, jeg fælde maa!
— Thi Du — thi Du er jo nu opstanden!

Ikke formaaer De at forestille Dem, hvor dejlig, hvor fuldkommen den Hvile er, som en Præst i nogle Timer nyder, naar han efter fuldendt Gjerning er kommen

tilbage fra sin Kirke. Ofte udfordrer denne hans Gjerning en ikke ringe Anspendelse, og Skrøbeligheden gjør sit Krav gjældende; dog er det ikke Tabet af Kræfter, men Bindingen i Gud, som gjør Hvilen saa sød og fuldkommen.

Jeg troer dog næsten, Martha har Ret; mine Kræfter ville ikke strække til. Naar jeg kommer iro, falder der ofte en underlig Mathed over mig, og jeg har al min Aandskraft nødig for at udrive mig af Døsen. Om Morgenen maa Martha kalde paa mig den ene Gang efter den anden, førend hun faaer mig udaf Fjerene. Jeg har rigtignok en stærk Mistanke om, at hun af Nænsomhed ofte kalder saa sagte, at jeg isøvne kun modtager et saare ufuldkomment Indtryk deraf. Hun kalder som en Skjælm; det er hende Nok, naar hun kan sige, at hun har opfyldt den hende indskærpede Pligt. Men Resultatet er og bliver, at jeg den ene Gang efter den anden sover over mig, og at Martha med en vis skadefro Velvillie lader mig sove, saalænge jeg lyster.

Men hun kan have Ret; skal det holde ud, maa jeg helst fare frem med Lempe. Nu kommer der jo ogsaa en mindre anstrengende Tid, og med den det kjære Foraar. Jeg vil skaane mig selv og gjøre mig lidt tilgode. Maatte jeg blot kunne holde det! Men jeg veed af Erfaring, hvorledes det gjerne gaaer; naar Aanden kommer over mig, lader jeg staa til, saa langt, som Kræfterne række, og undertiden et godt Stykke længer.

Dette Højtidsoffer bliver mig mere og mere anstødeligt. Det er et stærkt Udtryk, men, naar Man ret vil tænke over Sagen, ligner det dog virkelig en Komedie, som i Kirken opføres for Vorherre, altsaa et Slags hellig

Komedie. Det skal gjælde for en Gave, men er det ikke; det er en lovbestemt Afgift, som ydes under Offerets tækkelige Form. Menigheden affekterer et Forhold til Præsten, som ikke mere er forhaanden. Det er ikke af et fromt og godt Hjerte, Man nedlægger sin Skjærv paa Alteret, men ifølge Lovens uafviselige Tvang; Man giver ikke, hvad Man under, men hvad Man skal. Heri Slesvig er Præstens Offer bestemt til 10 ß. p. p.; i Danmark er det noget anderledes. Men Virkeligheden bliver den samme. Menigheden har ikke længer Hjerte til at offre. Offerets Form er bleven staaende; dets Aand er for længe siden borte.

Heri Slesvig vilde det saakaldte Offer som en ganske bestemt Afgift uden Vanskelighed lade sig opkræve udenfor Kirken, saa at Præsten i en Sum kunde modtage det hjemme i sit Huus. Bedst vilde det være, om alslags Offer paa en god og passende Maade blev afskaffet; med Offeret ved de saakaldte Forretninger er det dog endnu ikke saa paatrængende nødvendigt. Thi ved disse er Offeret dog et virkeligt Offer, en Gave, som Vedkommende kunne bringe efter deres Omstændigheder og mere eller mindre gode Villie. Om dette Offer lader sig derfor endnu i Almindelighed forudsætte, at det er Præsten undt. Kun ved een Forretning burde der aldeles ikke være Tale om nogen Betaling længer, jeg mener, ved Liigbegængelser. Dette Anstød er fuldt saa stort som noget andet. Hvis de Efterlevende senere ville sende Præsten en Gave, altsaa et virkeligt Offer, saa staaer dette dem jo frit; men Præsten burde Intet have at vente, endnu mindre at fordre.

Med Offeret gaaer det her fremdeles i den gamle Stiil. Heri kunde jeg heller ikke vel vente nogen Forandring. Men i en anden Henseende er der lidt efter lidt indtraadt en ganske mærkelig Forandring. Martha er henrykt over de Smaagaver, som bringes hende i Kjøkkenet, og anmelder det stedse med stor Pomp. Jeg troer, at en halv Snees Æg eller en ung Hane er hende mere værd end en Foustage Penge med Posten. Ogsaa for mig have disse virkelige Smaaoffre et Værd, som ej lader sig ansætte hverken i Guld eller Sølv, og Marthas næsten barnlige Glæde hører mig til de vel forstaaelige Ting. Før Paaske faldt den store Høst; da bragte Konfirmanderne deres Gaver; selv den Allerfattigste bragte Noget. Martha kom ud af sig selv den ene Gang efter den anden.

Forleden Eftermiddag var der blevet for varmt i mit Studereværelse; Vejret var mildt, og jeg lukkede Vinduet op. Da blev jeg skjult Vidne til en paa ejendomlig Viis rørende Samtale mellem en Moder og hendes Barn. Det var en lille Pige, som jeg for nogen Tid siden i en snever Haandevending var kommen virksom tilhjælp med mit lille Huusapothek, og i Egenskab af god, medlidende Ven oftere havde besøgt. Nu var hun fuldkommen helbredet, og kom for at takke mig og ved en lille Gave dokumentere sin Taknemlighed.

Dog ved Gaven var der en Hage, som det af følgende Samtale vil vise sig.

— Nu, saa kom, lille Inger! Tag Kurven pænt i Haand og gak ind, naar jeg aabner Døren for Dig! —

— O, Moder, — svarede den Lille med bævende Stemme: — men de ere saa smukke!

— Ja, smukke ere dine Duer; men det er jo netop derfor, Du vil forære dem til den gode Præst, som gav Dig de rare Sager, medens Du var saa syg. —

— Ja, den gode Præst! Men mine Duer, — o, lille Moder, jeg har ikke flere! —

— Nu, nu, kom blot ikke til at græde! Saa kunne vi jo gaa hjem igjen, og beholde vore Duer.

— Skulle vi da slet intet forære Præsten? —

— Vi have intet Andet end dine smukke Duer. Nu, kommer Du ikke? Barn, Du veed nok ikke, hvad Du selv vil. —

— Jeg vil blot see dem endnu engang. — sagde den Lille med et dybt Suk.

Der blev nu formodentlig løst lidt op for Kurven.

— Kom, lad os saa da gaa ind! — sagde Moderen efter et lille Ophold.

— Troer Du ogsaa, at han vil blive glad ved dem? —

— Ja, det troer jeg rigtignok, naar han blot ikke faaer at see, at Du er bedrøvet. Det er med et glad Hjerte, Man skal give; ellers duer det ikke. —

— Lille Moder, jeg er glad. — sagde Barnet i en veemodig Tone, og jeg hørte ikke Mere. De fjernede sig og gik rundt om Huset til den almindelige Indgang.

Lidt efter bankede det paa hos mig, og den lille Pige med Kurven blev skudt ind til mig. Formodentlig var hun bleven forberedt til at holde en pæn lille Tale. Men i det afgjørende Øjeblik brød Naturen igjennem, og hun sagde med Hast, idet hun rakte mig Kurven: — Præst, der har Du mine Duer, og Tak skal Du have! —

Hendes Debut var imidlertid ingenlunde uheldig; thi hun talte i en vis rørt Tone, som retvel kunde tilskrives et taknemligt Hjertes Bevægelse. Og hvad endnu mere var, jeg blev virkelig rørt af denne Tiltale og denne Tone. Moderen, som var fulgt efter, ansaae sig naturligviis forpligtet til at udbedre og fuldstændiggjøre sin Datters Tale; men jeg havde forstaaet den Lille saa fuldkommen, at der intet Ord mere behøvedes. Moderens Tale var desuden ikke alene langt mindre udtryksfuld, men ogsaa langt mindre sand end Datterens.

Med en uskrømtet Taknemlighed tog jeg mod Gaven, og trakterede og underholdt min Gjæster paa bedste Maade. Men da de efter en halv Times Tid brøde op, saae jeg tydelig, at den Lille, uagtet hun forlod mig i et temmelig oprømt Lune, gjerne havde taget sine Duer med sig.

Saasnart de havde fjernet sig, kaldte jeg paa Martha. — Hør, kjære Martha, — sagde jeg: — der tilbyder sig netop en god Lejlighed for Dig til at blive af med det Ravhalsbaand, som Bissekræmmeren forleden paasnakkede Dig. Vær forvisset om, det hjælper Dig hverken for Gigt eller nogen anden Verdens Ting. Lad mig faa det, men hastig! Jeg betaler Prisen. —

Det lod Martha sig ikke sige to Gange. Hun bragte Halsbaandet; vi klippede det over paa Midten, saa at der blev to deraf, og bandt disse den lille Piges Duer om Halsen. Derpaa slap vi Duerne løs, forvissede om, at de vilde være hjemme en god Stund førend Moder og Datter, og tage imod dem ved deres Tilbagekomst.

Saadanne Løjer have vi i Hvilsted=Præstegaard. Gamle Martha forstaaer ypperlig at gaa ind derpaa; det

bidrager saare meget til at gjøre dem tiltrækkende for mig. Stundom har hun ogsaa selv meget gode Indfald, og sin største Belønning finder hun da gjerne i min hjertelige Anerkjendelse.

Iblandt mine Konfirmander findes et Par meget fattige Børn. Ved forenede Bestræbelser er det lykkedes Martha og mig at opklæde dem. Jeg siger: lykkedes; thi der hører virkelig Held til at udrette Meget med Lidt.

Een af dem, en kjøn lille Pige, manglede endnu et Par Sko. Da traf det sig, — saa heldig, tør jeg dog ikke sige — at Martha fik et Par forpasset. Vel vilde hun ikke ret være ved, at de vare for smaa, men maatte dog tilsidst indrømme, at de vare lidt for korte. Der havde vi jo et Par Sko til vor lille Klientinde. Martha har rigtignok meget smaa Fødder; men Cæcilie var jo kun et Barn, og det var langtfra rimeligt, at hun skulde have dem større.

Skoene bleve da satte frem, og Cæcilie blev kaldt ind. Hvor hun piinte sig, det arme Barn, for at faa dem paa! Hun vilde — nej, hun vilde ikke opgive Haabet om, at de jo passede hende. Unægtelig var det et meget vigtigt Spørgsmaal for hende. Men ak, Skoene vilde paa ingen Maade føje sig i hendes Forhaabninger!

Mig syntes, at jeg maatte styrke hendes svindende Haab en Smule. — Men de Strømper, Du har paa, Cæcilie, ere ogsaa temmelig grovt baldyrede. — sagde jeg: — Maaskee vilde Skoene endda passe, naar Du fik et Par tyndere paa. —

Pigen bævede sit af Anstrengelse ganske forhedede og

svedige Ansigt; et heelt Glædesblus gik derover, idet hun svarede: — Æ har tou Par Hoser aa! —

— To Par Hoser, og saaledes stoppede! Ja, saa er det intet Under, mit Barn! Gaa ind i næste Værelse og skil Dig af med det ene Par! —

Det gjorde hun da. Men hendes Vanskjæbne var besynderlig stædig. Skoene lode sig endda ikke pine paa Fødderne. Endelig gjorde Martha Ende paa hendes unyttige Anstrengelser ved at erklære, at disse Sko ikke vare syede for nogensomhelst Fod. Der stod den arme Pige med de smaa Sko i Haanden og med store Taarer i Øjnene. Hvad var herved at gjøre?

— Hør, Cæcilie, — sagde jeg: — tag Du kun Skoene med Dig, som de ere! Jeg er vis paa, at Du nok finder et Par Fødder, hvortil de passe. For de Penge, Du saa faaer ind, kan Du lade Dig gjøre et Par andre udtrykkelig efter dine Fødder. Hvad der maatte fattes i Penge, skal jeg lægge til. Gjør nu blot en ordentlig Handel! Skoene have kostet ni Mark, og ere blandt Søstre de otte Mark værd, — saafremt de blot passe. —

Da straalede atter Pigens Ansigt, og hun aftørrede sine Øjne. Men Martha sagde: — Tag Dig blot ikke Verden saa nær, min Pige! Det lønner sig ikke. Gjem Skoene og gjem — dine Taarer! —

Jeg har tidligere sagt Dem, at mit Forhold til mine Konfirmander bereder mig de lykkeligste Timer. Kun i een Henseende blive de os til Besvær, ikke alene mig, men ogsaa Martha. De ville nemlig alle tjene hos os, Piger og Drenge. Men selv om vi vilde besætte Gaarden med lutter Børn, vilde vi dog kun have Brug for nogle

Enkelte af dem. Vi slaa os igjennem ved at give ubestemte Forhaabninger for Fremtiden.

Forrige Aar fik vi en stor Dreng til Sognet, som i en sørgelig Grad var bleven forsømt. Han var langt ude over Konfirmationsalderen, og skulde først lære at læse. Da jeg iaar kun havde faa Konfirmander, lod jeg, for at understøtte Skolelæreren og gjøre Drengens Konfirmation mulig et følgende Aar, arme Laust gaa med Konfirmanderne i Vinter. Da det nu lakkede ad Enden med Underviisningen, lod jeg Laust vide, at han ikke behøvede at komme længer. Da mærkede jeg til min Bedrøvelse, at han havde misforstaaet mig; han betragtede det som en Redviisning, og gik fuld af Sorg bort.

Men en Dag i forrige Uge kom han atter til mig; ligesom ude af sig selv. Formodentlig havde et uforstandigt Menneske talt med ham om hans Konfirmation og dermed gjort ham en saare slet Tjeneste. Hulkende bad han mig, — at jeg dog vilde høre ham af tilligemed de andre Syndere. — Det var hans Ord, og disse Ord rørte mig inderlig. I sig selv var det en rørende Tale, og den viste mig paa en mærkværdig prægnant Maade, at han ikke forgjæves havde besøgt mig i Vinter. — Med de andre Syndere! — I disse tre Ord havde han truffet Hjertepunktet i den hele Christendom.

Men jeg kunde ikke føie ham, og det smertede mig. Efter at have talt ham tilrette, saa godt, jeg formaaede, bad jeg Martha give ham et stort Stykke Sigtekage med Rullepølse. Det trøstede rigtignok noget, dog langtfra fuldstændig. Og saa gik den arme Synder atter sin Vej.

Ifølge ældgammel Skik blive Konfirmanderne, den sidste Dag, de komme til Præsten, budne ind og beværtede med Kaffe og Kage. Med det Samme gives der dem Lejlighed til at see sig rigtig om i Præstens Værelser. Det er en Hædersdag for dem, som de længe imødesee, og seent glemme. Men den Bevægelse, hvori de paa denne allersidste Dag i Almindelighed befinde sig, hindrer dem stundom saavel i den ene som den anden Nydelse. De tømme deres Kop, som om det var et sandt Lidelsens Bæger, og see sig om med saa matte og tungsindige Blikke, som om Alverden var dem slet intet værd. Saa muntrer jeg dem efter bedste Evne ved at spille for dem, vise dem Billeder etc.; men det er og bliver dog en Veemodsdag; og, naar jeg til Afsked rækker dem min Haand, faa de atter Taarer i Øjnene.

Igaar var det min Konfirmationsdag. Det er mig den mest angribende Dag hele Aaret rundt. Dog er det meget mindre Tjenestens Længde end dens Art, som medtager mig paa en saa ualmindelig Maade. Igaar var jeg mere angreben, end jeg troede, jeg nogensinde skulde blive. Jeg maa være ikke lidet svækket; Martha har Ret i sine kjærlig strenge Paamindelser. Men De begriber vel, min Ven, at en saadan Dag aldrig kan gaa af uden Rørelse. Hvis Præsten ret har opfyldt sin Pligt, maa han have hengivet sig med hele et Faderhjertes Nidkjærhed. Og det maa altid smerte en Fader at skilles fra sine Børn. Sin egen Rørelse i og for sig kunde han imidlertid vel nok beherske; men, naar han livagtig seer Børnenes Kjærlighed, og deres Bevægelse ved Tanken om det tilendebragte Samliv og den nære Skilsmisse, da er

han pludselig væk, og maa give sit Hjerte en næsten uindskrænket Frihed til at udtrykke sine Følelser. Saaledes gik det mig igaar. Men jeg bluedes ikke; thi der var ikke mange Hjerter tilstede i Kirken, som ej vare grebne og beherskede af den samme Rørelse.

Vaaren staaer lige paa Udspring med Blade og Blomster. Det er en dejlig Tid; men jeg maa være meget forandret; det gaaer mig ikke tilhjerte som tidligere.

Igaar traadte Martha ind til mig med en vigtig Sag afmalet i sine besynderlig udtryksfulde Træk. Saare ofte taler hun uden at sige eet eneste Ord. Dog denne Gang maatte hun tale, hvis jeg skulde forstaa hende. Og saa kom det da frem, at hun udbad sig ikke alene frie Hænder, men ogsaa Eneraadighed til at bringe Haven i Orden. Til sin Hjælp havde hun en paalidelig Mand herpaa Stedet, som engang havde været Herskabsgartner, og senere havde nedsat sig som Tusindkunstner i Hvilsted By. Det var hans mindste Kunst at omlægge og passe en Have.

Det faldt mig strax ind, at Martha maatte have Noget under det. Hvilket, det var mig en fuldkommen Gaade. Men desto beredvilligere gav jeg mit Samtykke. Kun een Betingelse gjorde jeg, den, at Øxe og Saug ikke maatte bruges ved Anlæget. Med øjensynlig Tilfredshed forlod hun mig, dog ikke, forend hun paa en en vis fiin Maade havde givet mig at forstaa, hvilken Forventning hun iøvrigt nærede til min velbekjendte Discretion, at jeg nemlig, saavidt muligt, vilde holde mig fra Haven, indtil den var færdig til at lade sig tage i Betragtning.

Den Glæde kan jeg gjerne fremdeles gjøre hende. Haven er mig for indskrænket til mine Spadseregange. Men en dejlig Plet er det, navnlig i Modsætning til den omgivende Egns Nøgenhed og Øde. Det skulde ikke undre mig, om Martha ved sin Tusindkunstners Hjælp fik noget Smukt gjort ud deraf. Af en Præstegaardshave at være er den temmelig stor. Paa Frugttræer er den fattig, men desto rigere paa vilde Træer: Elm, Ahorn, Birk, Kastanier, Hvidel og Popler. Den ene Deel, Kjøkkenhaven, har en meget heldig Skraaning imod Syd. Den anden Deel er heelt bevoxet med en frodig Skovvegetation, og har Karakteer af en lille Park. For Enden flyder en temmelig betydelig Aa; en lille Bæk snoer sig derigjennem og udgyder sig i Aaen. Temmelig smalle labyrinthiske Gange slynge sig igjennem Lunden i alle Retninger. De maa let kunne forestille Dem, at dette ikke kan være ilde.

Man taler om at give Kirken en Forfatning. Endelig er det da kommet paa Tale, dog, det troer jeg vist, netop i rette Tid.

Men forberedt maa Man være paa Vanskeligheden i denne Discussion. Thi der er intet Spørgsmaal om, at jo Verden vil snakke med, ja endog føre det store Ord. Naturligviis er det kun de Aandelige, som skulde have Stemme i denne Sag; men de Kjødelige ville ganske sikkert benytte Lejligheden til at vise, at de have Stemme saa godt som Nogen.

Enkelte, tildeels skjærende Røster høres lejlighedsviis allerede. — Nu ville de ogsaa give Kirken en Forfat-

ning! — Hvad er det Andet end en flau Gjenklang af Tidens politiske Sværmeri? I vore Dage skal jo Alt støbes om, Alt have sin Forfatning! —

Ja netop, Alt bør virkelig ogsaa have sin Forfatning! Og Alting har det, paa mere eller mindre fuldkommen Maade, Alt undtagen Kirken. Om det saa er en Klub eller et Læseselskab, saa faa de strax deres Forfatning: Statuter, Love, Bestyrelse; uden dette kunde de ikke bestaa. Alene Kirken trænger ikke til nogen Forfatning; den faaer Lov til, uden Hegn og Skranke, at flyde ud til alle Sider. Jo mere formløs og flad, jo mere aaben og triviel, desto bedre. Alene der gives der frit Kjørind og Kjørud fra alle Sider. Alene Kirken behøver ingen Begrændsning, ingen Love, ingen selvstændig Bestyrelse, ingen Organer, — ingen Bevidsthed!

Atter lyder Verdens Røst med ironisk Latter. Intet gotter Verden saa meget som Antydningen af det Haab, at Kirken engang atter kunde vorde et sandt og ordenligt Samfund, i sig selv begrændset og lovbegrundet. Thi Sligt anseer den for en Umulighed, som alene kan falde Daarer ind. Ellers vilde den ikke lee. Dog hvorfor ikke? Under ingen Omstændigheder har Verden Noget at frygte. Denne Sag angaaer sletikke Verden. Naar den Tid engang kommer, da Gud i sin Viisdom vedkjender sig denne Daarskab i Verdens Øjne, vil Verden blive lukket udaf Kirken, uden at tabe Andet end et Skin af Hellighed, som den dog ej kunde holde fast paa længer. Den vil hverken komme til at lide under Samvittighedstvang eller Præstemyndighed, eller nogensombelst anden af de aandelige Torturer, som den skriger paa og vantro forarger sig

over. Thi hvad der foregaaer indenfor Kirkens Skranker, vil paa ingen Maade vedkomme den. Dog end ikke Verdens Humanitetsfølelse maa foruroliges. Derfor vide den, at der heller ikke indenfor Kirkehegnet vil finde nogen Myndighed Sted uden den Helligaands ved Menigheden udøvede eller overdragne, og ligesaa lidt nogen Tvang uden den, som Menigheden i sin Samviden med Guds Ord paalægger sig selv.

— Ingen Forfatning, har Kirken ingen Forfatning? — lyder Raabet fra en anden Side, dog med samme Røst: — Har Kirken ikke den bedste Forfatning — af Verden? Der kan Intet være bedre anlagt, udviklet og ordnet end netop det kirkelige Væsen. I Spidsen Hs. Majestæt Kongen og hans Kultusminister. Dernæst Biskopper, Provster, Præster, Kapellaner, Degne, Skolelærere, Substituter, — Menighed. Man skue i Aanden denne skjønne, særdeles solide Pyramide paa dens brede, taalmodige Basis! Fraoven udgaaer Livsstrømmen i en passende Mængde kongelige Forordninger gjennem det hele fast konstituerede Legeme; aarlig samles Landemoderne for at afgive deres Betænkninger over Eet og Andet, som maatte blive dem forelagt. Kirkeforvaltningen gaaer imidlertid sin rolige, regelmæssige Gang. Kongen beskikker Præster, under retfærdigt Hensyn til Examenskarakteer, Alder og øvrige Værdighed, Biskopperne iligemaade Degne og Skolelærere. Biskopper og Provster ordinere og indsætte, samt visitere flittig i Kirke og Skole. Præsterne prædike paa de forordnede Dage, døbe, konfirmere, ægtevie, tage tilalters og stede til Graven, Alt efter Ritualet og Forordningerne. Degnene anføre Psalmesangen og sige an-

dægtig Amen. Skolelærerne optugte de Smaa til gode Statsborgere og Medlemmer af den sejerrige Kirke. Kort at sige, ethvert Lem paa det store Legeme har faaet sin bestemte Plads og Virksomhed anviist, og fra Øverst til Nederst griber det Ene paa den heldigste Maade ind i det Andet. — Er det ikke en Forfatning, saa var det vel værdt at vide, hvad Forfatning er. —

— Ja, en Forfatning er det, som sagt, den bedste — af Verden. Verden har givet Kirken en Forfatning, saa god, som den formaaede at give. Verden er bleven Kirkens Patron og endelige Forsyn. Et underligt Forhold! Det er den samme Verden, som ikke kjendte Guds Søn, som hadede, forfulgte, korsfæstede ham, som, skjøndt af ham overvunden, vil staa hans Rige imod indtil den yderste Dag. Det er den samme Verden, fra hvilken Guds Søn har frelst sine Udvalgte, idet han hengav sig for dem med en Kjærlighed, stærkere end Døden. Hvor unaturligt, frygteligt, oprørende! Der gives ingen skarpere Modsætninger i Tilværelsen end Guds Rige og Verden. Fortiden ere de fast forenede. Og paa hvilken Maade! Verden, som forgaaer med al sin Lyst og Herlighed, patroniserer Guds Rige, som skal vedblive til evig Tid. Kirken er ikke en Guds Anstalt til at frelse Verden; men Verden en Anstalt — hvis, det gider jeg ikke udgrunde — til at bestyre, beskjærme Guds Rige. Saa vidt ere vi komne attenhundrede og syv og halvtredsindstyve Aar efter at Salighedens Evangelium blev forkyndt over Jorden!

Ja, en Forfatning har Kirken — under Staten, ligesom Rets- og Krigsvæsen, Finants- og Toldvæsen etc. Guds Rige paa Jorden er blevet et Departement under

det kongelige Ministerium, ligesom — lad mig gjentage det! — Rets- Krigs- Finants- og Toldvæsen! Ligesom Kongen er øverste General, Admiral, Dommer etc., saaledes er han Kirkens øverste Biskop, og Ministeren er hans Vikar. Tidligere antog Man, at Guds Helligaand var tilstede i selve Kirken, i sammes almindelige Bevidsthed; Tiderne godtgjorde juridisk, at den kun hvilede over Kongen og hans høje Raad. Kun han og dette vidste Guds Villie og hvad der tjente til Kirkens Bedste. Vilde vi kunne tro alt dette, hvis vi ikke selv havde oplevet det? Unægtelig har Sagen i den seneste Tid forskudt sig ikke lidet; den er i en Tilstand af Opløsning og Udviddelse, som giver Haab om en sig nærmende Reformation. Men Principet er dog endnu det Samme, for saavidt som der gives noget Princip. Og ere end fortiden Kirkens højeste Autoriteter personlig i Besiddelse af en sjelden Kjærlighed og en endnu sjeldnere Tillid, saa forandrer dette dog heller intet i selve Sagen, men forøger og opmuntrer kun Haabet om en ny Tingenes Tilstand i Aand, Sandhed og Retfærdighed.

Intet er vanskeligere end at udrive sig af Traditionens, Vanens og Slendrianens Magter, til en fri Anskuelse af de Forhold, hvorunder Man er født og opvoxet. Som det var og er, saaledes synes det at maatte være, og ej at kunne være anderledes. Lad os dog forsøge at løsrive os, og ikke være Børn længer, hildede i det naturlige Menneske og Verden!

Den, som for to Decennier siden laa ved Universitetet for at studere Theologi, hengav sig naturligviis, ligesom Andre før og senere, sin protestantiske Natur tro, især

i Betragtningen af den katholske Kirkes Vanslægtelse og Forfald. Hvorhen den prostestantiske Kirke, efter den evangeliske Sandheds glorværdige Fornyelse, paa sin Flugt fra det romerske Babylon efterhaanden forvildede sig, og hvilken Skjæbne den i Virkeligheden havde havt, det bemærkede han sandsynligviis ikke. Og dog vare Forvildelsen og Forfaldet her ikke mindre og mindre sørgelige end hist. Medens den katholske Kirke med værdig Langsomhed, under sin frugtesløse Stræben efter at optage Staten i sig, vedblev at opløses i sørgelige, dog skjønne Ruiner, ilede den frigjorte protestantiske Kirke med stormende Iil i Statens Favn, og blev i fast, forstenet Form optagen af denne. Mon Noget har vakt større Anstød for den protestantiske Bevidsthed end Pavens Supremati og Ufejlbarhed? Nuvel, medens vi læste og hørte om dette og højligen forargedes, havde vi herhjemme i den ejegode gamle Konge, Frederik den Sjette, en Pave saa god som nogen. Og det, vel at mærke, en Pave, ikke fremgaaet af Kirkens Midte, men af Verden given Kirken til Herre. Ingen Paves Enevælde og Ufejlbarhed have nogensinde været saa sikkert forudsatte og saa fuldt anerkjendte som Frederik den Sjettes. Pavens ubetingede Magt og Ufejlbarhed ere aldrig blevne anerkjendte i den katholske Kirke; begge Dele have Concilierne stedse hævdet og forbeholdt sig. Herhjemme i vor protestantiske Kirke faldt det neppe Nogen ind at tvivle om Frederik den Sjettes Berettigelse til at gjøre saavel det Ene som det Andet gjældende, ikke engang Frederik den Sjette selv. Kongen var ikke alene Staten, men ogsaa Kirken. Kongen alene og det høje Cancelli vidste, hvad der var Guds Mening og Villie,

og hvad der tjente til hans Kirkes Bedste. Kongen — som bekjendt, havde Frederik den Sjette kun militær Dannelse og militære Gaver og Tilbøjeligheder; Cancelliet — som bekjendt, bestod det gamle Cancelli af lutter i Formen og Bogstaven mere eller mindre forstokkede Jurister.

Tiderne have siden Frederik den Sjettes Dage vistnok meget forandret sig; men, jeg gjentager det, Principet, hvis der længer gives noget Princip, er endnu det samme. Tidens Forandring ligger mest hos den almindelige Anskuelse. Hvad der dengang neppe var aabenbart for eet Par Øjne, er nu klart for tusinde og atter tusinde.

Mon da de høje Verdensmagter, i hvis Hænder Kirkens Skjæbne realiter hviler, endnu skulde være blinde? Nej, tilvisse ikke. I Brystet af den verdslige Storhed og Myndighed kan der slaa et ægte christent Hjerte, som, iblandt de Tusinder af andre, ydmygt sukker imod Himlen. Jeg tvivler intet Øjeblik om, at det jo ligger saa klart for deres Øjne som for Nogens. Hvis ikke Andet havde røbet os det, maatte den gode nidkjære Villie.

Der virkes nu til Indførelsen af Menighedsraad. Det er en sand og smuk Tanke. Men jeg frygter for, at den ej vil lade sig virkeliggjøre. Menighederne ere komne for langt tilbage til at forstaa den og lade sig gjennemtrænge deraf. Mange Steder vil Man — flere Steder er det allerede skeet — mistroisk vise Institutionen tilbage, og endnu langt flere vil den komme til Verden som et dødfødt Foster.

Nej, det er ikke med positive Foranstaltninger, der skal begyndes, men med negative; ikke med at samle og

anordne, men med at opløse og frigjøre maa Man gribe Sagen an. Det er ikke udvortes-, men indvortesfra, at det nye Liv skal komme. Det Allerbedste, som Verden kunde give, vilde ej kunne hjælpe os; Gaven skal komme fra Gud, alle gode Tings misfundelige Giver.

Ja, en Forfatning har Jesu Kirke; men ynkelig er dens Forfatning. Naar der altsaa er Tale om at give Kirken en Forfatning, maa der menes en i sit Væsen ganske ny, — en fri Forfatning. Dog, Kirken vil lade sig nøje med Mindre end dette. Lad Forfatningen falde bort, og giv den Friheden alene! Det er til Frihed, Kirken først og fremmest trænger; Forfatningen skal vel komme af sig selv, naar Aanden bliver løst af sine Lænker. Hvorfra skriver sig denne Tidens Ligegyldighed, Lunkenhed, Sløvhed, Stagnation, Forstenelse, Formalisme uden fra Aandens ynkværdige Underkuelse? Giv blot Aanden fri! Den skal vel bringe Orden i sit Rige. Thi Aanden — er Guds Aand!

Forøvrigt er jeg slet ikke bekymret for, hvilket Udfald disse Tiders Bestræbelser til Guds Riges Fornyelse ville faa. Jeg oplever det maaskee ikke; men den Sorg skal ej gjøre min Hedengang svær. Thi i den Tro vil jeg leve og dø, at, naar Tidens Fylde er kommen, vil alt det, hvorefter vi sukke, fremgaa af sig selv med uimodstaaelig Nødvendighed, ikke udvortes-fra, ifølge menneskelig Villie, men indvortes-fra, ikraft af Guds egen Raadslutning. Ja, jeg seer i Aanden endnu videre frem i Tiden. I den fjerne Horizont hæver sig for mit Blik Kirkens Gen-

hed i gjenfødt Storhed og luttret Glands. Naar den protestantiske Kirke engang er bleven fri, vil et nyt Spørgsmaal træde frem i den aandelige Verden, endnu større end det foregaaende, ja det største, som Historien nogensinde vil faa at fremføre, Spørgsmaalet om een Kirke, eet Guds Rige herpaa Jorden. Thi der maa vorde een Hjord, ligesom der kun er een Hyrde. Idet den protestantiske Kirke vinder sin Frihed tilbage, har den hermed, uden at vide det, gjort det første mægtige Skridt den katholske Kirke og det fælles store Livsmaal imøde. Begge have de gjort deres mærkelige, smertefulde Erfaringer. Den katholske Kirke har været nærved at bløde sig tildøde under sin Kamp for at erobre Verden; den protestantiske Kirke har været nærved at udaande Livet i Verdens Favnetag. Hiin opgiver Verden, denne flyer Verden; — udenfor Verden, det er umuligt Andet, ville de mødes!

XI.

5te Maj 1857.

Iaftes var jeg bedrøvet. Jeg havde skrevet til Thyra, som jeg kunde, men ikke som jeg skulde. Jeg havde slukket min Lampe, men følte ingen Trang til at gaa til Hvile; jeg stod ved Vinduet og stirrede ud i Foraarsnatten, op mod den stjerneklare Himmel.

Troer De paa Stjernernes Indflydelse? Det strider mod Tidens Oplysning. I al Hemmelighed maa jeg dog sige Dem, at jeg troer derpaa. Og hvorledes kan jeg Andet end tro, da jeg har Erfaringen for mig!

Har De aldrig, naar deres Sjæl var bedrøvet, en stille Nat hævet deres Ansigt op mod Guds stjerneklare Himmel? Hvorledes er det da gaaet Dem? Lidt efter lidt fortabte De Dem i Betragtningen af det Uendelige, og de glemte Alt, ikke alene Alt omkring Dem, men ogsaa Dem selv. Ogsaa hele deres Bekymring var lidt efter lidt svunden. Og sænkede deres Blik sig endelig fra den lyse Himmel ned paa den mørke Jord, da forekom Alt herneden Dem saa smaaligt, ubetydeligt, kun ringe Bekymring værdt.

Men De fejlede, naar De meente, at dette mærkelige Omslag i deres Stemning, denne øjeblikkelige Luttrelse og Forklarelse af deres Væsen, var en Frugt af deres egen

Hengivelse. Nej, min Ven, det var en Frugt af Guds! Det var Gud, som hengav sig i Dem, i Lysglandsen fra det Høie, og fyldte Dem med sin evige Tilværelse. Derfra denne ubeskrivelige Trøst, denne forunderlige Fred, som var over al Forstand.

Iaftes var jeg bedrøvet. Men Guds Trøst og Fred sænkede sig med Stjernelyset i min Sjæl. Da Vægteren med klaren Røst udsang sit Midnatsvers:

Det var ved Midnatstide,
Vor Frelser han blev født. —,

lagde jeg mit trætte Hoved til Puden, og vidste ikke mere af mig selv at sige.

En ganske mærkelig Person er Byens Vægter, og jeg tør rose mig af, at han er min specielle Ven. Derfor lægger han altid sin Nattevej lige udenom mit Havedige, og staaer stille lige overfor mine Sovekammervinduer, medens han synger eet eller andet Psalmevers. Sang hører ellers ikke til hans Vægterforretning. Det er en gammel Soldat, som nok har været med ved Sehestedt, stiv og strunk endnu, skjøndt lidt svag i Knæene og kun raadig over een Arm. Den anden ligger paa Valpladsen eller i Lazarethet, hvor, har jeg aldrig bestemt kunnet erfare. Jeg maa formode, at han selv svæver i Uvished desangaaende. Hans Haar ere sneehvide; men hans Kinder fremvise endnu den friskeste Rødme. Han tager sig bedst ud til sin Fordeel, naar han strammer sig op til sin militæriske Hilsen. Mange Bestillinger hvile i hans ene Haand. Om Dagen er han Sognebud, og kommer i

denne Egenskab daglig ind i Præstegaarden for at modtage eller bringe Bud, endvidere Staaderkonge, og endelig Politibetjent. I sidste Egenskab bærer han paa Brystet af sin blaa Frakke med den opstaaende Krave Kong Frederik den Syvendes Navnetræk.

Det er en underlig gammel Mand. Han lever ikke, som andre sædvanlige Mennesker, i Nutiden, ikke heller, som gamle Folk i Almindelighed, i de forbigangne Dage, men med hele sit Væsens Kraft og Interesse i den tilkommende Tid. Naar Noget skeer, og han erfarer Alt, hvad der skeer, dvæler han ikke ved Betragtningen af Sagen selv, men ved Formodningen om, hvad der af samme vil vorde. Man kan medrette sige, at han er langt forud for sin Tid. Han har ikke Øie for Koen, som trækkes forbi hans Øine, men for Kalven, hvormed Koen er drægtig, og for Kalvens Kalv igjen. Forleden gav Sognet ham en ny Frakke. Men kun ringe, tykkes mig, kan hans Fornøjelse være deraf. Thi, uagtet den er ganske ny, formaaer han dog kun at tænke sig den som gammel, med manglende Knapper, hullede Albuer og fidtet Krave. Til Grund for denne Betragtningsmaade ligger vistnok den urolige Tanke, om han oplever at bringe Frakken saa vidt. Men saa meget mindre kan jeg begribe, hvorfor han anstrenger sig i Betragtningen af en Frakke, som maaskee aldrig bliver til, i det Mindste til for ham.

I Sognet gjælder gamle Lorentz Lybæk for fremsynet; det begriber jeg retvel. Hvis han er Noget, saa er han dette. Han er forøvrigt en yndet Gjæst i Præstegaarden. Martha kan ret godt snakke med ham, og han er hendes hengivne Mercurius. Ikke sjelden indbyder hun ham paa en

god Kop Kaffe. Saa gaaer Sladderen, maa De tro, igjennem alle Tidsaldere. Men det Faktiske, og deraf især det Levende, ligger dog Marthas praktiske Natur nærmest. Syner og Drømme gjælde hende Intet; hun selv kommer aldrig længer bort fra Sagen end til rimelige Følgeslutninger. Derfor skeer det endda ikke saa sjelden, at hun yttrer nogen Utaalmodighed i Omgangen med sin Ven, især naar efter Nydelsen af et Glas Brændeviin hans Fremsyn umaneerlig forlænges. Men, saasnart han mærker dette, haler han strax ind igjen, og findes pligtskyldigt paa sin Post i Nutiden ved Marthas Kaffebord.

Verden maa udaf Kirken! Men det eneste Middel til at drive Verden ud, er at give Kirken en Form, en Forfatning. Ingen Besværgelse vil da videre blive nødvendig. Verden holder ikke af Indskrænkning, og vil fare ud af sig selv. Kirken vil derved rigtignok svinde betydelig ind. Men dens tidligere Fedme var ikke af det Gode. Det ligger heller slet ikke i Guds Riges Væsen, at det skal tage sig ud ved Areal og numerisk Størrelse. Verden skal ikke være deri, men kun de Faa, som ere udvalgte af Verden. Tallet af Christne er ganske ligegyldigt; men udvalgte skulle de være. Og efter deres Udvælgelse skulle de staa i Modsætning til Verden. Derfor skulle de være hellige. — Hellige, ja, hellige! Der slaaes Intet af i Fordringen. — Udvalgte og Hellige! Have disse Ord hidtil være Andet end tom Ordklang og Ordpomp? — Ak, hvor langt ere ikke vi mange, vi alle fra at være Christne!

En tung, saare tung Byrde, ikke alene fuld af Besvær, men ogsaa af Pine og Forstyrrelse, er det endelig lykkedes mig at kaste af mine Skuldre. Tilsidst var denne Avling bleven mig en ganske utaalelig Plage. I nogen Tid havde jeg næret den daarlige Indbildning, at jeg, naar jeg holdt flinke og paalidelige Folk, saa temmelig kunde blive udenfor Sagen. At det under disse Omstændigheder blot kunde slæbe af, uden altfor store Misgreb, Forsømmelser og Tab, maatte jeg naturligviis være forberedt paa. Men min Beregning var i begge Henseender gjort uden Vært. Snart var jeg dragen midt ind i Bedriften og Huusholdningen, og var et Offer for Bekymring, Ærgrelse, Forstyrrelse tidlig og silde. Min Indblanding gjorde vistnok ikke Sagen bedre; men jeg var netop den rette Mand til at bære Ansvaret. Tilsidst var det neppe længer til at udholde. Jeg havde kun faa rolige Øjeblikke uden dem, jeg indespærrede mig i mit Studerekammer, eller tilbragte i mine Embedsforretninger i Kirken, Skolerne og omkring i Husene. Undertiden følte jeg mig forunderlig let og fri, naar jeg kunde vende Præstegaarden Ryggen og forsvinde etsteds i Pastoratet. Noget af det Allersørgeligste er det visselig, naar Man skal søge sin Fred ved at fly Hjemmet.

Vil De tro det, uagtet min saakaldte ypperlige Høst forrige Aar vilde jeg dog paany være kommen til at kjøbe den største Deel af min Saasæd? Alt fortæret, Rub og Stub! Hvor det er blevet af, veed jeg ikke, med mindre jeg skulde søge i Meddingen. I Pengekassen er Intet kommet ind, naar jeg undtager de faa Skilling for tre Klatter Smør, som Martha solgte først paa Vinteren. Og Uheld er

dertil fulgt paa Uheld. Mine Køer vilde ikke blive med Kalv; derimod bleve to af mine Kalve dermed. Mine Kvier kastede Kalvene, den ene efter den anden; mine Sviin bleve lamme i Bagparten; mine Faar — her gaa Faarene ude den største Deel af Vinteren — bleve blinde eller endog usynlige.

Endelig kom da den første Maj; saa kastede jeg det Hele af mig, og aandede dybt, maa De tro. Nu haaber jeg at faa gode, fredelige Dage. Af Avlingen har jeg kun beholdt saa meget tilbage, som jeg magelig kan drive med eet Par Heste, og hvorpaa jeg rigelig kan føde Hestene, fem Køer og nogle Faar. Af Folkene har jeg beholdt en Karl, en Pige og en Sommerdreng tilbage, den sidste nærmest til Haven. Den Deel af Avlingen, som jeg har udbyret, indbringer mig nu Netto henved firehundrede Rigsdaler. Jeg er vis paa, at Avlingen ved min egen Drift vilde have udfordret omtrent det Samme i Tilskud. Saa dyrt skulde jeg have betalt det Besvær, den Bekymring og Forstyrrelse, den daglige Plage, som uundgaaelig fulgte med Sagen.

Jeg kan ikke beskrive Dem, hvor jeg føler mig let og fri. Denne Stilhed i Gaarden, i Huset, hvor er den ikke velgjørende! Og jeg behøver ikke længer at foruroliges, naar jeg hører skrabe ude i Gangen eller hører Døren gaa; der er ingen Forlegenhed længer at afhjælpe, ingen Hjobsposter at melde. Jeg føler mig atter hjemme hos mig selv.

For nu efter Lejligheden at være fuldkommen tilfreds med min ydre Stilling, har jeg kun dette vistnok ikke ringe, men dog ingenlunde uberettigede Ønske tilbage, at

jeg havde en lille beskeden, men fast Indtægt, samlet og uden Afkortelse. Jeg veed virkelig ikke, hvad jeg har. Det kan synes Meget, men er dog vissselig kun Lidet. Ved den sidste Anordning have mine Omstændigheder rigtignok forbedret sig betydelig; men endda vilde der komme et for de Fleste højst overraskende Facit ud. Vi Præster have mange, mange Indtægter. Ja, det er sandt; men vi maatte af Hjertet ønske, kun at have een. Iblandt disse Indtægter ere flere temmelig betydelige. Ja, det er ogsaa sandt; men hvad kan det nytte, naar de ophæves ved næsten ligesaa betydelige Udgifter? Hvad Man giver os med den ene Haand, tager Man tilbage med den anden. Præsten som Beneficiarius er ikke stort Andet end Kassemester over fremmede Penge. Er det en passende Maade at lønne en Embedsmand paa, endsige en Præst? Tilstaa ham omtrent 1400 Rigsdaler i Korn, Smør, Brød og fidtede Skillinger, og saa kræve de 700 tilbage i blanke Daler. Og endda vække Præsternes udvortes Vilkaar Misundelse, ikke enkelte Præsters, — derover vil jeg ikke undre mig — men saa godt som Alles i Almindelighed. Hvorfor? Fordi det er aabenbart, at han tager Meget ind, men Ingen seer, hvad han bringer ud deraf og hvad han atter maa udrede.

Dog, hvad sukker jeg over Misundelsen? Saa stort et Onde dette end er, derpaa ligger der dog ingen Vægt under de forhaanden værende Omstændigheder. Præsterne have fortiden langt større Onder at lide af den herskende Mening. Man ikke alene seer skjævt til dem, men Man seer ned paa dem som en uværdig Stand; Man spotter,

Man gotter sig ved Lejlighed over dem og deres Færd. Præsterne i det Hele indtage efter den almindelige Mening, paa Noget nær, samme Plads i Samfundet, som Vandbierne i Bikuben. De blive anseete for Væsner, som ingen Nytte gjøre, men mæske sig ved Andres Arbejde.

Er dette Vanry forskyldt? Nej, vissfelig, det er det ikke. Præstestanden er fremgaaet af Tiden, som den er, og er samme fuldkommen værdig. Guds Rige og Verden ere sammenblandede i Tiden; Præsterne ere sammensatte af Gud og Verden; det er fuldkommen samstemmende og passende. Idet Mængden foragter Præsterne, viser den sig selv Foragt og dømmer sig selv. Præsterne ere ligefrem udhævede Specimina, hvori Tiden livagtig kan anskue sig selv. Men Nogen maa bære Skylden for denne Tidens Fordærvelse; det er ganske sandt. Og jeg mener, at Præsterne, uagtet deres Uværdighed, ogsaa skulle findes villige til at paatage sig Skylden for Folket. Det er ganske i sin Orden. Det nye Liv maa begyndes med Ydmygelse, Anger og Selvfornægtelse, og Præsterne maa gaa foran for at give Exemplet. Det er ganske i sin Orden. Guds Søn paatog sig hele Verdens Skyld; efter hans Mønster maa Præsterne findes beredvillige til at paatage sig Tidens Skyld. Ak, hvor inderlig gjerne, dersom Frelse for de Mange derved var at haabe!

I min tidlige Ungdom, mindes jeg tydelig, var der en anden Stand, som i paafaldende Grad stod i Foragt og Vanry; det var Militærstanden. Maaskee deelte den heri kun Skjæbne med Præstestanden; saa vidt gik mine Jagttagelser imidlertid ikke. Man ansaae Militæret for

meget unyttigt, meget forfængeligt og meget bekosteligt. — Hvad er det Andet end kostbare Paradedukker? Det er naragtigt at tænke sig, at vi skulde faa Krig mere. —

Men vi fik dog Krig, og da rystede Soldaterstanden hiin Foragt paa den hæderligste Maade af sig. Fædrelandet kom i Nød og Fare; nu var Øieblikket for Militæret til paa een Gang at afbetale alt det Brød, det havde ædt, og de Uniformer, det havde slidt. Og det afbetalte begge Dele, ja, ikke alene dette, men bragte endog det kjære Fædreland i Gjæld til sig.

Officererne aflagde deres Epauletter, ikke for at kunne staa i Geled med deres Folk, men for at kunne stille sig i Spidsen for dem og føre dem an. De fordrede Intet af de Menige uden hvad de selv turde gjøre; de fordrede overhovedet Intet af dem uden at de skulde følge dem. Saaledes gik det uimodstaaelig frem, een Sjæl, eet Legeme, til mandig Kamp og hæderrig Sejer.

Disse Kjendsgjerninger have vi Præster at lægge os paa Hjerte, dog ikke alene vi, men ogsaa alt Folket. Den store Mængde lever, som om der ingen Død og Dom vilde finde Sted. Men vissélig, Dødens Time vil komme, og derefter Dommen! Da vil hele Tilværelsen staa paa Spil; da vil det himmelske Fædreland være i Fare — for at tabes. Det er vel altsaa ligesaa godt, at vi itide tænke paa Striden, saa mange, som vi ere. Og nu er Turen til os Præster, at gaa foran, afklædte Verdens Forfængelighed, med Foragt for Møie, Smerte, ja selve Døden. Nu er det os Præster, som skulle indaande Folket en begejstret Kjærlighed til det himmelske Fædreland, og føre det an til mandig Strid og til Sejer.

Hvor faa Mennesker tænke paa, at de allerede heri Verden kunne, ja skulle begynde det evige Liv, frie fra Synden, hævede over Smerten, uanfægtede af Døden, i et lyksaligt Samfund med Gud formedelst Christum —? For Mængden er dette aldeles ikke gaaet op. I Masse vandre vi endnu under Vægten af vore Synder, ikke som vi burde, men som vi kunne, fortabte i vore Smerter, ikke som vi ønskede, men som vi maa, under Dødens Skygger med bævende Hjerter, paa enhver Maade elendige. Og til saa stor en Herlighed havde Gud dog bestemt os, saa stor en Herlighed allerede nu! Vor Elendighed er ligesaa stor som nogensinde, større end at den kan beskrives. Er det saaledes, at Guds uendelige Kjærlighedsidræt gjennem Tiderne har lønnet sig? Desuagtet kalde vi os Christne, — o, hvilken skjærende Selvanklage ligger ikke i dette paatagne Navn! Er det det Hele, som vor Christendom har indbragt os? Ja, ja, det er det Hele — for Øjeblikket. I Synden, i Smerten, til Døden vandre vi, med en stadig Spot over vor egen Elendighed. Men efter Synden, Smerten, Døden kommer engang Dommen!

Enhver svare for sig særskilt! Jeg svarer for Mængden: — Nej, vi ere ikke Christne. Ellers vare vi allerede nu begyndte at leve det evige Liv. — Hvad have vi videre Vidnesbyrd behov? — En Christen betragter alle Ting under Evighedens Synspunkt; derfor lever han et ganske andet Væsen, en ganske anden Tilværelse, end vi leve. En Synder — er han retfærdiggjort, en Elendig — er han lykkelig, en Døende — skal han evig leve!

Ofte har jeg i forrige Tider sukket: — O kunde Du dog fly bort fra al denne Syndens Elendighed, Dig selv og Verden, fra al denne falske, forkrænkelige Nydelse, al denne Splid, Uro og Forstyrrelse! Hvilken lyksalig Frihed, — alene dette, at kunne fly bort! — Men etsteds maatte jeg fly hen. Til Gud, til Gud, — hvorhen ellers? — at være hos ham! Kun hos ham er der Frelse, Frihed og Fred!

Saaledes sukkede jeg, og sukkede endnu engang over Daarligheden i mine Attraaer. Men pludselig — unævnelige Henrykkelse! — gik det op for mig, at jeg kunde bortfly! Det var ikke umuligt, ej heller daarligt, hvad min Sjæl saa inderlig begjærede. Jeg kunde ifølge min Christennatur bortfly fra mig selv og Verden. Jeg ikke alene kunde, men skulde. Og jeg kunde ikke alene bortfly fra Verden, men ogsaa komme til Gud! Hos ham var min rette Tilværelse, mit rette Hjem.

Og saa vendte jeg Alting Ryggen og tog Tilløb til Flugt ud i det frie Rum. Og jeg hævede mig i brusende Længselsflugt over Verden, al dens forfængelige Glæde, al dens Uro og Forstyrrelse. Jeg lod min nye Natur raade, og jeg fandt, uden at søge, Adgangen til Gud i hans Eenbaarne, Jesus Christus. Saa var jeg hos Gud. O Sjæl, dersom Du vidste, hvilken Lyksalighed der er forbunden med at være hos Gud, Du vilde hastig sige Verden Farvel og komme did til ham! Der findes Livet i Aand og Sandhed, uden Frygt og Nag og Pine. Din Synd — han har paataget sig den; din Sorg — han har Omsorg for Dig; dit Savn — det gjør dit Forhold til ham kun saa meget inderligere. Der

findes Livet i Frihed og Herlighed. Du kjender ingen Magt uden Guds, og denne Magt er netop din Styrke. Kun i ham er Du indskrænket; men han er Uendeligheden. Der er Livet, det evige Liv, hvorom Du har hørt tale, hvorom Du har drømt, hvorefter Du i ubevidst Længsel har sukket. Der gives ingen Død længer; Du er optagen levende til Himlen; Du er allerede reven bort til at møde Herren i Skyerne. — — —

Dog, i Øjeblikket færdes jeg endnu hernede paa Jorden. I al Evighed er jeg hos ham; for Øjeblikket er jeg i Verden. Men det er hiſtovenfra, jeg kommer ned til Verden, fyldt med Guds Aand, udrustet med det evige Livs Kraft. Intet kan staa denne Kraft imod. Og Intet kan skille mig fra Gud. Thi jeg er ikke i Verden, endskjøndt jeg for et Øjeblik færdes dernede; jeg er hos ham.

Men nu, nu skal det vise sig, om Forudsætningen, hvorfra jeg gik ud, er sand og paalidelig, om jeg ogsaa virkelig er bortflyet fra, om jeg ogsaa virkelig har forsaget Verden for at komme til Gud. Har jeg isandhed dette, vil det evige Livs Kraft, iført Selvfornægtelsens endelige Form i mit Hjerte, gjøre mig stærk imod Alverden. Han, mit Livs Herre, har jo forud overvundet Verden. Er Selvfornægtelsen derimod ej tilstede, ak, da var det kun et Huus paa Sand, kun et tomt Luftkastel, som opløses i Intet ved det første Pust af Virkeligheden! Altsaa atter og atter, Forsagelsen, o Sjæl, er det endelige Moment, hvorpaa din Frelse, din Fred, din Lyksalighed beroer.

Dag for Dag føler jeg mere Styrken i mit Valg=

sprog: — Jeg formaaer Alt i Christo, som gjør mig stærk. — I ham formaaer jeg virkelig alle Ting; slipper jeg ham derimod, eller rettere, bliver han et Øjeblik borte fra mig, er jeg den svageste og elendigste Skabning i Verden.

Men mit tidligere Valgsprog fra Vildfarelsens og Hjemløshedens sørgelige Dage har jeg dog ej kunnet opgive: — Quod dubitas, ne facias! — Det var min Støttestav i mange, mange Aar. Dog er det ingenlunde Vanen, som har gjort, at jeg endnu holder derpaa. Jeg kan virkelig ikke undvære det; det er af en ganske besynderlig praktisk Nytte. Af alle de Viisdomsregler, som Verden har dikteret, er denne for min Bevidsthed den allerypperste; med en mærkværdig sikker og afgjørende Kraft griber den ind i Livet til Frelse og Betryggelse. Syndens største Fare ligger nemlig ikke i de aabenbare, men i de skjulte Fristelser til det Onde. Naar det er mig klart, at Noget er ondt, lader jeg mig ikke let forføre dertil; thi jeg vilde derved gjøre et ligefremt Brud paa Guds hellige Lov. I den klare Erkjendelse er Faren allerede mere end halv overvunden. Naar derimod det Onde hemmelig træder i Forbindelse med min syndige Tilbøjelighed for at bedrage mit bedre Jeg, da er Faren stor og frygtelig. Indtil den Grad kan Synden vel ikke bedaare mig, at jeg skulde ansee det Onde for Godt; den kan ikke bringe det videre, end til at fremstille det Onde som tvivlsomt for min Betragtning. Men derved har den ogsaa opnaaet Alt, hvad den kan ønske; thi, er mit Væsen først bragt til at tvivle, til at vakle, er der neppe nogen Tvivl om, at jeg jo vil følge den onde Indskydelse.

I Virkeligheden er der ingen Tvivl tilstede; naar jeg blot et Øjeblik vil lukke Øret for Begjærlighedens falske Insinuationer i mit Hjerte, bliver jeg mig fuldkommen klart bevidst, hvad der er det Rigtige. Men jeg er naturligviis hildet i mig selv, og lytter kun altfor gjerne til den bedaarende Tale, for under Tvivlens Skalkeskjul at kunne gjøre, hvad jeg har Lyst til. Til at frigjøre mig fra mig selv udfordres et skarpt Brud. Kraften dertil vil ikke blive mig nægtet fraoven; men hvorledes skal jeg herneden mærke, naar et saadant Brud er nødvendigt? Min Samvittighed tier eller hvisker kun, forknyt og bedøvet.

Her kan den verdslige Viisdom hjælpe, formedelst den udmærkede praktiske Dygtighed, hvoraf den er i Besiddelse. Og denne siger diktatorisk: — Quod dubitas, ne facias! — Saaofte Du befinder Dig i Tvivl, om det er Ret at gjøre dette eller hiint, saa gjør det under ingen Omstændigheder! Thi Du kan da være vis paa, at det er Uret! — Med Hensyn til den moralske Oplysning er denne Regel aldeles ufejlbar; og det er det Vigtigste. Ret eller Uret, det er derom det gjælder heri Livet. Et andet Spørgsmaal er: — klogt eller uklogt. — I at afgjøre dette kan Reglen vistnok ikke rose sig af samme Ufejlbarhed; dog vil Man befinde sig vel ved ogsaa heri uden Betænkning at følge den.

Summa Summarum: — Saasnart Du tvivler og vakler, da viid, at Du staaer paa Nippet til at falde i Syndens Garn. Selve Tvivlen være Dig et ubedrageligt Tegn; det er kun et Blændværk af den Onde. Faren er overhængende; der er intet Øjeblik at spilde. Bryd med Dig selv i samme Øjeblik, og bestem Dig for ikke at

gjøre, hvad Du føler Dig lokket til. I næste Stund vil Du klarlig indsee, at Du utvivlsomt har gjort Ret, og er undgaaet en overhængende Fare.

Nu, igaar meddeelte Martha mig da Tilladelse til at gjøre en Runde i Haven. Jeg bad hende følge med mig; men under et Paaskud afslog hun det. Saa gik jeg da alene. Stor var rigtignok min Overraskelse; Haven var neppe til at gjenkjende. Det var et ganske nyt Anlæg, i det Hele meget heldigt, med skjønsom Benyttelse af det Gamle, forhaanden værende. Udmærket var den Orden og Pyntelighed, som herskede overalt; det lignede ganske den gode Martha. Men snart blev ogsaa en anden Liighed mig paafaldende. Overalt, hvor jeg kom frem, traadte mig en Mængde kjære gamle Bekjendte imøde med rørende Erindringer. Heri Hvilsted vare de mig ganske nye; det var paa andre Steder, jeg havde lært dem fortrolig at kjende, tildeels meget langt herfra. Der var Morbær- Figen- og det tamme Kastanietræ, Platanen, Akazien, Blodbøgen og den italienske Poppel, Daphne, Azalea, Mandeltræ og forskjellige Alperoser, idel Yndlingsplanter, ikke mine alene, men ogsaa Thyras. Hvor dette lignede hende! Intet Spørgsmaal om, at jo alt dette kom fra hende. Maaskee havde hun endog givet Ideen til Haveanlæget; maaskee havde Marthas Tusindkunstner kun arbejdet efter hendes Plan og Anviisning.

Paa alle Sider omgiver Thyra mig; fra enhver Braa taler hun til mig. Frygter hun maaskee for, at jeg skal glemme hende? O nej, tilvisse nej! Hun tænker

ikke paa sig selv, kun paa mig. Der kan ikke gives nogen mere selvfornægtende Kjærlighed.

Men alle disse skjønne Hilsener fra Fortiden og det Fjerne stemte mig ej til Glæde, kun til Veemod. Hendes Kjærlighed vilde holde ud, selv under den ugunstigste Himmel, men ikke saaledes disse for største Delen kjælne Planter. Naturen er ikke haardfør som Aanden. Allerede adaare vilde jeg have den Sorg at see, hvorledes de ynkelig forkom i denne fremmede Egns barske Klima. De ville kummerlig holde Livet i sig en ganske kort Tid; men hvilket Liv! — en uafbrudt fremskridende Død! Det aner Dig ikke, Thyra, at Du har budt mig Døden istedetfor Livet; ikke heller veed Du, at ingen af Verdens yppige Herligheder vil trives i den Luft, som her omgiver mig — fjernt fra Dig.

Jeg gik igjennem Lunden. Ogsaa her var Alt forandret, eller rettere, her var Forandringen størst; thi af Intet var blevet Noget. Men alt eftersom jeg gik frem under Løvets Hang ad en sig langs Bækken frem og tilbage slyngende Sti, svulmede Hjertet i min Barm, mit Bryst hævede sig højere og højere med dybe, uvilkaarlige Sukke, Taaren steg og blændede mit Øje. Jeg maatte sætte mig ned; vel var det, at jeg var alene. Jeg skjulte Ansigtet i mine Hænder og græd i Stilhed for min Gud. Nej, ikke formaaede jeg at undertrykke denne Bevægelse; siden min Barndomstid havde jeg ikke kjendt dens Lige. Jeg maatte som et Barn græde mig mæt. Men Ingen saae min Svaghed uden Gud alene; det var som hans Barn, jeg græd.

Saa gik jeg videre, ikke rolig, men dog fattet.

Det var en Pilgrimsgang, fuld af den dybeste Smerte, men ogsaa af dyb, inderlig Glæde. Ja, ja, det var Stien, som fører igjennem Klippespalten udenfor Soluthurn til Eremitagen Sta Verena! Allerede øjnede jeg Kapellet eller Eneboerhytten. Stien bugtede sig frem og tilbage over Bækken paa malerisk simple Broer af raa Stammer og Grene. Ej heller Fjeldet manglede; hist og her sprang kolossale Steenpartier frem, Rudera af et vældigt gammelt Dige. Og det straatakte Lysthuus for Enden af Stien skadede, i det Mindste fra det Fjerne, ikke Illusionen, men tjente tværtimod til at fuldstændiggjøre den. Ja, end ikke Grotterne fattedes. Var det end mislykkedes Heelheden paa ideal Maade at kalde mig Sta Verena tilbage i Erindringen, vilde dog Enkelthederne ad Realitetens Vej have fremtvunget Mindet. Saa sad jeg da, en sand Eneboer, i den fingerede Eneboerhytte!

Har Thyra gjort vel i at stille mig denne Erindring ligesom virkeliggjort for Øje? Derom spørger jeg ikke. Jeg føler blot den inderlig rørende Kjærlighed, som aabenbarer sig i Ideen. Dersom ikke Eet var, vilde jeg med Glæde bære al Smerte for denne Kjærligheds Skyld; men dette Ene gjør mig urolig og dybt bekymret. Hun lever blot i mig; det er en henrykkende Tanke. Men er det et sundt og naturligt Liv? Røber det ikke en Spænding, som udelukker Freden og maa ende med Afmagt? Ak, min Ven, det har længe været min største Sorg, lad mig sige, min eneste! Den nager mig tidlig og silde.

XII.

29de Maj 1857.

Mit Hjerte, o Gud, slaaer med høje Slag,
Mit Liv er et bævende Aandedrag;
Paa vildene Bølger, ak, langt fra Havn,
Jeg tumles omkring under Nød og Savn, —
— Foruden din Kjærlighed!

Hvor fanger mit Hjerte endelig Ro,
Hvor vinder min Sjæl et blivende Bo,
Hvor stilles Stormen paa vildene Hav,
Hvor finder Savnet sin evige Grav? —
— O Gud, i din Kjærlighed!

Hvor finder mit Hjerte livsalig Trøst,
Hvor finder jeg Lægedom for min Brøst,
Hvor finder jeg Frelse af al min Nød,
Hvor finder jeg Liv i en salig Død? —
— O Gud, i din Kjærlighed!

Til denne vil jeg da endelig fly,
Og vorde dit elskede Barn paany;
Jeg tørrer min Taare, glemmer mit Savn,
Og Du mig aabner din Faderfavn,
— O Gud, i din Kjærlighed!

I Egnen her omkring danner Man sig udentvivl meget forskjellige Meninger om min Person og det Væsen,

jeg driver. Men jeg agter kun Lidet derpaa; det er mig Nok, at mine Egne kjende mig. Vistnok er det en ganske ny Stiil heri Sognet; (Ordet Stiil er eet af Egnens karakteristiske Yndlingsudtryk) og jeg tør navnlig ikke haabe, at Mængden af mine Embedsbrødre billige den. Men de forstaa den ikke heller, og jeg har ikke ondt ved at forklare mig baade dette og hiint, og holde dem en mindre fordeelagtig Mening om mig tilgode. Det er overhovedet ikke Menneskenes Gunst, jeg eftertragter, endskjøndt jeg efter Pauli Exempel stræber at være Alt for Alle.

Der hersker nu stor Travlhed baade i og udenfor Husene. Det er ikke min gode frugtrige Tid, den nærværende. Men dem, der mest trænge til mig, træffer jeg altid hjemme, de Gamle og de Syge, og de Øvrige komme til mig, naar Trangen driver dem. Tvende Ting anseer jeg for det Højeste, som en Præst har at stræbe efter og i sit Kald kan opnaa. Det Første er, at vinde sine Sognefolks Tillid og Fortrolighed. Jeg har allerede mange Fortrolige og vinder med Guds Hjælp daglig flere. Det Andet er, at kunne sige sine Sognefolk ubehagelige Sandheder uden at forbittre dem. Forholdet mellem Præst og Menighed har i vore Tider i den Grad forskudt sig og er i den Grad fordærvet, at kun faa Præster tør sige deres Sognefolk Andet end Behageligheder, og de Fleste igjen af disse Faa anrette kun Skade ved deres Frimodighed. Naar nemlig en Revselse vækker Forbittrelse istedetfor Ydmyghed og Anger, bliver derved kun Galt værre. Saa vidt er det kommet, at Folk i en saadan Dadel fra Præstens Mund kun see en Yttring af personlig Uvillie eller grov Anmasselse; de begribe ikke

længer, at det ikke er Præsten, men Guds Evangelium, som dømmer dem. Og paa modsat Side bliver da Følgen den, at Præsterne omgaaes deres Sognefolk ligesom raadne Æg. Der har De med tvende Streger et nyt Udkast til et smukt Billed af Præstens og Menighedens gjensidige Forhold! Naar det store Christenfolk kommer i Kirke, skeer det for de Flestes Vedkommende kun for at høre behagelige og smukke Ting. Præsten betragtes allernærmest som en Kunstner, der ved Ordets besynderlige Magt skal underholde, smigre, blidelig røre, om muligt, henrykke; kan han ikke dette, eller er han saa uheldig at gjøre Indtryk af en modsat Art, da vender Man ham skuffet og fortørnet Ryggen, og agter ham ofte ringere end den ringeste Gjøgler. Saavidt er det endelig kommet! Evangeliets Forkyndelse en Kunst! Dersom Noget i Verden er langtfra Kunst, saa er det rigtignok Vorherres Evangelium.

Engang tidligere forsøgte jeg lejlighedsviis at foreholde Menigheden dens Skrøbeligheder; det maatte jo ganske naturlig saaledes komme af sig selv. Men disse Forsøg frembragte dengang kun Harme og Forhærdelse. Man troede i min Tale at finde idel Personligheder. Saa mistede jeg min Frimodighed og taug saa godt, det lod sig gjøre. Men med det Samme ophørte jeg at være en ret evangelisk Prædikant. Nu er ved Guds besynderlige Naade den gamle oprindelige, ægte Natur vendt tilbage i mig, og jeg taler med en uindskrænket Frimodighed, ligesom Omstændighederne herneden og Aanden fraoven byde mig at tale. Liden Roes, megen Revselse, et over alle Grændser overflødigt Haab. Dog skeer det naturligviis

kun sjelden, at jeg i min Dadel, Revselse, Formaning har et bestemt, af Virkeligheden fremspringende Øjemærke. Man maa omgaaes varlig med den Myndighed, Gud har givet En; thi er den end i sig selv ubetinget, forvarer Man den dog i et skrøbeligt Kar. Men jeg har ikke længer nogen Grund til at fortryde min Frimodighed. Vistnok omme de gode Folk sig under Revselsen; men de bøje sig tillige derunder og tage stille derimod. Thi det er med Evangeliets uimodsigelige og harmløse Ord, jeg taler; det er ikke mig, der dømmer i blind Vrede, men deres Herre og Mester i uendelig Barmhjertighed. Og for saavidt som de høre mig personlig i den straffende Tiltale, saa føle de, at det er Kjærligheden, som fører Ordet, og at den gjør det med Smerte. Den allerstørste Glæde, jeg endnu har havt i mit Kald, er den, at jeg ved flere bestemte Lejligheder tydelig har mærket den gode Virkning af min milde Revselse. Men det gjør mig ikke stolt, tværtimod ydmyg. Saa ofte jeg mærker, hvilken Magt jeg udøver over Gemytterne, siger jeg ved mig selv: — Din er Magten og Æren i Evighed! —

Atter og idelig maa jeg sande Davids Ord: — Det var mig godt, at jeg blev ydmyget, at jeg kunde lære dine Skikke. — Dybt blev jeg nedbøjet; men Herren opreiste mig, og nu har jeg Foden paa den høje Sti, som over Verden fører til Herlighedens Rige. Verdens Skikke lærer Man i Livets Vellyst, dine Skikke, o Gud, kun i Livets Smerte. Først naar Man er tilintetgjort, kan Man begynde at leve i Dig. At opgive sig selv, er Begyndelsen til at lære dine Skikke; under Selvfornægtelse og Hengivelse gaaer Lærdommen frem. Din

Skik var det fra Evighed at hengive Dig, din Skik i Tiden at fornægte Dig selv og hengive Dig for al Evighed.

Hvad er Christendommen nu fortiden, denne store almindelige, denne massive Christendom?

Først og fremmest et Skolefag. Saare karakteristisk for Tiden er, at der i Skolerne er henlagt Timer til Christendommen ligesom til Mathematik, Tydsk, Fransk, Naturhistorie. Christendommen læres i Pensa, tages ind i Portioner, ligesom Grammatik, Historie, Geografi etc. etc. Til Overflod fremgaaer den ret betegnende Omstændighed, at der til Christendommens Indøvelse i Almindelighed kun findes henlagt omtrent det halve Antal Timer som f. Ex. til Indøvelsen af de saakaldte levende Sprog. Men det forstaaer sig; Man tænker da heller ikke paa at gjøre Christendommen levende.

Dernæst er Christendommen et Videnskabsfag. Vistnok vil enhver aandrig Universitetslærer gjøre opmærksom paa, at Videnskaben, saa høj og ædel den end er, dog kun er Christendommens ydmyge Tjenerinde. Men det forstaaer Verden, det forstaaer Mængden ikke. Naar den har sluppet Christendommen som Skolefag, deler Strømmen sig, og en Deel kaster sig over den som Videnskabsfag. Der hører tre til fire Aar til som saadant at expedere den.

Og saaledes bliver Christendommen endvidere et Levebrød, en Næringsvej, en borgerlig Existents. Verden er forbausende nærgaaende; endog Gud skaaner den ikke. Nærmere kan den dog vist ikke komme ham end ved at slaa hans Rige i Hartkorn.

For den hele Mængde er Christendommen en Dan-

nelsessag. Probatum est! Moralen exqvisit og ganske uovertræffelig. Der gives Intet, som Verden sætter over Humaniteten, og her er Midlet til at udvikle og befordre den. Dog maa Man ikke tro, at det er Verden om den virkelige Dannelse at gjøre; nej, her som overalt kun om Polituren, om det tækkelige Væsen, det behagelige Skin. Det Bedste er ikke for godt; Intet i hele Tilværelsen er saa tjenligt til denne Hensigt som Christendommen, og derfor hører Christendommen uadskillelig med til Verdensdannelsen.

Saaledes blev den endelig et Statsanliggende. Det har i Tidernes Løb viist sig, at ingen Magt er saa vel istand til at ave Gemytterne, disse Millioner Gemytter, alle forskjellige, og hvert med sin egen vrange Villie, som Christendommen. Tilvisse, det maa give et højt Begreb om Christendommens Væsen, at den selv som Tjenerinde, som Slavinde i Verdens Lænker kan udøve en saa uhyre Magt. Herved er Intet videre at bemærke uden dette Ene, at det er en reent forkeert Tingenes Orden. Det er Staten, som i sit endelige Væsen skulde være en ydmyg Tjenerinde til Guds Riges Fremme herpaa Jorden.

I vore Tider lærer Man Christendommen; Man veed den, Man vilde skamme sig ved ikke at vide den. De, som ere bedst bevandrede i den, have den inde som et System, der bedre end noget andet forbinder Jord og Himmel med hinanden. Thi Dannelsen fremfor Alt, og til Dannelse hører nødvendigviis en uendelig Vevidsthed.

Man lærer Christendommen, og herved har det sit Forblivende. Den skulde gaa over i Blodet, den skulde vinde Skikkelse i Livet; men deraf veed Man Intet. Med

Hjertet skulde Man lære den, ikke med Forstanden; i sit Forhold, i sin Omgængelse skulde Man vide den, ikke i sin Hukommelse.

Man lærer Christendommen, studerer, exploiterer, fingerer, favoriserer Christendommen; men med alt dette veed Man ikke, hvad Christendom er.

Ofte hører Man klage over, at Kjærligheden er bleven kold. Ak, det er ikke blevet derved! Naar der endda var en Kjærlighed endnu; men den er forsvunden, den er død og borte! Det er naturligt, men derfor lige sørgeligt. Det store dorske Legeme, som Man kalder Christenheden, har intet Hjerte! Det er kun i Traditionen, at den store Christenmængde endnu har et Begreb om, hvad Christi Kjærlighed er og har at betyde. Man ejer ikke denne Kjærlighed, og forudsætter den ikke heller. Det Sidste er endnu værre end det Første; thi derved drives den end mere og mere udaf Tilværelsen. Thi at den er til endnu, det forstaaer sig af sig selv; Christi Kjærlighed er evig og uforgængelig. I Verden findes den ikke, men udenfor Verden; i Masserne findes den ikke, men i de enkelte Sjæle, som allerede her ere begyndte at leve det evige Liv. Men selv af disse drives den lidt efter lidt ud, fordi den ikke forudsættes. Det er det Mindste, som Kjærligheden behøver for at leve i denne Verden. Kjærlighedens egentlige naturlige Næring er Kjærlighed; med Troen paa, at den er til, kan den tilnøds opholde Livet. Men finder den ikke engang dette, maa den vansmægte og dø.

Der gives ingen Kjærlighed i dette store almindelige Christensamfund, vel en naturlig, — stundom viser denne sig endog i rigeste Fylde — men ingen Christenkjærlighed.

Vistnok maa den naturlige Kjærlighed idelig gaa for at være Christi; men dermed kunne Verdens Børn kun bedrage sig selv og hverandre indbyrdes. Men naar Man seer denne store naturlige Kjærlighed, som Verden rummer og lejlighedsviis lader komme frem for Lyset, maa Man dybt bedrøves over, at en saa skjøn og herlig Gave ikke har faaet sin evige Indvielse.

Nej, der gives ingen Kjærlighed! Og hvad Christendommen er uden Kjærlighed, det viser Paulus, naar han i profetisk Henrykkelse siger: — Talede jeg med Engles Tungemaal, havde jeg al mulig Kundskab, havde jeg en Tro, saa jeg kunde flytte Bjerge, men havde ikke Kjærlighed, da var jeg Intet!

Og uddeelte jeg alt mit Gods til de Fattige, og gav mit Legem hen for at brændes, men havde ikke Kjærlighed, da gavnede det mig Intet!

Engang tyktes jeg mig viis; som et skarpt Sværd kunde min Tanke gjennemtrænge, sønderlemme, træffe Hjertet af Tingene. Engang tyktes jeg mig veltalende; mit Ord var mægtigt til at overbevise, røre, bestemme. Nu veed jeg Intet uden Christum, født i Kjødet og død for mine Synder; nu har jeg Intet at tale uden hvad der gives mig herovenfra.

Ja, hvis jeg nogensinde var veltalende, saa mistede jeg, sært at sige, hele min Veltalenhed, da jeg blev Præst. Men det var endda intet Under; hidtil havde jeg talet af Verden; nu skulde jeg tale af Gud. Og ikke fik jeg Talens Gave tilbage, førend Guds Aand var ret kommen over mig. Gud skabte efter sit Velbehag en ganske ny Vel=

talenhed i mit Væsen. Jeg kalder det Veltalenhed, ikke fordi jeg troer, at Verden vilde finde noget Udmærket ved min Tale, men fordi den kommer fra Gud, og han gjør alle Ting vel, fordi den, saadan som den er, netop tjener til at fremme hans Øjemeed.

I den første Tid udarbejdede jeg, ifølge god almindelig Skik og Brug, min Prædiken skriftlig med den allerstørste Omhu, og lærte den møjsommelig udenad. For Mange kan dette være det Sikkreste og Bedste; min Natur var det ganske imod. Bogstaven ikke alene besværer min Aand, men dræber den ynkelig. Naar jeg stod paa Prædikestolen med min udenadlærte Tale, følte jeg mig stedse som en Pog, der skulde op med sin Lectie. Naar jeg tænkte mig om, havde jeg aldeles intet at sige; mit Hjerte var koldt og forknyt; Aanden havde ligesom ganske forladt mig. Min Tale hvilede som en død Ting i Hukommelsen, som en Ting, der ikke vedkom mig længer, uden for saavidt som jeg skulde see til at blive af med den det Snareste og Bedste, jeg kunde. Kort at sige, den eneste Evne, jeg havde at stole paa, var Hukommelsen; glippede denne, var jeg aldeles borte. Og jeg vidste dette forud, og bævede.

En ynkelig Prædikant, ikke sandt? Ja, jeg formaaer ikke at sige, hvad jeg har lidt under dette Bogstavens morderiske Tryk. Det er ingen Overdrivelse, naar jeg siger, at jeg har lidt Dødskvaler; ofte var det mig grangivelig, som om Sjæl og Legeme skulde rives fra hinanden.

Men pludselig indtraadte der en fuldkommen Forandring, nemlig fra det Øjeblik af, at Gud gav mig Noget at tale. Og ikke længe varede det, inden jeg fandt mig

fuldkommen tilrette med, hvorledes jeg, hvorledes jeg skulde prædike.

Jeg studerer nu ligesaa omhyggelig til mine Taler som nogensinde, men paa en ganske anden Maade. Allerede først i Ugen bliver jeg gjerne enig med mig selv angaaende Texten; i Ugens Løb rinder den mig af og til ihu og vinder efterhaanden Anskuelighed og Fylde. Fredag Eftermiddag eller Aften lukker jeg mig inde paa mit Værelse og udvikler, med Biblen i Haand, i Tankerne min Text fuldstændig, medens jeg et Par Timer tager mig en Motion op og ned ad Gulvet. Løverdag Morgen, naar jeg sætter mig til Pulten, veed jeg i Hovedsagen Alt, hvad jeg har at sige. Nu samler jeg med Anstrengelse mine Tanker og nedskriver dette saa kort og fyndigt, som muligt. Det Hele tager i Almindelighed tre smaa Oktavsider, tæt beskrevne. Efter denne Concept udfører jeg derpaa frit min Prædiken i Tankerne, og gjennemgaaer den endnu engang senere, uden Papirets Hjælp.

De har allerede bemærket, at min Fremgangsmaade ganske er den sædvanlige modsat. Først lærer jeg min Prædiken; derpaa skriver jeg den ned, forat Tankerne ikke skulle savne den nødvendige Concision. Det skrevne Ord gjælder mig saa godt som Intet, efterat jeg har skrevet det; min Prædiken har jeg i Hovedet, ikke paa Papiret.

Naar jeg nu betræder Prædikestolen, kommer Aanden i fuld Virksomhed; Hukommelsen spiller kun en meget underordnet Rolle. Det gjælder ikke om at gjengive, men om at frembringe. Tankerne og Forestillingerne ere vistnok forud givne; men først nu skulle de vinde Form og Udtryk. Ikke sjelden skeer det da, at det kommer ganske

anderledes, end jeg havde tænkt mig. Meget af hvad jeg siger, gives mig, netop som det bør være, i den samme Stund. Undertiden falder unægtelig Udtrykket ogsaa mindre heldig ud. Det er naturligviis meget afhængigt af Omstændighederne og min øjeblikkelige Disposition. Men hvorledes det end gaaer, har jeg den store Fordeel, at kunne tale frisk fra Hjertet, at kunne virkelig tiltale Menigheden. Hvad jeg taler, er paa en vis Maade nyt for mig selv, ligesom det er for Andre; føje Ordene sig end undertiden mindre heldig, saa er Aanden dog altid tilstede deri, og i Gud søger Hjerte Hjerte.

Af tvende Ting har jeg i min tidlige Barndom modtaget besynderlig levende og i høj Grad ejendomlige Indtryk; ofte har jeg ønsket, i min Prædiken at kunne berede Menigheden lignende. Det er af Verden og af Døden.

Vi boede i Prindsensgade, i en lille fattig, indskrænket Lejlighed. Ved en aflukket Dør var vor Bolig adskilt fra den øvrige Lejlighed i samme Etage. Ogsaa derinde boede Folk, nogle skrækkelige Folk. Hvad der foregik, vidste jeg ikke; men det maatte være noget Frygteligt. Det var især udad Natten, naar andre skikkelige Mennesker gik tilro, at Livet ret kom i Kraft hiinsides den lukkede Dør. Da begyndte der en rasende Tummel derinde; det var livagtig, som om Huset blev sat paa den anden Ende. Smertelige Skrig, vilde Hyl, djævelsk Latter blandede sig i Larmen. Det var ikke Nok, at Man rasede mod hinanden, Man tog aabenbart Livet af hinanden. Hyppig lød der et forfærdeligt Bump i Gulvet, som naar et Legeme falder tungt til Jorden. Huul Stønnen

og skraldende Latter fulgte efter. Jeg hørte Klirren af Sværd, undertiden endogsaa Skud; der var en sand Mordderkule derinde. Min stakkels Fader havde kun ringe Ro til sine Studeringer; ofte saae jeg ham ligesom fortvivlende rejse sig og gaa op og ned ad Gulvet. Herved forstærkedes endmere det frygtelige Indtryk. Ofte foer jeg ved een eller anden Explosion derinde op i Forfærdelse; min Moder kunde ikke stille mig tilfreds; det var først den overvældende Træthed, som igjen lukkede mine Ojne.

Jeg følte mig sletikke nysgjerrig efter at erfare, hvad der foregik derinde; anderledes gik det min Fader. I Mellemdøren havde han indsat nogle Skruer til at hænge sit Tøj paa. Undertiden, naar han ingen Ro havde længer ved Bogen, gik han hen og tog een af de største Skruer forsigtig udaf Døren; Skruen efterlod et lidet Hul, og igjennem dette kunde min Fader see, hvad der foregik derinde. Engang løftede han mig op, for at ogsaa jeg skulde lægge Ojet til; aldrig glemmer jeg, hvad jeg saae, eller rettere, det Indtryk, som Synet gjorde paa mig. Mit Hjerte fyldtes med unævnelig Rædsel. Mit Oje oversaae forskjellige Grupper af Kæmpende. Det var vilde Karle med store Skjæg og med opsmøgede Skjorteærmer, som enten laa og brødes med hinanden paa Gulvet eller gik hinanden tillivs med blanke Vaaben. Det var ikke som Mennesker, snarere som Uhyrer. Med herkulisk Kraft løftede de hinanden ivejret og kastede hinanden til Jorden. Snart stode de paa Hovedet, snart paa Benene; snart gik de paa Hænderne, snart paa Fødderne, og kunde fordreje deres Legemer og Ansigter paa den frygteligste Maade. Og hvilke grusomme, blodige Lege! De joge Sværdet igjennem

Hjertet paa hinanden, og lo derved. Rigtignok stod den Myrdede strax efter op igjen; men det var kun desmere skrækkeligt. Saa skjare de Hovederne af hinanden med uhyre Barbeerknive, og morede sig kostelig derover. En frygtelig Morskab! Den Henrettede tog koldblodig sit Hoved og satte det paa igjen. Der var ogsaa nogle Fruentimmer tilstede, som undertiden toge en meget paafaldende Andeel i det skrækkelige Samkvem. Under det hele Væsen gik den sorte Flaske lystig om; jeg vidste, at det var den afskyelige Drik Brændeviin.

Det var en Trop Gjøglere, som logerede derinde. Men jeg fik den Forestilling, hvorledes, veed jeg ikke, at derinde var den onde Verden. Og jeg nærede fra samme Dag en unævnelig Skræk og Afsky for den onde Verden.

Paa den modsatte Side af os boede en gammel svindsottig Jomfru; hun hostede bestandig. En Dag hørte pludselig hendes Hoste op. En Opvartningskone i Huset førte mig ind til hende; der laae hun stiv og kold i sin Kiste, med de magre Hænder foldede over Brystet. Jeg havde endnu aldrig seet noget Liig, og Døden var neppe nogensinde kommen indenfor mine Forestillingers Kreds. Det var derfor med den største Forfærdelse, jeg een af de næste Dage saae, at sorte Mænd kom og slæbte af med hende. Et Laag havde Man lagt over Kisten; hvor der maatte være gyselig mørkt derinde! Vilde hun bestandig blive liggende saaledes med Hænderne paa Brystet, som jeg saae hende sidst? Eller vilde hun atter staa op og begynde at hoste paany? Umuligt Andet, hun maatte leve op igjen, men hvorledes? Hvor slæbte de sorte Mænd hende hen, — hvor — hvor? Var der Nogen, som vilde tage venlig imod

hende, hvor hun kom hen? Skulde jeg nogensinde faa hende mere at see? Altid havde hun været saa god og taalmodig, skjøndt Hosten var saa slem; bestandig havde hun sagt, at den gik nok over. Nu var den gaaet over; men hun havde ikke hævet sit Blik eller sagt et Ord siden. Ak, hvor førte Man hende hen, den gode gamle Jomfru, som bestandig havde haabet, at det skulde blive bedre?

Det var den anden mørke Skygge, som drog henover mit unge Liv.

De spørger mig, i hvilket Forhold jeg staaer til Søren Kjerkegaard. Deres Spørgsmaal har overrasket mig; det er længe siden, jeg har tænkt paa Søren Kjerkegaard. Men desuagtet maa jeg vedgaa, at jeg unægtelig ifølge hele min senere Tankeretning staaer i et vist nøje Forhold til ham. Jeg vil da frit bekjende for Dem, hvad jeg veed angaaende dette vort nærværende og tillige vort tidligere Forhold til hinanden.

I mine sidste Studenterdage omgikkes vi en kort Tid jævnlig hinanden. Men vi bragte det snart paa begge Sider ud, at vi Intet kunde blive for hinanden. Han forstod maaskee nok mig, men ganske uden Sympathi; jeg paa min Side forstod aldeles ikke ham. Hos ham syntes Tilværelsen kun et Spil, et Experiment; for mig var det Sandhed og Alvor. Hans Liv syntes at gaa op i Ironi og Dialektik og nærmest kun at være et Kunststykke; mit Liv gik op i Følelse og stræbte af al sin Kraft en forklaret Natur imøde. Jeg siger: — syntes —; thi jeg tør ikke sige, at det var saaledes. Maaskee laa der under alt dette for mig besynderlige Gjøgleri et Dyb af

baade Alvor, Sandhed og Følelse. Men jeg opdagede aldrig, om der gaves et saadant Dyb, endnu mindre, hvad det indeholdt. Og jeg troer, der gives kun Faa, som vide Mere end jeg. Kun saa meget er mig og Mange aabenbart, at, havde han leget hele sit Liv, saa greb det dybe Alvor ham i hans sidste Dage. Visselig, han meente Noget med hvad han talte tilsidst, da han følte, at han kun havde faa Ord tilbage at sige i denne Verden! Hans Liv var et saare langt Ord; men Accenten ligger paa den sidste Stavelse. I et Skrig gik han bort, og dette Skrig gjenlød længe efter ham, gjenlyder endnu. Ogsaa Gud har hørt dette hans Skrig; det er naaet til Himlen førend han selv. Maatte han hos Gud, der ene kjendte ham, have fundet Lægedom og Hvile for sin syge Sjæl, være gaaet ind til et nyt og bedre Liv, hvor der hverken er Sorg, ej heller Skrig, ej heller Pine mere!

Vi passede ikke for hinanden, og adskiltes snart for aldrig mere at mødes. Min følgende Livsfærd interesserede vistnok ikke ham i nogensomhelst Grad; jeg derimod fulgte med en vis blandet og deelt Interesse hans Udviklingsgang lige indtil det Sidste. Mit første Værk udkom ikke længe efter hans Enten-Eller. I deres himmelvide Forskjellighed vakte begge Værker Opmærksomhed. Jeg læste hans Bog; han læste vistnok aldrig min. Jeg var ham for ubetydelig; han forblev mig uforstaaelig. Først i sine sidste Ord tiltalte han mig virkelig i enkelte høje, klare Toner, som sejrende løde gjennem vilde Dissonantsers Chor. De tiltalte mig med større og mindre gribende Magt. Hvor vidt de tillige gjennemtrængte mig, formaaer jeg ikke at sige; thi det var umuligt Andet, end

at Indtrykket jo maatte højlig forvirres og tildeels gaa tabt i Dissonantsernes Malstrøm. Han forekom mig i disse sidste Øjeblikke at svæve paa Grændsen imellem Vanvid og guddomlig Inspiration; jeg hørte ham som en Døende, for hvem de almindelige Begreber begynde at forvirres, men hos hvem de herskende Ideer træde frem med en forunderlig Klarhed og Styrke. I næste, ja i næste Øjeblik maatte det briste!

Jeg formaaer derfor ikke at afgjøre, hvilken Indflydelse Søren Kjerkegaards allersidste Skrifter have havt paa mig. Maaskee have de for saavidt havt en meget betydelig, som de have nedlagt Spirerne i mig til en senere Udvikling. Jeg er mig dette ikke tydelig bevidst. Men saa meget veed jeg sikkert, at det er i Livets Skole under Guds kjærlige Tugt, at jeg er kommen til mine Erfaringer, og at det forøvrigt er ganske ligegyldigt, hvorfra Tingen stammer, naar den blot er Sandhed.

Strax efterat jeg havde læst deres Brev, gik jeg hen og opsøgte blandt mine Bøger et lidet Bind, hvori jeg i sin Tid havde ladet Kjerkegaards Øjeblikke og nogle didhen hørende Piecer indhefte. Jeg havde ligesaa lidt tænkt paa Kjerkegaard som paa hans Bog, siden jeg var kommen hertil Hvilsted. Et Øjeblik stod jeg med Bogen i Haand; saa satte jeg den atter rolig hen paa dens Plads. Det var bedre, at jeg fortiden ikke læste deri.

Kommer De ikke isommer hertil, min Ven, og besøger mig i min Eremitage? Ja, der kan ikke findes nogen mere træffende Karakteristik for Hvilsted-Præstegaard end denne. Han, som boer derinde, boer alene, ene med sine

Savn, sine Sorger, men ogsaa med sin Gud. Efter mange og lange Vildfarelser, efter mange og haarde Kampe har han endelig fundet Fred, for saavidt som Freden kan findes i denne Verden. Sine Begjæringer har han aflagt, ikke sin Skrøbelighed; deraf fremgaa uden Ophør nye Fredsforstyrrere. Selv den fromme Eneboer Antonius blev jo fristet i Ørkenen. Stilheden regjerer i denne Bolig; Man kunde vel kalde det en hellig Stilhed. Ingen Tummel, ingen Lidenskaber, ingen Skrig som ude i Verden; Alt gaaer af i Ro, Fred og Kjærlighed. Det er for saavidt ikke ilde, at en kjærlig Haand har anlagt en Pilgrimssti og en Eneboerhytte i min Have.

Ogsaa jeg boer i en vild og øde Egn; udstrakte Heder paa alle Sider. Og trindt omkring har jeg langt til Mennesker; ingen Fortrolig, ingen Ven, ikke engang en Bekjendt fra fordums Dage. Men den Plet, hvorpaa jeg boer, er fuld af Ynde, ganske egnet til at gjøre en forladt Tilværelse udholdelig. Eremitager, veed De, ere gjerne af en besynderlig udvalgt Skjønhed; det er neppe muligt at tænke sig dem adskilte fra dette Skjønhedens Begreb. Den Hvilsted-Eremitage gjør ingen Undtagelse fra Reglen.

Saasnart jeg udefra træder ind i min Lund og Have, er det mig, som om jeg kom ind i en anden Verden; saasnart Havedøren er falden i efter mig, — Vestenvinden gjør mig gjerne den Ære at smække den djærvt i ligepaa Hælene af mig — da forekommer det mig, som om jeg havde lukket den hele Verden ude. Histude var det fladt, nøgent og øde; herinde udfolder sig en frodig Natur i den rigeste Afvexling. Histude var det koldt, raat, blæ-

sende; herinde er det luunt, duftende og stille. Jeg mærker Stormen kun paa Trætoppenes Susen.

Min Yndlingsplads er nede ved Aaen. Der sidder jeg mangen en Time, halv skjult under Buskene, og seer paa de henilende Vande, medens jeg, borte i Aanden, underholder mig blidt og fortrolig med mine Tanker. Er jeg mindre stærkt beskjæftiget, bryder jeg undertiden mekanisk tørre Kviste istykker og kaster dem i Vandet; de glide bort ligesom Øieblikkene og vende aldrig mere tilbage. Paa dette Sted finder jeg min allerbedste Hvile; thi her er jeg ganske alene.

Forleden blev jeg i Lunden opmærksom paa en underlig skjærende og skurrende Lyd, der ikke havde hiemme imellem de blide, harmoniske Naturtoner, med hvilke mit Øre var saa fortrolig. Jeg rejste mig for at udfinde, hvorfra den hidrørte. Snart opdagede jeg det; det var to Grene, der vare komne i en saa uheldig indbyrdes Stilling, at de uophørlig, naar Vinden blæste, maatte skure paa hinanden. Allerede havde de sauget hinanden halv igjennem; de gik den bestemte Ødelæggelse imøde. Med liden Møje bragte jeg dem udaf det med hinanden. Fornøiet saae jeg, hvorledes de nu frit kunde svaje under Vindens vexlende Indflydelse.

Tæt derved fandt jeg andre Grene i samme ulykkelige Forvikling. Jeg gjorde mig det til Pligt, ogsaa at hjælpe disse; men en inderlig Bedrøvelse sneg sig derved ind i mit Hjerte. Disse forviklede Grene vare et gribende Billede paa Livet; mange Forviklinger findes der i Skoven, men ogsaa mange og ikke færre i Verden. Ligesom Grenene bist ved Væxten, Vinden eller uheldigt Træf, saaledes brin-

ges her Menneskene, ved allehaande Omstændigheder, som ofte ganske unddrage sig Opmærksomheden, i et saa forkeert eller forviklet indbyrdes Forhold, at de maa skamfile hinanden, indtil det ene eller begge med udtørret Marv opgive at være til og leve. En kjærlig Haand, understøttet af et klogt Øje, som gjennemskuede Forviklingens Natur, kunde maaskee med Lethed gjøre dem fri af hinanden og give dem tilbage til Livet. Men de Fleste have Nok med sig selv at bestille, og Almeenheden er ugunstig stemt for al Indblanding. Maaskee kunde de ogsaa selv, i den klare Følelse af, at Ruin er denne uophørlige Rivnings uundgaaelige Ende, ved en kraftig Anstrengelse endnu itide rive sig løs fra hinanden. Heller miste et Lem, ja flere Lemmer end selve Livet. Men de Fleste mangle Klarhed til at gjennemskue, hvad der angaaer dem nærmest, og Kraft til at udrive sig af gammel Vane, om denne end er deres Livs Ulykke. Saaledes bliver Forviklingens onde Skjæbne en rædsom Magt i Verden.

Siden hiin Dag gaaer jeg aldrig gjennem Haven eller Lunden uden at spejde baade med Øje og Øre efter forviklede Grene. Over tredive Grene har jeg saaledes vistnok reddet; — ak, min Ven, det er kun Grene!

Vi have dejlige Dage i denne Tid, stille, solklare, varme. Dog Bonden fryder sig ikke ved den straalende Himmel; han sukker efter tyk Luft og Regn. Saa forskjellige ere Anskuelserne og Ønskerne i denne Verden. Men uagtet jeg i dette Stykke gjerne vilde give slip paa Idealet til Fordeel for Virkeligheden, kan jeg dog ikke Andet end gjentage, at det er dejlige Dage. Især ere Aftenerne henrivende smukke; de ere stille, svale, balsamiske, fulde

af Jasminens Duft. Jeg kjender intet mere berusende end Jasminduft i Aftensvale, naar under Halvmørkets Slør Sjælen aner Mere, end Øjet seer, af Livets Herlighed. Men det er en farlig Nydelse, som dette Forbund mellem Fantasien og de vakte Sandser bereder; jeg veed det af egen gammel Erfaring. Nu er den ikke længer farlig for mig. Hvor underlig jeg dog kan tale! Det er jo heller ikke den samme Nydelse; for mig er den slet ikke til mere. Da jeg vilde tilhøre Christo, maatte jeg korsfæste mig selv.

Det er Indtryk af en anden Art, jeg nu modtager i den stille halvmørke Aftenstund, naar jeg udhviler efter Dagens Gjerning. Jeg nyder henrykt en Forsmag af den evige Hvile i Paradiset; thi der gives en Sabbatshvile for Guds Folk, og jeg føler, at den ikke er langt borte. Eller jeg finder en sær Tilfredsstillelse og Glæde i at gjenkalde mig allehaande Erindringer fra min Barndoms tabte Paradiis. Det er mig ligegyldigt, hvorhen Aanden fører mig; i begge Retninger, skjøndt hinanden ganske modsatte, kommer jeg nær til min Gud.

Netop nogle saadanne skjønne Forsommersaftener udgjøre uforlignelige Glandspunkter i mit Barndomsliv. Det var en dejlig Sommer ligesom den nærværende. Naar Aftenen indfandt sig med Svale efter Dagens Hede, og mine mindre Sødskende vare bragte vel tilhvile, tog Fader min Moder med sig paa en sildig Spadseretuur, og jeg som den Ældste fik Lov til at følge med dem. Jeg var Stamherren til deres Fattigdom og Kjærlighed; allerede i og for sig Følelsen af det Fortrin, jeg skyldte min Alder, var henrykkende. Jeg var den Ældste; mine Sødskende laa derhjemme paa deres grønne Øre og vidste slet

ikke, hvad der foregik; jeg fulgte med mine Forældre! Fader og Moder talte ganske sagte med hinanden. Jeg forstod ikke, hvad de talte; men jeg saae i min blege, men smukke Moders Ansigt, at hun var ligesaa lykkelig som jeg. Ja, smuk var hun, denne unge Moder til mange Børn; jeg seer hende endnu tydelig for mine Øjne. I Samtalen havde jeg ingen Deel; saa gik jeg da lykkelig i mine egne Tanker, holdende min Moder ved den frie Haand. Nu og da snublede jeg over mine egne Been, hensunken i Selvfølelse og Velbehag, som jeg var; nu og da blev jeg reven udaf mig selv, naar en fræk Oldenborre svirrede mig lige forbi Næsen. Jeg kan ikke nægte, at jeg jo følte mig lidt træt, naar vi endelig standsede ved de store halvrunde Bænke, som findes under Poplerne i Kongenshave, lige indenfor Indgangen fra Kronprindsessegade. Der toge vi Plads. Min Fader gik ud og hentede i sit Tørklæde et heelt Pund Kirsebær til fælles Forfriskning og Nydelse. Aldrig har jeg senere smagt saadanne Kirsebær. Jeg sad i Midten luunt og godt; min Moder glemte ikke at række mig min Deel. Jeg fortærede mine Kirsebær, medens jeg i drømmerig, vellystfuld Ro snart saae op imod Himlen, hvor Stjernerne glimtede saa dejlig, snart med Øjnene forfulgte de talrige Natsværmere, som i susende Flugt gjennemskare Luften. Hvad der foregik paa Jorden omkring mig, brød jeg mig kun Lidet om; midt i et stort Menneskeselskab var jeg alene med Fader og Moder. Men min Betragtning dvælede dog helst og oftest ved mine smaa Sødskende, som nu laa derhjemme og sov, uden mindste Anelse om, hvad der foregik, som laa og drømte om Ingenting, medens jeg sad paa Bænken i Kongenshave og

spiste Kirsebær med Fader og Moder. Denne Forestilling fuldendte det Henrykkende i Situationen. Hvad var ikke dejligt disse Aftener? Det var fuldkomment altsammen: den svale Luft, det duftende Buskads, de skyhøje Træer med de mildt susende Blade, den høje stjernebesaaede Himmel, den halvmørke Jord, de ambrosiske Kirsebær, min udvalgte fortrolige Stilling mellem de kjære Forældre! Ja, det var en paradisisk Lykke. Ofte er jeg som Voxen traadt ind i Kongenshave alene for at see den dyrebare, den hellige Plet, hvor jeg havde været saa lykkelig. Bænkene vare der endnu; men Lykken var borte. Det kostede mig hver Gang et Suk fra mit dybeste Indre.

Een Gang kom jeg med mine Forældre endog ind i Pavillonen. Gjennem den lange mørke Gang nærmede vi os det fortryllede Sted. Glimrende Paafugle, Fasaner, Paradiisfugle straalede i Transparent os allerede fra det Fjerne imøde. Jeg gyste og bævede af Henrykkelse. Barske Steenkæmper bevogtede Indgangen; men vi slap lykkelig igjennem. Derinde herskede et magisk Lys, klarere end den klareste Dag. Vi fik Iis og Kager og hørte den dejligste Musik. Smaa Kaniner smuttede omkring ved Fødderne af os og vare ganske tamme. Jeg var fortryllet, ligesom ude af mig selv. Som et Fee-Eventyr blev denne Aften staaende i min Erindring. Den staaer der endnu; jeg har ikke været i Pavillonen siden.

Ja, tabt er dette Paradiis med sin Henrykkelse og lyksalige Fred! Men det smerter mig ikke; det andet Paradiis i Christi Kjærlighed er mig sikkert!

XIII.

18de Mai 1858.

O Frihed, Frihed, din høje himmelske Herlighed ere de fleste Sukke viede, som udaandes i denne Støvets Verden! Hvad er vort Liv Andet end en uafbrudt Følelse af Trang og Tryk og Indskrænkning? Dog nej, ikke uafbrudt! Ved at bortfly fra Verden til Gud, og være hos ham, kan Man for Øjeblikke frit og fuldt drage Livsens Aande. Men alene hos Gud og kun for Øjeblikke. Vi forudgribe i Kraft af vor evige Natur Saligheden i et flygtigt Moment, og synke saa atter tilbage i vore Trængsler. Thi gjennem Trængsler bør det os at indgaa i Guds Rige. Trængsler føde Sukke, og Sukke kræve Forløsning.

Ogsaa Kirken sukker, ikke alene som den, der længes efter sin Ven, men som den, der er fangen i sin Fjendes Haand. Hvad kan det nytte, at denne Fjende, velvillig paa sin Viis, behandler sin Fange saa godt, han formaaer? Fjende bliver dog Fjende, og Fange bliver Fange. — O Frihed, Frihed! — Det er ogsaa Kirkens Suk. Af Verden forlanger den intet Andet.

Det er Staten, som repræsenterer Verden i dette Forhold; det er Staten, af hvilken Kirken fordrer sin Frihed tilbage. I Kongeriget have nu alle Bekjendelser en

fuldkommen Frihed, ikke alene til at tilbede, men ogsaa til at indrette sig, som de ville, alle, undtagen den evangelisk-lutherske Kirke. Den alene har Man nægtet Friheden. Staten er endnu, som tidligere, dens Formynder. Forunderligt! Endog saadanne Sekter, som ere begrundede paa vitterlige Løgne, som forarge baade sund Følelse og sund Forstand, have aldeles frit Spillerum og nyde en fuldkommen Selvstændighed! Den evangeliske Kirke derimod, hvis uomtvistelige Sandhed er Guds eget Ord, som ikke alene anerkjendes, men ogsaa bekjendes af Folket i dets Heelhed, den er fremdeles umyndig og staaer under Værgemaal. Det svimler virkelig for Ens Forstand, naar det gaaer op for En, at netop denne Bekjendelses uomtvistelige Sandhed og Almindelighed ere dens Ulykke. Netop derfor har Staten hævdet den for sig. En Statskirke kunde der ikke længer være; der blev en Folkekirke. Svimmelen vedvarer. Hvad er en Folkekirke, hvori er den forskjellig fra Statskirken, hvad er en Folkekirke, som ikke tillige er Statskirke? Sæt, at den saakaldte Folkekirke svandt ind til to Trediedele af Folkemængden! Er den Folkekirke endnu? Sæt, at den svandt ind til en Halvdeel? Er den Folkekirke endnu? Sæt, at den svandt ind til en Trediedeel! — Ja saa blev en anden Bekjendelse Folkekirke, naturligviis forudsat, at den kunde opvise over en Trediedeel. Det vilde under saadanne Omstændigheder tilsidst blive temmelig vanskeligt at udfinde Folkekirken.

Isandhed, jeg kjender ingen Folkekirke uden det usynlige Samfund af Guds Folk i Verden, bestemt til Salighed.

Lader os ligesaa godt vedgaa det! Hvad Kirken

var, det er den endnu, en Statsindretning. Dog langtfra os være den Mening, at Staten af ond Villie skulde have holdt den evangeliske Kirke tilbage i Trældom! Tværtimod, det skal være et Fortrin, en Begunstigelse. O Du Jesu Kirke, lad af at klage; Du har endog Grund til at takke! Men saa velvillig end Staten monne være, kan den dog ikke undlade at see paa egen Fordeel. Den vilde gjøre Kirken vel; men den kunde tillige vel bruge Kirken. En god Religion er et ypperligt Middel til at styre den Enkelte og holde sammen paa det Hele. Christendommen har i denne Henseende vundet et vel fortjent Ry; Verdenshistorien har givet den det allerbedste Skudsmaal; og Politiken har mere end een Gang erklæret, at Allerhøjstsamme ikke vilde være Politik længer, dersom Christendommen ikke blev stillet til dens umiddelbare og ubetingede Disposition.

Frihed! blot Frihed! Giv blot Aanden fri! Den vil atter røre sig i oprindelig Kraft, udvikle sit Væsen, skaffe sig Plads, give sig Form, udsondre alle uvedkommende Bestanddele. Hvad der bliver tilbage, vil da være den sande Kirke, det sande Jesu Legeme, hvori Guds Aand rører sig evindelig. Det er ikke nødvendigt, at Alle ere Christne; det er ikke alene ikke nødvendigt, men ogsaa umuligt. De Christne ere et Folk af Udvalgte; de ere udvalgte Een for Een iblandt Mange. Man kan ikke føres ind i Kirken til Strid for Guds Rige som ind i Lægdsrullen til Værnepligt for Fædrelandet. Hvad er et christent Folkeslag? Lader os dog tage Tanken fangen og indsee, at dette er en reen Urimelighed! Jeg kunde ligesaa godt tale

om aandeligt Kjød og kjødelig Aand. Folkeslagene skylde blot Naturen deres Liv, og ere af Naturen hverken Mere eller Mindre end Verdens Børn. Kun de, som ere fødte paany af Aanden, kunne indkomme i Guds Rige. Men Gud kalder ikke nationsviis til sit Rige; han udvælger sig af Mængden nogle Faa efter sit Hjerte, kun nogle Faa, som han kan elske, og lære at elske.

Christendommen er bleven en Vedtægt, en Konvenients, en staaende Mode. Og Alle ville naturligviis være paa Moden. Saa kalde de sig da Christne. Ja, Navnet er smukt; men ved Navnet hefter store, saare store Forpligtelser. Derom har den moderne Verden ingen Anelse. Og ved Navnet hefter et stort, et forfærdeligt Ansvar. Derpaa tænker den ikke.

Det er en underlig Forestilling den, at Guds Rige skulde trænge til at patroniseres af Verden. Men det er Verden, som har udbredt denne Forestilling, og Verden er jo altid forkeert. Af den maa Man ikke vente Andet. Saaledes viser Staten sig ogsaa fortiden fuldkommen frisindet; den løser alle Baand, som hæmme Livets frie Udvikling. Men paa samme Tid holder den Kirken fangen, Aandens allervæsentligste Udtryk. Det er sandt, det er ikke noget grusomt, tværtimod et meget venskabeligt Tryk, som Kirken lider under. Men derfra stammer netop Elendigheden. Under Hudflettelser og Drab vilde Aanden leve op; under Kys og Klap døer den. Verdens Fjendskab vilde gjøre Kirken stærk; dens Kjærlighed gjør den svag og elendig.

Kirken hviler dybt i Verdens Favn. De ere saaledes indviklede i hinanden, saaledes sammenblandede, at

Man idelig og atter maa spørge: — Hvad er Kirke, hvad er Verden? — Men det er netop saaledes, Verden vil have det; den tilintetgjør enhver Bevægelse, som tyder paa, at Kirken vel kunde ønske at være Noget for sig selv. Dersom Nogen vilde spørge Kirken: — Kirke, vil Du have en Forfatning? — vilde Verden tage skrigende til Gjenmæle og svare: — Nej, ellers Tak! Den har en overmaade god Forfatning. — Og Verden har virkelig givet Kirken en Forfatning i sig; anden Forfatning ville Verdens Børn ikke vide af at sige. Det er en flad, slap, magelig, en ubunden, uindskrænket, vilkaarlig Tilværelse, at Verdens Børn ynde, og en saadan have de faaet lavet sig i Kirken. Dette er Kirkens Forfatning. Dersom Kirken engang virkelig fik en Forfatning, en for sig selv, vilde Verden snart befinde sig umagelig derinde, og fare ud som en ureen Aand. Det er dette, Verden frygter, og derfor drømmer og fabler den uophørlig om Præsteregjering, Samvittighedstvang, Sværmeri og Skinhellighed. Verden fortjente ej nogen bedre Lod; men Kirken er bleven prøvet nok til at undgaa slige plumpe Snarer, og den har lidt nok til at haabe noget Bedre. Af Tvangen, af Skinnet har Kirken faaet Mere end Nok; det er Frihed og Sandhed, hvorefter den sukker, hvortil den, med Gud, sætter hele sin Liid.

Naar jeg kommer udenfor min Have, gives der intet Smukkere for Sjæl og Sands end den vilde Hede. Mere behøver jeg ikke at sige til Egnens Karakteristik. Her har den i enhver Forstand fattige Natur i det Mindste været overladt til sig selv, og udvikler en vis gri-

dende malerisk Ynde. Friheden, hvor og hvordan den end findes, er i og for sig Nok til at tage Aanden fangen og underholde den; saa meget har Friheden at betyde blandt os Mennesker. Friheden vil selv i en Ørken stedse frembringe noget Smukt. Frihed er Liv; Liv er Bevægelse og Afvexling. Her paa Heden er Jordbunden mindre flad og jævn end andetsteds. Den eensformige Slette afbrydes af børstede Græstuer, af polstrede Mosbøje; hist og her er Jordbunden ligesom sønderreven eller gjennemfuret paa uforklarlig Maade; nu og da støder Man paa lyse Græspletter i den mørke Lynghede, liig Oaser i Ørkenen, og paa lave Buskadser af Pors eller Enebær eller vantrevne Egespirer, sørgelige Minder om en tidligere Skovherlighed. — — —

Herud styrer jeg sædvanligviis mine Skridt, saa ofte jeg har Tid og fornemmer Trang til at gjøre en længere Spadseretuur. Hjemme i mit Huus føler jeg mig undertiden alene, her paa den vilde Hede aldrig. Her afkaster jeg mange af de Byrder, som betynge mit Hjerte; her udstrider jeg mangen en Kamp, som hærjer mit Væsen. Men jeg gjør det ikke alene.

Hvor det er dejligt, saaledes paa flygtig Fod, men med opmærksomt Øje og aaben Sands, at vandre gjennem Verden! Selv i Ørkenen skrider jeg hen mellem Guds Kjærligheds Underværker. Ansigt til Ansigt kan jeg ikke see min Gud, saa nær han end er mig. Ej heller kunde nogen Dødelig udholde Glandsen af hans Aasyn; han maatte brat forgaa, ligesom Dug for Solen. Men det livsalige Gjenskin af den evige Faders Aasyn seer jeg overalt, hvorhen jeg vender mig, i den efter Frihed og For-

løsning stræbende Natur omkring mig, i den frie forjættelsesrige Himmel over mig, i hvert et fromt og venligt Menneskeøje, som i Forbigaaende skuer ind i mit. Men ikke alene fra Omgivelsen, ikke alene fra det Høje, ogsaa fra det Dybe straaler dette livsalige Gjenskin mig imøde, fra mit eget uselige Væsens Dyb, i en Fylde, Kraft og Herlighed som hverken paa Jorden eller under Himlen, og breder sig forklarende udover hele min Tilværelse. Det er deri, jeg lever og er lykkelig. Gud er kommen til Verden, ogsaa i mig; mit Hjerte er hans Krybbe, min Skrøbelighed hans Svøb. Det er ikke mig, som lever og lider; det er ham i mig. Det er ham, der lever, voxer, lider, døer og farer tilhimmels, for evig at være hos Gud!

Siig mig, min Ven, hvad er Blomstens Duft? — Et underligt Spørgsmaal! — Ja, det overraskede ogsaa mig, da det paatrængte sig mig igaar, og jeg ikke kunde afvise det. Tusinde duftrige Blomster har jeg vel holdt i Haanden; men aldrig faldt det mig ind tidligere.

Spørgsmaalet er overraskende; men Svaret er saare simpelt. De vil, naar De hører det, undre Dem over, at det ikke strax er faldet Dem ind. Thi der kan blot gives eet Svar. Hvad kan Blomstens Duft vel være Andet end Guds Kjærlighed?

Vel sandt, De vil finde og føle Guds Kjærlighed overalt i Naturen, i de milde Vinde, den kvægende Regn, i Solens Varme, i Skovens Kjøling, i Vandets Friskhed. Men det er overalt paa en anden, vel ikke mindre fuldkommen, men ligesom mindre inderlig Maade. De for-

staaer mig maaskee bedst, naar jeg spørger saaledes: — Hvorfor dufter Blomsten? — Fordi Gud er Kjærlighed. — Ja saaledes er det; her har jeg truffet det. Blomstens Duft er altsaa ligesom Duften af Guds Kjærlighed i denne forkrænkelige Verden. Blomsten kan ikke Andet end dufte, fordi Gud er Kjærlighed.

Den Tid vil vistnok komme, da disse udstrakte Heder ere heelt forsvundne, ligesom de uhyre Skove, der engang for største Delen bedækkede dem. Ved den tiltagende Befolkning indskrænkes alt mere og mere deres Omfang, og den ene Vaaning efter den anden rejser sig derude ligesom pludselig fremtryllet. Enkelte Steder er der endog begyndt at danne sig Landsbyer. Det Samme gjælder her som i Sahara; var der blot Vand, skulde Kulturen intetsteds udeblive.

Midt ude paa Heden, næsten mileviddt fra de nærmeste Byer, halvmilevidt fra de nærmeste Vaaninger, stødte jeg i Foraaret, til min store Overraskelse, paa en nys opbygget lille Gaard, hvis hele Ydre og Omgivelse vidnede om Velstand, Velbehag og Lykke. Bygningerne vare yderlig simple, men nette og pyntelige. Imod Syd var der anlagt en lille Have eller Kaalgaard, vel indhegnet og fuld af Buske; paa de tre andre Sider var Gaarden omgiven af en stærk Plantning, bestaaende af allehaande vilde Træer: Popler, Elm, Birk og Hvidel. De omliggende Agre vare ypperlig behandlede, med ligesaa megen Omhu som Kraft, og lovede en efter Egnen sjelden god Afgrøde.

Denne Mand, disse Folk maatte jeg nødvendigviis

lære at kjende; jeg traadte ind i Huset, stiftede Bekjendtskab, og fortrød det ikke. Jeg traf et Par kjønne unge Folk, hvilke Lykken syntes at have udkaaret til sine Skjødebørn. Saasnart denne Tanke faldt mig ind, bad jeg i mit inderste Hjerte Gud naadig beskytte dem. Dog, ved nærmere Bekjendtskab gik det snart op for mig, at denne Lykkens Gunst endda ikke var saa meget farlig; thi ved Arbejdsomhed, Nøjsomhed og Kjærlighed havde de først indbudet og retfærdiggjort den.

Huusholdningen bestod af fire Personer: Mand, Kone, Barn og en Tjenestedreng. Besætningen — dog, det vilde føre for vidt; Nok, at jeg fuldkommen blev sat ind deri — var i bestandigt Tiltagende, og i samme Forhold udvidede sig Aar for Aar Bedriften og Avlen. Fremgang — hvad det dog er for en herlig Ting i denne Verden! Under Følelsen heraf arbejdede de unge Folk ufortrødent, takkede Gud, og vare lykkelige. De vare begyndte ganske forfra med hinanden; Alt, hvad der omgav dem, havde de ligesom skabt ved egen Flid. Huus, Bohave, Kaalgaard, Eng og Ager, Alt var deres Hænders Værk. Da Manden for fem til sex Aar siden flyttede herud, havde han forefundet den eensomme øde og vilde Hede. Ødet og Vildheden ere allerede i viid Kreds forsvundne; kun Eensomheden er bleven tilbage. Der kan gaa Uger hen, uden at de gode Folk see et Menneske; men Eensomheden er bleven dem kjær. De faa aldrig Tid til at kjede sig, og de have nu lært at hjælpe sig, som de kunne. Og saa denne fuldkomne Frihed! Det var en Herlighed, som ingen selskabelige Fordele kunde opveje. Vel at mærke, de talte ikke om Friheden og dens Lykke, og, havde jeg

talt til dem derom, vilde de vist neppe have forstaaet mig. Men jeg forstod fuldkommen vel dem; den lykkelige Frihedsfølelse fremgik af mangen en Yttring, de lode falde, og af hele deres frejdige, lyse og aabne Væsen. Ikke at de skyede Menneskene eller paa selvisk Maade udelukkede Verden; tværtimod, et Menneske var dem i deres Eensomhed ligesaa kjært som selve den gyldne Frihed. Jeg tænker, at det netop var Friheden, som havde gjort Mennesket til en saa dyrebar Gjenstand for dem. Den, som daglig seer hundrede Menneskeansigter, kan ikke forestille sig, hvilken Glæde det er for en god Sjæl, i Løbet af Uger kun at see eet eneste. Med Friheden var den gamle patriarkalske Dyd, Gjæstfriheden, i hele sin Fylde og simple Pomp vendt tilbage. Hvert Menneske var dem ligesom sendt fra Gud, og blev hædret og plejet paa enhver optænkelig Maade. Til Gjengjæld forlangte de Intet uden at høre lidt Nyt fra den Verden, som rigtignok kun laa en Miil borte, men hvortil de dog ligesom ikke længer hørte. Værst var det med Kirkegangen; Begge kunde de aldrig eller dog kun sjelden være hjemmefra. Men i Biblen havde de, Gud skee Lov, Kirken i Huset, naar de ej kunde søge Kirken i Landsbyen. Og naar den Lille voxede til, vilde det komme til at see galt ud med Skolegangen. Men den Tid den Sorg! For at lære at læse behøvede Knægten ikke at forlade Huset.

— Ja, det gik underlig til, — fortalte Manden: — at jeg kom herud paa Heden at bo. Ja, egentlig var det da din Skyld, Eline. Jeg havde arvet Lidt efter mine Forældre, og ved en god Løn selv lagt en ganske artig Skilling op. Men herhjemme, syntes mig, var Intet at

gjøre. Jord og Huus vare overalt i en urimelig Priis, som aldrig kunde svare Regning; skulde jeg blive herhjemme, maatte jeg vedblive at tjene. Men det var ogsaa bedrøveligt; det var hændet mig allerede et Par Gange, at jeg havde tjent en god Huusbond fattig, medens jeg selv blev velhavende. Ja saaledes er det, Hr. Pastor; en vellønnet Karl er i vore Dage Nok til at opæde en lille Gaard med Folk og Fæ og Ager. Det er forkeerte Tider herhjemme. Alt er skruet op langt over sin Værdi; med den Speculation maa det bestemt tage en gal Ende. Aar for Aar bliver det vanskeligere at knibe sig igjennem, og fortrykt sidder Man i det, hvorledes det gaaer. Saa tænkte jeg, det maatte ikke være saa galt at drage bort til Amerika, hvor god Jord faaes for en ringe Ting, og hvor Man ogsaa kan gjøre sin Lykke paa andre Maader. Der gjælde dog Forstand og Penge Noget endnu, og Man har Frihed til at bruge sine Kræfter. Er Man generet, behøver Man kun at drage lidt længer vesterpaa; saa har Man sin fuldkomne Frihed.

Ja, det blev saaledes, hvad Man kalder, min fixe Idee, at jeg vilde udaf alt dette hersens Vrøvleri og Pineri, og have Noget saadan rigtig for mig selv alene. Jeg vilde etsteds hen, hvor Man ikke behøvede at gaa og træde ovenpaa hverandre, og hvor der var en Mundfuld frisk Luft at faa uden Penge. Saa blev det da besluttet, at jeg skulde drage til Amerika.

Men som en Tosse vilde jeg ikke komme derover. Først maatte jeg see til at lære mere end een Kunst for at begaa mig ude i den vide Verden. Og det gjorde jeg da, saa godt, jeg kunde. Jeg blev Lidt af en Tømrer,

Lidt af en Snedker, Lidt af en Murer, Lidt af en Smed; Bonde var jeg iforvejen. Ved en god Lejlighed listede jeg mig ogsaa til at lære en Smule af Eng- og Vandingsvæsnet; det kom mig siden vel tilnytte, da jeg nedsatte mig — i Amerika. —

— Kom De da til Amerika? —

— Javist; men jeg fandt mit Amerika et godt Stykke nærmere, end jeg havde ventet. Til det virkelige Amerika var jeg ganske vist kommen, dersom jeg ikke engang — det var en mærkelig Dag — havde mødt det lille muntre Kvindfolk, som der sidder. Fra den Dag kom der en sær Forstyrrelse i mine Tanker. Jeg vilde rejse, og jeg vilde blive; det var jo reen Urimelighed. Der, hvor Amerika var, der var ingen Eline, og der, hvor Eline var, der var intet Amerika. Hvad skulde jeg gjøre? Jeg foer hid og did i mine Tanker, og vidste tilsidst hverken ud eller ind.

Da gik jeg en Dag over den store Koldby Hede. De veed, at denne Hede kaldes saaledes, i det Mindste ved den ene Ende. Da gik der pludselig et Lys op for mig, og jeg stod med et Ryk stille. — Her ligger al denne Jord hen uden Nytte, mange tusinde Tønder Land, urørt ligefra Syndfloden eller Verdens Skabelse. Ogsaa den var godt Kjøb, og visse Dele deraf vare endda ikke saa ilde. Ogsaa her var en god fri Luft, og Man vilde i ingen Maade føle sig generet hverken af Naboer eller Gjenboer. Ogsaa her var der Plads til at røre sig, og den kjære Gud var ligesom et Stykke nærmere. Havde jeg ikke Penge, kunde jeg ikke selv bygge mit Huus, forfærdige mit Bohave, bringe det Hele i Stiil og Or-

den? Og Eline — med fire raske Hænder kunde der dog udrettes langt mere end med to. Ja, ja; Eline baade først og sidst! Men uden Mergel og en Smule rindende Vand — — — — —

Jeg var saa heldig at finde begge Dele, paa denne samme Plet, hvor nu Huset staaer, og et ypperligt Stykke Hede dertil. At det laa saa langt fra Vej og By, det var netop efter min Smag. Jeg kjøbte halvfjerdsindstyve Tønder Land for et Par hundrede Daler; det er nok endog under Prisen i Amerika. Her havde jeg endda den Fordeel, at jeg ikke først behøvede at fælde Træer, men strax kunde sætte Ploven i Jorden. Det gjorde jeg da ogsaa. Jeg kjøbte mig en Plov og et Par dygtige Stude, og drog uforsagt over Vandet, — det vil sige, over Jenge-Aa. Hastig havde jeg opført et Skuur til mig og Studene, og gav mig saa til Arbejdet. Hele den Sommer pløjede jeg; det blev, maa de tro, et ganske artigt Stykke. Naar Studene ikke kunde mere, undte jeg mig dog selv endnu ingen Ro, men lagde mit Hoved i Blød i det lille Vandløb østerude, for at skaffe mig et lille vitte Stykke Eng. At jeg ogsaa lagde Arme til, det kan De vel tænke. Det lykkedes over al Forventning; Engen lønnede allerede mit Arbejde rigelig, medens Agerjorden endnu laa ganske dorsk og sundede sig ovenpaa den uvante drøje Medfart. Om Vinteren gravede jeg Mergel; det følgende Foraar maatte jeg have Vogne og en Dreng. Det tærede rigtignok; Alt maatte kjøbes. Men det havde jeg vidst og beregnet iforvejen. Det gjaldt kun om at holde ud; i sin Tid skulde det Alt komme ind igjen med Renter. Den følgende Sommer byggede jeg i mine Fritimer mit Huus; det fik

naturligviis Navn af Amerika. Saa anskaffede jeg den første Ko. Om Vinteren indrettede jeg Huset indvendig, og gjorde Bohave og Huusgeraad. Det følgende Foraar tog jeg min lille Eline ind til mig, og dermed var Huset og min Lykke færdig. Ageren begyndte at give sin Grøde, og den formeredes Aar for Aar. Vilde det end ikke slaae til endnu, saa gik det dog bestandig frem; det holdt Livet i os og gjorde os lykkelige indtil denne Dag. Nu have vi ikke Mere at sætte til af; vi have endog paadraget os en Smule Gjæld i Huset. Men iaar vil det ogsaa, med Guds Hjælp, komme til at balancere, og næste Aar til at give Overskud. Det, der hidtil især har trykket os, er Nødvendigheden af at kjøbe Hø for at faa Stedet i ordentlig Drift. Thi den ene Ko har kastet mange Kalve, og vil, haaber jeg vist, komme til at kaste mange flere endnu. De seer, Hr. Pastor, at den, der ager med Stude, kommer ogsaa med. Men iaar er jeg, for at komme rigtig i Fart, begyndt at age med Heste. Det var Knuden, som jeg maatte over; nu har det ingen Nød! Hurra for Hestene! Kan Du raabe Hurra, Svendlille? Vil De tro det, Hr. Pastor? Saa ofte den Knægt seer Bæsterne, raaber han Hurra. —

— Ja, det er da ikke saa underligt; — indvendte Konen: — Du har jo selv lært ham det. Og nu troer det stakkels Barn, at Hestene hedde Hurra, ligesom Køerne hedde Buh, og Faarene Bæh, og Hunden Vovov. —

— Ja, der er Forstand i den Knægt; han veed nok, hvad han siger. Men nu maa De ud, Hr. Pastor, og see de søde Beest' og det øvrige Kram. Det er nok Umagen værdt, skulde jeg mene. —

Og jeg saae det Hele, og havde min Glæde deraf; og jeg kom igjen, og traf bestandig den samme Frejdighed, den samme Glæde, den samme Virkekraft. Jeg troer virkelig, at den gode Mand er kommen over Knuden. Ja, ikke alene det; nu, da han har faaet fast Fod og kraftigt Greb paa Tingen, troer jeg ikke, at der, hvis han ej bliver hjemsøgt af besynderlige Uheld, saavidt som hans Liv strækker, vil gives nogen Grændse for hans Udvidelse. Kjærnen er dannet; hvis ingen Orm finder Adgang dertil, vil den voxe langsomt, men sikkert. Men undre mig skulde det, om de gode Folk længe kom til at nyde denne fuldkomne Eensomhed. Det øjensynlige Held vil lokke Folk til, gode og slette; om hundrede Aar vil der maaskee midt paa Heden have dannet sig en ny Landsby. Kort at sige, det vil her ganske gaa saaledes til som i det vestlige Amerika. Men det skal ikke bedrøve de gode Folk; det er netop saaledes det Ønskeligste og Bedste. Naar de blive ældre, ville de befinde sig vel ved at have Mennesker omkring sig.

Der gaaer sjelden fjorten Dage hen uden at jeg besøger min Kolonist i Amerika, som jeg kalder ham. Allerede et Par Gange er det hændtes, at jeg saaledes har forsinket mig i de gode Menneskers Selskab, at Manden har maattet spænde sine Brune for, ved hvilken Lejlighed der er blevet raabt mangfoldige Hurra, for at kjøre mig hjem til Præstegaarden. Men det har han gjort med stor Fornøjelse; hans hjertelige Latter og lystige Pidskesmæld have vidnet derom. Med undseelig Rødme har den unge Kone hægtet sin nye Tosfels Mantel omkring mig, og bedet mig komme snart igjen, og, om muligt, tage Jom-

fru Martha med mig. Jomfru er Martha ikke; men hvad nytter det at modsige det? Og berøvede jeg Folk Jomfrunavnet, vilde de komme i en slem Forlegenhed med at faa et Andet at sætte i Stedet; thi, gav Man hende Navn af Madam, vilde det være, som om hun var Præstens Kone. Og hvad Martha selv angaaer, da leer hun over det ene Navn; men hun vilde forfærdes over det andet. Jeg lader det altsaa blive ved Jomfruen, ja, hvad Mere er, stundom bruger jeg endog selv, uden at tænke derover, dette apokryfiske Navn, naar jeg skal nævne min kjære Gamle for Folk udenfor Huset.

Et andet Maal for mine Vandringer paa Heden er en Samling af større og mindre, men i det Hele temmelig betydelige Jordhøje, som hæve sig tæt ved hverandre paa en over den udstrakte Flade noget ophævet Jordbund. Deres Tal er Sytten. Stedet bærer fra umindelig Tid det betegnende Navn af Gravmarken. Kun een Formodning kan der gives om, hvorledes dette meget betydelige Antal af for det Meste store Gravhøje kan være fremkommet; der maa i en dunkel Fortid have staaet et blodigt Slag imellem Folk og Folk, altsaa uden Tvivl imellem Germaner og Cimbrer, eet af de største, som Nordens Historie, ikke har at opvise, men gjemmer i sit uudgrundeligste Dyb. Mange Tusinder maa være faldne paa denne frygtelige Val; men Hvo har sejret? Marken er rigt bevoxet med smaa Evighedsblomster; for Hvem blomstre de?

Men saa hemmelighedsfulde disse Høje end ere, saa tale de dog; og de burde tale saavel Tydske som Danske tilhjerte. Endog forend Historien blev til, have disse Na-

bostammer gjensidig trodset og opreved hinanden. Hvad skal det føre til? Vil Tydskland fremdeles benytte sig af sin Overmagt for at naa et Maal, hvis Krone er Uretfærdighed? Det ligner ikke en ædel Nation, mindst den tydske, som gjør Fordring, jeg siger ikke: med Urette, paa at være Europas Hjerte. Hvad er et Hjerte uden Følelse for Sandhed og Ret, uden Selvbeherskelse, uden Ædelmod? Frygter ikke Tydskland for, at det paa Grund af sin skjulte, men stærke Erobringstendents skal blive kaldt Europas Mave?

Mon nu ikke den raa Naturdrifts, den blinde Begjærligheds Tider skulde være forbi, ikke alene imellem Mand og Mand, men imellem Folk og Folk? Hvad der er skeet i blind og vild Hu, det ville vi ikke tilregne hinanden. Men skulle vi med aabne Øjne og fri Bevidsthed fuldende Ødelæggelsens og Uretfærdighedens Værk? Derved maatte vi dog inderlig blues.

Og vil Tydskland nogensinde naa det Maal, som dets Overmagt forræderisk forjætter? Aldrig, efter hvad der er skeet i dette Aarhundrede. Endelig har Danmark faaet Øjnene op for den Fare, som truer det fra Syden, og vil aldrig mere lukke dem. Og tvende Par Broderøjne vaage med Danmark; det Farens Signal, som Tydskland selv har givet, har gjenlydt baade mod Norges og Sverrigs Fjelde. Hvad Politiken kan føre til, veed jeg ikke; men det føler jeg saa vist, som jeg er til, at, saafremt Danmark ikke lader sig overraske eller overliste, ville Broderrigerne, naar det gjælder det Yderste, ikke overlade Danmark til dets onde Skjæbne, men med Mod og Blod vove

Alt mod den fælles Fjende. Thi Danmark er kun en Forpost for det øvrige Skandinavien.

Og mon de øvrige europæiske Magter ville finde sig i, at det store Tydskland opsluger det lille Danmark? Lad engang see! Vil Tydskland være Europas Mave, saa hører der til Legemet ogsaa andre Dele, som ville have et Ord med at sige angaaende det almindeligste Bedste. Hvad, om de nordiske Lande med deres koldere, mere tænksomme Væsen, England og Skandinavien, vare Europas Hoved? Saa vilde de sige: — Det gaaer ikke an. — Og Legemet maa have to Arme; den ene, antager jeg, er Frankrig, den anden Rusland. Hvilken af dem, der er den højre og hvilken den venstre, skal jeg lade være usagt; men derom er der neppe nogen Tvivl, at de jo begge, skjøndt med forskjellige Gebærder, ville tilkjendegive, — Nej, det ville vi ikke taale. — Hvad endelig Foden siger, det efter Impulser fra højere Sted uophørlig bevægede Italien, det er vistnok temmelig ligegyldigt. Dog tvivler jeg ikke om, at jo ogsaa Foden med et taust, men velmeent Størlespark vil tilkjendegive en ligeledes modstridende Mening.

Dersom altsaa jeg maatte raade, skulde der ikke alene herske Retfærdighed og Fred imellem Tydskland og Danmark, men ogsaa Kjærlighed og Forbund til at staa alle Tidens onde Magter imod. Det er slet ikke vanskeligt at faa Tydskerne kjær; det er tværtimod meget vanskeligt at opgive sin Kjærlighed, naar Man eengang ret har fattet den. Derpaa afgiver jeg et levende Exempel. Endikke alt det Onde, Tydskland i den seneste Tid har gjort mit dyrebare Fædreland, har kunnet udslette Erindringen om

den Dygtighed, Godhed og Elskværdighed, jeg har fundet ved de tydske Universiteter og i de tydske Huse.

Men jeg kom ganske bort fra Gravmarken paa den Hvilsted-Hede. Det er et melankolsk Sted; men maaskee netop derfor har det saa meget Tiltrækkende for mig. Hele Timer har jeg siddet paa Gravhøjens Top med Haanden under Kind. De, som hvilede under mig, havde for længe siden glemt alle deres Bekymringer. Hvad var dette Jordeliv Andet end et Aandedrag, et bævende Suk, der i samme Øjeblik henvejres i Luften! Ogsaa disse havde stridt Livets Strid. Mindet derom var endnu tilbage; men deres Navne vare glemte for Aartusinder siden. Disse havde stridt med Glavind og Spyd for en Fodsbred Land, og havde udaandet med Had og Mørke i Hjertet. Hvor meget lykkeligere var ikke jeg, som stred med Aandens uforkrænkelige Vaaben for Himmerig, og skulde udaande, et Barn af Lyset og Kjærligheden, i Troen paa et evigt Liv og i Haabet om en evig Herlighed!

Det er paa den største af disse Gravhøje, jeg ofte sidder og venter paa, at Solen skal gaa ned. Hvis Dagen er klar, og jeg ikke forsømmer det rette Øjeblik, faaer jeg altid en flygtig, men skjøn Hilsen fra det Fjerne. Idet Solen nærmer sig Horizonten, giver det ellers usynlige Vesterhav nogle lyse Blink fra sig liig fyrige Signaler. Jeg forestiller mig, at jeg har en Ven boende derude, som derved minder mig om sin ubrødelige Kjærlighed. Man kan indbilde sig saa meget, naar Man føler sig alene.

Men ofte skeer det, at jeg lader Mørket falde over mig paa den tusindaarige Gravhøj.

Hedebrand og Mosebrand høre, navnlig i denne tørre Forsommer, til Dagens Orden. En saadan Brand er ofte neppe til at standse. Nylig har det brændt i over fjorten Dage. I Moserne brænder det endnu; der maa Man lade det gaa ud af sig selv. Forleden Aften var jeg nær bleven tagen tilfange af Ilden. Medens jeg dvælede i mine Drømmerier, havde Vinden umærkelig vendt sig; Ilden havde taget en ny Retning og paa det Nærmeste omgaaet og afskaaret mig. Da blev jeg virkelig i de første Øjeblikke lidt heed om Ørerne. Efter at have gaaet i nogen Tid, vidste jeg slet ikke, hvor jeg var eller i hvilken Retning jeg gik. Jeg maatte blot see til at undgaa og omgaa Ilden, og tage Benene med mig uden at see mig tilbage som Loths ulykkelige Hustru. Og det kneb; jeg piinte mig netop igjennem, med Mosen paa den ene Side og Branden paa den anden. Saasnart jeg var udenfor den dæmoniske Kreds af Flammer og Røghvirvler, standsede jeg næsten uden Aande. Jeg var badet i Sved, og mine Knæ rystede under mig. Jeg maatte kaste mig ned og udhvile nogle Øjeblikke. Da jeg kom hjem og traadte frem for Lyset, slog Martha Hænderne sammen af Forfærdelse ved at see mig. Jeg har vist været noget bleg; dog var det ikke det Hvide, men det Mørke, som forfærdede hende. Mit Linned var sværtet ganske sort, og tværsover Ansigtet havde jeg Grimer af Røg og Sved. Vistnok maa jeg have seet ynkelig ud.

Førend jeg gik tilsengs, kunde jeg dog ikke lade være at give Martha en vistnok aldeles nødvendig Paamindelse, nemlig at hun i sine Breve til Thyra ikke maatte gjøre altfor meget Væsen af denne Hændelse. Det havde

jo sletikke havt Noget at betyde; det var af puur Nysgjerrighed, jeg var kommen saa nær til Ilden, o. s. v. Men da jeg var ene med mig selv, fandt jeg ikke desto mindre Anledning til at takke den kjære himmelske Fader for det Øje, han havde havt med sit ubesindige Barn, og den Haand, han havde rakt det endnu i rette Tid, for at udrive det af Faren.

Jeg antager ikke, at Sligt skal hændes mig oftere; jeg har nu lært, at jeg vel maa agte paa Vinden. Men en Hedebrand ved Aftenstid er et saa prægtigt Skue, at det vistnok endnu ofte vil friste mig. Ulykken ved disse Brande har sjelden Meget at betyde i denne Egn, hvor Udstrækningen af Hede og Mose er saa umaadelig stor. Værst er det for de utallige Smaadyr, som leve i Lyngen; hele Slægter omkomme ved saadan en Lejlighed. Yngelen er naturligviis fortabt. Men ogsaa Mængden af de udvoxne Skabninger omkomme; thi, istedetfor at fly, søge de Ilden og finde en ynkelig Død.

Har De hørt tale om den vilde Jæger, Kong Valdemars Jagt? Ja, naturligviis. Men har De hørt den? Jaftes hørte jeg den for første Gang. Det var næsten bælgmørkt; da brusede det henover mig. Vel tør jeg ikke sige, at jeg hørte Jægernes Halloh og Pidskesmæld; men Hundeglammet hørte jeg ganske tydelig, forsikkrer jeg Dem, baade af gjaffende Støvere og halsende Fanghunde. Hvad siger De om det? Og, forat jeg ikke skulde tro, at jeg havde bedraget mig selv, gjentog det Samme sig tre Gange med den tilbørlige Larm. Jeg stod stille og lyt=

tede; vel fem Minuter hørte jeg Hundeglammet, indtil det hendøde i det Fjerne.

Men siig mig nu, hvad jeg skal tro? Jeg har aldrig hørt, at Kong Valdemar jagede heri Slesvig. Skulde det altsaa maaskee være den berømte tydske Jagt? Det kunde nok ligne Tydskerne, at sende os deres vilde Spøgelsejagt paa Halsen heri Slesvig. Dersom De antager dette, saa tjen mig i at gaa ud til Gurre og give Kong Valdemar fornøden Underretning. I en Hast maa han komme herover med sin Jagt, saa vild, som muligt. Saa lad det komme an paa et Slag! Hvis Danmark kan fortrøste sig til Nogen, saa maa det være til en Valdemar.

XIV.

28de Juni 1857.

I Gud jeg vanker
I stille Tanker
Om Evighed.
Og Tiden rinder;
Men Hjertet finder
Dog ej sin Fred.

I Gud jeg trænges
Og stadig længes
Fra Stund til Stund.
Jeg Alting favner,
Og Alting savner
Dog mangenlund.

I Gud mig Intet er altfor tungt;
I Gud mit Haab bliver evig ungt!
— Lad mig kun trænges,
Og stadig længes,
At Kjærligheden fuldkommes maa
Og til Dig naa!

Jeg har gjort en Rejse; hele fem Dage har jeg været borte. Jeg trængte til, engang at rive mig rigtig løs og nyde nogle Dages fuldkomne Frihed og Hvile. Vejret var fortræffeligt; Heste og Vogn stode til min Raadighed. Saa satte jeg da Martha i Bestyrtelse med

den store Nyhed, at jeg vilde vove mig Lidt ud i den vide Verden.

Det egentlige Maal for min Rejse var Ribe-Domkirke; jeg længtes efter at see dette i sin Art saa udmærkede ærværdige Gudshuus. Ogsaa den gamle Ribe-By havde ikke lidet Tiltrækkende for mig. Paa Vejen vilde jeg aflægge et Besøg paa H . . . . . Kirkegaard; der skulde en Søster til min Moder, som jeg endnu retvel erindrer fra min Barndom, ligge begraven. Da jeg nu kun var nogle faa Miil fjernet fra Stedet, vilde jeg dog engang besøge hendes Grav og der offre hendes Minde en andægtig Tanke.

Mine egne Forberedelser vare snart trufne. Jeg stak en Haandbibel i den ene Frakkelomme og Homers Odyssee i den anden, den første som det ene fornødne, den sidste som et Middel til Forfriskning under Rejsens Besværligheder. Jeg nævner disse Bøger i eet Aandedræt; egentlig burde den hellige Skrift vel aldrig nævnes sammen med nogen anden Bog. Skriften ikke alene staaer udenfor al Forbindelse med andre Bøger, men er ogsaa hævet over al Sammenligning.

Men Homer er mig blandt alle Bøger, som skylde Endeligheden deres Tilværelse, een af de ypperste, hvorfor ikke heller reentud sige, den allerypperste. Thi, skjøndt den ifølge sin Oprindelse staaer irække med den hele Mængde, er dog ifølge sit Væsen ogsaa den paa en vis Maade hævet over al Sammenligning. Homer er, om jeg saa maa sige, den substantielle Poesies Kildevæld, og Man falder ikke let paa at sammenligne Kildevældet med Bækken, med Floden, med Strømmen, med Oceanet. Hos Homer fin-

des alle Poesiens Motiver i Compendium leverede; senere Tider have kun havt lidet Andet at gjøre end at udvikle disse Motiver paa afvexlende ejendomlig Maade. I Homer er Opfindelsen een Gang for alle fuldendt; senere Digtere stod ikke stort Mere tilbage end at udføre, komponere, nuancere og variere. Endog de Digtere, som ikke kjende den gode Homer, bevæge sig, uden at vide deraf, heelt smukt indenfor hans Tryllekreds. Ligesom alle Filosofer indtil Verdens Ende aldrig ville komme udover Plato, saaledes ville Digterne aldrig komme udover Homer.

Denne Karakteristik og Lovtale kunde synes overdreven. Det forekommer mig saaledes selv; men jeg har en tydelig Følelse af, at, skulde jeg sige Mindre, vilde jeg komme til at sige meget for lidt. Hvad jeg derfor har sagt, maa jeg bede forstaaet cum grano salis. Unægtelig ere mange af de givne Motiver endnu ligesom blinde, og slumre blidelig, som Fosteret i Moders Liv; mange af dem ere endog kun blotte Livskimer, synlige alene for Begejstringens indviede Øje. Og unægtelig ere Trækkene, hvorunder de fremgaa, ofte raa og utilstrækkelige, og ligesom udførte ved Barnehaand. Men Rigdommen er tilstede, det er derom, det gjælder, en i det Hele ligesaa kostelig, som fuldstændig og uudtømmelig.

Mange Digtere nyde min hele Beundring. Da jeg selv kun har været en saa svag Exploiteur af den gode Homer, og jeg af egen Erfaring veed, hvor meget der hører til, ret at faa hans Strenge til at klinge, er det endvidere ganske naturligt, at jeg tit og mange Gange har ladet mit Hjerte opvarme endog af mindre fuldkomne Digtninger. Men for Kunsten har jeg nu mistet min

Smag; kun Naturen kan endnu, næst Gud, forfriske mit Væsen. Jeg har derfor lagt alle Bøger tilside, og, næst Biblen, kun beholdt Homer tilbage. Dog ikke for at bedøve, kun for at forfriske mig læser jeg deri. Er jeg forknyt, slaaer jeg Biblen op; er jeg træt, saa træt nemlig, at jeg intet Alvorligt kan bestille, slaaer jeg min Homer op. Dersom jeg i min Nærhed havde en høj, brusende Skov, med rigeste Løvhang, hvorunder lønlige Stier slyngede sig vide hen og forvildede sig i hverandre, gik jeg maaskee ud i Skoven; dersom jeg havde Havet i min Nærhed, med sit klare Dyb, sine skvulpende Bølger, sin kraftige Brise, sprang jeg maaskee ud i Havet for at affaste min Træthed. Men det har jeg ikke; derfor er Homer min stadige Tilflugt, naar jeg trænger til Forfriskning. Ogsaa her dufter det liflig; ogsaa her vifter og bølger Naturen mig frisk og kraftig imøde; ogsaa her kan jeg aande dybt og frit og strække mine trætte Lemmer, demod.

Det var den ene Lomme. Den anden gjemte en mig dyrebar Stereotyp-Udgave af det nye Testament, vulgatæ editionis juxta exemplar vaticanum, anni 1592, Tarenti 1840. Faa Ord ville være tilstrækkelige til at forklare, hvorfor dette Exemplar, uagtet sin papistiske Recension, til Opbyggelse var mig kjærere end nogetsomhelst andet. Jeg havde engang anskaffet mig det i den kvidefulde Følelse af at være forladt baade af Gud og Mennesker. Langt, langt fra Hjemmet, under en fremmed Himmel, i en fremmed Natur, mellem fremmede Ansigter, fremmede Tungemaal, fremmede Hjerter, forknyt paa Legeme og Sjæl, følte jeg mig ene og elendig til en Grad,

som ikke er til at beskrive. Hvad jeg leed, gav mig et frygteligt Begreb om de Usaliges Tilstand i det yderste Mørke, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel. Fortvivlelsens Grændse havde jeg overskredet, og nærmede mig med aandeløs Hast Vanvidets.

Og en vanvittig Idræt var det allerede, at jeg, fortvivlende om Alt, ogsaa om Gud, dog aabnede mit Øre for hans Ord, at jeg tog min Tilflugt til Jesu Evangelium, hvorpaa jeg ikke troede. Dog det var min Frelse; Guds Ord var det Nødanker, som holdt i det yderste Øjeblik. Jeg søgte og læste Biblen som den første blandt alle Bøger, og — uendelige, uransagelige Barmhjertighedskraft! — som saadan trøstede den mig, styrkede mig, gav mig min naturlige Fatning tilbage. Jeg havde allerede følt Døden i mine Aarer; — den var overvunden.

Det var den lille Udgave af Vulgata, trykt i Tarent. Jeg lod den aldrig komme fra mig, fra det Øjeblik af, jeg for nogle Carlini havde erhvervet mig den. Nu, da jeg atter tiltræder en Rejse, maatte den nødvendigviis ledsage mig.

Jeg veed nok, hvad De tænker. — Disse Deres Forberedelser vare dog ikke saa snart trufne. —

Undskyld, min Ven! Dette skriver jeg i god Ro, efterat Rejsen er tilendebragt. Skulde jeg i Øjeblikket selv have skildret Forberedelserne til min Rejse, vilde De ikke have faaet Aarsag til at klage over Vidtløftighed.

Mine Forberedelser vare virkelig snart gjorte; men ikke saaledes M a r t h a s. Misforstaa mig ikke! Hun skulde ikke selv med; det var kun min Rejse, hun forberedte.

Allerede flere Dage iforvejen havde jeg lagt Mærke til hendes dybe og tunge Sukke; det var, som om der forestod en isandhed skjæbnesvanger Begivenhed. Nu og da randt der hende Rejseeventyr af den forskjelligste Art i Tanker, men alle afgjort uheldige. Hun talte om den Tid, da vi skulde sees igjen, som om Intet var mere tvivlsomt, end at vi nogensinde fik hinanden at see mere. Havde jeg foreslaaet hende det, var hun ganske vist fulgt med — for at opfylde Ammepligter imod mig. Men det er idel Kjærlighed; hun hænger ved mig, den gamle trofaste Sjæl, med hele sin nidkjære Naturs Inderlighed. Det er med Villie, at jeg bruger Udtrykket: nidkjær; De veed, at Ordet har to Betydninger. Gamle Martha er nidkjær i begge Betydninger, ikke alene inderlig, heftig, flammende, men ogsaa — i alvorlig Grad skinsyg! Hun er skinsyg for Thyras Vedkommende, men ogsaa for sit eget. Det er endnu ikke gaaet op for hende, at den Kjærlighed, som hengiver sig til Alle og for Alle, Jesu egen Kjærlighed, er den mest trofaste af alle Kjærligheder.

Endelig kom da den betydningsfulde Morgen, da jeg for fire til fem Dage skulde forlade Hvilsted-Præstegaard. Martha syslede uafladelig omkring mig. Hendes Mine var mere end alvorlig; den var betænkelig, ja nedslaaet. Uophørlig tittede hun efter Himlen, og spurgte i en mærkelig nedstemt Tone snart den Ene, snart den Anden, hvorledes Vejret vilde blive. Øjensynlig havde hun sat sig i Hovedet, at det skulde blive et grueligt Vejr; thi det syntes ikke at tilfredsstille hende, at Alle eenstemmig spaaede hende det fortræffeligste Vejr. Des-

værre, vaadt Vejr var der i det Mindste ikke at frygte! Himlen var ligesaa høj og skyfri og tør, som den havde været allerede henved et Par Maaneder. Hede var det Værste, jeg havde at frygte; men Martha havde i sit stille Sind øjensynlig forudstemt mig noget langt værre.

Taalmodig lod jeg mig indpakke, indbyldtre, siger jeg vel rettere. Thermometret imod Nord viste allerede — Kl. 6½ Morgen — paa femten Grader. Det stod mig jo frit, saasnart jeg var den gode Martha vel ude af Syne, at kaste hele Krammet af mig igjen. Men mod den svære Madkurv gjorde jeg ikke alene alvorlige, men ganske bestemte Indvendinger, idet jeg forestillede hende, at vi paa Vejen uden al Tvivl nu og da vilde finde driftige Kromænd og barmhjertige Præstefolk, som for den kjære Guds og de kjære Penges Skyld vilde lade os faa det Nødvendige til Livets Ophold. Saa tog hun da med et næsten fortvivlet Blik Madkurven tilbage, og Lauge slog det første Afskedssmæld. Jeg rakte hende min Haand; hun trykkede den heftig og med frembrydende Taarer til sine Læber, og Hestene førte mig bort fra hende.

Hvorfor lo Lauge saa smørret? O, det vidste jeg ret godt. Martha havde naturligviis medgivet ham en heel Deel hemmelige Forholdsregler mig angaaende, hvorledes han skulde vogte mig for ulidelig Hede, for giftig Træk, for Aftenduggen og den pludselige Nattekulde, hvorledes han skulde see efter, at Lagnerne paa min Seng vare afdampede eller i det Mindste ordentlig strøgne, etc. etc. Den arme Karl! Det var en vanskelig Bestilling. Men jeg tager neppe fejl, naar jeg antager, at disse hem-

melige Instruxer alle gik fløjten, da Hestene sprang til, og Vognen tog Fart igjennem Gaarden.

Mærkeligt, virkelig højst mærkeligt, og ikke mindre morsomt! De første Par Timer paa Landevejen randt hastig hen under stille Betragtning af det nys oplevede. Enten maatte jeg selv være meget forandret i de sidste Aar, eller ogsaa maatte min Stilling være det. Jeg, den vel bevandrede, som havde faret saa stor en Deel af Verden om, som bedre end nogen Anden havde lært at hjælpe mig selv under alle Omstændigheder, jeg, den — ikke ulig Helten Odysseus — paa Land og Vand prøvede, den blandt Mennesker erfarne, den paa alle Maader hærdede, var nu bleven sendt paa Rejse liig et svagt, umyndigt og forkjælet Barn, under Opsigt af en Bondekarl, som var en Trediedeel yngre end jeg, og som ikke havde seet Mere af Verden end de hans Hjemstavn nærmeste Landsbyer og den allernærmeste Kjøbstad. Jeg maatte inderlig lee ved denne Forestilling; i et mere oprømt Lune kunde jeg umulig tiltræde min Forfriskningsrejse.

Ved Middagstid havde jeg uden Uheld naaet H..... Jeg lod min Vogn tage ind i Kroen, og vovede mig alene videre. Dog ikke alene; Kromanden, til hvem jeg havde talt om Hensigten med mit Besøg, ledsagede mig op paa Kirkegaarden. Men han havde Ret i, forud at betage mig alt Haab om at finde den Grav, jeg søgte. Kirkegaarden var for ikke længe siden bleven sløjfet og planeret; de Gravsteder, som en endnu levende Slægt ikke havde holdt sin Haand over, vare saa godt som sporløst forsvundne. Et Suk var altsaa det Eneste, jeg kunde offre den Henfarnes Minde.

Kirken stod aaben; der var Bryllup. Med levende Andagt bivaanede en Mængde Mennesker i og uden Højtidsdragt Ceremonien. Jeg seer med en Præstes Øje; under det korte Ophold af et Par Timer røbede mig mangt et Træk foruden dette, at der fandtes Gudsfrygt og kirkelig Sands paa Stedet. Senere gjorde jeg den endnu glædeligere Erfaring, at dette dog ingenlunde var noget Særkjende for denne Menighed, men medrette kunde siges om Egnen i temmelig viid Almindelighed. Nogen Indflydelse have udentvivl Christiansfeldterne havt; men den almindelig herskende Ærefrygt for Guds Ord og Kirken er dog i det Hele ikke en Frugt af ny Vækkelse, men en ærværdig Overlevering fra gamle Tider.

Præsten i H.... maa De jo kjende. — Ingen havde vel tænkt, at ogsaa han skulde havne i et Præstekald? Men han er, efter Alt at dømme, virkelig kommen i Havn. Han har en god Menighed, et godt Hjem og Fred med sig selv. Hvad kunde han forlange mere? Freden, ja den er det, som vi dog alle tilsidst stile efter; og den findes overalt, hvor Gud træder os faderlig imøde.

Kun nogle Øjeblikke talte jeg med Præsten; han skulde naturligviis med til Bryllupsgildet.

Jeg naaede magelig den gamle Ribe-By inden Aften. Domkirketaarnet havde jeg havt for Øje flere Timer iforvejen; jeg var tilsidst nærved at tro, at der var en Fortryllelse med i Spillet, og at jeg foer frem efter et stadig tilbagevigende Maal. Endelig stod det stille og lod sig naa.

Jeg var ganske fuld af Kæmpeviser, da jeg rullede opad den Riber-Gade. Byen med det temmmelig gam-

meldags og i alt Fald højst ejendomlige Væsen gav virke-
lig ikke nogen ilde Resonnants fra sig. Jeg følte strax,
at her havde gamle Danmark drømt nogle af sine lykke-
ligste, men tillige veemodigste Ungdomsdrømme.

Til Ribe førtes det kongelig Liig;
Det hviles under Marmelsteen hvid.

Saa drukke de deres Bryllupshøjtid
  Udi saa god en Stund,
Konning Valdemar og Dronning Dagmar,
  Saa vel hverandre und'.

Dronning Dagmar ligger i Ribe syg;
Til Ringsted mon' de hende vente.

Der han red over Randbøl-Hede,
Der fulgte ham femten Svende;
Der han kom over Ribe-Bro,
Da var den Herre alene.

Der var stor Ynk i Fruerstue;
Der alle de Fruer græde.
Dronning Dagmar døde i liden Kirstens Arm,
Der Kongen red opad Stræde.

Og der gaaer Dands paa Riber-Gade;
Slottet det er vundet!
Der dandse de Riddere fro og glade
For Erik Kongen hiin unge.

Men da jeg stod i Domkirken, forstummede Kæmpe-
visetonerne i mit Indre. Der blev pludselig ganske stille.
Men af denne bævende, opløftende Stilhed fremgik umær-
kelig en himmelsk Harmoni af utallige Røster, som hævede
sig og fløde i hverandre og fyldte det hele Rum.

— Hellig, hellig, — tonede det; — hellig er den Herre Zebaoth; og alle Lande ere fulde af hans Ære! —

— Hellig, hellig er Gud Herren, som var, som er, som kommer! —

Fuld af Tilbedelse stod jeg og lyttede; nej, jeg ikke lyttede alene. Ogsaa i mit Indre hævede sig en sagte Røst, som bævende, men usigelig fuld af Lykke, blandede sig i de sfæriske Harmonier.

Nogen anden Beskrivelse af dette herlige Gudshuus maa De ikke forlange af mig.

Af Borgen, det navnkundige Riberhuus, er der kun en mægtig Slotsbanke og nogle sivbevoxede Grave tilbage. Hist i Kirken stod jeg paa Skyer; her stod jeg paa en Gruushob og en Grav.

Uforglemmelige ville disse tvende Dage vorde mig, som jeg dvælede i det gamle Ribe. Uophørlig blev jeg talt tilhjerte, af Omgivelserne, af Minderne, af de levende Sjæle. Simple og inderlige; det var det Indtryk, jeg modtog af disse sidste. Og højst mærkværdig er den Harmoni, som her er herskende mellem Gemytterne og Tingene; Menneskene ere ligesom gjennemdrukne af og i hele deres Omgængelse ligesom udaande Stedets betydningsfulde Minder.

Over det smukke Gram og nedad den rige og herlige Østkyst vendte jeg tilbage. Til den bestemte Tid var jeg hjemme. Gjerne var jeg bleven en halv Dag længer borte; men jeg nænnede ikke at sætte Martha i en dødelig Frygt for, at jeg skulde være kommen til Noget. Jeg begriber retvel det Afhængighedsforhold, hvori de ka-

tholske Præster efter Sigende i Almindelighed staa til deres Huusholdersker; jeg er allerede paa gode Veje til at komme i et ganske lignende. Ikke at jeg just af Naturen er saa meget villig til at bøje og føje mig; men Kjærligheden har jeg aldrig kunnet modstaa, en sand og uegennyttig Kjærlighed.

Jeg har, som De veed, før leveret Rejsebeskrivelser, men aldrig nogen saa kort som denne. Naar jeg endnu kortelig har omtalt et Besøg i een af de Præstegaarde, som laa paa min Vej, hos en gammel Bekjendt, som nogle Aar før mig havde faaet Kald heri Slesvig, er jeg ganske og aldeles færdig. De vil udentvivl herved bemærke, at jeg, ligesom Fruentimmerne i deres Breve, lader Hovedsagen følge efter i et Postscriptum.

I dette Præstekald saae det saare bedrøvelig ud. Den arme Mand følte sig saa forpiint, at det var ham en sand Husvalelse at aabne hele sit Hjerte for mig og Intetsomhelst skjule. Han har gjort de samme Erfaringer som jeg, men uden Sammenligning bittrere. Som det godmodigste, velvilligste Menneske af Verden, grundærlig og indtil Ængstlighed retskaffen, kom han hertil for omtrent fem Aar siden, med den bedste Iid og med store Forhaabninger, men uden den nødvendige Fordannelse og uden Erfaring. Disse fem Aar ere saa godt som ganske henrundne i Kiv og Strid og Vrøvl, i Forstyrrelse, Bekymring og Aandsfortærelse. Men han har med Forsæt visselig ikke givet Anledning hverken til det Ene eller til det Andet. I Begyndelsen hengav han sig frit af hele sit Hjerte; han vilde føje Alle, gjøre Alle til Behag. Ved at vise en ubetinget Tillid og indrømme en saa stor

Frihed, som muligt, troede han bedst at grundfæste et sandt aandeligt Forhold i Kjærligheden mellem sig og sin Menighed. Men heri følte han sig snart skuffet. Folk forstode ikke, hvilken Forpligtelse der blev dem paalagt ved denne frie og fulde Hengivelse; de misbrugte baade Tilliden og Friheden, vel just ikke af ond Villie, men af Mangel paa Gemyt og Dannelse. Istedetfor en vaersom Benyttelse af disse hædrende Gaver traadte en Fordringsfuldhed og Selvtillid, som ikke vare til at fyldestgjøre. Da drog Præsten sig af Nødvendighed tilbage, og holdt igjen, saa godt, han formaaede. Men dermed var Striden erklæret, ikke nogen aabenbar Strid, men en sig igjennem alle Forhold i det Skjulte snigende, stedse beredt til at hæve sit Hoved.

Tienden var det Første; saa kom den vidtløftige Landhyre. Præsten blev herved ikke alene stillet i et piinligt, men ogsaa i et nedværdigende Forhold. Thi ingen Privatakkord syntes sikker; ikke at tale om det mundtlige Ord, ej engang det skrevne kunde altid hævde sin Gyldighed. Naar Lunet eller Fordelen kom med i Spillet, var ikke sjelden Alting glemt, hvad der ellers plejer at gjælde mellem forstandige og retskafne Mennesker. Nye Kjævlerier, nye Forviklinger i det Uendelige. Ved saadanne Lejligheder havde Præsten af sine Sognefolk maattet døje, hvad der mest af Alt maa krænke, navnlig en Mand i Præstens Stilling, den indirekte Beskyldning for Upaalidelighed, ja for Uredelighed.

Naar Sognefolkene vilde have Noget sat igjennem, komme de mandstærke ind til Præsten, deels for at imponere ham, deels for at have Vidner paa, hvad der fore-

falder. Dette ligner paa det Nærmeste et Overfald, og flere Gange har der fundet Scener Sted, som vare mere end uhyggelige. Hvad Personen lider, er endda kun for Lidet at regne imod hvad Embedet lider, og hos den sande Præst kunne disse Lidelser alene tænkes adskilte fra hinanden.

Slige Forargeligheder have paa dette Sted været Frugten af det verdslige Mellemværende mellem Præst og Menighed. Ved en udmærket Klogskab kunde Præsten vistnok have forebygget og undgaaet ikke Lidet; men in casu er han desto værre ikke nogen klog, blot en god Mand.

Siig mig nu, hvorledes skal en Præst under saadanne Omstændigheder bevare Sandsen for sit hellige, ansvarsfulde Embed, hvorledes bevare endog blot Kjærligheden, den Nagle, hvorom Alting drejer sig i hans Virksomhed? Og i hvilken Stemning, mener De, maa han forberede sig til sin høje Gjerning, i hvilken Stemning optræde blandt disse Mennesker, som miskjende, fortrædige, forhaane ham? Jeg veed det af egen Erfaring, det er en ubeskrivelig Kval. Der gives Intet, Intet, hvormed han kan styrke sit sønderrevne, ligesom døende Hjerte, uden hine Jesu Ord: — Fader, forlad dem! Thi de vide ikke, hvad de gjøre! —

Og saa Avlingen. Forstyrrelse og Bryderi fra Morgen til Aften, med Bedriften, med Folkene, med uvillige Naboer. Der ingen Ende paa Bekymringen. Ogsaa her er Jorden maadelig, Folkelønnen urimelig høj, Levemaaden kostbar. Alt stiler mod Ruin; denne Udsigt er det Hele, som Man har for al sin Møje og Uro, alle sine Bekymringer.

Trænger Præsten til Noget, maa han kjøbe det i dyre Domme; har han endelig en Smule at sælge til Hjælp ved de uforholdsmæssige Udgifter, da er det i ingen Priis. Ingen vil handle med ham, medmindre Man kan gjøre en paafaldende god Handel. Og den stakkels Præst blues ved at forlange, ved at rose sine Varer, ved at prutte og pine i det Uendelige. Ugen før min Ankomst havde Præsten i een af sine Byer staaet hele Dagen paa Markedet med et Par Kvier, uden at faa endog blot nogenlunde antageligt Bud paa dem. Da han henad Eftermiddagen mere end halvsyg kom hjem med sine usolgte Kreaturer, maatte han give sig til at studere til sin Prædiken. Jeg spørger atter: — i hvilken Stemning? — Kort sagt, Præstens Forhold til Menigheden er idel Misforstaaelse, Vrøvl, Krænkelse, Nedværdigelse; hans Huusliv er idel Forstyrrelse, Bekymring, Aandsfortærelse. Hvad kan det føre til Andet end Sløvhed eller Fortvivlelse?

Tilvisse, det kan Man kalde Tortur: — Væsnet udspændt og sønderslidt mellem den aandelige Fordring og den materielle Nødvendighed. Ingen maa længer undre sig over, at Præsten, for at undfly denne Marter og frelse sin Tilværelse, undertiden lader sig drage over og tage tilfange af det Materielle. Thi Pinen er ikke til at udholde, og leve vil Enhver. Vel sandt, han kunde ogsaa lade sig drage over til den modsatte Side. Men det vilde i mange Tilfælde være det Samme som at opgive Tilværelsen. Bedst vilde det være; men ikke Enhver er der forundt Styrke til at sætte Livet til for at frelse Livet.

Endnu Eet. Med betydelig Gjæld, henved fem tusinde Rigsdaler, traadte han ind i Embedet. Kaldets faste

Udgift tager strax forlods hele Tienden bort med sig. Saa har han kun Offeret og Avlingen at leve af. Men i disse Egne kan ingen mindre Avling svare Regning, med mindre Familien selv gjør Arbejdet derved og lever paa Bondeviis. Den Deel, han selv af Nødvendighed driver, medfører en stadig Tilsætning; det er kun ved Hjælp af den øvrige udlejede Deel, at han kan afholde Udgiften og have Brødet paa Gaarden.

— I Skillinger samler jeg min Indtægt sammen paa hundrede og atter hundrede Steder; — saaledes klagede han: — i store Summer giver jeg den atter ud. Hele mit Højtidsoffer — det er alt det, at jeg i tre Gange i mit Lommetørklæde kan bære det hjem fra Kirken — strækker ikke videre end netop til Løn for min Karl. En Deel af min Korntiende og min Rugavl maa jeg billig og paa Borg udsælge til Smaafolk og Fattigfolk heri Sognet, — det er umuligt at nægte dem det — og seer ikke Pengene i ubestemt langsomlige Tider. At Noget herved gaaer ganske tabt, derpaa maa jeg naturligviis være forberedt. Tienden og Hyreafgifterne betales ligeledes efter Lejlighed hele Aaret rundt; til ingen Tid kan jeg gjøre Regning paa en bestemt større Indtægt. Men de store Udgifter ere ganske bestemte; det gjælder altsaa om en uafladelig, ligesaa omhyggelig som taalmodig Indsamling. At opkræve disse paa hundrede Steder og i Smaaskillinger adsplittede Indtægter, vilde være mig værre end Alt; derfor lader jeg det heller gaa, som det kan. Aldrig veed jeg, hvad jeg har eller tør gjøre Regning paa. I Begyndelsen gav jeg mig til at holde Regnskab; men det, mærkede jeg snart, oversteg mine Kræfter. Regnskab i et

Præstekald med Conto for Indtægt og Udgift, Debet og Credit, vilde i og for sig være en lille Bestilling. Nu lader jeg staa til med Gud, og tænker kun paa at bruge saa lidt, som muligt, for at bevare Ligevægten i min Økonomi. — —

De vil finde en ikke ringe Liighed mellem denne Mands og min oprindelige Stilling i Kaldet. Derfor har jeg ogsaa ret inderlig kunnet føle med ham. Men mærk Dem vel, der findes dog kun lidet Besynderligt i denne vor fælles Skjæbne; vi ere kun at ansee for Exempler paa, hvorledes Præsterne i stor Almindelighed ere stillede. Thi kunne end de lokale og tilfældige Omstændigheder betinge en meget betydelig Forskjel, ere dog Grundvilkaarene overalt de samme. En ikke ringere Forskjel kan være betinget i Præstens Personlighed, og i den Maade, hvorpaa han opfatter sit Kald og sin Stilling overhovedet. Men Vilkaarene ere i Hovedsagen de samme; Præsten benytter dem kun anderledes. Et paafaldende Exempel paa denne baade i det Objektive og det Subjektive begrundede Forskjel afgiver, uagtet al Liighed, min og den omtalte Nabopræstes respektive Stillinger i Kaldet. Paa den ene Side har jeg vistnok langtfra mødt saa mange og store Hindringer som han, men derimod havt baade en sikkrere Grund under mine Fødder og flere faste Punkter at holde mig til; og paa den anden Side har jeg været bedre udrustet og havt friere Hænder til at indlade mig i den gode Strid for Guds Rige herpaa Jorden.

— — — — — — — — —

Min Ven, kald mig en Hjemmefødning, om De vil, jeg maa dog tilstaa det, at jeg følte mig ret inderlig glad,

da jeg atter sad i min Stue, og Martha, under Accompagnement af Theemaskinen, med sonor Veltalenhed udbredte sig over, hvad der var gaaet for sig, medens jeg havde været fraværende. Ja, jeg maa have forandret mig meget. Ude i Verden duer jeg Intet mere. — Gud være lovet!

XV.

13de August 1857.

I Kjærligheden er godt at bo;
Der fanger Hjertet sin bedste Ro.
Men Kjærligheden, paa Fylde riig,
Den er alene, o Gud, hos Dig!
— Ære være Gud i det Høje!

Hos Dig jeg vil mig da søge Sted,
Og tage hele mit Hjerte med.
I Verden lad det gaa op og ned;
Jeg er hos Dig i al Evighed!
— Ære være Gud i det Høje!

En sørgelig Tid er oprunden over disse Egne, siden jeg afsendte mit forrige Brev. Medens en brændende Tørke hærjede baade Sæd og Græs og spaaede Trang og Dyrtid, snege giftige Sygdomme sig ind blandt Menneskene, gjennemiisnede Hjerterne og varslede Døden. Typhus og Blodgang; det er tvende skrækkelige Navne for hver den, som har erfaret deres fulde Betydning. Typhus begyndte; flere Dødsfald havde rask efter hinanden allerede fundet Sted, førend vi vidste, at vi havde denne Dødsengel iblandt os. Pludselig brød Smitsoten frem, paa flere vidt adskilte Punkter samtidig, i sin sande, ufordulgte Karakteer. Da greb ligesom en panisk Skræk Gemytterne. De be-

fængte Huse bleve skyede som Pesthuler af Ung og Gammel; deres ulykkelige Beboere sank sammen under en ny, endnu frygteligere Trusel af Døden: Mangel paa Deeltagelse, Hjælp, Pleje og alle Ting.

Da tøvede jeg intet Øjeblik, men rejste mig og gik ud iblandt Folket. Men ikke dvælede jeg iblandt de Raske; det vilde kun Lidet have hjulpet til at dæmpe Frygten og kalde Livshaabet tilbage. Jeg gik til de Syge, anordnede deres Pleje, tilvejebragte det Fornødne, dvælede i god Ro derinde for at trøste ved Tilsikkringen baade af guddommelig og menneskelig Bistand. Jeg gik fra Huus til Huus ligesom i min daglige Dont; de modtoge mig ligesom et Guds Sendebud, der bragte deres Skjæbne med sig. Men jeg lod deres ængstelige Blikke ej læse Andet i mit Ansigt end Haab og Fortrøstning.

Denne Sikkerhed og Ro, som Gud pludselig gav mit i sig selv saa svage Hjerte, denne, jeg maa sige, vidunderlige Ro havde en ikke mindre mærkelig Virkning paa de af Angsten forstyrrede Gemytter. I Hast vendte Besindelsen og dermed den vante Orden tilbage; førend Sol gik ned, var det, som om der sletikke var foregaaet eller befrygtedes noget Usædvanligt.

Hvor jeg var træt, da jeg vandrede hjem! Da først mærkede jeg, hvad der i Dagens Løb aldrig var faldet mig ind, i hvor betydelig Spænding jeg havde været. Men, vare end mine Kræfter medtagne, den kjære Guds Fred var forbleven den samme.

Men hjemme ventede mig atter Dødsangsten; Martha var ligesom ude af sig selv af Frygt, ikke for sig selv, men for mig. Dagen var hengaaet under vexlende

Paroxysmer; flere Gange havde hun endog været paaveje til at søge mig op, og med Fare for sig selv rive mig udaf Dødens Strube. Dersom jeg ikke var ynkedes saa inderlig, var jeg denne Gang udentvivl bleven vred paa hende uagtet al hendes trofaste Kjærlighed. Kunde hun da ikke begribe, at jeg maatte gaa i min Herres Ærinde, og gik sikkert, hvor han bød mig at gaa? Nej, det Højere, mærker jeg nok, vil aldrig gaa op for den kjære Martha. Hun har paa det Nærmeste sin Navnesøsters Natur i sig, og vil aldrig vorde nogen Maria.

Da vi adskiltes om Aftenen, dvælede jeg ubestemt et Øjeblik. Der laa mig en Paamindelse paa Munden om, at Thyra ikke maatte skræmmes ved nogen overdreven Beretning angaaende den iblandt os herskende Tilstand. Men min Ubestemthed varede ogsaa kun et Øjeblik, og jeg undertrykkede rask, hvad der svævede mig paa Læberne. Thyra havde ikke Marthas Natur; hun vilde forstaa, at jeg ikke kunde handle anderledes, og, skjøndt med bævende Indre, føle sig begejstret og opløftet ved den Tanke, at jeg gjorde det. Thyra veed med mig og føler, at kun Eet er fornødent.

Fra Dag til Dag har jeg utrættelig fortsat mine Sygebesøg; Gud har ikke alene bevaret mit Liv, men ogsaa opretholdt mine Kræfter. Slem var Begyndelsen; men meget, meget værre blev det siden. Typhus havde endnu ikke naaet sit Højeste, da en Blodgangsepidemi greb frygtelig om sig. Ingen Alder, ingen Konstitution blev forskaanet; Ung og Gammel, Svag og Stærk bleve Sygdommens Bytte, ak, Mange ogsaa Dødens! Igjennem hele Familier gik Smitsoten, og der var en Tid, da i hele

Byer ikke eet Menneske kunde sige sig fuldkommen rask. Det Værste af Alt var, at ved Sygelighedens store Udbredelse ofte ingen Lægehjælp var at faa. Dog snart vare vi saa vel inde i Lægens Praxis, hvad disse Sygdomme angik, at vi selv kunde tage de nødvendigste Forholdsregler. Jeg siger: vi; thi ikke maa De tro, at jeg stod ene i min Samaritangjerning. Snart havde jeg trofaste Hjælpere, langt flere, end jeg kunde bruge. Vil De tro det, endogsaa gamle Martha synes i de sidste Dage at have overvundet sin Frygt, i den Grad, at hun kan paatage sig en barmhjertig Søsters Gjerning, navnlig hos de fattige Syge. Jeg har rigtignok en lykkelig Anelse om, at det er ifølge højere Ordre eller rettere Inspiration. Forleden kom der en vægtig Pakke fuld af nyt og gammelt Linned og en Mængde andre ypperlige Sager, hvortil vi just højlig trængte. Det er, næst hendes eget gode Hjerte, det Barmhjertighedsfond, hvoraf hun øser. Hvor jeg kommer omkring i Husene, bemærker jeg allerede, at en Anden har været der før mig. Ak, min Ven, at Thyra ogsaa skal møde mig paa disse Steder! — Jeg mindes hine dejlige Ord af Ruth: — Hvor Du er, vil ogsaa jeg være! Dit Folk skal være mit Folk, og din Gud skal være min Gud! Alene Døden skal adskille os! —

Nej, end ikke Døden!

Nu tør jeg haabe, at Epidemien er stærkt i Aftagende; Færre angribes, og mindre heftig. Men ikke faa Offre har den krævet, førend den lod sig formilde.

Jeg har i denne Tid mangen Gang seet Døden i Øjnene. Ak, hvor forskjellig! Døden er snart det Frygteligste, snart det mest ophøjede i hele den jordiske Til-

værelse. Det kommer an paa, om Man seer Christus deri eller denne Verdens Fyrste. Thi, skjøndt overvunden, kastet ud, er han dog for Mængden af Sjæle til endnu. Seer Man Christus, hvor blidt, beaandet, hengivelsesfuldt! Seer Man denne Verdens Fyrste, hvor vildt, affindigt, rædselsfuldt! Jesus kjender Sine; for hver eneste Sjæl kommer han igjen, at den ikke skal ængstes i Gravens Mørke. Hvilken Ømhed! Men, hvor Christus ej kommer, der hævder denne Verdens Fyrste endnu sin Ret, bringer Fortvivlelsen med sig og indhyller Alt i Mulm og Gru.

Paa mange forskjellige Maader har jeg seet Mennesker dø, dog, Gud være lovet, kun faa uden Anger og Anraab om Barmhjertighed! Altid bævede mit Hjerte. Timen var hellig; Evigheden var opladt over os. Jeg maalte Tiden kun efter den Døendes Sukke, og følte ligesom Smerte over, at Tiden var til endnu. Det var mig, som om jeg selv maatte herfra, og inderlig maatte sukke efter min Forløsning.

Man behøver kun at have seet faa Døende for at modtage et ganske bestemt Indtryk af Dødens Fysiognomi. Der findes noget saa overmenneskeligt deri, at Gjenkjendelse maa finde Sted ved det allerførste Blik. Som et Lyn farer det gjennem Sjælen: — Der er Døden! — Men undertiden kunde Man fristes til at tro paa Døden som et personligt Væsen, der, skjøndt nærværende, enten griber fejl af sit Bytte eller af Skaansel pludselig skifter Tanker og gaaer det forbi. Døden er tilstede; Man synes umulig at kunne tage fejl deraf. Dog i næste Øje-

blik seer Man den ikke længer; den er bortvegen ligesom en Sky, der tildækkede Solen. Den Lidende falder hen, ikke i Opløsningens Apathi, men i en vidunderlig helds bringende Hviles Ro. Det kalder Man en Krisis. Den Syge kommer sig.

Mere end een Nat har jeg i denne Tid vaaget og bedet ved Døendes Lejer. Uhyggelig vilde en saadan Nat være, dersom den ikke var opløftende. Man rives uimodstaaelig bort fra denne mørke, kummer- og smertefulde Jord. Lyset brænder ud i Stagen; i et svævende Halvmørke synes hvileløse Skygger at vandre omkring i Rummet. Men Himmelglandsen fraoven tager Sjælen aldeles fangen. Stilheden afbrydes alene af den Døendes halvkvalte Sukke; Sukkene ligesom gjentages i hver en Vraa af det øde Huus. Men Man hører kun ham, der barmhjertig modtager Sukkene, idet han siger: — Kommer hid til mig, alle I, som kæmpe og ere besværede, og I skulle finde Hvile for Eders Sjæle! —

Det er ved Midnat og henad Morgenstunden, at Sjælene oftest faa udstridt og gjøre sig fri. Lyset er heelt udbrændt, Lampen er slukket; den svage Morgendæmring kan ikke adsprede det i Liigstuen herskende Mørke. Da er mit Hverv paa dette Sted tilende, og jeg træder dybt aandende udenfor. Den opgaaende Sol straaler mig lige i Ansigtet. Hvilken Overgang! Mørket er forbi; Lyset rinder op! Ja, det er et sandt Billed paa Menneskelivet, o, hvor trøsteligt!

— Priis Ingen lykkelig, førend han ligger i sin Grav! — siger den bedenske Viismand.

Jesu Sirach siger omtrent det Samme: — Priis Ingen lyksalig, førend hans Ende kommer! —

I hvilken Mening udtaler Hedningen hine mærkelige Ord? I den samme Mening, tænker jeg, hvori Homers Helte og Heltinder undertiden ønske, at de aldrig vare blevne fødte. — Bedre, slet ikke at være til, end at føre en elendig Tilværelse. —

Saa fuld af Møje, Sorg og Smerte er altsaa dette Liv, at de Gamle, uden Haab om en ny og bedre Tilværelse, maatte prise den alene lyksalig, som havde udstridt og var ophørt at leve! O tilvisse, elendigt maa dette Liv være, siden en saadan negativ Lyksalighed, en sand Uting, kunde henrykke deres Tanke!

Og vi, som kalde os Christne, som vandre, stride, lide i det sikkre Haab om et nyt og bedre, uforkrænkeligt, om et evigt, lyksaligt Liv, — vi hænge saa fast ved denne usle Tilværelse i Kjødet! Hvo kan begribe det? — De blinde Hedninger skulle dømme os!

— Græd saa blidelig over en Død, at han er kommen tilro! — Ja, han er ikke til at beklage, saafremt han er bortgangen i Gud. Vil Du klage og græde, saa græd over Daaren, som lever! — Thi hans Liv er værre end Døden. —

Naar jeg seer tilbage over hele mit henrundne Liv, finder jeg kun lidet Overordenligt deri. Men dersom jeg skulde udhæve Noget, maatte det være de vistnok usædvanlig talrige Lejligheder, ved hvilke jeg er undgaaet den truende Død. Jeg har oftere været i øjensynlig Havsnød; jeg har i Mørke uden Anstød vandret Veje, ved hvis

Farer jeg senere ved Lyset maatte grue og bæve; jeg er nedstyrtet fra betydelige Højder uden at lide noget Værre end en dygtig Rystelse. Jeg har staaet paa Rippet til at omkomme i en Sneestorm; jeg har været traadt under Fødder af vilde Heste; jeg er engang, saavidt jeg veed, undgaaet Døden ved Morderkniven. Endogsaa heri det stille og fredelige, om jeg saa maa sige, tamme Hvilsted har jeg havt mine farlige Eventyr at bestaa. Forleden, veed De, var jeg ikke langtfra at omkomme ved Ild; fornys var jeg ganske nærved at omkomme ved Vand, idet jeg i Mørke vilde gaa ligeover en uforvaret Brønd.

Som Dreng blev jeg med een Aare i en elendig Baad dreven ud paa den aabne Sø; Forsynet lod i rette Øjeblik en finsk Skipper krydse min skjæbnebestemte Vej. En anden Gang foretog jeg mig en taabelig Vandring paa det tilfrosne Hav, uden at ane, at jeg, næstefter Næsen, gik efter Døden. Da det endelig faldt mig ind at vende om, havde en tyk Taage lagt sig over Land og Hav. Himmelshjørnerne vare ligesom bortblæste; mine Skridt kunde ligesaa godt føre mig ud i det aabne Hav som ind imod Land. Det lakkede ad Aften og var bidende koldt. Længe stod jeg ligesom rodfæstet til Pletten, af Frygt for at skride frem i en falsk Retning; hvad jeg følte i denne Ubestemthedens Time, er ikke til at beskrive. Dog Modet tabte jeg ikke. Men afsted maatte jeg; en længere Dvælen pegede lige mod Fordærvelsen. Saa skred jeg da frem paa Lykke og Fromme, givende mig blindthen i Guds faderlige Haand, paany styrket i den Overbeviisning, at min Time ikke var kommen endnu. Og jeg gik, indtil det blev ganske mørkt. Hvor mange Gange jeg skiftede Retning,

veed jeg ikke; men just i det Øjeblik, da jeg var i Begreb med at fortvivle, naaede jeg pludselig den frelsende Landjord. I Øst var jeg gaaet ud; i Sydost kom jeg iland, over en Miil fra det Sted, hvor jeg om Formiddagen havde fattet min vise Plan til en behagelig Anvendelse af en Feriedag.

Som Student tog jeg engang fra Landet ind til Kjøbenhavn paa en sværtbelæsset Torvevogn. Sædet, hvorpaa jeg og Kudsken sade, var anbragt i en betydelig Højde ovenpaa Læsset. Da vi skulde nedad Frederiksberg-Bakke, formaaede Hestene i deres Halskobbel ikke at holde det vægtige Læs. Den tunge Vogn tog Magten fra Hestene, og Hestene toge Magten fra Kudsken. I en halsbrækkende Fart tumlede vi nedad Bakken, tilhobe, Heste, Vogn og Personer, givne Tilfældet ivold. Det var kritiske Øjeblikke. Men Bestyrtelsen skulde endnu forøges, da den svære Diligence med fire Heste kom lige efter os og blæste Signal til, at vi skulde kjøre afvejen. Med en fortvivlet Anstrengelse vred Kudsken tilside; i et nyt, noget mindre jævnt Spor fortsatte vi vor halsbrækkende Fart. Pludselig gav det et voldsomt Sæt. Jeg blev kastet udaf Sædet ned imellem Hestene og blev i min Fodpose staaende midt paa Vognstangen. Jeg syntes uden Redning fortabt. Men der gaves mig ikke Tid til at føle den overhængende Fares Gru. I det Samme kom der en stor Steen under eet af Baghjulene, og Vognen stod pludselig stille. Hestene skjælvede af Frygt og Anstrengelse; Kudsken skjælvede og holdt krampagtig fast i sin Tømme; De kan vel tænke Dem, at heller ikke jeg følte mig synderlig stærk, da jeg gjenfandt mig selv, ligesom udreven af Dødens Strube.

Min første Bjergrejse foretog jeg i Jurabjergene. En Dag havde jeg besteget en fremragende Fjeldaas for at nyde Udsigten til Alpehøjbjergene. Da jeg vendte tilbage, kom jeg til et Sted, hvorfra jeg saa godt som lige under mig i Dybet kunde see Fortsættelsen af den i store Bugter slyngede Sti, som jeg fulgte nedad Bjerget. Da jeg nu havde nydt, hvad jeg havde ønsket at nyde, hovede mig slet ikke disse vidtløftige Omveje, og jeg følte en uimodstaaelig Fristelse til at skyde en betydelig Gjenvej. Gjenvejen laa for mig; det var en under en Vinkel af omtrent fem og fyrretyve Grader temmelig jævnt skraanende, med Gruus og Steen bedækket Plan, af henved sexten hundrede Fods Udstrækning. I Tilliden til min ungdomlige Kraft og Behændighed syntes mig her kun at være Lidet at vove. Men jeg tog fejl. Strax ved de første Skridt begyndte det løse Gruus at glide under mig; jeg ikke gik, men ligesom svævede i den frie Luft. Staa stille kunde jeg ikke, endnu mindre vende tilbage; fremad maatte jeg til den mig afstukne Banes Ende. Mine Skridt vare Spring, mit Løb var en Flugt; snart mærkede jeg, at det gjaldt Liv eller Død. Thi ikke alene Gruset kom i Bevægelse, men ogsaa de løse Stene, af hvilke nogle havde en meget betydelig Vægt. Jeg var at sammenligne med en Flygtning, som var udsat for hele Geværs og Kanonilden fra en vel besat Fæstning. En Sky af Støv blændede næsten mit Syn; Stenene raslede ned efter mig og tilredte ilde mine nedre Dele. Flere Gange blev jeg slaaet om liig en Kegle, og rullede et langt Stykke nedad Skrænten, aldeles priisgiven det ubarmhjertige Skyts. Mangen centnertung Steen foer susende forbi mit Hoved;

mangen een tørnede imod mine Been og forandrede min Retning. Men jeg kom atter paa Benene for at fortsætte mit Dystløb. Og jeg førte det tilende, levende, næsten uskadt; i et formeligt Bjergskred naaede jeg min endelige Bestemmelse i Dybet. Men rigtignok var jeg ynkelig medtagen. Mit Legeme fremviste Saar paa Saar, Bule paa Bule, og mine Kræfter vare saa aldeles udtømte, at jeg i flere Timer ikke formaaede at rejse mig fra den Plet, hvorpaa jeg, med bølgende Bryst og et Hjerte, der var nærved at sprænges, med fortumlet Hjerne og skjælvende Knæ var sunken om i Græsset. Dersom ikke en barmhjertig Samaritan var kommen forbi i en kraftig Sennpiges Skikkelse, var jeg rimeligviis dog neppe gaaet mit Eventyr saa heldig igjennem. Otte Dage efter bar jeg endnu mangt et Spor af denne min første Bjergfart, men havde iøvrigt ganske forvundet den.

Ved disse Fortællinger, min Ven, har jeg ikke villet vise, hvorledes Gud især over mig har vaaget og holdt sin beskyttende Haand, men hvor paafaldende ved en Mængde Lejligheder denne Guds naaderige Omsorg har været for mig. Gud agter lige kjærlig paa alle sine Skabninger, endsige alle dem, der ere skabte i hans Billed. Han er lige nær alle Mennesker med sit faderlige Væsens almægtige Kraft. Men der er meget stor Forskjel paa, i hvilken Grad denne Guds forsynlige og frelserige Nærhed gaaer Menneskene til Sands og Hjerte. Skjøndt aabenbar i alle Menneskeliv, er den dog langtfra lige paafaldende i dem alle, og Opmærksomheden derfor er hos de forskjellige Mennesker ikke mindre forskjellig.

I mit Liv har Guds Varetægt været saare paafaldende; jeg behøver ikke at rose min Agtsomhed; jeg maatte see, gaa i mig selv, og tilbede. Vistnok ere disse den dybeste Rørelses Momenter ikke blevne uden Betydning for mit Liv og Væsen, disse en ubeskrivelig Henrykkelses Øjeblikke, da jeg i en af Taknemlighed gløbende Sjæl kun fornam Gud, ja Gud alene, da jeg følte mig ligesom nyfødt i denne gamle, saa længe og saa vel kjendte Verden. Disse Følelser vare saa levende, og de bleve fornyede saa hyppig, at de ej kunde forflygtige sig fra den ene Gang til den anden, men meget mere kom til at gaa igjennem mit Liv som en herskende Stemning. Det var ligesom den røde Traad i min Tilværelse.

Dog, der gives endnu en anden. Jeg vil Intet skjule for Dem. Der gives endnu en anden Traad, rød som Hjerteblodet, der begynder saa godt som med mit Liv, og slynger sig i hiin første. De vil ej kunne begribe det, og jeg skal ikke driste mig til at afgive nogen Forklaring derover. Hvis denne Følelse, som jeg nu vil søge at tydeliggjøre Dem, stod i Forbindelse med hiin anden, reent naturlige, da vilde det være let at forklare. Men det gjør den ikke; saavidt som jeg tør tro mig selv, var den til længe før hiin anden. Mit Begreb om Forsyn og Bestemmelse kan blot i saare ringe Grad have været udviklet, og mine Livserfaringer kunne endnu kun have været meget ringe, da der med en mærkværdig Kraft gjorde sig en af Verden og Naturen aldeles uafhængig Følelse gjældende i mit barnlig umyndige Væsen, den ubetingede Følelse af, at jeg ifølge højere Villie gik en vis særegen Bestemmelse heri Tiden imøde, og at jeg følgelig ej kunde dø, førend

jeg havde opfyldt denne Bestemmelse. Hvor fjernt denne Bestemmelse laa, det vidste jeg ikke; men den maatte ligge meget fjernt. Af hvilken Art den var, det vidste jeg ligesaa lidt; men i alle Tilfælde var den hævet over det Almindelige. Der laa intet Hovmod, ingen daarlig Ærgjerrighed i denne Følelse, men kun en simpel Nødvendighed. Kort at sige, i en Alder af elleve eller tolv Aar følte jeg allerede klart og tydelig, at jeg havde, hvad Man kalder en Mission i denne Verden.

Den nærmeste og stærkest fremtrædende Virkning af denne forudfattede Følelse var en sand Dødsforagt. Uden at være modig af Naturen trodsede jeg med en vistnok forbausende Sjælsro enhversomhelst Fare. Ikke at jeg dumdristig opsøgte Faren; men, naar jeg var deri, holdt jeg den ud og redte mig ud deraf, uden i mindste Maade at miste min Fatning. Drenge holde af Vovestykker, og mangt et Vovestykke fører deres Ubesindighed dem til, uden at de selv vide deraf. Jeg bestod mange med vilde og lystige Kammerater. Mine Staldbrødre tabte Modet, gave Forfærdelsen Rum. Jeg forblev rolig; thi jeg vidste, at jeg ikke kunde dø. Ej engang, da jeg alene drev ud paa Havet i en aarcløs Baad, eller da jeg havde forvildet mig paa Isen — det er to Exempler blandt mange — tabte jeg Modet og Fatningen, skjøndt jeg ej kan nægte, at jo mit Hjerte bævede.

Denne forunderlige Forventnings- og Tryghedsfølelse, en Art Samvittighed, kunde jeg kalde den, som saa kraftig og afgjørende har staaet mig bi i mangfoldige af mit Livs afgjørende Øjeblikke, — jeg har den endnu. Men alt eftersom jeg blev ældre, blev den mindre og mindre

levende og fremherskende, og i de sidste Lustrer af mit Liv har jeg alene kjendt den som en nu og da, stedse i længere Mellemrum og mindre klart og kraftig tilbagevendende Anelse. Det er saaledes naturligt; jeg kom jo min Bestemmelse stedse nærmere.

Men hvilken var hiin Bestemmelse? Er den maaskee allerede naaet, eller forestaaer den endnu?

Ja, hvad skal jeg sige? Tør jeg svare Ja, og derved ligesom sætte en Pind for Guds alvise, uudgrundelige Raadslutning mig angaaende? Nej, kun dette har jeg at svare, at jeg er vel tilfreds med den Bestemmelse, jeg nu har naaet. Det var min Bestemmelse, saa meget ligger klart for mig, at forvilde mig fra den algode Fader paa denne Verdens vildsomme Veje, og som en fortabt Søn at vende tilbage til ham for under Taarer at prise hans Barmhjertighed. Kan der i Alverden gives nogen højere og herligere Bestemmelse end den, at komme til Gud? Min Gud, jeg forlanger ikke Mere! Lad mig kun blive, hvor jeg er, o Fader, hos Dig!

Jeg sender Thyra regelmæssig mine Prædikener. Det fordrer en ny Anstrengelse, saaledes at udarbejde dem til Gjennemlæsning; men i min Maneer at studere og foredrage dem paa forandrer det Intet. Jeg kan ikke lade mig binde af Ordet.

Ofte ere mine Breve slet ikke Andet end en Gjengivelse af mine Prædikener, og Thyra svarer mig paa mine Prædikener, som om det var Breve. Hvad have vi Andet at samtale om end vor Gud og hans evige Liv? Vor Fortid er ligesom udslettet; Nutid have vi ikke tilfælles;

vi have kun en uendelig Fremtid. Iøvrigt kunde der neppe gives noget mere fuldkomment Udtryk for hvad der rører sig i mig end netop mine Prædikener. Dette føler Thyra, og derfor modtager jeg ogsaa Svar paa alle mine Prædikener. Ofte er det mig, som hørte jeg en Engel tale til mig om de guddomlige Ting. Uskyld og Viisdom og Tilbedelse i hvert et Ord, — er det ikke Karakteren i Englenes Tale? — Det er den samme Røst, som nu har henrykket min Sjæl i næsten sytten Aar; men den er ikke længer fra denne Verden.

Lidt efter lidt er det lykkedes mig at nedstemme hende; i samme Forhold har hun opløftet sig selv. Verden svandt; Himlen blev tilbage. Vistnok er denne Himmel ikke altid klar. Mørke Skyer drage tungsindig hen derover; tunge Taarer falde nu og da; dumpe Taager sænke sig dybt og beklemme Hjertet. Men Guds kjære Sol bryder dog stedse sejerrig igjennem.

Jeg frygtede for en Sygdom; der er kun blevet en Lidelse tilbage. Sygdommen kunde jeg afvende; i Guds Haand befaler jeg Lidelsen.

Jeg er lykkelig. Ikke uden Lidelse, — det hører jo til for at være lykkelig i denne Verden — men uden Pine. Der er kun Eet, som virkelig nager paa mit Hjerte. Det kommer og gaaer og vender idelig tilbage. Det er Tanken om, at Thyra ikke blev lykkelig.

Men De maa alligevel ikke tro, at jeg i mit Kald just altid og overalt finder banet Vej for mig. Det er langtfra; mangt et Stykke Vej maa jeg endnu vandre sukkende. Men jeg besværer mig ikke længer; i Christo føler jeg

ingen Svaghed, agter jeg ingen Modgang, bevarer jeg urysggelig Haabet.

Da Apostelen Petrus holdt sin første Prædiken, bleve ikke Færre end Tretusinde omvendte. Hvor mange tusinde Prædikener er der ikke siden hiin Tid blevne holdte ganske uden Nytte? Verden vil maaskee henkaste: — Ja, saa ere de vel alle omvendte. — Thi Verden dømmer efter Skinnet, og Alle bære jo Navn af Christne. Nej, netop imellem denne talløse Mængde af Christne have Mange endog to Gange Omvendelse behov. Først maa de aflægge det formastelig ranede Christennavn, og finde sig i at gjælde for hvad de ere, Verdens og Vredens ulykkelige Børn. Derpaa maa de i Aand og Sandhed, foragtende sig selv og Verden, paany henfly under dette Navn, hvori der alene er Frelse og Fred. Nej, Mange, Mange trænge endnu til Omvendelse. Men hvor mangen Prædiken bliver ikke holdt, uden at een eneste Synder lader sig omvende derved! Hvor glad vilde ikke mangen Prædikant føle sig, naar han blot havde vundet een Sjæl for Guds Rige! Ja, han vilde være tilfreds med endnu mindre; han vilde prise sin Gjerning, naar han blot turde haabe at have gjort een Sjæl eftertænksom paa de onde Veje. Men hans Ord ere spildte, for evig spildte.

Nogle ville sige: — Ja, ved hiin første Lejlighed bleve Tretusinde omvendte. Men det var ogsaa en ganske anden Prædiken, end vi nogensinde faa at høre. —

Ak, det er jo netop den samme, som vi alle holde, Aar ud og Aar ind, alle vi, som prædike i Troen paa den korsfæstede Jesum som den eneste Frelse! Der gives

ingen anden Prædiken end Apostelen Peters paa den allerførste Pintsedag. Bestandig maa vi minde om Herrens store og herlige Dag som forestaaende, om alle Tings Forkrænkelighed og Ende, om Synden, Døden og Dommen, og derefter det evige Liv. Hvo kan bestaa paa denne Dag, da Jorderig skal dømmes med Retfærdighed? Ingen, ikke een Eneste! Men dog skulle Nogle frelses, hver den, som paakalder Herrens Navn, i Tro og Kjærlighed. Og denne Herre, det er ham, som Menneskene korsfæstede med ugudelige Hænder og toge afdage, ham, som Gud oprejste, efter at have løst Dødens Smerter, ham, som Gud gav Sæde ved sin højre Haand for at lægge Alle og Alt under hans Fodders Fodskammel. I ham glæde sig hver en Sjæl; thi han skal udfri den af de Dødes Rige. Han har kundgjort os Livets Veje; han, han alene skal fylde os med Glæde for sit Aasyn! —

Det er Hovedindholdet af Petri Prædiken. Det er den Prædiken, jeg holder Dag for Dag, stedse den samme. Jeg kjender ikke nogen anden, og maa derfor til min Død gjentage denne. Men ikke altid gjøre disse Ord det Indtryk paa Sjælene, som der lod sig vente. De gaa ikke til Hjertet, som de gik hine Tretusinde, der lode sig omvende. Ikke Enhver spørger som Hine, rystet i sit Inderste ved at høre tale om Døden og Dommen: — Ak, ak, hvad skulle vi gjøre? — Saaledes spurgte Hine, og Petrus svarede: — Omvender Eder i Jesu Navn til Syndernes Forladelse, og I skulle faa den Hellig Aands Gave til et evigt Liv! Lader Eder frelse fra den vanartige Slægt! —

— Hjem, hjem, — hvor sødt, hvor henrivende er ikke dette Ord! Gjennem hele mit Liv har jeg paa vexlende Maade følt dets Trylleri. Naar jeg som Barn saae det Øieblik nærme sig, da jeg fra Skolen og Kosthuset kunde flyve til Hjemmet, gik hele min Tilværelse op i denne Forestilling. Jeg spiste ikke, sov ikke heller af idel Glæde og Længsel. Og naar Ferien var forkyndt, naar Lænken endelig faldt, som fængslede mig til det fremmede Sted, da foer jeg bort, saa fri og let og lykkelig, som om jeg ikke hørte denne Verden til. Hvert Huus, hvert Træ, ja hver Steen ved Veien var mig en interessant og dyrebar Gjenstand; de befandt sig jo alle i Flugt mod Hjemmet. Kroerne forekom mig at være sande Gjæstfrihedens Templer, fulde af Hvile, Hygge og idyllisk Nydelse. Hver Person, jeg mødte, syntes at bringe mig Hilsen fra Hjemmet, og jeg kunde gjerne have omfavnet ham derfor. Og naar jeg endelig kunde øjne det dyrebare Hjem, naar jeg endelig med træt og øm Fod betraadte den kjære Jordbund, da var det mig, som om Hjertet skulde bryde sit Fængsel i mit Bryst, og flyve sin Lykke, sin eneste Kjærlighed imøde, da var det mig, som om det endog ikke var for meget, at hengive selve Livet for en saadan Lyksalighed.

Og senere, naar jeg fra fjerne fremmede Lande vendte min Hu og mine Skridt imod Nord, da paakom mig stedse den samme lykkelige Følelse, den samme ømme, brusende Længsel. Dog, hvad havde jeg egentlig at længes efter? Min Fader var død, min Søster var ved særegne Forhold næsten bleven fremmed for mig, min Broder havde fæstet Bo udenfor Fødelandet. Mine faa Slægtninge stode mig fjernt; af Venner havde jeg ingen. Thyra turde jeg

end ikke i mine Tanker træde nær. Hvad havde jeg da at længes efter? Jeg besad et Fædreland, men uden Hjem, uden Slægt og Venner. Hvilket Øde! Men Fædrelandet bliver aldrig øde. Det har en Jord, som moderlig har ernæret En, det har en Himmel, hvorunder Man alene er sig selv, det har et Sprog, som paa forunderlig Maade rører Hjertet, det har sin Historie og sine søde Erindringer.

Og nu, o, min Ven, — jeg er i Fædrelandet, jeg har mit Bo, og dog gjennembæves jeg endnu ofte af hiin svulmende, usigelige Længsel efter at komme hjem! Thi jeg er bleven fremmed heri Verden; mine inderlige Attraaer og Forhaabninger ere, ligesom mine Elskede, hendøde den ene efter den anden. Verden er mig kjær for hans Skyld, der har skabt den, elsket og frelst den, og i hans Kjærlighed holder jeg den fast og hengiver mig deri, for at ligne ham og blive tro indtil Enden. Men der kommer Øieblikke, jeg kan ikke afværge dem, da mit Bryst svulmer ligesom af indre Graad, og jeg vender mig bort fra Alt, hvad der omgiver mig. Det er Sønlighedens Aand i mig, der, liig andre Børn, græder efter sit Hjem og sin Fader.

De vil kalde det Svaghed. Kald det kun saaledes; det er netop det rette Navn! Kjærligheden, skjøndt stærk som Døden, er dog øm og svag som det nys udfoldede spæde Liv. Og hvad vilde en Kjærlighed være uden Længsler, uden Smerter, uden Taarer?

Der gives en Sygdom, som kaldes Hjemvee. Jeg taler af Erfaring, naar jeg kalder denne Sygdom den frygteligste af alle. Det er kun i sin Begyndelse, at

dens Smerte har noget Sødt og Opløftende; fuldt udviklet er den idel Bitterhed og Fortærelse. Til hine Exempler paa overhængende Dødsfare, hvoraf Gud i sin Naade har udreven mig, kunde jeg passende have føjet eet endnu: Anfaldet af en glubende Hjemvee. Der manglede kun Lidet i, at jeg midt i min fejreste Ungdomskraft var bleven dette Uhyres Bytte.

Efter en længere Bjergrejse i Højalperne, der havde været ligesaa fuld af Anstrengelse som af Nydelse, var jeg gaaet over St. Gotthard for at udhvile mig i det blide og yndige Bellinzona. Jeg følte, at jeg trængte til Hvile baade for Sjæl og Legeme; men det anede mig ikke, at jeg allerede havde Sygdommen i mig. Under den kun lidet frygtelige Skikkelse af en blid, dog stedse tiltagende Tungsindighed, forbunden med et vist ubeskriveligt Sværmeri, sneg den sig langsomt paa mig. Men, saasnart jeg var kommen tilro, saasnart Anspendelsen og Adspredelsen vare ophørte, brød Sygdommen frem med en frygtelig Kraft, omspændte min Sjæl, udgjød sig gjennem Nerver og Aarer, og lagde hele mit Væsen under sig. Den behøvede kun nogle faa Dage til ganske at forandre mit Udseende og tage alle mine Kræfter fra mig. For tildækkede Vinduer, lys- og menneskesky, laa jeg paa Sofaen i mit Værelse og fortærede mig selv. Jeg gad Intet, formaaede heller Intet; jeg var saa mat, at mine Knæ skjælvede under mig, at jeg kun med Anstrengelse kunde gaa over Gulvet. Al Regelmæssighed i Livsfunctionerne var forstyrret. Jeg spiste een Gang i Løbet af tyve til tredive Timer, paa ganske vilkaarlige Tider, men uden Lyst og uden at Maden styrkede mig. Hele min Omgivelse var mig for-

havt; derfor havde jeg indskrænket den saa meget, som muligt. Den høje, straalende Himmel, de klare, azurblaa Vande, den i Naturens rigeste Pragt smykkede Jord, de duftige, frie Bjerge, de i deres Fylde svulmende Dale, hele denne Sydens klare, farverige og yppige Herlighed, hele dette af Frihed, Lyst og Lidenskab glødende Liv og Væsen, hvorefter jeg havde følt en saa heed, saa sværmerisk Længsel, — med en uovervindelig Modbydelighed vendte jeg mig bort derfra. Men, medens jeg laa der med lukkede Øjne, frembød der sig uophørlig Billeder af en ganske anden Art for min Sjæl, Billeder uden Glands og Farve, tildeels hyllede i Taage og Mørke, men ak, dog hvor dejlige! Det var Billeder fra det fjerne Hjem i Norden, simple, prunkløse, men ubeskrivelig rørende. Og jeg, som kun havde vundet saa faa Menneskers Kjærlighed og kun havde faaet saa faa Mennesker kjære i Hjemmet, jeg var nu i min Fantasi omgiven af en Mængde dyrebare Væsner, som bragte sig i Erindring hos mig paa den ømmeste Maade og kaldte paa mig med de kjærligste Navne. Selv Mennesker, for hvilke jeg aldrig havde følt noget Besynderligt, formaaede jeg ikke at tænke paa uden inderlig Bevægelse og veemodig Længsel. Og idelig tonede hjemlige Melodier i mit Øre, nu een, nu en anden, min Moders Buggeviser, Folkeviser, landlige Dandsemelodier; jeg lyttede dertil som et fortabt Barn, og Taarerne vældede ofte frem af mine Øjne. En forunderlig Tilstand! Imod alt Nærværende var jeg saa ligegyldig og haard, at Intetsomhelst formaaede at røre mig, det skulde da have været een eller anden Stakkel, der ligesom jeg vandrede og leed langtfra Hjemmet; med Hensyn til det Fjerne derimod

var jeg saa følsom og blød, at selv det ubetydeligste Minde kunde fremkalde mine Taarer.

Det var en stadig Hensmægten; Dag for Dag toge Kræfterne af; en fortærende Haabløshed førte mig Døden imøde. Jeg følte allerede Døden i mine Aarer; jeg stred allerede under dens mangehaande Ængstelser.

Men undertiden — Hvo kan begribe det? — veeg pludselig Sygdommen for en kort Tid tilsyneladende ganske fra mig. Jeg vaagnede en Morgenstund efter en god Søvn og befandt mig ganske vel. Det var mig, som om jeg havde rystet en hæslig Drøm af mig. Jeg stod op, vistnok mat, men frisk baade paa Sjæl og Legeme, og tog ligesom instinktmæssig fat paa min gamle vante Dagsorden. Jeg vadskede og bægede mig, tog vel endog et Bad, klædte mig omhyggelig paa, gik i Café'en, og gjorde derpaa een eller anden Udflugt, der medtog Formiddagen. Men dermed var ogsaa for det Meste min Herlighed tilende. Med den dalende Sol toge ogsaa Livskraften og Livsmodet af, og jeg sank atter sammen i min Afmagt, Sløvhed og Haabløshed; med Aftenens Skygger sænkede sig ogsaa det mørke, næsten fortvivlende Tungsinds Skygger over min Sjæl, og Døden krystede mig igjen i sine kolde Arme. Forgjæves stred jeg imod. Jeg blandede mig i Folkevrimlen, fuld af Liv, Lune og frisk Nydelse; jeg hengav mig i Naturen, i Kunsten, i Selskabet — Intet, Intet formaaede at fængsle mig endog blot et Øjeblik. Jeg vendte mig bort med Lede og Lidelse; Alt mindede mig kun om, at jeg var ude. Saa gik jeg da hjem — ak, hvilket Hjem! — og indespærrede mig paany med Fortærelsen og Døden.

Nogle velvillige Bekjendte nødte mig en Læge paa. Jeg vidste kun altfor vel, at her var Lægehjælp unyttig, og føjede mig kun med Uvillie i en venskabelig Tvang. Den værdige Mand kom med hele sit uhyre Apparat af pedantisk Lærdom, analyserede min Tilstand fra Top til Taa, fra Inderst til Yderst. Hvorledes skulde han kunne kjende min Sygdom? — Italienerne lide aldrig af Hjemvee; for dem gjælder Ordsproget: — Ubi bene, ibi patria. — Og selv om han havde kjendt den, hvad kunde han fornuftigviis have gjort Andet end at raade mig til at rejse hjem? Men det eenfoldige Menneske vilde simpelthen kurere mig for Quartana eller Fjerdedagsfeber! Glad var jeg, da jeg blev ham kvit. Jeg laasede min Dør af efter ham, og kastede hans afskyelige Mixturer udaf Vinduet.

Nej, kun i Hjemmet voxede den Urt, som kunde helbrede mig. Det var af Længsel, at mit Væsen hensmægtede, en Længsel, der var saa overvældende, at det forekom mig som en ubeskrivelig Lykke, om jeg blot kunde naa Hjemmet alene for at dø.

Atter vil De udbryde: — Svaghed, Svaghed! — Atter vil jeg give Dem Ret. Herved maa jeg dog give Dem en ikke uvigtig Omstændighed at betænke. Der behøvedes intet Andet til at bevirke en heldig Krisis i min Sygdom, end at jeg havde givet efter for den og forføjet mig paa Vejen hjem. Men, uagtet al min ubeskrivelige Lidelse, uagtet den sande Dødsangst, hvori jeg levede og aandede, stod jeg haardnakket imod. Det vil De ikke kalde Svaghed. Aanden er redebon; men Kjødet er skrøbeligt. Det var Naturen, som var svag; Aanden forblev stærk, uagtet det uhyre Tryk, hvorunder den leed og virkede.

Det var det naturlige Menneske i mig, som, liig Dyret eller Planten, savnede sine sædvanlige Livsbetingelser, og derfor vilde dø. Aandens Væsen i mig derimod vilde ikke bøie sig under den paatvungne Naturnødvendighed, og stred imod, indtil det sidste Livshaab var forsvundet. Da gav den naturligviis efter. I henved sex Uger varede denne Kamp; da sagde Aanden en Morgenstund dybt sukkende: — Saa lad os da rejse! — Og strax var det naturlige Væsen igjen paa Benene, og gjorde med Travlhed de fornødne Anstalter. Allerede ved Udsigten til at komme hjem gjenvandt jeg en stor Deel af mine Kræfter; under selve Hjemrejsen kom jeg mig Dag for Dag med forbausende Hast. Ligevægten og den gode Forstaaelse imellem Aand og Kjød syntes fuldkommen gjenoprettet; Livsfunctionerne kom atter i deres naturlige, vante Orden. Jeg var ligesom gjenfødt, og indsugede Livet i fulde Drag, gjennem alle Sandser.

Men ved hiin tilsyneladende gode Forstaaelse var der dog en Hage. Aanden havde kun nødtvungen givet efter, og var paa sin Post for, om muligt, at overliste og faa sin Villie med Naturen. Naturen er kun et Barn, og maa som saadant behandles. Aanden er alene Barn i Forhold til Gud; i alle andre Forhold er den en født Herre og Hersker.

Vi kom til München. Ordet vi faldt mig saa naturlig i Munden. I denne Stad havde jeg paa min Udrejse fundet fortrinligt Behag og erhvervet mig en Deel interessante og kjære Bekjendtskaber. Og den store Skillemuur imellem Syd og Nord, Alperne, var overskreden; her følte jeg mig allerede halvt hjemme. Jeg slog mig

lidt tilro og opsøgte mine Bekjendtskaber. Og jeg fandt Mere, end jeg søgte, en elskværdig svensk Familie under lykkelige Kaar, som var paa Udrejsen og førte sine Huusguder med sig. I denne Famildes Skjød gjenfandt jeg fuldkommen det savnede Hjem, og blev igjen fuldkommen sikker paa mig selv. En Maaned senere skred jeg atter over St. Gotthard, fri, frisk og stærk; men — jeg omgik Bellinzona.

XVI.

21de September 1857.

Bladene begynde at falde af, Trækfuglene begynde at drage bort, hartad højtidelig stille hvile Mark og Enge i forklaret Glands. Der er Veemod i Bladenes Fald, i Fuglenes Flugt, i Solens Straaler; ak ja, en Afsked er jo forhaanden!

Sommeren er forbi. Det var ikke nogen god Sommer; en næsten almindelig Misvæxt, ond Sot og onde Rygter om ny Ufred. Men Sommer bliver dog altid Sommer. Nu viger den bort! Farvel! Hvorledes skulle vi sees igjen?

Aftenerne blive lange; hyggelig begynder Ilden at lyse paa den hjemlige Arne. Hvo som har Nogle, han kalder Sine, opsøger dem uvilkaarlig; den Ene finder med Fryd den Anden, og de putte sig sammen og have det saa eviggodt hos hverandre. Jeg har Ingen at opsøge, jeg finder Ingen ved min Arne, jeg hører Ingen til uden Gud alene.

Paulus taler i sit Brev til Thessalonikerne et mærkeligt Ord, som langtfra har vakt den Opmærksomhed iblandt os, som det fortjener. — I have lært af os, hvorledes det bør Eder at o m g a a e s og tækkes Gud. —

Ja, havde jeg ikke hans Omgang, hvorledes vilde

jeg da udholde denne min Eensomhed, denne nærværende Tids Mørke? Men hans Omgang alene erstatter mig enhver anden; han er mig Fader, Moder, Hustru; Ven, Søster og Broder. Af hans Slægt ere vi; — han er hele min Slægt.

Ja, vi skulle omgaaes Gud; han skal være vor stadige, daglige, uophørlige Omgang. Men det er han ikke, end ikke deres, som ere de Frommeste iblandt os. Vi skjænke ham nu og da en Tanke, vi besøge ham af og til, vi henfly til ham eller kalde ham til os Tid efter anden. Det er ikke at omgaaes Gud. Vi skulle bestandig være hos ham; han skal uafladelig være os nær. Han skal være vor første Tanke, naar vi slaa Øjnene op, og vor sidste, naar vi lukke dem; og den hele udslagne Dag skal vort Hjerte slaa i Følelsen af ham. Ham betro vi strax alle vore Sorger og Bekymringer, al vor Frygt og Tvivl; hos ham søge vi Raad, hente vi Styrke, finde vi Trøst og Fred under alle Livets Omstændigheder. Enhver af vore Tanker, Følelser, Idrætter, Gjerninger har hans Væsen til Baggrund, som er Kjærlighed, og spejler sig i hans Lov, som er Retfærdighed. Til at omgaaes Gud hører, at vi have ham ikke paa een Side, men paa alle Sider af os; vi bevæge os mellem hans Kjærlighed og hans Retfærdighed.

Det er ham, der har tilbudt denne lyksalige Omgang; det er ikke alene ham, der er Noget for os, men ogsaa os, der ere Noget for ham. Til Omgang hører en gjensidig Hengivelse. Han har viist, hvorledes han vilde, at vi skulde omgaaes hinanden, idet han hengav sig paa den fuldkomneste Maade, ikke alene een Gang, men i det

Uendelige og for bestandig. Denne Hengivelse er Omgangens Kjærnepunkt. Vi skulle hengive os i ham, ikke alene af hele vort Væsen, men ogsaa alle vort Livs Øjeblikke. Ikke skulle han og vi staa ved Siden af hinanden, ikke skulle vi være tilfredse med en gjensidig Berørelse; det er ikke at omgaaes ham. Omgang er Hengivelse, han i os og vi i ham, uden Ophør, uden Ende; Omgang er ikke tvende Liv, men eet Liv, som fuldkommes i Kjærligheden.

Ja isandhed, Troen er en undergjørende Kraft. Verden vil ikke vide af Undere at sige; derfor vil den heller aldrig faa nogen Anelse om, hvad Tro er. Med Forstanden krybe vi møjsomlig om paa denne Jords Flade; kun med Anstrengelse og usikkert formaa vi at hæve os nogle Spand derover, for strax igjen at falde tilbage. I Troen svinge vi os ud i Evighedens frie, uendelige Rum; som paa Fuglevinger stige vi fra Jorden op gjennem Skyerne, gjennem Ætheren, gjennem Himlene, ind i Guds evige Rige.

Troen er Evighedens Karakteermærke i os; Tvivlen er Endelighedens. I Tvivlen er Kulde, Splid og Strid, i Troen Varme, Hvile og Fred. I Troen opnaa vi Alt hos vor himmelske Fader, i Tvivlen aldeles intet. Guds Bistand og Gavmildhed staa i nøjagtigt Forhold til vor Tro. Stor Tro, stor Hjælp og store Gaver; ringe Tro, ringe Hjælp og ringe Gaver. Uden Tro og Tillid opnaa vi heller intet hos Menneskene; hvorledes kunne vi da vente at opnaa Noget hos Gud? Kom til et Menneske med bønlig Anmodning, og lad ham mærke, at Du tvivler om hans gode Villie! I din Tvivl er allerede din

Bøns Skjæbne afgjort; han vil vise Dig bort fra sig. Men kom til ham og lad ham mærke, at Du sætter hele dit Haab til ham, retsom lægger din Tilværelse i hans Haand, og han vil bønhøre Dig, saafremt han blot kan, for din Tillids Skyld. Imellem Mennesket og Gud er der ingen anden Forskjel, end at han altid kan bønhøre, altid kan hjælpe Dig.

Der var en Tid, da jeg ganske var hørt op med at bede. Jeg tænkte ved mig selv: — Et Suk er Gud ligesaa godt som en Bøn; han veed jo af sig selv, hvad jeg savner, og vil ifølge sin Kjærlighed ikke undlade at give mig Alt, hvortil jeg trænger. Men jeg kjendte ikke Gud i denne hans Kjærlighed, hvorpaa jeg stolede; det er umuligt at kjende Gud Fader uden at kjende Gud Søn. Det er en Faders Løn og Lykke at lade sig bede af sine Børn, som han elsker.

— Petrus, elsker Du mig? — Hvor disse Jesu Ord have rørt mit Hjerte! Men det er ikke alene den veemodsfulde Tvivl, den ømme Bebrejdelse, ikke heller den imellem Himmel og Jord bævende Kjærlighed i disse Ord, som er gaaet mig saaledes til Sjælen. Hvad er det da mere?

At rejse sig efter Faldet er et endnu større Vidnesbyrd om vor Kjærlighed til Gud end at vogte sig for at falde. Med det Sidste kunne vi ved en lykkelig Natur og under heldige Livsomstændigheder saa temmelig komme ivane; Opmærksomhed og Selvbeherskelse, og for saavidt ogsaa Dyden kunne paa en vis Maade blive vor anden Natur. Det koster ikke længer nogen Anstrengelse at afholde

sig fra det Onde. Men derimod hvilken uhyre Kraft hører der ikke til for at rejse sig efter Faldet? Mange, mange Syndere have med mig gjort denne Erfaring. Men der gives ingen Kraft til Oprejsning og Frelse uden Kjærligheden. Naar Nogen altsaa rejser sig efter at være falden, er dette et Vidnesbyrd om en stor og overvættes Kjærlighed.

Hvorfor spurgte Jesus netop Petrus og ikke nogen af de andre Disciple, om han elskede ham? Fordi Petrus var falden og havde rejst sig efter Faldet. — Naar Du blot elsker mig, — det ligger i hiint Jesu Spørgsmaal: — naar Du blot elsker mig, Petrus, saa er Alting godt. — O, hvor rørende, hvor trøsteligt for hver en Synder!

Petrus var den faldne Discipel; dog var det især hans Kjærlighed, det var Jesu om at gjøre; dog var det netop hans Kjærlighed, hvorpaa han vilde grunde sin Kirke.

Og hvad siger Jesus om Maria Magdalena, som kyssede hans Fødder og vædede dem med sine Taarer, og salvede dem med Salve og aftørrede dem i sit Haar? — Hende skal tilgives Meget, fordi hun har elsket meget. — Men hvem Lidet forlades, den elsker kun lidet! —

O maatte dette blot rinde Synderne ihu! Da skulde der ikke findes saa mange ulykkelige, elendige Mennesker i Verden. — Er Du falden, Alt er dog ikke tabt, som det forekommer Dig. Tværtimod, Alt kan gjenvindes, og Mere til, ved een eneste kraftig Anstrengelse. Rejs Dig fra Faldet og lad Jesus see din overvættes Kjærlighed! Alt kan blive godt endnu, eviggodt, naar Du blot kan

svare paa Jesu Spørgsmaal: — Sjæl, elsker Du mig? — — Ja Herre, Du veed, Du veed, at jeg elsker Dig! —

Det er et saare karakteristisk Træk i vort Kirkeliv, at Staten lader sine Forordninger bekjendtgjøre i selve Guds Huus. Tidligere maatte nok Præsten selv fra Prædikestolen proklamere Forordningerne; nu slipper han med at forkynde, at der er Noget at bekjendtgjøre. Saasnart Guds Tjeneste er tilende, begynder Verdens Tjeneste paa det hellige Sted. Præsten har naturligviis bestræbt sig for at lede Kirkegjæsternes Tanker bort fra de forkrænkelige Ting, som kun have altfor stor Magt over dem, og fængsle dem i Betragtningen og den rette Vurdering af de uforkrænkelige og evige. Maaskee er det lykkedes ham at gjøre et heldigt Indtryk paa deres Sjæle, et Indtryk, hvormed han maa ønske, at de igjen maatte træde ud i Verdenslivet. Men, saasnart Præsten har udtalt, opløfter Verden sin Stentorrøst, og river Gemytterne paa den plumpeste Maade atter midt ind i de timelige Anliggenders Virkelighed. Modsætningen er altfor gribende til at den ej skulde gjøre et mægtigt og afgjørende Indtryk. Hiin gode Stemning er i et Nu opløst; Folk gaa udaf Kirken med Hjertet endnu langt fuldere af Verden, end de traadte derind.

Ja, min Ven, det er et sandt Belialssamfund, denne Forening mellem Kirken og Verden. Dersom vi ikke vidste, at Guds Villie maa fuldkommes gjennem Alt, hvad der skeer, at han, saa ondt det end seer ud, ved sin Hellig Aand vil lede Alt til det Gode, saa maatte vi see den rene Fordærvelse imøde.

Ikke engang saa vidt ere vi nu komne efter henved totusinde Aars Forløb, at vi have forstaaet den allerførste Sætning i det himmelske Program for Kirkens Tilblivelse herpaa Jorden: — Mit Rige er ikke af denne Verden. — Vi have skammelig gjort Jesu Ord til Løgn; vi maa henvende os i Kirken, hvor vi ville, fra hver en Vraa lyder os imøde: — Jo, jo, netop af denne Verden! — Egentlig talt, er Kirken slet ikke til at finde for bare Verden. En Anden kunde maaskee falde paa at sige, at Verden ikke er til at finde for bare Kirke. Jeg har Intet derimod at indvende. Det kommer paa Eet ud. Langt maa Man unægtelig rejse for at finde den rigtig skjære Verden, som i naiv Utvungenhed belaver sig paa at fare til Helvede, uden Tanke om at ville gjælde for et jordisk Himmerige. Herhjemme er det anderledes.

Lad os see, hvad der er kommet ud af denne Forbindelse! Paa den ene Side Kirkens dybe Forfald i Sløvhed, Ligegyldighed, Slendrian, Formalisme, Vantro, Gudsbespottelse. Og paa den anden Side har Verden i Christendommen fundet et Skalkeskjul, hvorunder den ganske ærbart kan følge alle sine Lyster. Mangt et andet Skin har Verden i Tidernes Løb efterhaanden benyttet; Intet har den ladet uforsøgt, som blot dertil kunde tjene den. Thi Ærbarhed gaaer Verden fremfor Alt. Men Intetsomhelst af Alt, hvad Historien har frembragt, har saa vel kunnet opfylde Verdens Hensigt som Christendommen. Denne Maske vil den derfor heller aldrig afkaste, forend den bliver tvungen dertil. Bler den tvungen, skulde den snart faa sig en anden. Men det kommer ikke os ved.

Der gives christne Folkeslag, christne Stater, ja, en heel Verden fuld. Det røber sig som Nonsens allerede i Navnet. Verden har ingen Religion, Verden fornægter Gud, Verden skal forgaa med alle sine Lyster. Disse samme christne Folkeslag og christne Stater øve under Christendommens Maske alle Mørkets Gjerninger. Af sine Frugter skal hvert Træ kjendes.

Gjennemblad Historiens Aarbøger, see Dem om i Verden, som den lever og teer sig! Hvor findes den største Svig? I disse christne Staters Politik. Sandhed, Ære, Ret gjælde Intet, Fordelen Alt. Forræderi er Dyd; Undertrykkelse er Hæder. Mon det er ved Vaaben, at de saakaldte christne Stater i Europa have vundet en saadan Magt i de andre Verdensdele? Nej, ved Politik. I Svig have hverken Muhamedaner eller Buddhaister eller Hedninger kunnet hamle op med de Christne. Det er ikke i deres Krige, at Europæerne have vundet deres største Slag, men i deres Fredsslutninger.

Hvor findes den største Ubarmhjertighed? Hos de samme christne Stater og Folkeslag. Ingen Nationer have ført saa grusomme Krige som disse, ikke heller saa uretfærdige, ingen for saa ringe Ting udøst saa meget Blod, ingen saa systematisk lagt an paa at udrydde og undertrykke deres Brødre. Jeg peger intetsteds hen; De kan see i hvilken Retning, Dem behager. Og intetsteds i Verden ere Ideerne blevne forfulgte med en saadan Bitterhed og Grusomhed som netop i de christne Lande. Dersom Gud ikke havde givet dem et Fristed i sin egen Aand, vilde de for længe siden have været udryddede. Og det er de Christne, der have indført det grusomste Slaveri, som

Verden nogensinde har kjendt. I denne Henseende ere de Christne sande Barbarer mod de gamle Hedninger.

Og hvor findes det største Hovmod, den største Forfængelighed? Atter i de christne Stater. Det er der, at Rang- Titel- og Ordensvæsnet ere opfundne og komne i Flor. En Mand, som aldrig har skudt saa meget som en Bomlærke, gjør Man til Jægermester, en anden, som aldrig i sit Liv har lugtet Krudt, til Generalkrigskommissær; en Mand, som paa Sultekost har offret Staten hele sit Liv, belønner Man, ikke med et Gagetillæg, men med en Plads paa nederste Trin af Rangforordningens Stige; en anden slaaer man til Ridder, fordi han uden Sporer har havt det Held at opnaa sit halvfjerds- eller firsindstyvende Aar. Man skjelner imellem virkelige og uvirkelige Cancelli- Justits- og Etatsraader, uagtet alle disse Raader ere saa uvirkelige, som tænkes kan, o. s. v. o. s. v. Kort sagt, der gives kun een Daarlighed i Verden, som kan sættes ved Siden af denne, og det er Moden. De ikkechristne Folkefærd kjende ingen Mode; de ere fornuftigere end som saa. Det var os Christne, hvem al Sandhed er aabenbaret, os Christne, der skulde være hævede over al Verdens Forfængelighed, os Christne var det forbeholdt at opfinde og øve denne topmaalte Daarskab. Hvor florerer den ikke? I Modens Rige hersker der langt større Sammenhold, en langt alvorligere Stræben end i Christi Rige. Man raadfører sig langt hyppigere med Modejournalen end med den hellige Skrift; Man bekymrer sig langt mindre for at være en Christen, — dette gaaer af sig selv — end for at være paa Moden. I Modens Rige gives der ingen Romere, Grækere, Lutheraner,

Calvinister, Zwinglianer; her hersker den skjønneste Enighed. Det er ikke i Christendommen, men i Moden, at det almindelige Broder- og Søsterskab er at finde.

Nu spørger jeg, er alt dette Christus i hans Sandhed, Barmhjertighed, Ydmyghed og Selvfornægtelse? — Nej, det er Satan! Kan noget Menneske svare Andet?

Var Udtrykket da for stærkt, da jeg kaldte dette Samfund mellem Kirken og Verden et Belialssamfund? Ak nej, nej! Jeg hører Jesus gjentage: — Mit Rige er ikke af denne Verden. — Det er paa høje Tid, at Kirken udsondres fra denne forræderiske, grusomme, forfængelige Verden. Med Svig og Daarskab i Hjertet, med Blod paa Hænderne har Alverden ladet sig christne. Skulle vi vente paa, at tilsidst ogsaa Djævelen lader sig døbe? Kun dette Ene manglede.

Længe, længe har Kirken slumret i Verdens vanhellige Favn; nu er den endelig vaagnet! Den gyser og bæver. Hvilke Misfostre er der ikke kommet ud af denne Forening, hvor mange diplomatiske, krigeriske, socielle Misgjerninger, til Spot for Gud, til Vee for Menneskene? Større Løgn har Verden ikke frembragt end denne almindelige Christendom. Man kan ikke i Kjødet fødes ind i Guds Rige ligesom ind i Staten. Den Omstændighed, at være født i et saakaldt christeligt Land, er ikke Nok til at være en Christen. Man smigrer sig med, at Christi Rige har erobret Verden. O, hvilket frygteligt Selvbedrag! Det er Verden, som har erobret Christi Rige!

Dette nye babyloniske Fangenskab maa have en Ende. Det er ikke mig, der siger det, men Guds Aand. Der-

som jeg vidste Noget af mig selv, maatte jeg kunne sige, naar det vil skee. Det kan jeg ikke. Men ifølge Aanden i mig veed jeg, at det maa skee. Gud vil engang selv føre sit Folk ud, maaskee snart, maaskee senere. O gid dog hans Time var kommen allerede nu! Da vilde alle Baand sprænges; det vil Intet nytte, at Verden holder igjen. Da skulle hine Ord som en Jubelhymne klinge igjennem Hjerterne: — Mit Rige er ikke af denne Verden. —

Kun Frihed forlanger Kirken, intet Andet. Er den blot fri, skal den vel vide at sørge for sig selv. Guds Rige trænger ikke til Patronat og Formynderskab af Verden. Staten passe blot sit Eget, som om der slet ingen Kirke var! De have i Realiteten slet intet med hinanden at bestille; de maa bestaa aldeles nafhængige af hinanden. Verden kan aldrig faa nogen Magt over Kirken uden til Fordærvelse; Kirken derimod har en ideal Magt at gjøre gjældende over Verden til Frelse. Thi Kirken er en Frelsens Anstalt for den Verden, som Gud elskede saa højt, at han hengav sin eenbaarne Søn for den. Men det er ikke som Verden, at Verden skal optages i Kirken, tværtimod som Verdens fuldkomne Nægtelse. Ligesaa lidt altsaa som Kirken nogensinde kan komme til at udøve nogen reel Indflydelse over Verden, kan Verden i sin kjødelige Virkelighed faa Noget at gjøre med Kirken.

Det lyder farlig, men ikke desto mindre maa jeg inderlig ønske, at der, efterat alle Baand vare sprængte, som knytte Stat og Kirke til hinanden, lod sig sige: — Nu gives der ikke mere nogen Kirke. — Thi var der end ingen Kirke, saa vidste jeg dog, at der endnu gaves

en Aand. Og Aanden vilde ihast opføre sig et nyt Tempel, herligere end noget af de tidligere. Ja, jeg seer det, en ny Kirke vilde rejse sig i Herlighed og Glands, opført ikke af døde, men af levende Stene!

Snart vilde denne Kirke give sig en Forfatning ikraft af Aanden; snart vilde ogsaa den faa sine Love ikraft af Guds herlige Naades Lov. Ikke hos Præsterne kom Magten og Myndigheden til at bero, men hos Gud i hans Menighed. Gud i Menigheden og Menigheden i Gud. Ej kunde der blive Tale om nogen anden Tvang end den, som Menigheden paalagde sig selv i sit Samfund med Gud. Verden stod udenfor, paa sin rette Plads i Tilværelsen. Verden er kun Guds Riges naturlige Modsætning; ved denne Modsætning vilde Kirken daglig vinde i Sandhed, Styrke og Herlighed.

Forfærdes ikke, Du store skrøbelige Menneskehob! Man kan retvel færdes ude i Verden og være glad og frimodig, fordi Man tilhører Kirken. Kun er det ikke Nok, blot at være i Verden, for at være i Kirken tillige. Kjød og Blod kunne ingensinde arve Guds Rige!

XVII.

19de Oktober 1857.

— Kongen kommer! — Som en Løbeild gik dette Budskab fornys gjennem Landet. Iblandt Folket gives der heri Slesvig kun Faa, som have seet en Konge; endnu er den ældgamle Tradition gjældende hos de Fleste, med al sin barnlig fromme Ærefrygt og Hengivenhed. Jeg tør vel sige, at heri Sognet findes der endnu mange eenfoldige Sjæle, der tænke sig Kongen som højt ophøjet over de almindelige menneskelige Betingelser. Uden Svaghed og Skrøbelighed; han er jo den Vældige, næst Gud en Herre over alle Ting. Uden Savn; han er jo raadig over ethvert Middel til at faa sine Ønsker opfyldte. Uden Bekymringer; han har jo uindskrænket Magt til at bortrydde Alt, hvad der staaer hans Velfærd iveien. Under Guds besynderlige Varetægt; han er jo Herrens Udkaarede og Salvede. Han sidder i stille Majestæt paa sin Herligheds Trone, ifort den hermelinbræmmede Purpurkaabe, med Krone paa Hovedet, med Scepter i Haanden, lader sig hylde og beundre, og udsteder sine vældige Bud mod alle Verdens Hjørner. Heri Slesvig staaer Kongen endnu i hele den absolute Magts Glorie; Folket forstaaer slet ikke, hvad den meget omtalte Forfatning har at sige. Arme slesvigske Folk!

Heraf vil De kunne forklare Dem, hvilken Klang og Virkning der laa i dette Budskab: — Kongen kommer! — — En Konge, fra sin Højhed nedstegen blandt Folket, en Konge mellem Borgere og Bønder! — Det maatte være et mærkeligt Skue. Som Herold ilede hans Rygte ham forud; bedre Herold kunde han ikke have havt. Det forkyndte, at han elskede, at han forstod og følte med Folket.

Saa kom da Kongen. Fra denne Egn vandrede Man flere Miil hen for at faa ham at see. Saa kom han da, — ak, ganske liig et andet Menneske! Ikke uden Skrøbelighed, ikke heller uden Savn og Sorg. Dog ikke ganske liig. Bevidstheden om det høje Kald og det store Ansvar har lagt en forunderlig Højhed i hans Væsen, i hele hans Væsen: i hans Godhed, i hans Retfærdighed, i hans Glæde og Bekymring.

Man vidste, at han var kommen for at lade sine Øjne skue efter de Trofaste i Landet. Han kom og lod Folket læse Trofastheden udaf sine egne Øjne. Og Folket læste, og vendte tilfredsstillet hjem; det havde seet en Konge i al hans Menneskelighed!

Jeg talede i mit forrige Brev om Moden. Lidt Mere herom! Det er ogsaa et vistnok kun lidet, men fiint og karakteristisk Træk til at betegne Kirkens Stilling i Verden, at endog Præsterne ere forpligtede til at følge Moden, denne Verdens specifiske Naragtighed. Det vil sige, her hos os; saa vidt er det dog ej kommet de fleste andre Steder. Men denne Forkeerthed giver sig da ogsaa paa en mærkelig ironisk Maade af sig selv tilkjende. Andre Mennesker blive til Narre ved at følge Moden, Præ-

sterne ved ikke at kunne følge den. Thi under almindelige Betingelser er dette dem umuligt. Jeg kjendte engang en værdig Landsbypræst, som endnu bestandig kaldte sin sexten Aar gamle Spidskjole — sin nye Kjole. Og det ikke med Urette; thi i de sexten Aar havde han vist neppe brugt den sexten Gange. Det forstaaer sig, at han til den ny Kjole havde en ny Hat, som i det Mindste havde seet ti Moder komme og svinde.

Har de nogensinde ved een eller anden højtidelig Lejlighed seet endeel Præster fra Landet forsamlede i Kjøbstaden? De vil have fundet, at det var et ret besynderligt Skue. Uvilkaarlig maatte De trække paa Smilebaandet over disse gode værdige Mænd. Det var jo ikke dem selv, men Verden, som havde uglet de fleste af dem saaledes ud. Men Byens store Publikum lod det ikke bero ved et tilbageholdt godmodigt Smiil. Det var dog virkelig ogsaa et altfor barokt Syn, en saadan Hob quasimoderne Præster! Der gaves ingen Pog i Staden, som jo med sikker Finger blandt Mængden kunde udpege ethvert saakaldet „Gudsord fra Landet".

Vilde det ikke være sømmeligere, værdigere og i enhver Henseende bedre, om Præsterne, uafhængige af al Mode, viste sig i en simpel, stedse uforanderlig Dragt? Det vilde desuden heller ikke være til Skade hverken for dem selv eller Andre, at der var Noget hos dem, som mindede om deres Stilling i Modsætning til Verden.

Men, som det er, saaledes vil Mængden netop have det. End ikke den mindste Flig af Kirkens Klædebon maa stikke udenfor Verden. O Verden, stor er din Kjærlighed!

Undertiden forstaaer jeg mig ikke paa Martha. Igaarmorges, da hun, som sædvanlig, hjalp mig i Ornatet, skjælvede hendes Haand mærkelig, og hun var nær aldrig bleven færdig. Nu erindrede jeg, at hun havde været underlig adspredt og urolig den hele Morgenstund; hun var gaaet ind og ud hos mig uden øjensynlig Foranledning, og, hvad ellers aldrig skeer, været mig til ikke ringe Forstyrrelse.

Det var den tyvende Søndag efter Trinitatis. Min lille Kirke var fuld; jeg skulde prædike over Texten: den store Nadver. En Konge vilde gjøre sin Søns Bryllup, og udsendte sine Tjenere for at indbyde Gjæster. Men de undskyldte sig alle, Een med eet, en Anden med et andet af denne Verdens Anliggender, og foragtede Indbydelsen. Denne Text laa til enhver Tid mit Hjerte nær; men idag følte jeg mig paa ganske besynderlig, mig selv uforklarlig Maade greben deraf. Talen var om et Bryllup, den største Højtid, som Menneskene kjende i deres verdslige Forhold. Under dette Billed fremstilledes den evige Glædes Højtid, hvortil Gud i sin Barmhjertighed havde indbudet os. Men for at følge denne Indbydelse maatte vi løsrive os fra mange Ting, stundom med blødende Hjerter, maatte vi bringe mangt et Offer, endog tungere end Døden. Det var umuligt at have Glædens Fylde baade her og hisset, og Den var ikke den fuldkomne Glæde værd, som betænkte sig paa derfor at opoffre den ringe og forkrænkelige. Jeg talte af et bevæget Indre, som den, der selv havde gjort Erfaringen, og mangen Sjæl følte sig med mig bevæget. Iblandt disse lagde jeg uvilkaarlig Mærke til et tilsløret Fruentimmer nederst i Kirken, hvis

Dragt røbede den Fremmede af bedre Stand. Ved en heftig frembrydende Hulken havde hun engang nær bragt mig udaf min Tankegang. Men Forstyrrelsen, øjeblikkelig overvunden, blev min Tale til Fordeel istedetfor til Meen. Uforklarligt er det mig, hvad der foregik i mit Indre i dette Øjeblik, hvorfra denne nye Inspiration hidrørte. Hjertet ligesom brændte i mit Bryst, af Kjærlighed og Smerte; jeg talte med en Kraft og en Inderlighed, som gjennembævede Forsamlingen. Mange ville mindes denne min Prædiken; kun jeg erindrer den allerede nu ikke længer.

Martha var ogsaa i Kirke, og kom først seent ind med røde og ophovnede Øjne. Det er just ikke saa sjeldent at see Fremmede heri Kirken; det var derfor kun paa Grund af det særegne Tilfælde, at jeg spurgte Martha, hvem den Fremmede monne være, der saaledes havde vakt Opmærksomhed i Kirken. Hun vidste det, som jeg vel havde tænkt mig, ikke heller. Den kjære Martha, ogsaa hun syntes at have modtaget et dybt Indtryk. Hvor stille, blid og øm var hun ikke denne og de følgende Dage!

Men jeg selv — hvorfor endnu saa bevæget, saa underlig urolig?

Saa langt jeg kan huske tilbage, er, som Man siger, mit Fantasi løben af med mig; aldrig har dette været mig til Fordeel, men saare ofte til Skade. I Drengeaarene maatte jeg døje Meget af mine Kamerater, som vare forstandigere end jeg, men som netop derfor ej kunde forstaa mine tilsyneladende udaf Luften grebne Forestillinger. Oprigtig talt, forstod jeg dem heller ikke selv; men

det følte jeg forvist, at der ialtfald ikke var noget Forkeert eller Ondt deri. Lige udaf Luften vare de just da heller ikke grebne. Men denne idelige Miskjendelse med behørige Drillerier lærte mig lidt efter lidt at indeslutte mig i mig selv. Min Fantasivirksomhed var saa langt fra herved at lide noget Afbræk, at den meget mere kom i allerhøjeste Flor. Ene med mig selv, uden Frygt for Kritiken, det var mit Livs Herlighed. Men udentvivl vilde det med disse Drømmerier dog have taget en gal Ende, dersom der ikke var blevet vakt en ny Kraft i mig, som uophørlig overskar dem med Virkelighedens kolde og skarpe Staal. Det var Selvfølelsen. Jeg maatte ikke alene følge med mine Kammerater, men, om muligt, ogsaa overgaa dem i Kundskab og Færdighed. Det kostede Anstrengelse, og, hvad Mere var, Overvindelse; men det fik ikke at hjælpe. De, som havde spottet mig, maatte ej vinde Roes for at være mig overlegne. Saaledes blev den uforstyrrede Hengivelse til Fantasiens magiske Liv opsat fra Dag til Dag, fra Aar til Aar, i lange Tider. Endelig, endelig slog den frie Virksomheds Time! Min Fantasi var endnu ligesaa varm og kraftig som nogensinde; men ak, medens jeg stred og ventede, havde jeg ubevidst optaget en ny Magt i mig, den kolde trangbrystede Livserfaring!

Der var en Tid i mit Liv, da en Gyngehest var mig Højdepunktet af al jordisk Lykke, da alle mine Fantasier gik ud paa at frembringe et saadant Kunstværk. Alle mine Søndagsskillinger anvendte jeg til Fyrretræ, som jeg kjøbte i Kjælderen; og jeg og min lille Broder snittede løs det Bedste, vi kunde, i spændt Forventning, hvad der

vel sluttelig vilde komme ud deraf. Naar da Uhret kaldte mig i Skole, og jeg maatte ophøre med det interessante Arbejde, instruerede jeg omhyggelig min lille fexaars Broder, hvorledes han skulde fremme Værket, medens jeg var borte. Den Lille hørte saa andægtig paa mig, som om jeg forlangte den simpleste og naturligste Ting af Verden, og sagde Ja til Alt. Jeg vilde vist ogsaa have taget ham det meget fortrydelig op, hvis han havde sagt Nej til Nogetsomhelst. Først underrettede jeg ham om, hvor stor omtrent Gyngehesten skulde være; dernæst angav jeg dens Farve, beskrev jeg Ridetøjet o. s. v., og spurgte ham endelig indtrængende, om han ogsaa troede, at han kunde gjøre en saadan Gyngehest. — Det troede han nok, var det alvorlige, tillidsfulde Svar. — Om han meente at kunne faa den færdig, indtil jeg kom hjem fra Skolen? — Jo, det meente han ogsaa nok. — Dermed var jeg tilfreds, og formanede ham sluttelig, medens jeg spændte mine Bøger sammen, til den største Flid under min Fraværelse og en exemplarisk Ordholdenhed. Den lille Stakkel forsikkrede mig paa det Helligste om, at jeg ikke skulde finde mig skuffet i ham, og tilfreds med denne Forsikkring ilede jeg i Skole.

Nu vidste jeg naturligviis retvel, at hverken jeg selv eller han kunde forfærdige nogen Gyngehest. Men jeg vilde nu engang tro det, og troede. Med en virkelig Spænding saae jeg Skoletiden udrinde, med en brændende Forventning ilede jeg hjem. Der sad den lille hjælpeløse Pog endnu paa Gulvet mellem sine Pinde, trofast virkende i sit Kald indtil det sidste Øjeblik. Isandhed, en fortvivlet Arbejdsomhed!

Da følte jeg mig unægtelig skuffet; men Erfaringen belærte mig ikke. Den følgende Dag traf jeg ganske den samme Aftale med min lille Broder.

Mange ville dette lille Træk af mit Barndomsliv synes paafaldende. Lad os dog ikke i anden Potents bedrage os selv! Intet er almindeligere, end at vi Mennesker ganske til samme Fuldkommenhed føre os selv bag Lyset og tværtimod al Rimelighed tro, hvad vi ville tro. Vor Lyst er vor Lov; Fantasien er vor Leder, istedetfor Forstanden og Samvittigheden. Og vi ere dog ikke Børn længer, men voxne, myndige Mennesker, forsøgte baade i Ondt og Godt. Det er Moralen.

I Ynglingsalderen, da jeg begyndte at faa Smag for frie Studier, kom jeg snart paa mærkelige Afveje, tiltrukken af de hemmelige Kunster og Videnskaber. Det Skjulte og Overordenlige havde noget isandhed fortryllende for mig. Jeg mærkede selv, at jeg førtes paa vilde Veje, og stod undertiden mandhaftig imod; men Fristelsen blev mig atter og atter for stærk, og jeg maatte følge. Det er naturligt, at mine alvorlige Studier maatte lide betydelig under dette Lysthaveri, der vistnok ikke tog nogen stor Deel af min Tid, men i ikke ringe Grad adspredte mine Tanker.

Græsk, Latin og Historie vare mine Hoved- og Yndlingsfag om Dagen, naturlig Magi, Nekromanti, Chiromanti vare det om Natten. I Begyndelsen vare mine Fremskridt i disse natlige Studier af Mangel paa ordenlig Vejledning kun ringe. Men Lykken var mig gunstig, og spillede mig efterhaanden nogle heelt udmærkede Værker

i disse Fag i Hænderne. Da gik det desto raskere; navnlig i Chiromantien blev jeg snart en Mester, og satte Alverden i Forbauselse ved mine Sandsagn og Spaadomme. Ja, mit Mesterværk blev saa stort, at jeg ikke alene dristede mig til at angive tilkommende, men ogsaa forbigangne Ting. Og min Holdning var herved saa sikker, mine Udsagn saa bestemte, at Folk, enten de vilde eller ikke, maatte lade sig imponere. I visse Kredse blev jeg virkelig en uhyggelig Person. Men denne glimrende Løbebane tog en brat og sørgelig Ende; min Lærdoms Skat blev mig skammelig frastjaalen. Længe og dybt sørgede jeg over Tabet; men hvad kunde det nytte? Medens jeg sørgede, forduns tede efterhaanden mine hemmelige Kundskaber.

Et ordenligt Værk over Chiromantien lykkedes det mig ikke mere at opdrive; derimod var jeg i andre Retninger saare heldig, og indsamlede virkelig dybe og udbredte Kundskaber, navnlig i den naturlige Magi. Endnu har jeg i mit Bibliothek tvende Bøger, som i levende Grad minde mig om hiin Tid. Hvis ikke Vidtløftigheden maatte trætte Dem, vilde jeg anføre Dem disse Bøgers ret mærkværdige Titler. Dog, jeg vil vove det. Den ene, et Hoved- og Yndlingsværk tillige, er i Kvart og indeholder fire Bøger. Titelen er, som det nok ogsaa er Tilfældet i Cyprianus, tildeels trykt med ildrøde Bogstaver:

Wolffgangi Hildebrands new augirte weitverbesserte und vielvermehrte
Magia naturalis,
das ist
Kunst- vnd Wunderbuch.
Darinne begriffen wunderbahre Secreta, Geheimnüsse und Kunststücke,
wie man fast unerhörte wunderbahrliche Sachen verrichten kann,
zu Schimpff, Kurtzweil, löblicher und lustiger Vbung und zu Nutz gebrauchen, und damit die Zeit vertreiben kann.
Allen Kunstbegierigen und Liebhabern solcher geheimbten Künsten
in sonderlichen Gefallen
new in Druck gegeben
durch
Wolffgangum Hildebrandum
Gebesens. Tyrigetam.
Mit Privilegium begnadet, in 10 Jahren nicht nachzudrucken.

Erfurdt, in Verlegung Johan Birckners, Buchhändlers.
Gedruckt bei Johann Georg Hertzen.
Im Jahr Christi, 1664.

Det blev mig dog for vidtløftigt; jeg maatte forte det betydelig af.

Det andet Værk, af ringere Betydning, er i lille Oktav og to Tomer, ligesom foregaaende indbundet i Svineskind, og fører følgende Titel, uden røde Bogstaver:

Recueil des Curiositez,
Rares Nouvelles des plus Admirables Effets de la Nature & de l'Art.

Composé de quantité de beaux Secrets gallans & autres: dont quelques-uns ont esté tirez du Cabinet de feu Monsieur le Marquis de l'Hospital,

ouvrage très-utile & necessaire à toutes sortes de personnes pour la conservation de leur vie.

Experimentéz & Composéz par le
Sieur d'Emery,
Suivant la Copie de
PARIS.

---

a Leide, Chez **Pierre Van Der** Aa,
Marchand Libraire.
MDCLXXXIV.

Indholdet af disse Bøger er meget rigt og vel egnet til at sætte en opvakt Aand i Bevægelse. Følgende til en Prøve:

Mester Wolffgang Hildebrand:
Angesicht schwartz ferben, daß es nicht abgehet.
Brunne, so versiegen, werden durch reiner Jungfrauen Gesang widerbracht.
Cammer voller Schlangen sehen.
Closter Jungfrauen wunderbahrliche Eigenschafft.
Flöhe, daß sie im gantzen Haus all an einen Ort kommen.
Futurum de bono et malo in somno videtur.
Gedechtniß machen.
Haar roth ferben.
Homines ut videantur sine capitibus.
Junger Gesell, so mit Bulerey verzaubert, wie ihm zu helfen.
Menschen sterben und werden wieder lebend.

Nachts zu sehen wie am Tage.
Nachts ohn Liecht schreiben und lesen.
Sagarum probatio per aquam frigidam.
Wandern, daß man nicht müde werde.
Fische mit den Händen fangen.
Gänse wachsen auf Bäumen.
Bohnen oder Erbsen in einer Stunde wachsen zu machen.
Ey so groß zu machen wie ein Menschenkopff.
Waffen zu zurichten daß sie Eisen schneiden, als wer es Bley.

Sieur d'Emery:
Rompre un fer gros comme le bras.
Mouvement perpetuel.
Faire sortir les pois d'un pot.
Faire, que tout le monde dorme dans la maison, sans se pouvoir éveiller.
Toille, qui resiste à l'épée.
Tenir du feu en sa main sans se brusler.
Pour se garder de rencontres mauvaises.
Pour rendre les cheveux longs, clairs & luisants.
Pour avoir bonne memoire, soit a l'homme ou a la femme.
Secret favorable aux Dames pour faire leur visage beau.
Vray Secret pour prendre toute sorte d'Oyseaux avec la main, sans autre instrument.

Jeg haaber, De er tilfredsstillet. Smukke Kunster, ikke sandt? Men min hemmelige Kunst og Viden gik dog meget videre. Jeg formastede mig til at tro, at jeg kunde see i det Fjerne, at jeg fra de fjerneste Steder kunde faa Personer til at komme i et Nu og vise sig for mig, ja endog, at jeg kunde fremmane Døde. Ogsaa med Jung Stilling og Svedenborg var jeg temmelig fortrolig.

Nu spørger De naturligviis, om jeg ogsaa virkelig troede alt dette. Ja, som sagt, min Indbildning var

min Tro; jeg troede, fordi jeg vilde tro. Jeg tvivler intet Øjeblik om, at jeg jo, hvis ikke en bedre Bestemmelse havde gjort sig gjældende over mig, kunde være bleven en stor Bedrager. Nu maa jeg nøjes med at sætte Dem, min Ven, i Forbauselse.

Blandt de Herligheder, som Præsten nyder, eller rettere, blandt de Emolumenter, som udgjøre hans Løn, ere ogsaa Smør og Brød. Hvorledes det gaaer til ved en Smørbør, har jeg tidligere skildret Dem; men Brødleverancen er tilvisse ingen ringere Mærkelighed i Præstens økonomiske Forfatning. Enhver saakaldt Otting skal levere et Brød, en almindelig Halvgaard altsaa trende. I mange Sogne løber dette op til langt over hundrede Brød. Ved St. Johannes ere de forfaldne. Men, eftersom Præsten ej paa een Gang kan tage imod en saadan Mængde Brød, maa han gjøre Regning paa Folks Villighed til at levere dem efterhaanden baade før og senere. Saa kræver han da op fra Gaard til Gaard, eftersom han har Brug for Brødene. Eet Sted faaer han, et andet Sted ikke; han maa jo rette sig efter Folks Lejlighed. Paa denne Maade bliver det et sandt Tiggeri, der ingenlunde er Præsten værdigt. Dersom han ellers er ordentlig lønnet, trænger han ikke til dette kummerlige Accidents. I Almindelighed er det kun at regne for en Indtægt af henved et Par Tønder Rug. Og trænger han dertil, saa er det et virkeligt Naadensbrød, som ej kan Andet end smage ham bittert.

Det var i sin Tid Sognebudets Bestilling at opkræve Vorbrødene; glad er han, at han nu er bleven fri derfor. Han har selv forsikkret mig, at ingen Ærinder

gik han nødigere. Mange Steder blev han ærgerlig afvist, mange Steder kom han utilpas og maatte høre ilde derfor, og intet Sted fik han Tak for sin Ulejlighed. Det var ganske naturligt; Yderne selv kunde ikke Andet end ansee det for et Slags Tiggeri. Intet er saa misligt som gamle Ting i nye Tider, med Fordring paa uforanderlig Gyldighed. Altid blive de til Spot, og, hvad værre er, til Forargelse.

Gamle Lorents Lybæk er i den sidste Tid bleven endnu strammere; han venter St. Helena-Medaillen. Han har jo været med ved Sehestedt. Men hans Begreb angaaende den ham vedkommende Fortjeneste er noget forvirret. Først fortalte han mig, at han havde været med at børste Franskmændene dygtig af ved Sehestedt, og dernæst, da jeg gjorde ham opmærksom paa, at han var paa den gale Side af Helena-Medaillen, at Kejser Napoleon selv havde været tilstede ved Sehestedt, og at de, han og de Danske, havde befriet ham, saa at han frit kunde vende tilbage til St. Helena. Derved lod jeg det forblive staaende, men advarede ham, dog ikke at sætte altfor stor Liid til denne Medaille. Han troer nemlig, at der er en Pension forbunden dermed. Det er ikke alene Ærgjerrigheden, som lyser i den gamle Karls Øje, som bringer ham til at skue saa straalende ind i Fremtiden. Det vilde gjøre mig ondt, om han, saa nær ved Graven, skulde lide nogen betydelig Skuffelse.

Dette Brev bliver gammelt; vi ere allerede et godt Stykke inde i November. Efteraaret er dog saare mildt indtil nu; Kreaturerne gaa endnu alle ude, og mange af

dem ville, saafremt Vejret blot tillader det, ej komme ind forend til Juul. Frygten for Fodermangel er almindelig; Man bjerger endnu Lyng med stor Iver.

Martha har alt faaet min Vinterstue færdig; hun veed saa hyggelig at indrette alle Ting. Paa Gulvet er bredt et tykt Tæppe, som hun selv har ladet fabrikere; for Vinduerne hænge folderige, tykke Gardiner; i den blanke Kakkelovn brænder en munter Ild. Ak, min Ven, ofte føler jeg levende Samvittighedsnag over, at jeg ikke altid paaskjønner, hvor godt jeg dog har det baade ude og inde!

Altergangen er snart sluttet. Strax efter lader jeg Bibellæsningen begynde. Jaar har jeg tænkt paa at lægge en Aften til, og anvende denne til Fortællinger af Historien, navnlig den ældre Fædrelandshistorie. Næst-efter Gud: Kongen og Fædrelandet!

Ved disse regulære Altergange bliver jeg for hver Gang betænkeligere. Her have vi atter Statens reelle Opfattelse af dette Livets vigtigste Anliggende, og derefter indrettede Omsorg. Ideen, maa jeg befrygte, er efterhaanden deri gaaet tilgrunde. Mængden gaaer nu tilalters ikke ifølge Trang, men ifølge Sædvane. Ligesom Bonden to Gange aarlig lægger Sæd i Jorden, gaaer han to Gange aarlig til Herrens Bord. Det er vistnok en Nødvendighed, dog ikke nogen indre, men en i det Ydre betinget. Det er overhovedet umuligt at sige, hvor ofte et Menneske kan have godt af at gaa tilalters, iligemaade, hvornaar han skal gaa. Det kommer an paa Naturerne og Livsforholdene. At disse, uagtet al Liighed, kunne være saa vidt forskjellige som Himmel og Jord, det er vel

utvivlsomt. For nogle Mennesker kunde en næsten daglig Nydelse af Samfundsmaaltidet være til sand Opbyggelse; i den ældste Kirke fandt der jo ogsaa en daglig Brug af Sakramentet Sted. For andre Mennesker, i Strid med sig selv, kunne vistnok Aar henrinde, uden at en sand Trang og Modtagelighed ere tilstede. Der kan altsaa ingensomhelst Regel gives; det Hele beroer paa en indre Nødvendighed, saa forskjellig som nogetsomhelst i Tilværelsen. Tvende Ting maa nødvendigviis gaa forud for den værdige Nydelse af Sakramentet: Anger og Længsel. Men lange, lange Tider kan et Menneske gaa med splidfuld Sjæl og med koldt Hjerte, lange Tider, førend han i en levende Anger, en inderlig Længsel vinder Eenhed og Fred med sig selv. Et andet Menneske derimod er stedse klart med sig selv, og kan ikke hengive sig ofte nok til ham, der hengav sig eengang for Alle.

Idet Staten har forordnet de tvende Altergange, er det omtrent, som om den havde befalet: — Nu skulle I angre, nu skulle I længes, — een Gang om Foraaret, een Gang om Efteraaret! — To Gange om Aaret pløjes der og saaes; to Gange skulle I gaa tilalters! — Aanden lader sig ikke saaledes kommandere; dens Devise er: — Enten Frihed eller dø! — Folk føje sig under Forordningen og gaa tilalters, saa godt, de efter Omstændighederne kunne. Mange vistnok ikke uden Andagt, men kun Faa til levende Opbyggelse, og saare mange heni Taaget, alene for at følge Skik og Brug. Summa Summarum: — Kun Faa æde og drikke sig til Velsignelse, men Mange, ak Mange til Dom og Fordærvelse! —

Mon ikke Nadveren hører væsenlig med til den

christelige Gudstjeneste? Burde der ikke være Altergang hele Aaret rundt, forat Enhver kunde finde Naadens Bord dækket, naar han følte Trang til, naar han følte sig værdig beredt til at nyde de salige Gaver? Er den nuværende Tingenes Orden ikke et iøjnefaldende Kjendetegn paa den herskende Christendoms Aandløshed, paa den dybe, gjennemgribende Ulykke, som er overgaaet Kirken i Statens plumpe Kjærlighed? Naar vil det blive anderledes? At nægte Aanden Frihed er det Samme som at slaa den ihjel. Seer Eder for, I kjære Mennesker! Om I end kunde leve uden Aand, — vilde I ogsaa kunne leve uden Gud?

Efter et usædvanlig langt Mellemrum fik jeg endelig iforgaars atter Brev fra Thyra, til min store Forbauselse med Poststemplet Tønder. Hendes lidende Søster, nødt til at underkaste sig en farefuld Operation og Kuur, havde indstændig forlangt, at hun skulde tilbringe Vinteren hos hende; Thyra var, som sædvanlig, villig til enhver Opoffrelse. Saa lever og aander hun da nu i en Afstand fra mig af neppe fire Miil! Denne Forestilling har noget underlig hjertegribende, jeg kunde sige, foruroligende for mig. Det er mig, som om hun i det Fjerne var mig nærmere i Aandens hjertefrægende Dejlighed. Nærheden har bragt Forstyrrelse i dette vort klare, stille, blide Samfundsliv i Kjærligheden.

Og, min Ven, det er med bævende Sjæl, jeg udtaler denne Formodning, det var altsaa hende, som for nogle Søndage siden sad hulkende under Sløret i min Kirke! Intet Under, at Hjertet brændte i mit Bryst; det

var jo til hende, jeg talte om Selvfornægtelsens Nødvendighed, Smerte og Lykke! Der har siden hiin Dag været Feber i mit Blod, og nu, nu — er jeg nærved at fantasere!

Stille, min Sjæl, hvorfor nedbøjer Du Dig og er saa urolig? Bi efter Gud, Du skal endnu faa Grund til at takke ham! Thi der er megen Frelse for hans Aasyn.

Ja, det maa have været hende. Vejen fra Søstaden * . . . . gaaer lige herigjennem. Selv om hun ikke havde indrettet sig derpaa, maatte dog Tilfældet sandsynligviis have ført hende denne Vej. Er det Forsæt, er det Tilfælde? Jeg formaaer ikke at afgjøre det. Men i begge Tilfælde har hun bragt en usigelig Kjærlighed med sig hertil, og taget en usigelig Smerte med sig herfra.

Nede i Kroen maatte jeg kunne faa Underretning; men det kunde aldrig falde mig ind at søge den der. Men Martha, — nu veed jeg, hvorfor hun var saa adspredt og urolig, og sidenefter saa veemodig stille. Mere end een Gang har et Spørgsmaal svævet mig paa Læberne; men jeg har kraftig holdt det tilbage. Huusfreden maa ikke brydes, hvorledes det end for en Tid seer ud i Hjerterne.

Og Thyra selv, — dersom jeg vilde spørge, hvem stod mig da nærmere? Men hun tier, og jeg forstaaer fuldkommen hendes Taushed. Enten hun saa har søgt mig eller uforvarende er kommen mig nær, maa hun tie af om Frygt for at forstyrre min Fred. Saa vil jeg da ogsaa tie, og vogte min og hendes Fred. Den findes hos Gud alene!

Skjul ikke dit Aasyn for mig, vend Dig ikke fra din Tjener i Vrede! Du har været min Hjælp; slip mig nu ikke og forlad mig ikke, Du min Saligheds Gud!

Thi min Fader og Moder, Alverden har forladt mig; men Herren skal tage mig til sig!

XVIII.

25de December 1857.

Mod Himmelen sig hæver
Mit Blik saa mangenlund;
Thi aaben staaer os Himlen
Fra Jesu Fødselsstund.
Der skuer jeg saa klarlig
Dig selv, o Fader god,
Forenet udi Aanden
Med Sønnen i hans Blod.

Og mange arme Sjæle,
Som Jorden ikke bandt,
Og mange svage Hjerter,
Som Sejrens Palme vandt!
Did ogsaa jeg skal svinge
Engang lyksalig mig,
Evindelig at være
Hos alle dem og Dig!

O Fader, giv mig Taalmod
At vandre Livets Vej!
O Fader, skjænk mig Kræfter,
Saa at jeg svigter ej!
Jeg aaben seer din Himmel;
Men fjern jeg er endnu. —
O Fader, drag mig til Dig!
— Min hele Kraft er Du!

Anden Juledag. Hvor Tidens Strøm iler, og dog fører den saa store, store Tyngder med sig! Det er allerede den tredie Juul, jeg tilbringer heri Hvilsted-Præstegaard. Atter har jeg siddet alene ved Højtidsbordet med de skjønne Kjærlighedsgaver, — med en Glæde i mit Hjerte, som hvert Øjeblik truede med at briste ud i Taarer. Jeg saae paa Gaverne og følte kun Savnet af Giverne. Den ene var mig fjern, den anden kun altfor nær. Ham i det Fjerne skulde jeg vel atter engang faa at see; men hende i min Nærhed saae jeg aldrig mere. Mit Blik blev dunkelt; end ikke den festlige Kjærteglands kunde adsprede Taagen, som lagde sig for mit Øje. Men frem af Taagen traadte for mit indre Blik en lys og herlig Skikkelse, med en Helgenindes sødt forklarede og dog saa veemodige Smiil. Det var hende! Jeg udstrakte mine Arme, jeg greb efter hendes dyrebare Hænder for at trykke dem til mit Bryst og mine Læber endnu en Gang, blot een eneste! — Da brast Taaren i mit Øje og faldt til Jorden. Jeg saae atter; — men Synet var forsvundet!

Men jeg fortryder Intet, jeg klager ikke heller. Af hans Slægt ere vi jo. Lad os dog holde fast ved det! Af hans Slægt, som forbarmede sig, gjorde sig de Elendige liig, fornægtede sig selv indtil det Sidste, og satte Livet til for Brødrene. Af hans Slægt, hvis Væsen er en Alt hengivende, en Alt lidende Kjærlighed. Altsaa maa det ligge i vor Natur at forbarme sig, hengive og offre sig, at vise en Kjærlighed, som troer Alt, haaber Alt, lider Alt, som affalder aldrig!

Ja, hvad er Kjærlighed? — Hvad Andet end Hen-

givelse, Selvfornægtelse, Troskab i Livet og i Døden! — Men Accenten ligger paa det Mellemste.

Kald Dem Leonardos Billeder tilbage i Erindringen! Naar Man vender sig bort fra Rafael, er Leonardo da Vinci den Eneste, som kan optage og bære den henrykte Sjæl. Den samme Aand, den samme høje Anskuelse, den samme Fuldendthed, og dog saa væsentlig forskjellig! Rafael og Leonardo have ikke kjendt hinanden; men de have kjendt den samme Idealernes Himmel. Forskjellig Stræben, men det samme Maal. Begge er det i fuldkomneste Grad lykkedes at fremstille det Overjordiske i en jordisk Form, og ligesom forklare Endeligheden.

Leonardos Kvinder behøver Man kun at see een eneste Gang, og Man glemmer dem aldrig. Selv ikke Rafaels Madonna'er gjøre et saa levende og ejendomlig dybt Indtryk. Der er hos Leonardo noget ganske besynderlig dejligt, som henrykker, ligesom smelter Sjælen, og for bestandig afpræger sig deri. Deraf kommer det, at Man intet Mesterskab lærer hastigere at kjende end Leonardos og hans nærmeste Disciples. Saa forskjellige Billederne end monne være, der findes i Principet den samme Magt til at henrykke og smelte i dem alle.

Behøver jeg for Dem at udvikle, hvori denne uforlignelige Magt bestaaer? I den lykkeligste Forening af de skjønneste Modsætninger: Simpelhed og Højhed, Uskyld og Dybsind, Mildhed og Alvor. En fuldkommen jordisk Dejlighed, og dog ikke af denne Verden. Et fortryllende Smiil, som tolker den smerteligste Erfaring og det saligste

Livshaab. Leonardos Kvinder ere tilhobe Engle; men de have levet og lidt som Mennesker iforvejen.

Dette søde, englelige Udtryk, saa sjælfuldt og dybt og dog saa barnlig fromt og eenfoldigt, o, min Ven, det er blevet levende Virkelighed for mig, siden jeg skiltes fra Thyra! Med dette Udtryk fremstiller hun sig stedse for min Sjæl, liig een af Leonardos Helgeninder. Har hun virkelig havt det fra tidligere Tid, uden at jeg blev mig det klart bevidst, fordi jeg daglig havde hende for Øjne? Eller har hun virkelig faaet det, siden den himmelske Kjærlighed satte hende paa saa haarde Prøver? Eller er det kun et Spil af min Fantasi, som udstyrer det Væsen, jeg har elsket højest i Verden, med de Livstræk, jeg har fundet dejligst og mest henrivende? Jeg veed det ikke. Men jeg troer, jeg vilde ikke mere gjenkjende Thyra, hvis hun traadte mig imøde uden dette i Smerte og Fryd forklarede Udtryk, som tilhører — ikke Leonardo, men Himmerige.

Thyra skriver:

— Troer Du da ikke, at jeg mærkede, hvorledes Du alvorlig ængstede Dig for mig? Men Du ængstede Dig uden Grund. Der var Bølgegang i mit Indre, hvorledes kunde det vel være Andet? Men Bølgegangen sagtnedes Dag for Dag, eftersom Himlen klaredes op over mig, og endelig blev det næsten blikstille.

Men Du veed, hvad et Blikstille har at betyde, især for en noget tungsindig Aand. Da først blev mig Tomheden i min Tilværelse følelig, og der var virkelig Fare for, at jeg skulde fortabe mig. Hvilket Kald havde jeg i

Verden, hvad havde jeg at udrette? Intet, nej, slet intet! Efter hiin ene Forsagelsens Akt, da jeg opgav Dig, var mit Liv ligesom tilende. Og dog var jeg saa ung endnu, havde saa megen Kjærlighed inde. Hvem skulde nu disse mine Kræfter i Kjærligheden komme tilgode? Skulde hiint Offer af hele vor jordiske Lykke for mig ikke bære andre Frugter end en mat og kold, dødlignende Hvile? Medens det for Dig kun var en Begyndelse til at fremstille den barmhjertige Gud blandt Menneskene, skulde det for mig være baade Ende og Begyndelse. Det var en fortærende Tanke. Men den lod sig ikke afværge. Jeg var nu ligesom udelukket fra den Verden, som Gud havde elsket saa højt, og hvilken jeg, ligesom Du, var al min Kjærlighed skyldig. Hvem skulde jeg elske, til hvem skulde jeg hengive mig, for hvem skulde jeg opoffre mig fremdeles?

Da fik jeg Brev fra min stakkels Søster. Du veed, at hun engang i sin Fordom havde fornægtet mig; men nu trængte hun til mig. Desto iilfærdigere adlød jeg hendes Kald. Og nu er jeg her, midt inde i en mangesidig og megetfordrende Virksomhed. Nu er jeg atter karsk, og tør nok tilstaa Dig, at jeg har været syg.

Dersom Noget videre skulde forurolige mig, o, min Ven, da skulde det være, at Du er mig saa nær! Denne Nærhed, jeg veed ikke, hvorledes jeg ret skal forklare Dig det, gjør mig stundom endog ganske beklemt om Hjertet; thi det er kun en falsk Glæde, en falsk Trøst, hvormed Hjertet fyldes. Denne Nærhed er et Sandsernes Bedrag, som svinder ved den første Betragtning af Aan=

den. Men Sandserne ere blevne vakte; det er just det, som volder Uro og Forvirring. — — — — — —

Hvilken smertefuld Tanke —: Alle Andre kan jeg tjene i Kjærligheden, mod alle Andre udøve den Barmhjertighed, Jesus har lært mig, mod alle Andre, kun ikke mod Dig, Du, som af Alle er min Sjæls Udkaarne! O, hvorfor kan jeg ikke være hos Dig, ej som din Hustru, ikke heller som din Søster og Veninde, — jeg vilde nøjes med Mindre — men som din Tjenerinde for Christi Skyld, i hvis Gjerning Du aander og arbejder! Jeg vilde kun have Ret til at vogte din Bolig, berede dit Hjem, hygge om din Arne, at tage imod Dig paa din Tærskel, række dig Vederkvægelsens Bæger, brede dit Leje med ømme Hænder, at lytte til dine Ord, vogte paa dine Miner, følge dine Vink med Ømhedens bævende Frygt. Men Dig, min Eneste blandt alle, Dig alene kan min Kjærlighed ikke naa, uagtet al sin dybe, inderlige Længsel!
— — — — — —

Eet maa Du love mig! Længe har jeg havt denne Bøn paa Hjertet; men jeg frygtede for at savne Ord til at føre den frem i hele dens Betydning. Maaskee savner jeg dem ogsaa nu. — Giv mig isandhed dine Byrder at bære! — Mon Du forstaaer mig? Jeg bønfalder kun om, hvad Skriften befaler: — Bærer hverandres Byrde, og opfylder saaledes Christi Lov! — Christi, det er Guds, det er Kjærlighedens! Vi kunne ikke følge Jesum efter, ej heller elske hinanden, vi kunne ikke være et Par for Gud uden at bære hinandens Byrde. Det er det Eneste, som endnu er levnet mig, i det Fjerne at dele alle dine Smerter, alle dine Sorger og Bekymringer. Lad

Dig da ikke af en falsk Omhed forlede til at skaane mig og selv bære dine Byrder, hemmelig og alene! Saaledes vilde det sidste Baand briste imellem os. Det er min Bøn; læg den paa dit Hjerte som en Befaling fra Gud, som en Døendes sidste Villie! Saasandt Du elsker mig og vil holde mig fast, lad mig dele dine Byrder! Din Løn skal være at dele alle, alle mine! — — — — — —

Siig, har jeg ikke Ret? Med Gud gives der ingen Ulykke i Livet. Det er ganske umuligt, at der kan gives nogen. Men saare meget tilskikkes os, der synes at være eller at varsle om Ulykke. Og vi bæve uvilkaarlig tilbage som for en rædsom fjendtlig Magt. Denne Magt er Skjæbnen. Men det beroer i Virkeligheden kun paa os selv, om vi ville anerkjende denne Magt eller ikke. I Følelsen af vort endelige Væsen ere vi den undergivne, i Følelsen af vort evige derimod ere vi højt hævede over den. Med Døden i os have vi en Skjæbne; med Livet i os kjende vi kun et Forsyn.

Lad da kun Skjæbnen true, lad den kun optaarne Ulykke paa Ulykke! Vi have et Middel til at gjøre Skjæbnen afmægtig, gjøre al Ulykke til Intet. Det er — at sige Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Navn. — Det, som vi af Hjertet have takket Gud for, kan umulig blive os til Ulykke! O hvilken Trøst og Kraft, hvilken lyksalig Tryghed! — — — — — —

Medens jeg endnu var et Barn, Du veed, hvor svagt og skrøbeligt, havde jeg mange underlige, vel neppe ret naturlige Fornemmelser. Naar jeg om Aftenen lukkede mine Øjne til Slummer, var det mig grangivelig, som om jeg kastede mig ud i det frie Verdensrum og blidelig

blev baaren bort i Uendeligheden. Det er umuligt at beskrive, hvilken Vellyst, hvilken salig Hvile og Tryghed der fandtes i denne Følelse. — Hvorhen, derom spurgte jeg ikke; Nok var det mig, at jeg foer bort, at jeg foer ud i Uendeligheden. Jeg blev baaren, jeg svævede, jeg fløj, ved egen Kraft eller fremmed, jeg tænkte ikke derover. Jeg havde engang seet et Billede af den hellige Katharina, som af Engle blev henført til Paradiset, og Du havde engang fortalt mig noget om Ørsteds vidunderlige Luftskib. Det var maaskee disse Forestillinger, som laa til Grund for hiin salige Fornemmelse af Flugt og Bortførelse.

Ja, saa lykkelig var denne blide, hvilefulde Hensynken, denne trygge Opgivelse af mig selv, at jeg i lang Tid saa godt som kun levede for disse Øjeblikke. Thi det var kun Øjeblikke; Søvnen indfandt sig i et Nu, og saa let og blid og fuld af yndige Drømme denne end kunde være, bød den mig dog kun en plump Nydelse i Sammenligning med hiin anden. Slummeren var mig i denne Tilstand ligesom et Ikarus-Fald fra Skyerne. Derfor varede det ikke længe, inden jeg prøvede paa, ogsaa om Dagen at berede mig denne overjordiske Fornemmelse og holde den fast i vaagen og bevidst Tilstand. Jeg stod paa Overgangen til den voxne Alder og udviklede mig stærkt; men med hver Dag blev jeg svagere og i samme Forhold mere pirrelig. Jeg følte mig ligesom løftet fra Jorden. Efterhaanden bragte jeg det derfor uden Vanskelighed til, at jeg kunde, som jeg kaldte det hos mig selv, flyve, naarsomhelst jeg vilde. Erindrer Du, hvor ofte Du fandt mig siddende oppe i et Hjørne af Divanen med

halvsænket Hoved og lukkede Øjne, Ansigtet næsten skjult af det nedfaldende Haar? Man troede, at jeg blundede af Mathed. Men jeg sov ikke, jeg svævede kun. Undertiden skete det, at jeg blev vækket ved en tilfældig Støj, stundom ogsaa ved en forsætlig Berørelse. Derover blev jeg stedse mere eller mindre utaalmodig, og ikke uden Grund; thi jeg havde virkelig Ondt af at blive saaledes forstyrret. Det var ligesom en Rift i min Tilværelse. Stærk, fri, lykkelig svævede jeg bort gjennem Himmelrummet; pludselig blev jeg af en plump Haand reven ned, og fandt mig igjen i min Svaghed paa Jorden. Kun af Dig, Du har vist ikke glemt det, kunde jeg saa nogenlunde taale det Utaalelige. De Andre vidste ligesaa lidt som Du, hvilken Grusomhed de begik; men Du begik den aldrig uden øjensynlig Nødvendighed. Og af Dig troer jeg, at jeg kunde have taalt Alt, kun ikke den ringeste Tilsidesættelse.

Men hvorfor har jeg nu fornyet dette veemodige Barndomsminde? Ikke uden Grund, min Ven; — jeg flyver nu stundom atter. Frygt dog ikke! Der er ikke længer noget Sygeligt i denne overordenlige Fornemmelse. Det er kun undertiden, naar jeg efter en anstrengende Dag lukker mine Øjne til Slummer og Hvile, at jeg, ligesom eengang, synker blidelig hen og føres bort gjennem Uendeligheden. Og ikke flyver jeg længer uden Maal; jeg flyver jo, fuld af Længsel, hen til Dig; jeg veed, at jeg engang atter skal finde Dig, og Intet savne mere! — Ja, hen til Dig! Hvor skulde jeg ellers fly hen, udløst af denne Verdens Baand? — Til Gud, siger Du. — Det

er jo netop til Dig! I Gud skulle engang alle de samles, der have elsket og hengivet Livet i deres Kjærlighed.

Denne modige, men søde og trygge Hengivelse i det Uendelige, — jeg forestiller mig, at det maa være saaledes at døe. — Fader, i dine Hænder befaler jeg min Aand! — Arbejdet er fuldkommet, Striden er tilende, Lidelsens Bæger er tømt; nu stunder Hvilen til, Freden og Saligheden. Den Uendelighed, hvori den trætte og prøvede Sjæl hengiver sig, er Guds Barmhjertighed. — Kommer Alle til mig, og I skulle finde Hvile! — Og vi komme, ligesom Lazarus af Engle henbaarne i Faderens Skjød. Vi levede med Smerte, men vi dø med Fryd, sikkre paa et evigt Liv i Kjærligheden! —

Med blid, tankefuld Glæde seer jeg tilbage over det henrundne Aar. Det er ikke det afgjørende, men ved Guds Miskundhed det rigeste og bedste Aar i mit Liv. Ingen mærkelige Omvæltninger, ingen store afgjørende Sejre, men en stadig og stille Fremadskriden til Sandhed og Velsignelse. Da det begyndte, var Omslaget allerede skeet i mit Væsen og min Stilling; endydermere var et nyt Forhold, fuldt af Naade, Fred og Glæde, allerede fast begrundet mellem mig og Menigheden. Et nyt Princip — en ny Skabelse, næsten i samme Stund. Men dette Forhold har i det henrundne Aar allerede udviklet sig til en Fylde af Kjærlighed og Tillid, som jeg ikke havde vovet at forestille mig, og Frugterne deraf ere alt nu baade mange og herlige. Alle mine Kræfter har jeg havt nødig, ikke mindre Hjertets end Aandens; Adsplittelse vilde have været et Ran fra mit hellige Kald. Men Anstren-

gelsens Løn har ikke heller ladet vente paa sig, og den var stor og overflødig. Sorg har jeg havt, baade af mig selv og af Andre; men Herren har trøstet og forvandlet Sorg til Glæde. Vanskeligheder har jeg mødt, stundom syntes de uovervindelige; men stedse er jeg trængt lykkelig igjennem uden anden Tvang end den, som Gud havde givet mig at udøve i Aand og Kjærlighed. Meget staaer endnu tilbage, vistnok saare meget; men — i Christo formaaer jeg Alt, som gjør mig stærk! — Det er allerede blevet mig en gammel, fast begrundet Erfaring.

Blandt de smaa Forandringer, som have havt store, velsignede Følger, maa jeg fremhæve Tavlepengenes Uddragelse af Fattigkassen og fremtidige Brug i en sand christelig Goddædigheds Tjeneste. Kun lidet drømte jeg selv om, af hvilken Betydning denne tilsyneladende saa ringe Foranstaltning vilde blive. Men den bestaaende Tingenes Orden var ganske fornuftstridig; det var nemlig de Rige og ikke de Fattige, at Tavlepengene kom tilgode. Desuden maatte under alle Omstændigheder en Skik brydes, som aldeles havde bragt Menigheden bort fra den christelige Barmhjertigheds Natur og Væsen. Ogsaa denne Anordning har Kirken Staten at takke for, og dette Træk af Statens Forhold til Kirken og dens Opfattelse af det christelige Væsen er saa karakteristisk som noget. Staten slog Tavlepengene sammen med den tvungne Fattigforsørgelse og slog derved med det Samme den christelige Goddædighed, ihjel. Uden en sand Barmhjertigheds Offre gives der ingen Christendom. Tavlerne vedbleve at gaa om; — det var et Slags Komedie, som blev opført for Vorherre. Det

skulde lade, som om Barmhjertigheden florerede. I Virkeligheden fik de Fattige ved disse hykleriske Offre ikke Mere; men de Velstaaende kom til at bidrage noget Mindre.

Da mine Sognefolk begyndte at forstaa mig, kostede det mig kun Lidet at gjøre dem dette indlysende, og Tavlepengene kom til at danne et særeget Understøttelsesfond. Til at bestyre dette i Forening med mig udnævnte jeg fra de tre Byer tre forstandige og vel ansete Mænd. Vi besluttede at komme sammen en Gang om Maaneden for at raadslaa om den bedste Anvendelse af de forhaanden værende Penge. Saaledes skete det; men vi fik meget Andet at tale med hverandre om end disse tarvelige Understøttelser. Snart bleve vi inderlig vel kjendte, og vi fandt i det almindelige Vel, især det aandelige, et uudtømmeligt Stof til Underholdning. Disse Timer bleve mig nogle af de behageligste og kjæreste, som jeg oplevede.

I Kongeriget har Kirkens høje Øvrighed gjort Skridt til Indførelse af Menighedsraad. Der er et smukt christeligt Sindelag i denne Bestræbelse. Jeg gjentager, at Staten herhjemme aldrig har villet Kirken ilde, og ofte har der banket det ædleste, frommeste Hjerte i den verdslige Magts Barm. Men selv ikke med den bedste Villie kan Staten befordre Kirkens Interesser; den er nemlig i Principet ganske fremmed derfor. Et nyt Exempel herpaa er Indførelsen af de saakaldte Menighedsraad. Tanken er sand, from og smuk; men den gaaer ikke dybt nok, og mangler sin nødvendige Forudsætning. Det var derfor til at forudsee, hvilken Skjæbne denne velmeente Idræt vilde faa. Nogle Steder viste Menig-

hederne Forslaget tilbage, fulde af Mistro og uden mindste Begreb om dets Betydning og Værd; andre Steder fandt Sjælesørgerne det betænkeligt, fortiden at lade det udgaa; atter andre bleve Menighedsraad indførte, døde ligefra Fødselens Time. Kun ganske enkelte Steder, hvor Præsten virkede under saare heldige Omstændigheder og med saare lykkelige Gaver, syntes Institutionen at komme tillive og vilde bære nogen Frugt. I det Hele er altsaa den gode Hensigt bleven forfejlet. Men det er ikke vanskeligt at see, at det maatte gaa saaledes. Slaa først en Mand halv ihjel; sæt saa Livsnæring for ham og sig: spiis og drik! — Manden vil enten skyde Maden fra sig eller slet ikke røre sig. Netop saaledes er det her gaaet Staten med Kirken. Iøvrigt var Tilbudet stort; men det var dog alligevel meget for ringe. Skal Kirken modtage nogen Gave af Staten, maa det være den allerstørste og højeste. Jeg maa, saalænge jeg har Aande, gjentage, at Kirken af Staten alene kan modtage een eneste Gave, og det er en ubetinget Frihed.

Paa det Bestaaende kan Intet bygges. Bygmesterens Snille og Flid maa være saa store, og Materialierne saa ypperlige, som de tænkes kunne, der vil dog ingen ordenlig Bygning komme ud deraf. Lad os ligesaa godt først som sidst slaa alle disse Tanker om at bygge udaf Hovedet, og kun tænke paa at rydde Grunden. Ned i Grunden maa vi, i den kirkelige Tilstands, i vore egne Hjerters Grund! Vi have kun at rydde Pladsen; det er Gud, som skal bygge!

Jeg har heri Hvilsted ikke tænkt paa at indføre noget Menighedsraad; Slesvig stod jo udenfor Belgjer-

ningen. Men ligesom af sig selv har der her udviklet sig en Indretning, som har den største Liighed dermed og saa temmelig gjør samme Nytte; det er Forstanderskabet for Anvendelsen af de i Tavlen indkomne milde Gaver. Jeg siger: saa temmelig; thi det er en Selvfølge, at et rigtigt Menighedsraad, naar Kirken engang, løst af sine Baand, igjen kommer til værdig Selvbevidsthed, vil faa en ganske anden Betydning. Jeg er overbeviist om, at, havde jeg tænkt paa Indførelsen af Menighedsraad, vilde det, uagtet de ingenlunde ugunstige Forhold, ogsaa være mislykkedes her. Men Ingen tænkte derpaa, og saaledes kom det istand ligesom ganske af sig selv, da en vis Trang dog var tilstede. Ved Hjælp af disse udvalgte Mænd, med hvilke jeg stadig kommer sammen, staaer jeg i en uafbrudt Forbindelse og Vexelvirkning med mine Sognefolk. Jeg veed stedse, hvilken Stemning der hersker i Menigheden, hvilke Anskuelser der gjør sig gjældende, hvilke Savn og Ønsker der rører sig, og ligesaa er det Menigheden til enhver Tid bekjendt, hvad jeg tænker, føler, attraaer og venter. Et saadant Samfundsliv mellem Præst og Menighed er naturligviis af den allerstørste Betydning; uden et saadant kan overhovedet ingen Velsignelse fraoven ventes. — Eet Legeme, een Aand! Eet Hjerte, een Villie! — Det er Idealet. Gjennem disse udvalgte Mænd udøver jeg en umærkelig, men uberegnelig stor Indflydelse over Menigheden, og Menigheden en lignende over mig. Ved dem gjør jeg mine Anskuelser gjældende i den videste Kreds, forbereder saa jævnt alleslags gavnlige Foranstaltninger, sætter uden Vanskelighed igjennem, hvad der bliver mig magtpaaliggende. Og paa den anden

Side har jeg i dem en Støtte, som jeg ikke for Alt vilde undvære. Der gives, næst Gud, ingen sikkrere; thi den opretholdes af hele Menigheden.

Og det er ikke alene i det Hele, men ogsaa i det Enkelte, at disse gode Mænd i Jesu Aand allerede have gjort god Tjeneste. Hvad jeg ikke selv vovede at røre ved, have de med eenfoldige Hjerters Sikkerhed taget fat paa; hvor jeg ikke selv turde komme, ere de uden Betænkning hidgangne. Naar Præsten viser sig, volder det altid nogen Opsigt; disse mine Medhjælpere gaa deres Herres Ærinder, uden at det bliver nogen Sjæl paafaldende. De optræde uden nogensomhelst Myndighed og Magt; derfor skræmme de ikke. Deres Virksomhed er skjult og stille; just derfor er den saa indgribende.

Ved de store almindelige Grandeforsamlinger udrettes der sjelden Noget. Vil jeg give Menigheden en større Indflydelse paa eet eller andet Anliggende, og lade den dele Ansvaret med mig, sammenkalder jeg, foruden disse mine tre Raadgivere og Medhjælpere, Sognefogden, de to Kirkeværger, de tre Fattigforstandere og de tre Helligdagsfogder. Disse tolv Mænd udgjøre det høje Raad. Jeg selv er den Trettende, lyksalige Ihukommelse! Det var, før mig, min Herre og Mester.

Denne nye Fattigkasse er saaledes bleven ikke alene et nyt Baand af stærkeste Art mellem mig og Menigheden i det Hele, men ogsaa mellem mig og de Fattige og Trængende i Særdeleshed. Kassens Midler ere vistnok i sig selv meget indskrænkede; men ved den har jeg faaet Lejlighed til ogsaa at hjælpe paa andre Maader. Hovedsa-

gen ved al Goddædighed er at blive ret bekjendt med den herskende Trang og Nød. Denne store Vanskelighed er for mig nu bortryddet. Jeg kjender Alle, og Alle kjende mig. Det smukke Fadernavn, som Præsterne i gamle Dage, navnlig paa Landet, almindelig gik under, er nu desværre ganske gaaet afbrug. Jeg strider udholdende for at vinde det tilbage, og nærer nu et godt Haab om, at det engang vil lykkes mig.

Det Glædeligste af Alt er dog udentvivl, at Menigheden ved denne Forandring og de deraf flydende Følger har faaet Øje og Hjerte aabnede for den rette broderlige Medlidenhed i Christo. Hvor Barmhjertigheden er, der vil Christus snart finde sig tilrette og blive hjemme; hvor den ikke er, der vil Christus aldrig i Evighed indfinde sig og tage Bolig. Og det er ikke alene i det Enkelte og Skjulte, at dette Barmhjertighedens elskelige Væsen udfolder sig, men ogsaa i det Almindelige og Offentlige. Sognet har ganske af sig selv henvendt sin Opmærksomhed paa en bedre Indretning af den trungne Fattigforsørgelse. Vi berede os nu paa at bygge et ordenligt Fattig- og Arbejdshuus, hvori de Trængende skulle have fuld Forplejning og holdes til at anvende deres Tid og Kræfter paa en nyttig Maade. Denne nye Forsørgelsesviis bliver kun lidet bekosteligere, men vil være til uberegnelig stor Vinding.

I Skolerne hersker der muntert Liv og den bedste Fremgang. Den gamle Degn er, uagtet sin Skrøbelighed, ikke tilfreds med Mindre end at kunne give Exemplet, og Sognets yngre Lærere kunne uagtet al deres Nidkjær-

hed ikke bringe det videre end til at efterligne ham. Mangen fornøjet Time tilbringer jeg i Skolerne, for det Meste i fri Underholdning med Børnene. I den senere Tid er jeg begyndt med at indøve de nye Psalmemelodier med Lærer og Børn tillige. Skoletvangen har jeg, saavidt muligt, ladet falde bort. Børnene søge af sig selv med Iver ikke alene Skolen, men ogsaa Kirken. Degnen erklærer, at der fortiden ikke er en Trediedeel Forsømmelser imod tidligere, da Man søgte at gjennemføre Tvangen. Erfaring er den bedste Læremester; det nytter hverken at pidske Børnene til Skolen eller i Skolen. Atter Frihed, ja Frihed!

Jeg er overbeviist om, at jeg allerede nu kunde faa den nye Psalmebog indført i Kirken, naar jeg vilde. Men her findes ingen Anledning til at vove Noget, endog blot det Allermindste. Lad det kun gaa langsomt, naar det kun gaaer sikkert! Indtil videre benytter jeg den nye Psalmebog blot ved Sygebesøg, i Skolerne, ved Bibellæsningen og Konfirmandforberedelsen; paa denne Maade vinder den ved sin egen Magt lidt efter lidt Indgang i Menigheden, — Mange have allerede anskaffet den til Huusbrug — og Øjeblikket for dens Indførelse i Kirken vil fremgaa af Tidens Fylde. Unægtelig faaer jeg Dag for Dag mere Afsmag for den saakaldte evangeliske. Men Taalmodighed! Menigheden maa først faa det Samme.

Kirkebesøget har været i stadigt Tiltagende, og lader vel endnu stedse Noget tilbage at ønske, men Intet tilbage at klage over. For saare tarveligt maa det ansees, naar der kun er treds- til halvfjerdsindstyve Mennesker i Kirke, det er, hver ottende eller niende Person af Sognets

vorne Beboere. Kommunikanternes Antal er imellem fem og sexhundrede. Naar Antallet, hvad dog kun sjelden skeer, synker saa lavt, har jeg kun lidet Mere end den inderste faste Kjærne af Menigheden for mig. Kun meget ondt Vejr har en enkelt Gang foranlediget et endnu sparsommere Besøg.

Min Ven, De maa tro mig, det er ingen Sag at prædike, naar Man har en Menighed at prædike for. Det er Menigheden, som ikke alene beaander, men ligesom bærer Præsten. Er der ingen Menighed, eller viger denne under ham, maa Præsten nødvendigviis blive afmægtig og synke i Støvet.

Man taler saa meget om slette Præster. Men tænk Dem engang en god Præst hensat i en slet Menighed! Levende kommer han til Stedet, men finder Befolkningen død. Nu vil det komme an paa hans Evner. Har han Gaver til at vække den, forstaaer sig, mere eller mindre udmærkede Evner, saa forbliver han naturligviis den gode Præst, han er. Men formaaer han ikke at gjøre den levende, maa han nødvendigviis selv dø. Staa ikke hans Evner i Forhold til hans Villie, maa han uden Redning blive en slet Præst. Thi Aanden udgaaer vistnok fra Gud; men den fortsatte Strømning af Aanden meddeles Præsten ligesom igjennem Menigheden. Herover har De maaskee endnu aldrig tænkt?

Naar De hertil forestiller Dem, at Landsbypræsten paa samme Tid, som han sættes ind i sit Embed, kastes ind i et Chaos af verdslige Interesser, Pligter og Bekymringer, saa vil De have et tydeligt Begreb om, hvor-

ledes der bliver slette Præster til. Underligt nok, Man skulde tro at leve i en forkeert Verden! Men det gjøre vi da endelig ogsaa. Paa de reent aandelige Enemærker er Verden altid forkeert. Vi ere Statsembedsmænd. Lad være! Men de øvrige Embedsmænd, som ere satte til at varetage een eller anden verdslig Gjerning, der ikke sjelden lader sig udføre ganske mekanisk, have kun den samme at passe; ja, det tillades dem ikke engang at beskjæftige sig med nogen anden Gjerning ved Siden af den dem betroede. Og deres Løn faa de i rede Valuta udbetalt i de offentlige Kontorer. Ingen Forstyrrelse, Adsplittelse, Fortærelse ved Gjerningen, ingen Usikkerhed, ingen Bekymring, intet Vrøvl og Kvæleri, ingen Afkortning i Lønnen. Vi saakaldte gejstlige Embedsmænd derimod, som have et Kald, der kræver hele vor Aands Hengivelse, der fordrer en mere eller mindre fuldkommen Uafhængighed af de jordiske Ting, vi have mangfoldige Gjerninger ved Siden af at varetage, og det af den Art, at de under alle Omstændigheder maa gjøres og ikke lade sig forsømme. Tienden etc. skal affordreres, Præstegaarden skal kjøbes og vedligeholdes, Jordegodset skal udbyres, Avlingen skal drives, den store Huusholdning skal føres. Hvad der saa af Tid og Lyst og Kræfter kan blive tilbage fra alt dette, det tilfalder Embedet. Og Lønnen, med hvor meget suurt Arbejde, hvor mange bittre Bekymringer, med hvor mange Misligheder af enhver Art er den ikke forbunden! Og dertil er den saa usikker, og der affortes En saa meget, at Man aldrig veed, hvad Man har eller tør gjøre Regning paa. Dersom Guds Dom over vore første Forældre i paafaldende

Grad er gaaet i Opfyldelse over nogen Deel af Menneske-
heden, saa er det over Præsterne. Præsterne maa isandhed æde deres Brød i deres Ansigts Sved, ikke sjelden ogsaa under Sukke og Taarer.

Min Ven, kast aldrig mere Steen paa nogen af de saakaldte slette Præster!

XIX.

1ste Marts 1858.

Igjennem Verden gaaer en Røst
Af Smerte fuld og fuld af Trøst:
— Tænk dog paa ham, der leed og døde,
Som hang paa Korset uden Brøde! —

O tænk paa ham! — Ved Korsets Fod
Er Plads endnu, hvis Du gjør Bod.
Og brast hans Hjerte end, det rummer
Dog din og hele Verdens Kummer.

O tænk paa ham i Fryd og Nød,
O tænk paa ham i Liv og Død!
Thi han er Glæden selv i Nøden,
Og han er Livet selv i Døden!

Igjennem Verden gaaer en Røst
Af Smerte fuld og fuld af Trøst;
Og Hjertet bæver i sin Brøde,
Og mindes ham, der leed og døde.

— Ja, jeg Dig trofast mindes vil,
Saalænge, Jesu, jeg er til!
Igjennem Synd og Død og Smerte
Jeg flyer til Dig, Alverdens Hjerte!

Det har været en knap Tid denne Vinter, folelig paa mange Maader og ved alle Lejligheder. Kreaturerne gik over hele Egnen ude indtil henimod Juul, nogle Steder endog indtil Kyndelmisse. Ved denne Tid forfaldt min Tiende; mange bleve Restancerne. Ingen Brylupper lige siden forrige Sommer, ingen Gilder, ingen Lystigheder. Man tænker kun paa at slaa sig igjennem tilligemed det kjære Kræ. Men det er ikke lykkedes Alle. De Fleste have maattet formindske deres Besætning, og dog gik Foderet tilligemed Brødet for tidlig op for Mange. Kjødet har været billigt, Brødet dyrt. Især have Smaafolk havt ondt ved at fornføde sig. Min Vogn er i Vinterens Løb den ene Gang efter den anden gaaet til Kjøbstaden for at hente Rug, hvilken jeg saa udsolgte i mindre Dele, for det Meste paa Borg i det Uvisse. Thi Pengene have været ligesaa knappe som Kornet. Man skulde ikke tro det, men det er dog virkelig Tilfældet, at den store Pengekrisis i Ny-York, London og Hamborg ogsaa heri Hvilsted har været ret følelig. Unægtelig har den ikke sjelden ogsaa kun været et blot Paaskud, her som vistnok mange andre Steder. Naar jeg, t. Ex., hører min Nabo, Mester Paul Trige, en uforbederlig Dranker, som Intet har og ikke er en Skilling betroet, med den højtideligste Mine af Verden klage over den herskende Pengeknaphed, og med tilsyneladende oprigtig Undren forsikkre mig om, at han forgjæves paa tyve Steder har søgt at rejse Kontanter, da maa jeg rigtignok lee i mit Hjerte. Mangen En er denne Pengekrisis kommen ret vel tilpas; den afgiver en fortræffelig Syndebuk, der taalmodigen lader sig Alt paalæsse og jage ud i Orkenen.

— Kongen er syg. — Stille og bævende gaaer dette Budskab gjennem Landet, fra Hjerte til Hjerte. Kong Frederik den Syvende har havt den iblandt Konger ikke almindelige Lod, i Aand og Sandhed at vorde Eet med sit Folk. Hverken i Vee eller Vel kunne de tænkes adskilte fra hinanden. Gaaer det Folket vel, er ogsaa Kongen lykkelig; lider Kongen ilde, lider ogsaa Folket. De ere ligesom eet Liv, eet Væsen, og have derfor kun een Skjæbne i gode og onde Dage.

Jeg kalder det en ikke almindelig Lod. Modsætningsforholdet findes overalt mellem Fyrste og Folk; det fremgaaer af Naturen. Men kun faa Steder findes det opløst i Eenheden; denne fremgaaer af Aanden. Der er et uhyre Svælg mellem Fyrste og Folk, som vel ikke maa udfyldes, men nødvendigviis maa overskrides fra begge Sider. Kun saaledes fremgaaer en mere eller mindre fuldkommen Eenhed mellem de modsatte Magter. Lad Deres Tanke gjennemløbe Historien, lad deres Øie glide henover Kortet! Dvæl hist og her, hvor De vil! I de fleste Stater vil De finde, at det er Folket saa temmelig det Samme, enten Fyrsten lever eller døer; døer den ene, fremstaaer den anden. I mange vil De finde, at Folket sætter sit Haab til et vordende Tronskifte; utilfreds med det Nærværende, hengiver det sig paa det Uvisse i det Tilkommende. I adskillige vil De finde, at Folket er gaaet endnu et Skridt videre; Forhaabningerne ere modnede til hede Ønsker og stormende Længsler. Saa eller saa. Det har været saaledes i Danmark, saaledes i alle Lande, og saaledes er det i de fleste Lande endnu.

Men ikke i Danmark. Kongen og Folket leve kun

een Tilværelse, under de samme Glæder og Smerter, have kun een Tilskikkelse, under den samme Frygt, de samme Forhaabninger. Og derfor lider det danske Folk nu med sin Konge; derfor bæver det nu ved Tanken om den Fare, hvori hans Liv er stedt; derfor oploster det nu sin Aand til Kongernes Konge, at han maa vise sin Salvede Miskundhed.

Det er for sit eget Liv, at Folket beder.

Men naar der spørges, ved hvilke sjeldne Aandsgaver, ved hvilken udmærket Statsklogt Kong Frederik den Syvende har vundet en saa sjelden Lod i Purpuret, da er Svaret: — ved de simpleste Midler og paa den simpleste Maade af Verden. Han har Intet begjæret for sig selv alene, uafhængig af Folket; gjennem Folket søgte han Vejen til sin kongelige Herlighed. Af Gud havde han modtaget den; men hans Folk skulde give den Fylde. Derfor hengav han sig til Folket, ærlig, trofast, fuld af Sandhed og Kjærlighed, og sveg det ikke under Tidens Omskiftelser. Og derfor tog Folket ham paa sine Hænder og oploftede ham i hans Højhed, og slog en Ring omkring ham af hans egen Sandhed og Kjærlighed, trofast i Livet og i Døden.

Gud bevare Kongen!

Forviklingerne med Tydskland ere endnu i stadigt Tiltagende. Den store Nation vælter sig ind paa den lille med høje Klager over skammeligt Fredsbrud. Vi kjende denne gamle Historie. De husker vistnok Fablen om Ulven og Lammet, som drak af samme Bæk. Lammet gjorde naturligviis Vandet plumret for Ulven, uagtet denne stod øverst

ved Strømmen. Saavidt jeg mindes, have de gode Tydskere selv opfundet denne lærerige Fabel.

Det kan ikke længer være nogen Tvivl underkastet, Tydskland har begyndt den anden slesvigske Krig, for det Første dog kun paa Papiret, i Forventning af en passende Lejlighed til glimrende Vaabendaad. Men selv ikke paa Papiret kan Tydskland fægte uden Maske. Engang lød Skriget, at vor Konge ikke var fri; Man vilde naturligviis gjøre ham fri — fri for Slesvig, om det lod sig mage. Nu har vor gode Konge nok været for fri, og Man vilde gjerne indskrænke ham lidt — Slesvig nævnes naturligviis ikke, behøves ikke heller — ved at slaa Danmark i tydsk Hartkorn for evige Tider. Det er isandhed vanskeligt at gjøre saa strenge Herrer tilpas. Ufrihed er galt, Frihed er ogsaa galt; hvad bliver der saa tilovers uden Brøvl og Undertrykkelse?

Denne anden slesvigske Krig var af tusinde Stemmer bleven forudsagt, endnu førend den første var vel tilende. Det maatte jo komme saaledes. Dersom vi ikke endelig vilde tage mod Lære af Erfaringen, kunne vi ligesaa godt strax med det Samme berede os paa den tredie. Der kan ikke tænkes større Ulykke for Danmark end en ny Fred, der, ligesom den forrige, holder Tydskland Ledet aabent til nye Indblandinger i det Ubestemmelige.

Dersom jeg sagde, at Danmark ængster sig, da løj jeg skammelig. Men unægtelig er Man spændt paa Tingenes Udvikling, og mindst er Spændingen ikke heri Slesvig. Det er umuligt at vænne sig til og være rolig ved et saadant systematisk Pineri, som ikke lader En Fred under

nogen fornuftig Betingelse, ved disse uafladelige Stik paa Stik, som ikke fremkalde Blod, men en irriterende Svie.

Min venstre Arm fremviser i sin kjødfuldeste Deel et temmelig betydeligt Ar; Ingen skulde tro Andet, end at det var blevet mig givet med en Huggert af fremmed og fjendtlig Haand. Men jeg maa tilstaa, at jeg engang har givet mig det selv, opfyldt af de ømmeste Nørelser. Jeg var i den første sværmeriske Ungdom; jeg kunde dengang have givet mit Liv hen for den, jeg elskede. Jeg siger: — dengang. — Jeg maatte blues, dersom jeg ikke kunde det endnu. Jeg havde en Barndomsven — det var min Fætter tillige —; vi skulde skilles, maaskee for mange, mange Aar. Han var et Par Aar ældre, og havde saa temmelig allerede fuldendt sin Udvikling; jeg stod langt tilbage, og skulde saa godt som først til at begynde min. Men saa forskjellige i Aanden vi end vare, vare vi dog inderlig forbundne, og vidste ikke, hvorledes vi skulde undvære hinanden.

Da fik jeg den sidste Aften, vi med Veemod vare samlede, en Indskydelse, fuld af Trøst og Begejstring. Det stod pludselig klart for min Sjæl, hvad jeg for Aar siden havde læst i en gammel forreven Underkronike. Der gaves, ja, der gaves et Middel for trofaste Sjæle, saa vidt de end vare adskilte, til at underholde en vis umiddelbar Forbindelse med hinanden! De behøvede nemlig kun i Kjærlighed at blande deres Blod med hinanden. Fremgangsmaaden var omstændlig antydet. Jeg meddeelte min Ven denne underfulde Hemmelighed, og han var strax rede til paa praktisk Maade at dele den med mig. Vi lukkede os inde, søgte noget gammelt Linned frem, og grebe til Bar-

beerkniven. Først gav jeg mig et dygtigt Snit i Armen, saa gav han. Jeg vadskede Blodet udaf mit Saar, og han lod sit Blod dryppe deri; derpaa gjorde jeg med mit Blod broderlig Gjengjæld. Endelig hjalp vi hinanden med Forbindingen.

Herved vare vi da for hele vort Liv sympathetisk forbundne. Naar Saarene vare lægte, vilde vi i de efterladte Ar, om vi end vare tusinde Mile adskilte, have et Middel til i et Nu at gjøre hinanden de kjærligste Meddelelser. Naar nemlig den Ene med eet eller andet spidst, men dog ikke for hvast Redskab prikkede sig i Arret, vilde den Anden, selv om han befandt sig paa den anden Side af Kloden, tydelig mærke Stikkene. Der stod altsaa kun tilbage for os, at komme overeens om en vis bestemt Betydning af disse levende Signaler. Eet Stik a, to e, tre o, fire u, fem y. Streg paatværs: Bogstav sluttet, Streg paalangs: Ord tilende, sex Stik b, syv d, otte f, Kors sk, Dobbeltkors st etc. etc. Alfabetet blev naturligviis reduceret saa meget, som muligt. Korrespondentsen var rigtignok noget omstændelig, men sikker, og ved sin Umiddelbarhed i høj Grad fyldestgjørende.

Og vi skiltes. Omhyggelig plejede jeg mit Saar, at det snart maatte heles. Endelig var der kun et hvidt Ar tilbage af betydelig Længde og Brede. Da gav jeg mig med bævende Haand til at anstille Forsøg; en tilspidset Fyrrepind var min Stylus. Jeg talte til Vennen i det Fjerne, men ak, fik intet Svar! Men standhaftig blev jeg ved; han kunde dog umulig have glemt mig. Aldrig hørte jeg Noget fra ham. Da opgav jeg endelig mine frugtesløse Forsøg, og hengav mig i andre mere taknem-

lige Idrætter. Men ofte, ogsaa uden at faa Arret for Oje, kom jeg med Veemod denne min første Ven ihu, og længe varede det, inden jeg fik en anden.

Efter sex til syv Aars Forløb gjensaae vi atter hinanden, begge meget forandrede. Dog han var det kun i forholdsviis ringe Grad; det var mig, som imidlertid var bleven mig bevidst, og nu blev mig det ogsaa i ham. Hvor han var forskjellig fra mig! Materien var hans Verden; Aanden var min! Han fordybede sig i Muldet; jeg svævede i Skyerne! Den skinbarlige Prosa var han fra Yderst til Inderst.

Vor Fostbrodrepagt kom naturligviis først paa Tale imellem os. Dog, det var mig, som bragte den paa Tale; han havde aldeles glemt den. Dersom Arret paa hans Arm ikke havde været, troer jeg, at jeg forgjæves skulde have mindet ham derom. De nye, vexlende Omgivelser havde strax efter vor Skilsmisse taget ham ganske i Beslag; det faldt ham aldrig een eneste Gang ind at gjøre Forsøg til en venskabelig Meddelelse. Dernæst havde Livet stillet saa alvorlige Fordringer til ham, at alle saadanne Narrestreger ganske vare gaaede ham afminde. Vistnok havde hans venstre Arm fra Tid til anden bløet dygtig; men det kunde have ganske naturlige Aarsager, og han havde aldrig videre tænkt derover. Hans Fingre havde ogsaa bløet; det havde havt Mere at betyde.

Da jeg nu ret kom til at tænke over Sagen, hvor maatte jeg da ikke prise mit gode Held, at hiin sværmeriske Fostbrodrepagt saa aldeles var mislykkedes! Forestil Dem blot, hvilken Livsplage det vilde være blevet for mig, dersom jeg uafladelig var bleven udsat for Stik og

Meddelelser af et Menneske, som, i den skarpeste Modsætning til mig, bevægede sig i den trivielleste Realitetens Sfære! Det vilde være blevet en langsom Død, skridende frem gjennem en daglig Fortærelse.

I sin Tid indgik Danmark et ganske mærkeligt Fostbrødrelag med sin tydske Fætter. Gamle Danmark hengav sig herved i et ungdomligt Sværmeries Illusioner. Det ventede Fordeel og Glæde af dette Forbund, men høstede idel Sorg og Skade. Dog er det ingenlunde, fordi det brøster den tydske Fætter paa Aand; han er aandrig endog i sine Udskejelser, ja selv i sine Daarskaber. Men han agter og elsker sig selv altfor højt, og derfor bliver hans Venskab undertiden endog piinligere end hans Fjendskab. Forbundet med den tydske Fætter er nu engang indgaaet, og han prikker og stikker ufortrødent for at gjøre os sit Venskab føleligt. Det er ikke til at udholde! Denne uafladelige Foruroligelse vil nødvendigviis, dersom der ikke findes noget Middel til at hæve den sympathetiske Forbindelse, efterhaanden gjøre os kede af Livet og tilsidst tage Livet ganske af os.

Nej, saa priser jeg dog — min egen Fætter!

Det er Mængden en Gaade, hvorfor Regjeringen, da den saakaldte Fællesforfatning dog slet intet Hold har hverken oppe eller nede, ej har benyttet den tilsyneladende gode Lejlighed, da Forbundet ophævede Forfatningen for de tydske Hertugdømmers Vedkommende, til ganske at opgive den, og lade Bommen falde ved Ejderen. Saa maatte Tydskerne husere paa deres egne Enemærker, som de vilde.

Jeg siger, det er Mængden en Gaade. Men Mængden forstaaer sig da heller ikke synderlig paa Politik.

Jeg er heller ikke nogen Politiker; men jeg har Ojne til at see og sund Sands til at sammenligne. Over trende Ting har jeg derfor maattet højlig forbauses. Nu har min Forbauselse sat sig, og Tydskland skal ikke let mere sætte mig i Forbauselse. Jeg har gjennemrejst Tydskland i alle Retninger og opholdt mig i Ost og Vest, i Syd og Nord; men intetsteds har jeg fundet Tilstanden mere blomstrende, Folket mere velhavende, uafhængigt og livskjækt, den folkelige Tilværelse overhovedet mere blid og let og sorgfri end i Hertugdømmerne under den danske Krone, navnlig Holsteen og Slesvig. Og intetsteds har jeg saa tydelig sporet de velsignede Følger af et mildt og tvangfrit Regimente som der og i Danmark overhovedet. Og dog skriger Tydskland paa Undertrykkelse, Mishandling, Tyranni! Arme Tydskland! Gid Du i ret mange af dine store og smaa Landskaber nød blot en lignende Velstand, en lignende Frihed, som Holsteen og Slesvig, navnlig før det sørgelige Oprør! Arme Tydskland! — gjentager jeg: — Er Du da saa overstadig lykkelig i Dig selv, at Du maa lette dit Hjerte ved at græde over dem, der ere saa sorgfri, som det blev tilstedt noget Menneske at være det herpaa Jorden?

Men Nationaliteten bliver forkuet. Det vil sige: det svagere danske Væsen vil ikke lade sig forkue længer, men staaer den overmægtige Tydskhed imod og sætter den en Skranke. — Nationaliteten underkuet! — Tal saa sagte, kjære Fætter! Kom ihu, hvorledes I derhjemme respektere den slaviske, magyariske, den italienske Na-

tionalitet! — Ja, det er en anden Sag. — Hvorfor? — Jeg skal sige Dig det. Fordi al Nationalitet tykkes Eder Nonsens, Galenskab, Pestilents, — ene undtagen den tydske. In re er det den eneste berettigede. Tydskheden er Udgangspunktet for Betragtningen af enhver Sag; Tydskheden har a priori Ret; Tydskheden er eensbetydende med Adel, Humanitet, Overlegenhed. Min Hr. Fætter er en født Herre, Reformator, Propagandist og Lovgiver.

Det varede meget længe, inden Europa blev opmærksomt paa den stille Erobringskrig, som Tydskland fører til alle Sider — med sine svagere Naboer. Fætter skulde engang til Afvexling forsøge sig paa een af sine stærke Naboer, Frankrig til Exempel. Gives der ikke forskjellige Rhinprovindser, hvortil han kunde gjøre sin Ret gjældende? Ikke vil jeg tale om, hvor let det vilde være at bevise, naar Man blot gik lidt tilbage i Tiden, neppe engang et Tusind Aar, at hele Frankrig egentlig er tydsk, eftersom Frankerne uomtvistelig vare et germanisk Folkeslag. Er det ikke Fader Arndt eller Broder Grimm, som gaaer omtrent et Aartusinde tilbage før den Tid, da der var nordisk Historie til, for at bevise, at Sønderjylland, ja, hvad Mere er, ogsaa Nørrejylland oprindelig have været beboede af Germaner, og følgelig med den bedste Ret tilhøre Tydskland?

Idag havde jeg atter efter lang Tids Forløb en Brudevielse, og var, hvad endnu aldrig før er hændet mig, derved nær gaaet fra Concepterne. Omstændighederne vare rigtignok ganske besynderlige. Jeg havde et Par Steder i min Tale anvendt Spørgsmaalets Figur:

— Mon I ikke attraa at vorde lykkelige med hinanden? — Have I ikke lovet at elske hinanden? — Til min store Overraskelse afbryder Brudgommen mig med et trohjertigt Svar paa disse Spørgsmaal: — Jo, deres Velærværdighed. — O sancta simplicitas! — Men herefter skal jeg vel vogte mig; simple Folk forstaa sig ikke paa Figurer.

Det var forøvrigt et ganske mærkeligt Par. Hvad havde de ikke maattet gjennemgaa, disse arme Mennesker, hvor længe havde de ikke maattet vente, inden de opnaaede den Lykke at faa hinanden! Det lyder ganske romantisk, men er det dog paa ingen Maade. De Hindringer, hvorover de havde at beklage sig, vare ingenlunde egnede til at hæve og styrke Aanden, tværtimod til at kue og døde den. Med eet Ord: — De kunde, som det hedder, ikke faa deres Papirer i Orden. Han var Tydsk, og hun var Svensk; det frembød en dobbelt, ja en tredobbelt Vanskelighed. De vandrede fra Præst til Præst; overalt blev der spurgt om deres Papirer, og overalt bleve de befundne utilstrækkelige. Tilsidst, da de stode paa Nippet til at opgive Sagen som reent fortvivlet, og med Smerte lade hinanden fare, kom de til den Hvilsted-Præst. Ak, hos mig maatte de fremdeles høre den samme sørgelige Vise: — Ikke fyldestgjørende. — Men deres Elendighed gik mig tilhjerte, og, endskjøndt jeg forudsaae, hvilke Vanskeligheder jeg paatog mig at klare, og hvilken Uleilighed det vilde koste mig, gav jeg dem dog det trøsterige Tilsagn, at de skulde blive gifte, naar de blot vilde holde trofast sammen i Kjærligheden og have Taalmodighed nogen Tid endnu. Glade bleve de stakkels Folk, men jeg fik, som jeg havde forudseet, Meget med den Sag at gjøre.

Korrespondentsen med Autoriteterne i Sverrig og Hanover tog henved et Fjerdingaar. Saa var da endelig Alting klappet og klart, og en lykkelig Dag oprandt for de haardt og længe prøvede Sjæle.

Ved Udlændinge er det i sig selv indlysende, at der maa gives endeel mere eller mindre fortrædelige Omstændigheder. Men selv for Indfødte, forsikkrer jeg Dem, er Ægteskabet en saare besværlig og vanskelig Ting. Forstaa mig ret! Jeg mener her naturligviis kun det Formelle. Saa lov- og tugtløs nemlig Kirken end er, gives der dog endnu Levninger af forældede Love og Sædvaner, som, fulde af Modsigelse med Tiden, ikke sjelden blive til Anstød og Forargelse. For et Brudepar maa der saaledes undertiden lyses paa fire vidt adskilte Steder, og desforuden maa der fra Hjemstavnen tilvejebringes den saakaldte Ægteskabsseddel. Heri skal Præsten blandt Andet bevidne, at Vedkommende er fri for Ægteskabsløfte. Men derfor kan han naturligviis i de fleste Tilfælde ikke indestaa, og maa altsaa i Almindelighed indskrænke sig til den Erklæring, at, saavidt ham bekjendt, er Personen ikke forlovet i Sognet. Det bliver altsaa kun en Floskel, kun en tom Formalitet. Og Tomheden i det Hele bliver fuldkommen indlysende, naar Man erfarer, at ifølge en nyere Lovbestemmelse intet Ægteskabsløfte har juridisk Gyldighed. De mange Tillysninger, de tvende Ægteskabssedler have følgelig Intet eller kun Lidet at sige, men udfordres dog ligefuldt fremdeles.

Det er naturligviis ikke min Mening, at der ej skulde iagttages den største Vaersomhed ved en saa vigtig Sag som Ægteskabet. Tvertimod. Men hvad bevirkes

ved alt det Foregaaende uden Ulejlighed og Forargelse? Er det i det Hele Andet end et tomt Spilfægteri, som Kirken nødes til at udføre, til Meen for sig selv og Andre?

Endvidere udkræves ved Ægteskaber Forældrenes Samtykke. Det er i sig selv godt og priseligt. Men ogsaa dette er ved Lov gjort ufornødent, naar Vedkommende have opnaaet en vis Myndighedsalder.

Jeg vil med det Samme anføre et Par andre Exempler af samme Art. Det er Præstens Pligt at indføre alle tilgaaende og fragaaende Personer i sin Embedsbog. Men Folk melde sig i Almindelighed ikke hverken til det Ene eller det Andet, og, gjøre de det, skeer det ofte først hele Aar efter deres Afgang eller Tilgang. Hvad Tjenestefolk angaaer, kunne disse heri Slesvig hjælpe sig med Sognefogdens Paategning, i det Mindste indtil videre. Naar de ville tilalters, saa udfordres rigtignok Skriftesedel fra det Sogn, som de have forladt. Men det vilde være en saare mislig Sag for Præsten, paa Grund af denne Mangel at nægte Nogen Adgang til Herrens Bord, naar han inderlig begjærede det. Denne Skriftesedel er en anden Levning af samme Art, der slet ikke stemmer med Tiden, og, saa rigtig og hensigtsmæssig Anordningen i sig selv end er, derfor dog nuomstunder har mistet næsten al Betydning. Skriftesedlen skal indeholde Vidnesbyrd om en sømmelig Benyttelse af Kirkens Goder, med udtrykkelig Angivelse af, naar Vedkommende sidste Gang var tilalters, og desuden et fuldstændigt Skudsmaal angaaende Sammes Liv og Vandel i Menigheden. Forstaaer sig af sig selv, at dette ikke alene gjælder enkelte løse Personer, men ogsaa hele Familier. Men, som Forholdene ere, er det

Præsten i de fleste Tilfælde umuligt at give et saadant Skudsmaal. Atter maa en Floskel hjælpe ham igjennem, idet han bevidner, at — intet Ufordeelagtigt er ham bekjendt om Vedkommende. — Ja, ofte maa der virkelig paakomme enhver retskaffen Præst en inderlig Angst for at gaa under i alt det Form- og Floskelvæsen, i hvis Midte han er stillet. Er hans Blik opladt, maa han finde det allevegne. Verden forarger sig og leer ad det Hele, idet den, saavidt muligt, emanciperer sig og illuderer Tvangen. Men Præsten maa i sit Hjerte græde!

Igaar var jeg samlet med mit lille Raad. Der var kun Lidt i Kassen, og Mange var der at hjælpe. Naar i en saadan trang Tid Uheld af een eller anden Art støde til, bliver Nøden stor. Vi lagde vore Hoveder iblød for at hitte paa Udveje.

— Jeg tænker vel, — sagde den ene af mine gode Raadgivere: — at Morten Petersen Skak skulde have et Par Skpr. Rug at undvære, nu da hans Dreng er bleven karsk. —

— Jeg tænker ogsaa Jens Kristensen Lykke — sagde den anden: — i Anledning af hans Hustrues lykkelige Forløsning. —

— Jep Andersen Steen tjente godt paa sine Kvier; — sagde den tredie: — den Priis havde han da aldrig ventet. Mon ikke ogsaa han skulde have en Skilling tilovers? —

— Jeg har ogsaa mine egne Tanker om Dig, Mads Karlsen. — sagde den Første til den Anden med et listigt Smiil.

— Og jeg om Dig, Thomas Jepsen Bind. — gjensvarede denne. — Og jeg om Præsten. — yttrede den Tredie.

— Nu, der have vi jo allerede en heel Kapital! — udbrød jeg fornøjet: — Lad mig da begynde med en halv Tde. Rug! —

Det blev da bestemt, at mine tre Kolleger skulde gaa om hos nogle af Sognets velhavende Folk, om hvilke de kunde tænke, at de havde Lidt at undvære til Hjælp for vore Fattige.

— Hvad, om vi engang kunde bringe det dertil, Mads Karlsen, — sagde jeg ved Afskeden: — at vi slet ingen tvungen Fattigforsørgelse behøvede? —

— Ja, saaledes har det nok været engang tidligere. — svarede den værdige Gamle: — Men jeg frygter for, saa maatte vi ogsaa afskaffe de Fattige. —

Jeg kom herved til at tænke paa vor Fattigforordning af 1841. I dens 47de Paragraf hedder det:

— Først bliver der da at gjøre Forsøg paa, at tilvejebringe den Sum, som det er udfundet, at Fattigkassen til Bestridelse af dens Udgifter behøver, ved frivillige Bidrag. Hvis disse vise sig utilstrækkelige, — skrides der til Ligning. —

Hvorledes dette skal forstaaes, er Mere, end jeg kan sige. Skulde der virkelig siden Aaret 1841 være foregaaet en saa stor Forandring i Christengemyttet, eller er det kun et humanistisk Selvbedrag af de daværende høje Autoriteter?

Frivillige Bidrag! — Ja, det lyder christelig.

Men Tiden betakker sig. Det vide Alle ligefra den Største til den Mindste. Hvortil da denne Forudsætning? Er det Eenfoldighed, er det Hykleri, er det Spot? Det er christeligt at antage dette Sidste. Tilvisse, der kan ej gives nogen blodigere Satire paa det nittende Aarhundrede.

O tempora, o mores!

Vil Du see Christum livagtig? Du kan see ham i hver nødlidende Broder, som anraaber din Barmhjertighed. Gjør ham vel, af dit ganske Hjerte og af al din Formue! I samme Øjeblik sku ham ind i Øjet, og Du vil see Christum i hele hans Kjærligheds Glands og Fylde!

Gik det ikke den hellige Elisabeth paa lignende Maade, da hun havde taget en fattig Mand ved Navn Eli i al hans Elendighed op med sig paa sit Slot Wartburg, vadsket og plejet ham omhyggelig og lagt ham i sin Gemal Landgrevens Seng? Da denne kom tilbage fra Jagten, og af sin Moder, som ej kunde føje sig i slig overvættes Fromhed, blev ført hen til Sengen, at han selv skulde see og fortørnes paa sin Gemalinde, fandtes der, da Tæppet blev løftet, kun et Billede af den Korsfæstede.

Tvivler Du om Sandheden af dette smukke Sagn, saa foretag Dig en Pilgrimsfart til Eisenach i Thyringerskoven! Der vil Du endnu finde en Grotte, kaldet Elis Grotte. Der endte netop denne Eli som from Eneboer sine Dage, og forkyndte dette Barmhjertighedens Under indtil sin sidste Time.

XX.

14de April 1858.

Paa Golgatha stod der et knejsende Træ
Foruden Blade og Grene;
Men Kjærlighedens fuldkomne Frugt
Var dette Træ dog alene.

I Klippegrotten Man troer saa vel
At have Frugten igjemme.
Men Grotten er tom; thi Kjærligheds Frugt
Har kun i Himmerig hjemme.

Fra Himlen spreder den ud sit Frø
Alt over Jorderig vide.
Hver Sjæl, det befrugter, skal ikke dø,
Men leve til evig Tide.

O Herre, Du evige Kjærlighedsfrugt,
Som Korset har baaret for Himlen,
Lad falde et Frø i min bigende Sjæl,
At frelst jeg kan vorde af Vrimlen!

Idag, anden Paaskedag, da jeg kom fra Kirken, traadte Martha ind til mig, og bad mig, med en Holdning og i en Tone, hvori Frygtsomhed og Trods paa en mærkelig Maade strede med hinanden, om at min Vogn maatte kjøre hende „i Besøg paa et Par Dage". Jeg saae paa hende og lod hende nogle Øjeblikke vente paa Svar.

Hendes Forlegenhed tog til og truede øjensynlig med at gaa over til Bestyrtelse. Hun blev baade rød og bleg, og hendes gamle Knæ begyndte at skjælve under hende. Saasnart jeg mærkede denne hendes Tilstand, skjød jeg en Stol frem og bragte hende tilsæde, idet jeg venlig svarede, at Vognen maatte staa til hendes Tjeneste for saa lang Tid, som hun ønskede.

Jeg spurgte ikke, hvor hun vilde hen; hun gav heller ikke nogen anden Forklaring. Ak, det behøvedes jo ikke heller!

Nu er hun borte. Hvor Huset er tomt! Der savnes dog kun eet Menneske, og dette Menneske er kun et tro Tyende. Jeg er allerede begyndt at længes efter hende, den gamle elskelige Martha. Dagen imorgen vil blive lang; men Dagen iovermorgen, skjøndt hun skal komme tilbage ved Middagstid, vil blive endnu meget længer. Det er faldet mig ind, at, dersom Martha ganske tog fra mig eller dersom hun døde — —? Men det er unyttige, endog formastelige Forestillinger. Den kjære Gud maa raade i dette som i alt Andet.

Ja, saavidt er jeg da kommen, at jeg indseer, at Alt kommer an paa Selvfornægtelse i denne Verden. Der er ingen Tvivl om, at Gud jo vil tage imod os; Døren staaer os aaben i hans Søn Jesu Christo. Men der gives intet Middel til at komme bort fra Verden uden Selvfornægtelsen. Det vil sige, alle de øvrige Midler ligge i Guds Haand. Han kalder, oplyser, paaminder, saliggjør os; han drager os til sig ved alle Kjærlighedens Kræfter. Os er der kun levnet eet eneste Middel til at

komme herfra; det er Selvfornægtelse i Troen paa Guds Søn og efter hans Exempel.

Og det er især Selvfornægtelse, der fattes Tiden, og heri, vil De indsee, fattes den Alt. Den vil eje Himmel og Verden paa een Gang; den vil tjene to Herrer, Gud og Mammon. Derved er den ganske kommen bort fra den evangeliske Sandhed. Men det er især os Præster, at denne Tidens Mangel maa falde tungt paa Samvittigheden. Jeg veed ikke, hvorledes vi skulde undgaa dette uhyre Ansvar; og kunde vi undgaa det, maatte vi dog paatage os det efter vor Mesters Exempel, trædende frem for alt Folket. Vi ere Folkets Hyrder; det er os, som skulle vise Vej. Men det er ikke Nok at pege paa Vejen eller med Ord betegne den; vi maa gaa forud for Hjorderne, i Jesu, den store Overhyrdes Fodspor. Vi maa levende fremstille ham i os selv, i al hans Kjærlighed, Ydmyghed, Selvfornægtelse. Eller lad mig blot sige: i al hans Selvfornægtelse! Thi Kjærligheden og Ydmygheden ere nødvendige Forudsætninger for Selvfornægtelsen. I Selvfornægtelsen er fra menneskeligt Standpunkt Alt, ja Alt givet. Forsag Verden i Troen paa Jesum, og Du tilhører Gud!

Dersom ikke vi Præster — paa denne Sandhed vilde jeg dø! — eller andre Præster af en ny og bedre Slægt, bryde Selvfornægtelsens Bane for Folket, og gaa foran, forladende alle Ting, da vil det for stedse være forbi med den sande Christendom heri Verden. Men Christi Rige er uden Ende, og, saa ofte det vorder fordunklet, maa det atter træde frem i forhøjet Glands. Det maa altsaa skee saaledes; Folket vil ej komme til at mangle sine Fo-

rere. Spørgsmaalet er kun, om det skal blive os eller Andre. — O, maatte dog vi, som engang ere kaldede, vorde de Udvalgte!

Imiddags kom Martha hjem. Hvor jeg har længtes efter hende! Ogsaa hun syntes inderlig glad, da hun atter stod hos mig i mit Værelse.

Men tause stode vi overfor hinanden. Jeg var dybt bevæget; det var mig et Øjeblik, som om Noget skulde briste indeni mig. Ogsaa Martha var besynderlig greben.

— Nu, Martha, — spurgte jeg endelig med Anstrengelse: — bringer Du da ingen Hilsen? —

Da kunde Martha ikke beherske sig længer. Hulkende bøjede hun sig over min Haand, som hun holdt i sine, og stammede:

— De veed det jo, ja De veed det! De er jo al hendes Tanke! —

Om Aftenen, da jeg traadte ind i mit Værelse, fandt jeg paa mit Skrivebord en udsprungen Rose. Den havde Martha den lange Vej siddet med under Kaaben i det kolde, stormfulde Vejr. Intet Under, at hun var ganske stiv af Kulde, da hun steg af Vognen.

Ingen Linie fulgte med. Jeg forstod Thyra retvel, at hun ikke havde benyttet denne Lejlighed til at sende mig noget Brev. Marthas Hilsen og den medbragte Rose vare mig mere værd og gik mig dybere til Hjertet end alle Breve. Jeg var ene, min Dør var lukket, det var stille i Huset. Kun Gud alene var Vidne til, hvad jeg følte, hvad jeg gjorde i denne Stund.

Jeg har i nogen Tid ikke været rigtig rask. Dog lider jeg Intet; jeg føler mig kun undertiden noget mat. Værre er det, at min Stemme truer med at gaa fra mig. Jeg føler ofte en vis underlig Pirren i Luftrøret, og bliver strax hæs, naar jeg blot har talt en halv Times Tid tilende. Men det gaaer vel over. Min Stemme kunde jeg rigtignok ikke undvære; næstefter min Forstand i Christo er den mig det Kostbareste, jeg har Brug for i denne Verden.

De spørger mig: — Hvad er der da nu at gjøre til Kirkens Oprejsning af dens dybe Forfald? — Saa vigtigt end dette Spørgsmaal er, sætter det mig dog slet ikke i Forlegenhed.

Thi, for det Første, kunne vi Mennesker, som jeg tidligere har udtalt, ikke udrette Andet dertil end at rydde Grunden; det er Gud selv, som skal bygge.

Og for det Andet maa det vistnok af mine Breve være gaaet op for Dem, at jeg ikke føler mig som den, der kan udrette store Ting ved saa overordenligt et Arbejde. Thi i og for sig, saa simpelt det end efter Ordet kunde synes, og saa ringe en Deel det end er af den hele store Gjerning, er alene Grundens Rydning et Værk af uhyre Størrelse, hvortil der vil udkræves Aar paa Aar og de allerdygtigste Hænder. Det er paa disse Hænder, jeg stoler, næst Gud i Himlen.

Hvad der er at gjøre? Det maa Andre vide langt bedre end jeg. Men ikke vil jeg tilbageholde min, i min Samviden med Gud i Christo aldeles bestemte Mening. Den er saa bestemt, at jeg gjerne indsatte Alt, hvad jeg har, Embed og Velfærd derpaa. Dog er det kun Ideens fulde

Gyldighed, jeg agter at hævde denne min Mening. Hvad Realiteten overhovedet angaaer, da vilde jeg være tilfreds med blot at have opløftet en Johannisrøst i Ørkenen: — Bereder Herrens Vej, gjører hans Stier jævne! —

Frihed, det er Principet! Det gjælder kun om at gjennemføre dette i Aand og Sandhed.

Først Frihed for Præsten i og for sig. Det er ikke i Materien, han skal leve og virke, tilsætte sine Kræfter og bekymre sig; det er ikke i Livets Handel og Vandel, Slid og Forstyrrelse, han skal beaandes for sit Kald. De Snarer maa fjernes, som ere satte for ham i de materielle Interesser; de Byrder maa aftages ham, som ere ham paalæssede af Verdsligheden.

Det overflødige Jordegods sælges og kapitaliseres. Hvor det maatte passe, afhændes tillige de gamle brøstfældige Præstegaarde, og nye opføres, indrettede efter Præstens fremtidige Tarv, ved Hjælp af den forhaanden værende Kapital. Heller end at Menigheden hermed skulde besværes, maa der nogle Aar være Vacance i Kaldet. Under de herskende Omstændigheder vil det slet ikke skade, at Guds Ord bliver lidt kostbart i Landet. En lang Kirkevej har aldrig gjort slette Kirkegængere. Menighederne maa vedligeholde Præstegaardene. Af Jorden beholdes saa stor en Deel tilbage, som er Præsten nødvendig til at føre Huusholdning paa Landet. Den maa let kunne drives af to Heste, og foruden disse kunne føde fire til sex Køer og nogle Faar.

Præsten befries ganske for verdslige Forretninger; ligesaa indskrænkes, saavidt gjørligt, de skriftlige Hoveriarbejder, som det Offentlige i Tidens Løb har paalagt

ham. Præsterne faa overhovedet saa lidt, som muligt, med de verdslige Autoriteter at bestille.

Dernæst Frihed imellem Præst og Menighed. Det maa ikke være noget trunget, af det Materielle besværet Forhold; der maa kun findes et reent aandeligt Mellemværende Sted mellem ham og den. Præsten maa frigjøres i hele sit Forhold til Menigheden. Tienden maa fast bestemmes og tillægges Kirken; Offer, Accidentser etc. maa afskaffes og ansættes i Penge. Kirkeværgerne eller andre dertil passende Bestillingsmænd have at oppebære saavel det Ene som det Andet, og til bestemte Tider i Summer at tilstille Præsten det.

Kaldene omreguleres saaledes, at de ikke længer have noget Fristende for den verdslige Begjærlighed eller kunne vække Verdens Forargelse og Misundelse. Saakaldte gode Kald maa der gives, forat Præster med større Familier eller i en ældre Alder kunne leve et sorgfrit Liv, eller faa Lidt tilovers, en beskeden Arv for den efterladte Familie. Men intet Kald maa have Mere end rigelige Indkomster, og Mængden af Kaldene maa kun være beregnet paa et tarveligt, men anstændigt Udkomme. Sagnet om de fede Præstekald maa ganske bringes til at forstumme. Hvad der ved denne gjennemgribende Reduction bliver tilovers, gaaer i Kirkens almindelige Kasse; hvoraf udredes Pensionshjælp til udtjente Præster, Tillæg til altfor tarvelige Embeder etc.

Menighederne maa selv vælge deres Præster, forat de fra Grunden af kunne blive sig bevidste, at det er deres Præster. Biskopperne fremstille og kalde. Præsterne vælge

Provsterne, Provsterne Biskoppen. Konfirmationen kommer fra Gud.

Disse Forandringer skulde efter Lejlighed foretages saa snart, som muligt, i alt Fald ved indtrædende Vacance. Det er en Selvfølge, at der intet Indgreb gjøres i bestaaende Rettigheder, og at der ved hele Omordningen overhovedet tages det omhyggeligste Hensyn til de i Tid og Sted betingede særegne Omstændigheder.

De theologiske Kandidater gjennemgaa strax et fuldstændigt Kursus i Pastoraltheologien, og ansættes derefter som Kapellaner. Alder giver ingen Forret, kun Dygtighed, navnlig den moralske. I alle vidtløftigere Pastorater ansættes der Kapellaner. Under Præstens Vejledning skulle de praktisk uddanne sig for Kaldet, medens de ere ham til bedst mulig Hjælp i samme. Kapellanen er tillige Katechet og Førstelærer ved Sognets Hovedskole. Navnlig er Religionsunderviisningen ham betroet. Strengt Arbejde og indskrænkede Kaar skulle være den Prøve, hvorpaa den vordende Christi Tjener sættes. Bestaaer han denne Prøve, viser han virkeligt Kald, da venter ham hastig Befordring. I modsat Fald betydes ham saa snart, som muligt, at han gjør rettest i at drage sig tilbage. For en vel studeret Mand ville udentvivl andre Livsveje staa aabne, naar han blot har Valget endnu itide. Ved Præstevalget fremstilles kun Kapellaner.

Dernæst Frihed mellem Kirken og Staten. Men det er ikke Kirken, som skal løsrive sig; det er Staten, som skal frigive Kirken. Ikke alene, at de skilles ad i bedste Forstaaelse; men Kirken gjør endog Regning paa Statens

venskabelige Hjælp til at opløse Forviklingen og gjøre Sagen i det Hele klar. Derfor ville de først i det yderste Øjeblik ganske slippe hinanden. Men strax maa i Principet alle Baand mellem Stat og Kirke betragtes som løste. Staten giver ikke Kirken hverken flere Forordninger eller flere Præster, men drager tværtimod efterhaanden de gamle Forordninger tilbage. Ingen Tvang, endikke den blideste, ingen Slendrian, endikke den sødeste, maa længer finde Sted. Der nødes Ingen ind, der holdes Ingen fast i Jesu Kirke. De efter Formen bestaaende Menigheder betragtes som opløste; nye Menigheder ville danne sig i Aand og Sandhed. I samme Stund, som Friheden bliver proklameret, vil der gives en Kirke, ingen Stats- eller Folkekirke, men en Guds Kirke, et Samfund af Hellige, udvalgt af Verden!

Denne endnu formløse Kirkes Øvrighed er Kultusministeren og Biskopperne. Men Overgangstilstanden vil ikke blive langvarig. Guds virkelige Børn ville snart have fundet hverandre og sluttet sig sammen; de nye Menigheder ville forlange at komme tilorde. Thi nu er det ikke længer hverken Gejstligheden eller Kongen, som regjerer Kirken, men Guds egen Aand i Menigheden. Menigheden er selv den højeste Magt, den øverste Instants i Kirken.

Menighedsraad ville nu fremgaa af Aandens frie Nødvendighed; de behøve ikke at tilbydes og arrangeres længer. Menighedsraadene sende deres Betroede til de udvidede Landemøder. Halvdelen Gejstlige, Halvdelen Lægfolk. Et af Kultusministeren og Biskopperne udarbejdet Program lægges til Grund for Forhandlingerne. Lande-

moderne sende igjen deres Udvalgte til det store Kirkeraad eller, om Man vil, Synode. Gejstlighed og Lægstand atter lige stærkt repræsenterede. Heri har nu Menigheden fundet sit fuldkomne Organ. Kultusministeren leder Forhandlingerne, som gaa ud fra de paa Landemoderne vundne Resultater. Forsamlingen er dog herved paa ingen Maade bunden, men tager under Ministerens Vejledning aldeles frie Beslutninger. Saasnart Forholdet mellem Stat og Kirke er fuldstændig klaret, og Forfatningsværket i sine Hovedtræk kan betragtes som fuldendt, træder Kultusministeren tilbage.

Saa vil da Kirken endelig ogsaa faa sin Forfatning, sin Begrændsning, sine Love og Statuter, ikke som Landsherren vil, ej heller som Præsterne, men som Menigheden vil, ikraft af den Hellig Aands naadige Oplysning og Tilskyndelse. Da vil der blive skilt mellem Kirken og Verden ligesom engang mellem Lyset og Mørket. Kirken vil blive kaldt Kirke og Verden blive kaldt Verden. De have Intet med hinanden at skaffe. Hvo som vil høre Guds Rige til, maa bære Jesu Mærke og stræbe efter Hellighed midt i sine Synder; hvis ikke, da er Verden stor nok, ak, desto værre, indtil Fortabelse stor! Kirken forstøder Ingen; tværtimod holder den paa enhver Sjæl indtil det Yderste, ligesom en Moder paa sit eneste Barn. Men den kan ingen Frelse tilsige den, som ikke vil frelses. Ej heller vil den byde Synden noget Skalkeskjul. Saa maa den da see Mangen, Mangen vandre bort paa den brede Vej, og lade Porten falde i efter ham. Men den lader i moderlig Hu en Dør staa aaben, baade Nat og Dag, for

det fortabte Barn, hvis det i en velsignet Stund skulde forandre sit Sind og vende tilbage.

Og Kirken er saa nidkjær efter at vinde en Sjæl, som en Moder efter at favne sit første Barn, dette levende Gudsunder. Men den aabner ikke nogen Port for Mængden; den tilsteder ingen Landevej gjennem sine stille, hellige Enemærker. Een er den kjærere end Alle. Thi Alle maa nødvendigviis føre Verden med sig; men Een kan undslippe fra Verden. Kirken venter bestandig kun Een af Mange og aabner for ham sine Arme, Een for Een, Faa af de Mange. Thi den maa kjende og elske Hver for sig, og Jesus har det samme Spørgsmaal at gjøre hver Enkelt, som han gjorde Petrus: — Elsker Du mig? — Og Gud er kun een; han vil kun have med eet Menneske at gjøre, kun med eet ad Gangen, som bekjender sine Synder og anraaber hans Faderlighed i Troen paa Jesu Christo, hans Eenbaarne.

Synden kan Kirken ikke udelukke, men vel Fordærvelsen. Saasnart Kirken bliver sig denne sidste bevidst, maa den udsondre den af sig eller ophøre at være til. Kirkens Idee er, at danne et Samfund af Hellige; opgiver Kirken denne, da fornægter den sit Væsen, døer og gaaer i Forraadnelse.

Vi have selv gjort Erfaringen; det er netop paa dette Punkt, vor Kirke fortiden staaer.

Men — Vinden blæser, hvorhen den vil, og Du hører dens Susen! Men Du veed ikke, hveden den kommer og hvor den gaaer hen. Saaledes er det med hver den, som er født af Aanden! —

Ikraft af det evige Liv i Aanden gives der en Gjenfødelse!

Det er denne, hvortil vi sætte al vor Fortrøstning, vi, de største af alle Syndere, men dog Hellige for Gud ved Jesu, hans Søns Fortjeneste.

XXI.

15de Mai 1858.

Du skabte Verden, o Fader god,
Du løste den ind med dit dyre Blod,
Du holder den fast ved din Himmeltrøst,
— Ja, Alting vidner med højen Røst,
O Gud, om din Kjærlighed!

Men Savnet brænder min Sjæl endnu,
Og stille det kan alene Du!
Jeg maa Dig eje hvert Aandedrag,
Og føle i hvert af mit Hjertes Slag,
O Gud, i din Kjærlighed!

Naar Nogen elsker af al sin Iid,
Hengiver han Sjælen for evig Tid.
O, løs mig af denne Verdens Baand,
Og skjænk mig din egen hellige Aand,
O Gud, i din Kjærlighed!

Den første hjertelige Sommerregn. Stille risler den ned i store, varme Draaber; begjærlig og taknemlig indsuges de af den tørstige Jord. Men ogsaa Kjødet, ogsaa Hjertet vederkvæges vidunderlig. Hvor det er lifligt! Man føler, nyder, svælger i Sommeren gjennem alle Sandser. Ah, — hvor dybt og fuldt og frit lader sig ikke aande i denne Luft! Hvert Aandedrag er en Fylde af

duftrig balsamisk Livsnæring. I een Time er der blevet en ganske ny Natur. Fornylig havde vi endnu kun en karrig Vaar; nu have vi en riig og herlig Sommer. De nøgne Træer have pludselig udfoldet det yndigste Hang af fiint og fryndset Løv; som ved en Trolddom springer der Blomster ud paa alle Stilke; det blege Græs lyser frem i den klareste, højeste Farveglands. Alting svulmer, driver, strækker sig; Alnaturen er fuld af Længsler, fuld af Forjættelser. Lærken jubler, usynlig i Skyen; i Buskadserne vrimler det pludselig af Trækfugle, som fløjte og slaa. Snart hopper een, snart en anden frem og giver sig tilkjende, yndig i Skabning og Lader, men dog endnu yndigere i sin fromme Tillid. De gaa lige ind under mine Vinduer: Finker, Dompapper, Ringdrosler, Solsorter. Paa mit Tag vrider Storken frydefuld sin Hals og knebrer i højen Sky. I Stalden brøle Køerne af Glæde; de lugte den nye Sommer. Nu vilde det ogsaa være Synd at holde dem inde længer.

Regnen er neppe ophørt, førend allerede en Mængde hvide og brogede Sommerfugle flagre fra Blomst til Blomst. De driftige Bier summe en lystig Fanfare, flyvende ud paa Arbejde, under velvillig Assistance af Fluer, Myg og Torbister, som intet Andet have at bestille. Mine Huusvenner Spurvene, hvis Reder jeg kjender, — endog i min Viinranke har jeg taalt dem — uden at have viist nogensomhelst Indiscretion, komme sammen paa Taget og udvexle som ægte Sladdersøstre deres Bemærkninger over den velsignede Regn. — Thyras Duer sidde og næbbes paa Svalen udenfor deres Bolig. Den gamle And kommer frem med en heel Skare af blommegule Ællinger.

Andrikken staaer og nejer for hende; hun nejer igjen, kruser Nakkefjerene og skræpper. Martha har faaet alle sine Urtepotter ud i Gaarden. Der findes Alt, hvad der kan fryde og vederkvæge et Menneskebarn: Rose og Myrthe, Salvie, Geranie, Krusemynt. Med eet Ord: Digternes Foraar har endelig engang atter indfundet sig. Det er en Herlighed! Hele Naturen er gjenfødt; — en ny Verden, et nyt Liv! — Ak, nu ville vi være lykkelige!

Ja, Storken har iaar bygget paa mit Huus. Man siger, det betyder Lykke. Jeg troer ikke paa slige Forvarsler, og dog, saa underlige ere vi Mennesker, har denne Omstændighed hemmelig indgydt mig en vis fri og frejdig Fortrøstning til den kommende Tid. Det er det naturlige Menneske i mig, som tager efter Sligt; det aandelige har bedre Forjættelser. — Naturam furca — — det er og bliver en Sandhed. Der behøves Mindre end en Stork, som bygger paa mit Tag, til at oplive mit sunkne Mod; det formaaer den svageste Solstraale, som spiller paa Randen af min Vinduesskarm. Og Skyen, som drager formørkende henover Himlen, drager for det Meste ogsaa henover min Sjæl.

Men, Lys eller Mørke, Fryd eller Vee, kun Eet gjælder og raader: — trofast er Gud! Paa Intet af alt det Øvrige lader sig bygge og gjøre Regning; dette Ene staaer fast og svigter ikke.

Men Gud stiller dog en Betingelse for sin Trofasthed, nemlig den, at ogsaa vi skulle være trofaste. Trofaste vi? Ja, under Sammenligningen med vor Trofasthed fremgaaer netop Guds Trofasthed i det herligste og klareste Lys. Trofaste ere vi i vor Skrøbelighed; trofast er han i sin Kraft.

Naar vi, uagtet al vor Svaghed, al vor Forvildelse dog ikke slippe ham, men hænge fast ved ham, fordi vi dog elske ham og ikke kunne være ham foruden, da ere vi trofaste. Men trofast er han, idet han til enhver Tid modtager os i vor Skrøbelighed, liig en Fader sit stakkels Barn, uden nogensinde at have vaklet eller skiftet Sind, uden nogensinde at have sluppet os i vor Forvildelse og Elende. Det er saaledes, at Paulus kommer til at rose sig af sin Skrøbelighed. Han priser derved alene Guds Trofasthed i Christo. Ja, ja, min Sjæl er glad og rolig! Du haver frelst mig, Du trofaste Gud!

Martha er stærkt bekymret over min Hæshed, og lader mig ingen Fred længer, førend jeg har talt med Lægen. Rigtignok har den hidtil været i næsten stadigt Tiltagende; sidste Søndag kunde jeg kun prædike med halv Stemme og blev tilfulde vist kun forstaaet af Halvdelen af mine Tilhørere. Men jeg haaber dog stedse endnu, at det vil gaa over i Sommerens Løb, naar der ret kommer Varme i Vejret.

Hvad har jeg ikke maattet døje i al denne Tid af den gode Marthas huuslige Lægekunst! Snart Eet, snart et Andet, snart Sødt, snart Skarpt og Bittert, undertiden af en højst modbydelig Blanding. Dog troer jeg vist, at hun selv har smagt paa det altsammen, forend hun gav mig det ind. Naar jeg beredte mig paa at svælge Mixturen, bemærkede jeg nemlig stedse, hvorledes hun fortrak det kjære gamle Ansigt i de tilsvarende søde eller sure eller vamle Miner. Hvor opfindsom har hun ikke været, hvorledes har hun ikke været om sig, nær og

fjern, for at bitte paa Naad! Nu troer jeg dog endelig, at hendes Huusapothek er udtømt; ellers maatte jeg alene af Frygt for hende kaste mig i Lægens Arme.

Med Martha er der overhovedet intet Udkomme. Hun vil, hvad hun vil, og viger ikke. Den olympiske Jupiter rystede sine ambrosiske Lokker; Martha virrer med Hovedet. Virkningen er cum modo den samme. Hun sætter sin Villie igjennem. En saadan kjærlig Villie er uimodstaaelig.

Da hun havde været hos mig Aaret rundt, syntes mig, at jeg ikke vel kunde Andet end bringe Lønnen for hendes gode opoffrende Tjeneste paa Bane. Men det var en vanskelig Sag. Hun var kommen til mig, ikke som et Tyende, men som et Kjærlighedens og Barmhjertighedens Sendebud fra den, der var mig dyrebarest paa Jorden. Og hun var selv gjennemtrængt af denne Alt hengivende Kjærlighed. Hendes Ophold hos mig, et Slags frivillig Forviisning, var et Offer, hvis Størrelse alene jeg kunde fuldkommen vurdere. Vistnok havde hun været min Tjenerinde, men med en Moders Hjerte og en Venindes Rettigheder. En saadan Tjeneste kunde ikke lønnes; men alligevel maatte hendes Stilling ikke undvære det materielle Grundlag. Jeg ommede mig længe, inden jeg bragte Sagen paa Bane; men endelig maatte jeg, og, som jeg troede, lykkedes det mig ogsaa at bringe den frem paa en ikke anstødelig Maade.

Men da skulde De have seet hende, først, hvor overrasket og fortrydelig, dernæst, hvor determineret hun viste sig. Jeg fortrød næsten, at jeg havde indladt mig paa Tingen; men nu maatte jeg igjennem. Med Fatning

afventede jeg Udgydelsen fra hendes varme, hidsige Hjerte. Men jeg ventede forgjæves; hun sluttede sig pludselig ind i sig selv, og svarede alene kort og tørt, at derom maatte jeg slet ikke tale. Men jeg talte alligevel; saa var hun da endelig nødt til at give sit Hjerte Luft, og saa fik jeg da ogsaa Sandheden at vide.

— Det havde aldrig været hendes Mening———. Hvis hun havde tænkt det, ———! Frøken Thyra havde ogsaa slaaet derpaa; men da havde hun ligefrem erklæret, at, maatte hun ikke følge sin egen Vej, vilde hun slet ikke forlade hende og tage til mig. Snak var der Nok af i denne Verden, men, Gud bedre det, kun Lidt af Gjerningen. Hvad hun hidtil havde gjort, navnlig for sin kjære Frøken, det var slet ikke værdt at tale om; det var altsammen blevet godt og prompte betalt. Nu vilde hun ogsaa engang gjøre Lidt uden Betaling; nu vilde hun ogsaa engang gjøre en Smule Godt for egen Regning; nu vilde hun dog engang, inden det blev for silde, vise sin kjære Frøken, at hun virkelig holdt af hende. Ogsaa mig holdt hun hjertelig af. Og nu begyndte ogsaa jeg at tale om Betaling. Vidste jeg da ikke selv bedst, at Kjærligheden ej kunde betales? Var det ikke om den ubetalelige Kjærlighed, jeg talte saa godt som hver evige Søndag? —

— Ja, det er et sandt Ord, Martha, — indvendte jeg: — Kjærligheden kan ikke betales; jeg har heller aldrig tænkt paa at betale Din. Men, medens Tiden slider Dig, maa Du dog ogsaa have Noget til at slide. Du har ogsaa dine Fornødenheder, og det vilde slet ikke være smukt af Dig, om Du nægtede mig Ret til at forsyne Dig med de nødvendige Midler.

Mon ikke Enhver forsørger Sine? Jeg, Martha, har kun Dig at forsørge. —

Martha kæmpede med en levende Rørelse; men hun stod stift imod og holdt sig tappert. Med en forunderlig Blanding af Omhed og Trods, som for mig havde noget ubeskrivelig rørende, erklærede hun, at hun havde Nok og ikke trængte til Noget. —

— Men Martha, troer Du da, jeg kan taale, at Du saaledes sætter din Smule Gods til i min Tjeneste?

— Det er for Intet at regne. Jeg kjender dem, der have sat Livet til for dem, de holdt af. —

Jeg taug; hun havde virkelig stoppet Munden paa mig. Men Martha, iagttagende sin Fordeel, tilføjede efter et Øjebliks Forløb, for med eet Slag at sikkre sig Sejren:

— Hvis De ikke, Hr. Pastor, lader mig ifred med Deres Tilbud, — saa rejser jeg strax fra Dem! —

Hvor hun var smuk, den gamle Kone, idet hun udtalte denne frygtelige Trusel! En højere Rødme havde farvet hendes Kind; energisk hævede hun sit Bryst og slog med Nakken. Hendes sammenknebne Mund var ubønhørlig streng; men hendes klare blaa Øje var ubeskrivelig ømt. Hendes Tone var høj og fast; men den blideste Klang fra Hjertedybet hævede derigjennem.

I Fronten var hun uangribelig. Dog ansaae jeg mig endnu ikke for overvunden; maaskee kunde et Angreb i Flanken endnu lykkes. Jeg maatte altsaa gjøre en hastig Diversion, benyttende mig af Fjendens Svaghed. Jeg fik en god Indskydelse. Martha havde sine Svagheder,

og blandt disse en ganske betydelig for Uldent og Linned, dog især for det Første.

— Nu, lad være da! — yttrede jeg: — Du skal have din Villie, Martha. Men forat Du dog ikke skal være ganske blottet, giver jeg Dig herefter fuld Raadighed over Faarene. Maaskee kan Du bringe Lidt ud deraf ved Salg af Lam og Uld og Skind. Alting lykkes jo under dine Hænder. Er det en Aftale? —

Martha betænkte sig et Øjeblik; men hun saae ikke Fælden, og sagde beredvillig Ja.

Nu troede jeg at have Spillet vundet. Under Marthas driftige Hænder kunde Faarene endda indbringe en ganske kjøn Skilling, og forøvrigt kunde jeg spæde til med passende Foræringer efter Tid og Lejlighed.

Endnu tidlig paa Efteraaret forøgede jeg lidt efter lidt Faareflokken, indtil den, Vederne iberegnet, talte fjorten Stykker. Samtidig skjød jeg de smaa og ringe Faar ud og fik anskaffet lutter store og udmærkede. Jeg prisede i Hjertet denne min List; men gamle Martha overlistede mig dog, da det kom til Stykket.

Vistnok beredte det hende en sand Fornøjelse, at hun havde fri Raadighed over al den Uld etc.; men snart maatte jeg mærke, at hun anvendte Alt til Husets Brug. Jeg troer virkelig, at jeg besidder fire eller fem Dusin Uldsokker. Til Julen kom hun anstigende med en prægtig Fodpose. Hun havde i det Mindste brugt tre store uklippede Skind dertil, og det stærke Vadmels Overtræk havde hun selv ladet gjøre. Henad Vinteren bredte hun en herlig Rejsekappe af heeltstampet kippret Tøj i mit Vognsæde; der var mindst tolv Alen Vadmel deri af den største Brede.

Paa samme Tid hørte jeg en Fugl synge om, at hun havde et stort Stykke Gulvtæppetøj i Arbejde. Og nu igaar fandt jeg to skinnende hvide, tykke flossede Uldtæpper paa min Seng.

Betænk nu, hvad alt dette har kostet at forarbejde, hos Væveren, Farveren, Sadelmageren, i Stampemøllen! Isandhed, dersom hun, uden Udlæg af egne Penge, har bragt alt dette udaf Faarene, saa maa jeg prise min Bedrift i denne Henseende. Men jeg nærer grundet Tvivl derom, og er ganske bekymret. Dog hvad skal jeg gjøre? At indlade mig med Martha desangaaende, kan Intet nytte mere. Jeg er fuldstændig slagen af Marken, og maa være glad, naar mit Nederlag blot ikke bliver aabenbart. Der er intet Andet for, end at jeg lader hende have sin Villie.

Jeg omtalte tidligere vort Fattigvæsen som et absolut Exempel paa det christelige Livs Fordærvelse iblandt os; jeg har endnu et andet ganske betydningsfuldt at anføre.

Over hele Landet er det en mere eller mindre almindelig Skik, at Mand og Kvinde flytte sammen og leve med hinanden som Mand og Kone, saasnart Ægteskabet er blevet besluttet, og det saakaldte Jaord blevet holdt med Frænder og Venner. Naar Brudgommen forud har egen Huusholdning, skeer det saa godt som altid. Brylluppet fuldbyrdes saaledes ofte et heelt Fjerdingaar, endog et fuldt Halvaar før Vielsen; ja ikke sjelden træder Bruden høit frugtsommelig frem for Brudeskamlen. Det er haardt at sige, men det er en simpel Sandhed: i mange Egne paa Landet hører det til de sjeldne Undtagelser, at en

Jomfru træder for Herrens Alter at modtage hans Velsignelse. Men den jomfruelige Rose og den kydske Myrthe bære de dog ligefuldt alle i Haaret. Er dette ikke, hvad Verden kalder en Skandale, ej alene for Menneskene, men for Gud og hans Engle? Saavidt har Tiden bragt det, at Menneskene slet ikke forarges derover. Men mon Gud, mon Gud ikke forarges? Er det et christeligt, et helligt Ægteskab? Er den kirkelige Ceremoni i saadant Tilfælde Andet end en skammelig Komedie, som opføres i Støvet til Spot for Gud i Himlen?

Til den Grad er Kirken afmægtig, ja, til den Grad, siger jeg, at den ikke engang har kunnet hæmme denne skjændige Uskik. Der behøves ikke Mere end dette til at betegne, i hvilken Forfatning Kirken befinder sig. I det Enkelte og underhaanden have mange nidkjære Præster forsøgt paa at bryde Uvanen; men de have kun brudt deres bedste Kraft derimod.

Heri Slesvig er det baade værre og bedre end andre Steder, værre, fordi Skikken er ganske almindelig, bedre, fordi den ikke er saa forargelig. Da jeg kom hertil, skete det ogsaa undertiden her, at Folk flyttede sammen en Maaned eller to før Brylluppet, alt efter Omstændighederne; og, saasnart de have anmeldt deres Ægteskab for Præsten, og Tillysningen skal begynde, drager Bruden endnu stadig ind hos Brudgommen. Det Forargelige i denne sidste ganske almindelige Skik bliver dog her for en Deel mildnet ved den Omstændighed, at Brudgommen somofteſt har sine Forældre levende, i det Mindste een af dem, der modtager Bruden som Datter i Huset.

Mod Uskikken i anden Grad har jeg arbejdet med

Held; jeg tør endog haabe, at den allerede saa godt som er udryddet. I første Grad derimod bestaaer og florerer den endnu, og jeg har, af Frygt for et Nederlag, ej vovet ret at drage tilfelts imod den. Heri Slesvig er det nemlig Brug, at Brylluvet staaer i Brudeparrets eget Huus, altsaa i Almindelighed i Brudgommens Baaning. I de allerfleste Tilfælde synes derfor Brudens Nærværelse i Huset for Brylluvet paa ingen Maade at kunne undværes. Der skal reengjøres, pudses op, brygges, bages, koges een eller flere Uger iforvejen; alt dette paahviler hende som Værtinde ved Gjæstebudet.

Jeg finder heri ikke nogen fyldestgjørende Undskyldning for Uteerligheden; men, som sagt, jeg mistvivler ganske om at udrette Noget derimod, og tør ikke sætte min Indflydelse paa Spil. Var der en Kirke, vilde Kirken have sine Love, og den simpleste Anordning vilde være tilstrækkelig til at gjøre Ende derpaa. Var der overhovedet blot en Kirke, sig selv bevidst indenfor egne naturlige Grændser, vilde alle saadanne Misbrug falde bort ligesom af sig selv. Det vilde da endikke være fornødent at give Love derimod. Dersom der var en Kirke, vilde med det Samme Loven være given i Guds dyrebare Evangelium.

Naar skal denne Lovløshedens, Formløshedens, Aandløshedens Tid ophøre? Befinde vi os virkelig i det oplyste, sig klart og fuldkommen selvbevidste nittende Aarhundrede?

Idag kom gamle Lorents Lybæk og et Fattiglem, kaldet Skraa-Jens, med højtidelige Miner ind til mig. Da vi vare ene, forkyndte de mig, at de nu havde mod-

taget den længe ventede St. Helene-Medaille, og bade mig grundig at forklare dem de medfølgende Papirer.

Papirerne kom for Lyset. Spændingen var at læse i de Gamles Ansigter. Det var ingen Trivl underkastet, at de jo nærede falske Forhaabninger med Hensyn til denne dem tilstaaede Mindegave. For Lorents havde jeg dog allerede prædiket saa eftertrykkelig over denne Text. Det gjorde mig ondt for de gamle Stakler, og jeg kunde ikke Andet end lempelig forberede dem paa den Skuffelse, der ventede dem. Jeg gjorde dem opmærksomme paa de høje Numere, som deres Diplomer fremviste; det maatte jo allerede deraf være dem indlysende, at den franske Regjering, saa vel den end meente det, ej kunde knytte nogen Pension til Medaillen. Jeg betydede dem, at Medaillen ikke var nogen Fortjenstorden, men kun et simpelt Mindetegn, og at den var slaaet mindre for at hædre dem end Frankrigs store Kejser.

Lorents Lybæk svarede hertil Intet; han rynkede kun Panden og rettede sig. Men paa Jens Brad syntes min Forklaring slet ikke at have gjort noget Indtryk; han var forstokket i sin Tro paa Pensionen. — Dersom der ikke fulgte en Pengegave med, — sagde han: — da vidste han ikke, hvad han fattige Stakkel skulde gjøre med Medaillen. Først Trangen afhjulpen, sidenefter kunde Man tænke paa Stadsen! Han trængte til Alt. Han havde ikke engang en Frakke eller Kjole, hvorpaa han kunde bære Medaillen. Det kunde maaskee endda nok være, at der ikke ligefrem fulgte nogen Pension med; men han var overbeviist om, at den vilde komme, naar Man søgte for

ham og forklarede Kejser Napoleon de nærmere Omstændigheder. —

Mod en saadan blind Indbildning lod sig Intet udrette. Jeg gav mig altsaa til at oplæse Papirerne. Jens Brads Papirer faldt mig i Hænderne.

Saaledes skriver den franske Minister i Kbhvn. til Jens Christensen Brad, Fattiglem i Hvilsted:

Min Herre!

Jeg har den Ære at underrette Dem om, at, ifølge det Andragende, som De desangaaende har benvendt til Hs. Excellents Krigsministeren i Danmark, Kejser Napoleon har havt den Naade at tilstaa Dem St. Helene=Medaillen.

Jeg priser mig lykkelig, min Herre, ved at have dette Minde om en hæderfuld Tid at tilstille Dem, og jeg iler med at sende Dem benævnte Medaille tilligemed vedkommende Diplom.

Modtag, min Herre, Bevidnelsen
af min fuldkomne Højagtelse!
Den franske Minister.

Til
Hr. Jens Christensen Brad,
Veteran.

Det er idealiter et Monster paa et Brev; der er netop sagt, hvad der skulde siges, og det er udtrykt paa den smukkeste Maade. Men realiter, i sin konkrete Anvendelse, hvilken skjærende Misklang! Den franske Minister bevidner Fattiglem Jens Brad sin Højagtelse og priser sig lykkelig ved at træde i Forbindelse med ham. Den franske Kejser sender Jens Brad en Hædersmedaille, og Jens Brad har neppe en Skjorte paa Kroppen, langt mindre en Kjole. — Saaledes mishandler Virkeligheden Ideerne.

Forøvrigt antyder den franske Ministers Skrivelse og den danske Ministers efterfølgende paa en slaaende Maade Forskjellen mellem det franske og danske Væsen.

Den danske Minister skriver kort og godt:

Hs. Majestæt de Franskes Kejser har tildeelt Dem St. Helena-Medaillen, og Hs. Majestæt Kongen har, ifølge Krigsministeriets derom nedlagte underdanige Forestilling, allernaadigst tilladt Dem at bære bemeldte Medaille. Hvilket herved meddeles til behagelig Efterretning.

Krigsministeren.

Til
forhenværende Menig af det forhenværende
slesvigske Infanteriregiment,
Jens Christensen Brad.

Min Ven Lorents Lybæk skjulte sin Skuffelse som en Mand, idet han mumlede: — Ogsaa godt! Æren er ogsaa Noget værd. — Men Jens Brad, det var tydeligt at mærke, gik snydevred bort fra mig.

Det faldt heller ikke i den store Kejsers Lod, efter sin Død at gjøre Mange lykkelige.

Jeg begynder virkelig at have Fornøjelse af min lille Avling. Forstyrrelse kan den ikke volde mig; thi den er let at bestride, og det gaaer ligesom af sig selv. Bekymring ikke heller; thi der er ikke Meget derved hverken at tabe eller at vinde. Groer Sæden slet, siger jeg: — Gud skee Lov, at Du kan slaa Dig igjennem desuagtet. — Groer den vel, har jeg min inderlige Glæde deraf. Har jeg et lille Uheld engang imellem, det kuer mig ikke; har jeg derimod et lille Held, modtager jeg det som en sand Guds Gave.

Med en Karl og et Par dygtige Heste kan jeg magelig bestride Avlingen og endda faa Tid tilovers. Heraf udspringer en ny Glæde, og det den allerstørste. Jeg kan med mine Heste hjælpe Lidt paa Smaafolk og Fattigfolk, som have saare ondt ved at faa det nødvendige Arbejde gjort. De, som have lidt Jord, maa dyrt betale for at faa den bearbejdet; de, som ingen have, trænge dog til Hjælp ved deres Smule Tørve- og Høbjergning, og maa derved ty hen til Folks Godhed. Heri kan jeg nu være Smaafolkene til større Hjælp end nogen Anden i Sognet. For den Ene pløjer og harver jeg lidt, for den Anden kjører jeg hjem, for den Tredie henter jeg et Læs Steen etc. Det synes Folk godt om, og jeg ikke mindre. Mine Heste ogsaa, saavidt jeg kan mærke; de blive i det Mindste ikke magrere derved.

Hver Løverdagaften samles jeg, naar Vejret er godt, med mine Sognefolk paa Kirkegaarden for at rense og pynte Gravene. Forrige Aar bragte jeg denne Skik saa smaat igang; iaar er den allerede begyndt at florere. Blomster pryde i denne Tid de fleste Gravhøje.

Denne Syslen paa Kirkegaarden den stille Aften er af et besynderlig skjønt idyllisk Væsen. Minerne ere saa blide, Talen er saa sagte, Arbejdet gaaer saa stille for sig; der hviler en hellig Ro over det Hele, som paa inderlig velgjørende Maade meddeler sig Hjerterne. Og det er ej alene for at give Anviisning og hjælpe, at jeg er her tilstede blandt mine Sogneborn; der gives mig mangen Lejlighed til at vexle betydningsfulde Ord med Een og Anden. Det har været Tilfældet, at jeg her har rørt et Hjerte, som jeg paa ethvert andet Sted fandt haardt og

utilgængeligt. Her paa Kirkegaarden blive Hjerterne bløde, ved Mindet om det Svundne og det nært forestaaende, i den gjennemtrængende Følelse af Forkrænkelighedens fælles, almindelige Lod. Vi maa være saa unge, saa stærke, saa smukke, vi være ville! Døden venter os alle.

Men derefter Livet, Livet i Guds evige Kjærlighed!

Naar saa Aftenklokken ringer, indtræder en fuldkommen Stilhed. Det er en Bøn uden Ord. Saa række vi hinanden broderlig og søsterlig vore Hænder og byde Farvel. Imorgen er det Søndag! Da skulle vi gjensamles i Mindet om den Korsfæstede og Opstandne.

XXII.

17de Juni 1858.

Jaften efter Theen var Martha pludselig ligesom forsvunden. Det traf sig netop saaledes, at jeg denne Aften savnede hendes Selskab; undertiden er Intet saa vel istand til at forfriske og berolige mig som hendes livlige naive Sladder. Hun har jo tilbragt næsten hele sit Liv med at tysse paa Børn, og Ammenaturen er endnu fuldt tilstede i hende. Og jeg er et Barn endnu, ofte et meget stort Barn, fuldt af uvilkaarlige Rørelser og underlige uforklarlige Stemninger.

Jeg søgte Martha gjennem hele Huset; hun var ikke til at finde. Da hun endelig kom tilbage fra Byen, hvor hun vist havde holdt en rigtig Faddersladder, beredte jeg mig allerede til at gaa iseng, uden at tænde Lys. Men nu indtraf den Mærkelighed, at jeg nu havde næsten ligesaa ondt ved at blive af med hende, som jeg tidligere havde havt ved at finde hende. Hun trippede ud og ind hos mig, spurgte mig nu om Eet, nu om et Andet hen i Vejret, og brød sig ikke om Svaret, væltede mit lille Bord ved Sengen, og satte Vandkaraffen ind i Servanten. To Gange bød hun mig Godnat, og kom atter tilbage, som om hun endnu havde Noget paa Hjertet. Men der kom Intet frem; hun rendte blot om, som det syntes, for at

anrette een eller anden lille Ulykke endnu. Endelig blev hun borte, efter at have spildt alle mine Spovlstikker paa Gulvet.

En saadan Adfærd hos den ellers saa værdig fattede Martha kunde ikke Andet end være mig paafaldende. Det var for mørkt til at jeg kunde læse i hendes Træk. En besynderlig Blidhed tilligemed en sagte Bæven i Stemme var det Eneste, som røbede en usædvanlig indre Bevægelse.

Det har gjort mig ganske bekymret. Hvad kan hun dog have fejlet? Spørge hende derom, turde jeg ikke, iaften ikke. Jeg kjender hende dertil for vel.

Da hun var gaaet, tændte jeg imod denne Tids Sædvane Lys, og satte mig til at skrive disse Linier. Ogsaa jeg var bleven underlig urolig; Arbejdet skulde berolige mig. Men det kan det ikke. Martha har forladt mig; men hun har efterladt sin Uro i min Sjæl. Skulde der virkelig være gaaet hende Noget imod? Lige indtil nu har jeg hørt hende pusle som en Aand igjennem Huset.

Nu veed jeg, hvorfor Martha igaaraftes var saa urolig, ja, nu veed jeg det.

Jeg gik iseng, men kunde ikke sove; allehaande urolige Tanker gjennemkrydsede min Sjæl. Pludselig faldt det mig ind, at jeg havde glemt at indføre et Barn i Kirkebogen. Jeg lader nemlig Folk indskrive Fadderne hos Degnen. Naar saa Barnet kommer i Kirke, leverer han mig en Seddel med alle nødvendige Oplysninger til at indføre i Kirkebogen. Denne Seddel havde jeg idag glemt paa Alteret, og Barnet var ikke blevet indført.

Her var en virkelig Grund til Uro. Vistnok kunde Sagen nu ikke let mere gaa mig iglemme; men en Forsømmelse var begaaet, og den lod mig ingen Ro. Jeg stod op og tog atter Klæderne paa mig.

Det var en smuk Maaneskins-Sommeraften, dog ikke ganske klar; langstrakte Tog af mørke Skyer, som spaaede Regn, droge af og til henunder Maanen. Jeg hyllede mig vel ind, tog Kirkenøglen, og listede mig udaf Huset.

Hvor langt bedre var der ikke ude end inde! Jeg standsede under Træerne i Haven for i dybe Drag at indaande den friske, aromatiske Natteluft. Jasminerne udaandede Strømme af sandseberusende Vellugt. Jeg plukkede en tidlig Rose, og gik videre. Det var endnu ikke silde. Klokken var neppe synderlig over Ti. En tidlig Morgen giver hos os Landsbyfolk en tidlig Aften.

Det var ikke første Gang, at jeg ved Nattetid havde besøgt en Kirke; men aldrig havde jeg gjort det uden dyb, inderlig Bæven. Hvor ganske anderledes nu! Det var mig, som om jeg traadte ind i min Faders Huus. Højt gave mine sagte Trin Gjenlyd, da jeg gik igjennem Kirken. I Stilheden var det mig, som om jeg hørte tusinde Stemmer, der hviskede: — Fred, Fred, Fred i al Evighed! — Oppe ved Alteret kastede Maanen sine Straaler ind i Kirken og belyste trende Epitafier over afdøde Præster. Skulde ogsaa jeg her ende mine Dage? Og, hvor længe, o Herre, hvor længe?

Denne Tanke greb mig. Jeg satte mig ned paa Altertrinet og overgav mig til Øjeblikkets blidt veemodige Betragtninger. Jeg kalder dem veemodige; — dog, der

var ingen Smerte deri, i alt Fald kun en sød Smerte, der smagte efter Himlen. Min Aand skuede tilbage over de sidste tre Aar af mit Liv. Hvor mange Kampe, hvor mange Skuffelser, hvor mange Veer og Sorger! Men med Tilbedelse maatte jeg erkjende, hvor faderlig Gud havde ført mig igjennem al Vildfarelse og Elende, og ladet mig øjne en skjøn og glæderig Udgang af al min Strid og Gjenvordighed. Jeg saae allerede Lyset, det klare himmelske Lys i det Fjerne, og i Lyset vinkede Fredens eviggrønne Palme.

Ja, hvad Mere var, jeg følte allerede Freden i mit Hjerte. Vel var Sejren ikke vunden endnu; men jeg havde dog, med Gud, vistnok nu stridt den haardeste Strid. Jeg havde forstaaet Kjærligheden, den sig i Alt hengivende, den Alt opoffrende Kjærlighed, og Kjærligheden havde grebet mig og holdt mig fast. Men i Kjærligheden er der Fred; der findes Hvile for alle Sjæle.

O, hvor strømmede ikke mit Hjerte over i denne Stund af Taknemlighed mod den nidkjære, men barmhjertige Gud, som havde ført mig saa mildt og vel, og skjænket mig sin Fred over al Forstand, den Fred, som Verden ej kjender, ej heller kan give!

Jeg rejste mig, forunderlig fri og let om Hjertet. Sedlen laa paa Alteret; jeg tog den og forlod Kirken, stille, som jeg var kommen.

Da jeg gik tilbage igjennem Haven, bragte et besynderligt Syn mig til at studse og standse. Var det Drøm eller Virkelighed? Jeg strøg mig med Haanden over Øjnene og aabnede dem atter. Det var ingen Skuffelse. Paa Bænken under Træerne overfor mine

Sovekammervinduer sad en lys Skikkelse, lydløs og ubevægelig. Dog ikke lydløs; nu og da bares et Suk eller dybt Aandedrag over til mig gjennem Natteluften. En Anelse greb mig; jeg traadte stille nærmere. Pludselig brød Maanelyset frem med hele sin Kraft og forklarede Skikkelsen. — Min Gud, — min Gud, det var Thyra!

Hvad jeg følte i dette Øjeblik, det vilde være mig umuligt at forklare. Det var mig, som om Alt i mit Indre brast fra hinanden, som om jeg skulde ophøre at være til. Borte var Fatningen, borte var Freden, som om jeg aldrig havde kjendt den. Mit Hjerte var, hvad det aldrig før havde været, et ulykkeligt Bytte for den vildt oprørte Lidenskab; det var mig, som om det sledes fra hinanden mod alle Verdens Hjørner.

Hvad jeg gjorde, hvad jeg sagde i dette Øjeblik, det veed jeg ikke. Da jeg atter kom til mig selv, laa jeg for Thyras Fødder med Ansigtet i hendes Skjød, og hun stræbte bævende og fuld af Angst at berolige mig, ligesom Man beroliger et Barn, der er ude af sig selv. — Ak, ak, — sukkede jeg, idet jeg hævede mit Hoved og saae hende ind i de dyrebare Træk: — ak, hvi gjorde Du mig dette? — Hun talte til mig; jeg forstod hende ikke. Jeg vidste ikke Andet at svare end dette Ene: — Ak, hvi gjorde Du mig dette? —

Endelig forstod jeg hende. Bleg, bævende, aandeløs forklarede hun mig, at hun, da hendes Vej atter førte hende igjennem min By, ej havde kunnet nægte sig selv at see det Sted, hvor jeg aandede og levede i Tanken paa Gud og hende. Martha vidste ikke Noget derom; hun havde stridt med sig selv indtil det Yderste; men hun

havde ej, — nej tilvisse, det havde været hende umuligt at styre sin smertefulde Attraa. Nu bad hun om Tilgivelse, bønlig, sønderknust; for hendes Kjærligheds Skyld maatte jeg tilgive hende denne Svaghed. Hun havde aldrig tænkt, at den skulde have saa smertefulde Følger, — uden maaskee for hende selv alene. —

— O, Thyra, — sagde jeg: — vidste Du da ikke, at Gud netop havde tilsagt os en evig og fuldkommen Forening paa det Vilkaar, at vi aldrig skulde see hinanden mere i denne Verden? —

Hun rejste sig og frigjorde sig blidelig fra mig. — See, jeg gaaer, — sagde hun: — men ikke uden din Tilgivelse! Tilgiver Du mig ej, slipper jeg Dig ikke, førend jeg har udaandet mit sidste Suk. Tilgiv mig, og — Du skal aldrig see mig mere! —

Og hun vendte sig hulkende bort, idet hun skjulte Ansigtet i sine Hænder.

— Nej, bliv! — raabte jeg med blødende og brændende Sjæl. Jeg saae mig allerede i Aanden alene, forladt af hende: — Nej, bliv! Nu maa vi ikke adskilles, førend vi have udtømt al vor Smerte for hinanden og ved Guds Barmhjertighed vundet Freden tilbage. Kom, min Thyra! Sæt Dig hos mig, og lad os vaande os og sukke med hinanden, indtil Gud giver Lindring! Nu er det forbi; jeg er atter rolig. Gud er nær; jeg mærker det allerede. Kom, lad Dig trøste, arme, arme Pige! Min Kjærlighed gjorde Dig elendig; men Guds Kjærlighed kan gjøre Dig lyksalig! —

Og med en voldsom Anstrengelse blev jeg atter Herre over mig selv. Ikke var det Sønderrevne helet; men det

var for nogle Øjeblikke samlet. Og jeg lagde min Arm om hendes Liv og jeg støttede hendes Hoved mod mit Bryst; og jeg tog hendes Haand, og talte, hvad Gud gav mig at tale. Ak, hvorledes havde jeg i denne Time kunnet finde blot eet eneste Ord af mig selv!

Og hun hulkede ved min Barm, og hun græd sig mæt. Lidt efter lidt lagde sig den høje Bølgegang i hendes forpiinte Bryst, og mine Ord dryppede som Balsom paa hendes Hjerte.

Jeg fortalte hende Alt, hvad jeg havde lidt, i mig selv, for hende, for Andre, i disse tre Aar, hvor haardt jeg havde maattet stride, hvor meget jeg havde maattet savne, hvor ofte jeg havde været nærved at fortvivle, men hvor god, hvor ubeskrivelig god Gud havde været imod mig, idet han ved sin Kjærligheds Almagt efterhaanden havde løst mig af alle Baand, alle Trængsler, alle Smerter. Jeg fortalte hende, hvorledes Gud havde givet mig Valget imellem at vorde lykkelig med hende paa forkrænkelig Viis en stakket Tid herneden, og at blive hisset forenet med hende i en fuldkommen Glæde for evige Tider. Valget kunde ikke blive tvivlsomt. Jeg havde i mit Valg kun viist, at jeg elskede hende. Jeg fortalte, hvorledes jeg netop denne Aften af min ganske Sjæl havde takket Gud, fordi han saa naaderig havde ledet mig igjennem denne Verdens forfængelige Begjæringer til den eneste sande Lykke i hans evige Liv, hans evige Kjærlighed.

Hun græd ikke mere. Hun trykkede min Haand; hun forstod mig, var fattet og rolig. Da ophørte jeg at tale om mig for at tale om hende. Jeg lokkede alle hendes Smerter udaf hende, for ogsaa ad denne Vej at bryde

igjennem til Glæden. Og vi mættede os med hinanden i disse Smerter. Da følte vi atter, at Gud var tilstede imellem os. Vi gjennemgik med hinanden vor Kjærligheds og vor Smertes hele Historie, og Alt, hvorpaa vi begyndte, førte os umærkelig tilbage til Gud. Da svandt Sorgens Nattemørke omkring os; i sin evige Pragt hævede Glæden sig paa Himlen.

Nu maatte vi skilles; det var blevet silde. Jeg trykkede et helligt Kys paa hendes Pande; hun kastede sig i mine Arme og aandede det sidste Farvel. Til Havens Udgang fulgte jeg hende; derfra kunde Man øjne Kroen og den forspændte Vogn. Men da jeg saae hende vandre bort, vaklende, fortabt, alene, da havde Vildelsen nær grebet mig paany. Der fattedes kun Lidet i, at jeg var styrtet efter hende og havde revet hende tilbage. Dog, jeg greb mig sammen med min sidste Kraft, og lod hende gaa; men mit Hjerte var nærved at briste.

Idel Afmagt føler jeg mig. Men Gud taler til min Aand om idel Styrke.

— Jeg formaaer Alt!

— Jeg formaaer Alt i Christo!

— Jeg formaaer Alt i Christo, som gjør mig stærk!

Tro ej, i Livets mørkeste Nat,
At Du af Himmelen er forladt!
Der er jo imellem Aand og Aand,
Mellem Jord og Himmel et mægtigt Baand.
Frygt ikke i Jordevrimlen!
— Man tænker paa Dig i Himlen!

XXIII.

30te Juni 1858.

Det bliver værre med mit Strubeonde. Lægerne vide herhjemme intet Raad; de anbefale mig eenstemmig en Badereise til Ems. Den vil tage en sex—otte Uger. Det er en lang Tid at være herhjemmefra; men saa godt som fraværende er jeg jo ogsaa uden Stemme. Min Reise er altsaa bestemt; for enhver Priis maa jeg, om Gud vil, have min Stemme tilbage.

Men det er med en smertelig Følelse, at jeg giver mig paa Reisen. Ikke at jeg just ængster mig over min Sygdom; jeg føler mig ganske i Guds Haand. Men jeg elsker disse Mennesker, og mig synes, de kunne ikke vel undvære mig endnu. Dog, det veed Gud alene, og vil indrette Alt paa det Bedste. Ogsaa de staa jo i den kjære Guds Haand.

Min Afskedsprædiken vil jeg dog holde, saa godt, jeg kan. Uden Farvel at forlade disse mig dyrebare Sjæle, vilde falde mig altfor tungt. Nu, da jeg skal bort fra dem, er det mig, som om kun den mindste Deel var sagt af hvad jeg havde at sige, som om jeg endnu havde beholdt det Vigtigste og Bedste baade af Lærdommen og Kjærligheden tilbage. Naar jeg blot een eneste Gang endnu kunde tale til dem, saaledes forekommer det mig, vilde jeg

kunne sige dem Alt, hvad jeg har paa Hjertet, røre, styrke og befæste dem som ingensinde tidligere.

Der faldt mig idag et gammelt Blad i Hænderne, hvori der var opkastet et underligt Spørgsmaal: — Er Christendommen en Naadegave eller en Fordring? — Jeg kalder det et underligt Spørgsmaal, fordi det maa fremgaa af sig selv, at Christendommen er begge Dele, baade en Fordring og en Naadegave. At der paa et forkeert Spørgsmaal følger et forkeert Svar, det er ikke til at undres over. Svaret lyder: — Christendommen er en Naadegave. —

Det er en god og from Mand, som er kommen til dette Resultat. Han har vistnok ikke havt nogen Anelse om, hvilken Fortjeneste han derved har indlagt sig hos den vulgære Christenverden, denne lade og slappe Verden, som saa gjerne for godt Kjøb gad komme i Himmerige. Netop saaledes vil Verden have det; netop saaledes er det Verden bekvemt. Alt beroer paa Gud, Alt overlades til ham; fra vor Side udkræves ingen Anstrengelse. Den vilde være ganske spildt, saa svage og udygtige, som vi ere. Alt af Guds Naade; den er jo uden Grændser. Det vilde kun være at nedsætte Guds Naade, dersom vi anstrengte os for at blive den værdige. Svage, daarlige, elendige ere vi; men vi vedgaa det af ganske Hjerte, givende Guds Naade Æren, og den over al Forstand naaderige Gud modtager os i hele vor Usselhed og gjør os lyksalige.

Er dette Christendom? Ja, for de Mange er det netop den rette Christendom. Det er ogsaa Tidens Chri-

stendom. Men ved nøjere Eftersyn er der intet Gran af Christendom deri. For de Faa duer det ikke.

Det kunde nu gjerne falde mig ind at fremhæve netop den modsatte Side af Sagen og paa hiint Spørgsmaal ubetinget give til Svar: — Christendommen er en Fordring. — Det vilde ikke være noget Nyt, saaledes at gjøre den ene Halvdeel af Sandheden skarpt gjældende overfor den anden. Saaledes skeer det gjennem hele Christendommens Historie; Sandheden kommer med Heelheden først frem i Midten. Men det er klart, at, dersom jeg indlod mig herpaa, vilde jeg gjøre mig skyldig i en ikke ringere og mindre fordærvelig Vildfarelse end den, som jeg her af al Magt maa bestride. Verden vilde med lige Taknemlighed føre sig denne Paastand tilnytte som hiin modsatte. Den hovmodige, selvbehagelige Verden vilde med sand Tilfredstillelse faa den Mening ud deraf, at Menneskene ved egen Fortjeneste kunde erhverve sig Guds evige Liv i Christo. Den vilde Intet synes bedre om end at kunne gjøre sig selv lyksalig.

Nej, Christendommen er vissselig begge Dele, baade en Guds Fordring og en Guds Naadegave. Naadegave er Christendommen baade først og sidst; som Fordring hviler den i Midten. Naadegave er den fra Evighed til Evighed; Fordring er den gjennem Jordelivet.

Det er en frygtelig Vildfarelse, kun at betragte Christendommen som en Naadegave. Hvor frygtelig i sine Følger, derom vidner Historien. Fanatismen og Indifferentismen kunne lige vel bruge den. Af Fanatisme lider vor Tid, som bekjendt, ikke. Der kan ingen Christendom bestaa paa Jorden under denne Forudsætning; blottet for

Realitet maa den fordunste og stige til Himlen, hvorfra den kom. Det bliver da kun i Guds Liv, at Christendommen er til og udvikler sig; i Menneskenes har den ingen Tilværelse, ingen Historie længer.

Læs Jesu Bjergprædiken, og siig, om De tør, at Christendommen ikke er nogen Fordring! Vend Bladene i Kirkens Historie, og gjentag, om De tør, at Christendommen ikke er nogen Fordring! Hvorfor have da Apostlene opoffret sig, hvorfor har Jesu Kjærlighed gjennem alle Tider været en uimodstaaelig Tvang til Fornægtelse af denne Verden?

Jo, Christendommen er en Fordring, en saare alvorlig, en ubetinget Fordring, den strengeste af alle, som gjøres til os herneden. Der fordres af os, at vi som nye Mennesker skulle iføre os Christum i hans Lydighed, hans Forsagelse, hans Kjærlighed. Hvis vi ikke opfylde denne Fordring, har vor Christendom Intet at betyde, da skulle vi forgjæves vente Guds Naadegave. Jo, det er en Fordring, en uendelig Fordring, og den lyder paa, at vi skulle paatage os Korset, fornægte os selv og følge efter Jesum. Hvo som ej vil fornægte sig selv, kan ikke komme til Gud. Men det vil Verden ikke, under ingen Omstændigheder; det er Selvfornægtelsen, som Verden skyer, liig Pesten og det lede Helvede. Det er netop Tidens store Svaghed og Ulykke, at det ganske er gaaet den afminde, at en Christen nødvendigviis maa fornægte sig selv. Isandhed, det maa han, ikke i Eet, men i Alt, ikke efter Lejlighed, men ubetinget, indtil Blodet, indtil Døden.

See, det er Guds Fordring til os i Christendom-

men, og den gaaer igjennem hele Livet: — Selvfornægtelse for Christi Skyld og efter Christi Exempel. Gud alene seer i Hjerterne; han alene veed, hvor mange der have modtaget hans Naadegave. Men dersom jeg skulde tælle Faarene af Jesu Hjord sammen heri Verden, vilde jeg gaa enhver Sjæl forbi, som ikke fremviste Aandens Mærke i christelig Selvfornægtelse.

Som en Naadegave modtage vi Guds Foranstaltning ved Christo; som en Fordring gjennemføre vi den i hele vort Liv; og, naar vi da af yderste Evne have gjort Guds Fordring Fyldest, da er Christendommen os atter kun en Guds Naadegave. Naar vi have gjort Alt, hvad vi formaaede, maa vi slutteligt bekjende, at vi kun ere udygtige Tjenere, og alene fortrøste os til Guds Barmhjertighed i Christo.

Igaar tog jeg i min Kirke Afsked med Menigheden. Jeg talte længe og inderlig; jeg talte, saalænge jeg formaaede. Kirken var saa fuld, at der ej gaves Plads for et Menneske mere; Folk stode i Gangen, næsten heelt op til Alteret, og det var kun med Vanskelighed, at jeg fandt Vej til og fra Prædikestolen. Men over denne store Forsamling hvilede der en Stilhed saa fuldkommen, at Lærkens Slag, der over Kirketaarnet steg imod Sky, klarlig gjenlød under Hvælvingerne. Det var ogsaa en Hymne til Guds Ære; den indledte mit Foredrag.

Min Ven, det var ikke nogen studeret Prædiken. Vel havde jeg alvorlig tænkt derover; men, da jeg stod paa Prædikestolen, sprængte Hjertet alle Baand. Jeg talte om Jesu Kjærlighed, som havde ført os sammen,

den samme Kjærlighed, som nu for en Stund vilde skille os ad. Nu skulde det vise sig, om vi ret havde forstaaet denne Kjærlighed og ladet vore Hjerter befrugte deraf til et evigt Livs Samfund. Kjærlighed gaves der ikke uden Savn; nu skulde vi savne hinanden. Kjærlighed gaves der ikke uden Længsel; nu skulde vi længes efter hinanden. Kjærlighed gaves der ikke uden Troskab; nu skulde vi holde hinanden alle vore Løfter for Gud i Tid og Evighed. Dersom vi bestode denne lille Prøve, da skulde det snart vise sig, at Jesu Kjærlighed i Virkeligheden ej kan adskille, men ubrødelig forener, trods Rum og Tid, ja endog trods Døden.

Jeg mindede dem om min store Skrøbelighed; uagtet denne havde jeg dog fundet Adgang til deres Hjerter. Det var Jesu Kjærlighed. Jeg mindede dem om deres egne Skrøbeligheder; uagtet disse havde jeg dog faaet dem inderlig kjær. Det var Jesu Kjærlighed. Jeg mindede dem om det evige frydefulde Haab, vi tilsammen havde fattet uagtet alle vore Synder. Det var atter Jesu Kjærlighed. Ved denne Kjærlighed, som var Alt i alle Ting og Alle, vilde vi derfor hellig love, ubrødelig at holde fast. — Hvor længe? Indtil vi atter saae hinanden? — Nej, vort Løfte maatte tage samme Flugt som Lærken over Kirkespiir, — indtil vi atter saae Christus! —

Dog, hvad veed jeg nu, hvad jeg talte? Det var, som om jeg læste det udaf de mange kjære, de mange bevægede Ansigter, hvad jeg skulde tale. Jeg sagde, hvad jeg troede, kunde røre, opmuntre, befæste — for lange Tider. Jeg vidste jo ikke, naar det atter blev mig

givet at tale til disse mig saa dyrebare Mennesker. Jeg reves bort, og talte tilsidst, som om jeg aldrig skulde tale til dem mere.

Min Ven, var det ikke ganske naturligt? Hedder det ikke: — Bruger den belejlige Tid! —? Denne Time var endnu min; de øvrige, faa eller mange, havde den uransagelige Gud igjemme.

Jeg talte, saalænge jeg kunde tale. Med en ganske overordentlig Selvbeherskelse havde jeg sparet paa min Stemme. Men ikke længe varede det derpaa, inden min Tale blev til en uforstaaelig hæs Hvisken. Da holdt jeg op. Da jeg bad Fadervor, vare mine Ord ikke hørlige mere. Men dog bad hele Menigheden med mig.

Imorgen rejser jeg. Mit Huus er fuldkommen beskikket. Idag har ligefra Morgenstunden Præstegaarden været fuld af Besøgende; Døren staaer aldrig stille. Nogle komme for endnu i den sidste Time at søge Hjælp, Raad eller Trøst hos mig; de Fleste have dog intet Ærinde uden at see og tale med mig endnu engang og sige mig et hjerteligt Levvel.

Martha er neppe til at kjende. Det er ikke den friske, fyrige Martha, saa gjæv og sikker, saa fuldkommen hjemme hos sig selv. Hun strider øjensynlig for at holde sig sammen; men hun formaaer det ikke. — Er jeg Dig da virkelig saa kjær, o Martha, med denne min Fejl over alle Fejl, som Du aldrig kan tilgive?

Hun har ingen Ro paa sig. Hun gaaer ud og ind, sysler frem og tilbage; men hun gaaer og sysler ben i Taaget. Nu lægger hun en Deel af mit Tøj frem; inden

jeg seer mig for, er det atter forsvundet. Saa kommer hun frem med en anden Deel, og lægger Alt omhyggelig sammen for ogsaa at lade det forsvinde. Min Fodpose lader hun banke dygtig ud i Gaarden; vi befinde os i Juli Maaned og gispe under en trykkende Hede. Vejret er idag dygtig smudsigt. En Bonde lærer aldrig at tørre sine Fødder af; mine Sognefolk have dog af Martha modtaget de bedste Lectioner i denne gentile Kunst. Men idag agter hun slet ikke paa, at Folk føre Smudset med sig ind paa hendes elfenbeenshvide Gulve. Det er næsten utroligt. Ved Kaffebordet bad jeg Martha om en reen Klud, hvormed jeg kunde afpudse et lille Lommespejl; hun tog stiltiende et Brev op af Lommen, rakte mig det, og gik ud med Bakken og Kopperne.

Jeg kjendte denne dyrebare Haand; Brevet var fra Thyra. Jeg havde skrevet hende til om min Skrøbelighed og min Rejse, men endnu ikke faaet Svar. Skulde Martha have hørt fra hende siden? Besynderligt, hvis dette var Tilfældet! Det var mig umuligt at modstaa Fristelsen; jeg maatte kaste et Blik i Brevet.

Mit første Blik faldt paa disse Linier:

— Han er syg, han rejser! — Jeg har skrevet tre, fire, hvad veed jeg, hvor mange Breve til ham! I dem alle har jeg forraadt min Svaghed for ham, og jeg har atter tilintetgjort dem. Saasandt jeg elsker ham, maa han aldrig finde mig svag mere. Og nu, trænger han ikke nu dobbelt til al den Styrke, Himmel og Jord kunne yde ham? Min Gud, skulde det end skee med Tabet af hele mit Livs Ungdom og Lyst, gjør mig stærk! —

Jeg havde læst nok. Jeg foldede Brevet sammen og gjemte det paa Bunden af Marthas Sykurv.

Jeg har hele denne Dag ikke været ene med mig selv. Besøg indtil den sildige Aftenstund. Jeg har maattet love at skrive Menigheden til, Menigheden in corpore. Hvad skal jeg sige? Jeg følger gjerne, skjøndt med Blusel, heri de hellige Apostles Skik.

I Mørkningen kom Posten; den bragte mig Brev fra Thyra. — Nu var hun bleven stærk.

Martha tilbragte Aftenen inde hos mig, beskjæftiget med at pakke min Kuffert. Hun syntes aldrig at kunne blive færdig, gik ud og ind, lagde ned, tog op igjen, byttede om i det Uendelige. Endelig var hele min tarvelige Garderobe tilstede. Saasnart hun fjernede sig, saae jeg Kufferten efter og tog ud og lagde tilside, hvad der syntes mig ganske unødvendigt. Hun mærkede det ikke, og blev endelig færdig.

Naar jeg tænker paa Afskeden med Martha imorgen tidlig, bliver jeg ganske beklemt om Hjertet. Hun har saa smaat slaaet paa, om det ikke gik an, at hun fulgte med mig. Den gode, trofaste Sjæl! Gud bevare hende blot for mig herhjemme!

Farvel! Indeslut mig i Deres Bønner!

Houerbro-Kro.

Jeg havde taget Brevet med mig for her at lægge det i Brevkassen; jeg aabner det for at tilføje endnu nogle Linier.

Til denne første Station er jeg kommen med talrigt Følge tilvogns og tilhest. Taarerne kom mig i Øjnene, da jeg imorges tidlig sprang ude udaf min Port og pludselig befandt mig midt iblandt gode Venner, som tilraabte mig Godmorgen og lykkelig Rejse! Og ikke Nok hermed,

vilde de alle følge mig et godt Stykke paa Vej. Her maatte vi da endelig skilles. Og vi skiltes. Men snart kom endnu den Ene, saa den Anden tilbage, for at sige mig end et sidste Farvel. De gode Mennesker havde ingen Forestilling om, at de vare nærved at volde mig Smerte. Farvel!

XXIV.

Ems d. 26de August 1858.

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Nej, De maa ikke undre Dem over, at De under mit Ophold i Ems kun har modtaget saa faa og saa korte Breve fra mig. Jeg har havt saa mange at skrive til, først Thyra, saa Dem, dernæst Martha, endelig den kjære Hvilsted=Menighed. Misforstaa mig ikke, naar jeg siger, at jeg af disse sidste Breve har havt besynderlig stor Glæde. Martha skriver, at Folk have forlangt af Degnen, han skulde oplæse dem i Kirken efter endt Gudstjeneste, og hun tilføjer, at aldrig har Kirkebesøget været bedre end de Søndage, da Man vidste, at der var kommet Brev fra mig. Jeg siger, det har voldet mig Glæde; men jeg maa tilføje, ogsaa en vis piinlig Undseelse. Det vilde jeg aldrig have tilladt, dersom jeg havde vidst derom at sige, at mine Breve bleve forelæste i Kirken. Det er at tillægge dem en altfor stor Ære og Værdighed.

Men har jeg havt Glæde af mine Breve, have de sikkerlig ogsaa voldet Glæde, eftersom jeg snart kunde melde om en stadig Bedring i min Tilstand. Nu er jeg fuldkommen helbredet; der udkræves endnu kun Skaansel og den største Forsigtighed. Lægen har af dette Hensyn

paalagt mig at gjøre en lille Udflugt efter Badet paa et Par Ugers Tid. Jeg indseer det Gavnlige, om ikke Nødvendige heri, og ender imorgen min Kuur for ufortøvet at tiltræde en lille fri og munter Rejse.

Siig mig engang, har De ikke ofte erfaret, hvorledes Tungsindet uden øjensynlig Anledning med sit dybe Mørke nedlod sig over Deres Sjæl? De forklarede Dem selv, at der ingen Grund var til Bedrøvelse; De stræbte at forjage Sorgen som noget heelt urimeligt, som et Lune, der var en selvbevidst Sjæl uværdigt. Forgjæves! De kunde ikke Andet end sukke og bedrøves.

O min Ven, prøv aldrig paa at forjage denne Kummer! Den er kun altfor vel begrundet. Det er Aanden, som sørger over sit tabte Paradiis. Hav Ærbødighed for Sorgen!

Og er det ikke ligesaa ofte hændet Dem, at Glæden pludselig drog ind i Deres Sjæl, stundom i stille, sjælfuld Herlighed, stundom ogsaa med vajende Faner og klingende Spil, uden at De vidste, hvorfra den kom eller hvorfor den kom? Men de bortjog ikke den ubudne Gjæst; tværtimod, De modtog ham med aabne Arme.

Ja, hold ham fast, min Ven, og, naar han viger, saa trøst Dem med, at han vil komme igjen, at han hører Huset til, det Huus, som Gud har opbygget i Christo for al Evighed! Men vil De vide, hvorfra denne uforlignelige Glæde kommer og hvad Grund den har, saa viid, at det er Aanden, som fryder sig i Visheden om sit gjenvundne Paradiis!

Vil De tro det, gamle Martha skriver mig til og skriver ypperlige Breve! Vistnok ere de temmelig vanskelige at læse. Jeg har aldrig kjendt saa kunstig en Bogstavering; hun veed rimeligviis, hvor stor en Kunst det er at bogstavere rigtig, og gjør det derfor saa kunstigt, som muligt. Det Simple foragter hun. Dertil kommer, at hun er altfor brændende i Aanden til at give sig rigtig Tid. Hendes Tanker er altid forud for hendes langsomme Haand. Saa bryder hun pludselig af enten midt i et Ord eller midt i en Sætning, og gaaer videre i den Formening, at hun har skrevet, hvad hun har tænkt. Disse Abbreviaturer ere ofte af reent fortvivlet Art. Men hvad formaaer ikke Kjærligheden? Jeg elsker den gamle Martha, og sparer hverken paa Tid eller Umag for at faa Meningen udaf de gjenstridige og defekte Karakterer. For det Meste lykkes det mig, og jeg maa sige, at Kjærnen vel er den haarde Skal værd. Det er en sand Kjærnestiil, hun fører, simpel, fyldig, kraftig. Intet overflødigt Ord, ingen Talemaader, idel Væsen og Realitet. Hendes Logik falder mig undertiden noget fremmed; udentvivl er dette ogsaa hendes svage Punkt. Men hendes Styrke i Historien bringer mig snart igjen i den rette Skure. Der er under alle Omstændigheder noget besynderlig mættende ved hendes Breve, som aldrig forfejler at gjøre en særdeles gunstig Virkning.

Martha er atter fuldkommen sig selv; med Glæde bemærkede jeg det allerede i det andet af hendes Breve. De kan aldrig forestille Dem, hvilken Morskab det har voldet mig at iagttage, med hvilken ængstelig Nøjagtighed hun kopierer den Adresse, jeg gav hende, forat hen-

des Breve kunde træffe mig i Ems. Naar jeg har mættet mig paa et Brev fra hende, frembyder dets Adresse mig endnu en Dessert af ganske interessante Studier. Det er et lille Kunstværk, og ved de indløbende smaa Uheld stedse et nyt. De første Gange var Adressen dygtig overmalet. Jeg begreb det. Naar hun endelig havde faaet det vigtige Arbejde færdigt, paakom der hende en pludselig Frygt for, at det dog ikke skulde være tydeligt nok, og saa lod hun Pennen atter med fuld Split gaa hen derover. Endnu arbejder hun øjensynlig under Indflydelsen af den frygtelige Tanke, at hendes Brev kunde gaa fejl, hvis blot saa meget som en Tværstreg fattedes paa Adressen, eller eet eller andet Sving maatte ansees for mislykket.

Min Kuffert, hvori det, uagtet min omhyggelige Kontrol, dog var lykkedes Martha at faa nedstuvet en heel Deel urimelige Ting, sender jeg idag tilbage til Hamborg. Iovermorgen farer jeg selv af, — hvorhen, det skal De erfare i mit næste Brev.

XXV.

Zwingen d. 31te August 1858.

— Zwingen, hvor i Alverden er dog Zwingen? — Taalmodighed! Hvor jeg befinder mig, kan De maaskee slutte Dem til af efterfølgende lille Beskrivelse.

Jeg hviler paa Skraaningen af en Høj. I den aabne Dal under mig løber en lille Flod; hiinsides Floden breder sig en Landsby med nette, hjemlige Baaninger. Egnen er af en mild Bjergkarakteer; det graahvide Fjeld træder intetsteds dominerende frem, men indfattes og beherskes overalt af den mørkladent grønne Skovnatur. Der findes en Tendents til det Vilde; men overalt gaaer det op i det Yndige.

En idyllisk Skjønhed og Ro hviler over Landskabet; Aftenen begynder at sænke sig med sin Duft og sine blide Skygger. Over Broen, som danner Indgangen til Landsbyen, vandre Markarbejderne hjem til den kjære Arne. De trætte Arbejdsdyr hæve paa dette Sted deres Hoveder, opspile Næseborene og anstrenge sig endnu engang til et raskere Skridt. Enkelte mægtig store Køer med udspilede Yvere og vidt udadbøjede, tilbagesnoede Horn slentre langsomt over Broen; store Hjorder af trippende Geder holde deres Indtog under munter Klokkeklang. Drengen ikke driver dem, men gaaer foran med lystige Pidskesmæld

Smaapigerne forsamle sig paa Gaden, livlige Skabninger med bare Arme og Been; de sætte sig i en Kreds og indøve med hinanden alle de Lege, som lade sig udføre ved Hjælp af en Haandfuld glatte Smaasteen, sankede i Floden. Byens unge Karle samles paa Broen med Piberne i Munden, og lade ikke nogen Pige slippe over uden Brotold efter Skjøn. Nogle hjælpe sig igjennem med et muntert Ord, Andre med et Haandtryk eller let Øredask, atter Andre med en flygtig Omfavnelse; Enkelte slippe ikke med Ringere end et Kys, — hvorved Mælken spildes. Underlig nok maa de Yngste og Smukkeste betale den dyreste Told.

Klokken ringede Ave-Maria. Duggen begyndte at falde; det friske Hø opfyldte den milde Aftenluft med berusende Vellugt. Tykke Taager stege med Mørket fra Bjergene ned i Dalen. Der var intet Mere at see; den velsignede Dag var tilende.

Nu, veed De saa, hvor jeg er? — Blinde Menneske, her begynder Helvetien!

Det er ikke Alpernes storartede Land; jeg befinder mig i det yndige Jura.

Over Basel kom jeg hertil, for paa min Fod at gjøre en Vandring igjennem den for sin ejendomlige vilde Skjønhed bekjendte Münsterdal. Vil De som en tro Ven følge mig i Deres Tanker?

Münster.

En dygtig Dagsrejse; jeg mærker, at jeg dog endnu er en skikkelig god Fodgænger. I et rigtig gammeldags Herberg, fuldt af Hygge og simpel Bekvemlighed, skriver jeg disse Linier. Et underligt Land! Med det ene Øre hører jeg Tydsk, med det andet Fransk. Lægger jeg det

ene Øre til, hedder Flækken Münster; lægger jeg det andet, hedder den Moutier.

Med Solen var jeg paa Vandring. Den lille Flod, hvormed jeg om Aftenen havde stiftet fortroligt Bekjendtskab, var min Ledsager. Vi gik dog ganske modsatte Veje. Den hedder Birs. Det lyder noget knibsk; jeg fik ogsaa iaftes Kneb i Maven ved at drikke en dygtig Slurk af dens Vand. Uagtet al Modsætning ere vi dog de bedste Venner.

Ved Sophiere begynder Egnen først ret at udfolde sin Bjergherlighed. Vegetationen formaaer ikke længer at overklæde Fjeldet; i sønderrevne Masser hæver det sig mod Skyerne. Men den levende Natur opgiver og forlader ikke sin døde Ven; den smykker ham med sine Krandse, saavidt den kan naa, og udretter i rørende Trofasthed næsten det Utrolige. Denne fuldkomne Forening af det Vilde og Yndige frembringer den høieste romantiske Skjønhed. Borgruiner pryde Fjeldene hist og her; Kapeller hæve sig paa fremspringende Skrænte, hvortil ingen Opgang synes mulig. Min Ven Birs begynder at blive urolig; den fnyser og skummer. Ved Sophiere maatte jeg ligesom trænge mig ind igjenem Fjeldene ved Hjælp af denne min stærke, modige Ven. I en snever Kløft, som netop kun tilstedte mig og ham Gjennemfart, gik det videre. De skyhøie takkede Fjelde i horizontale Kalksteenslag lukkede sig næsten over os. Men i hver en Revne spirede herlig det Grønne frem. Oppe og nede uudgrundelige mørke Huler. Ingen Egn skal være saa riig paa mærkværdige Grotter som Münsterdalen.

Kløften, hvori jeg vandrede, var selv en uhyre Hule,

uden Mørke vel, men fuld af henrykkende Rædsler. Dog pludselig traadte jeg igjen ud i det Frie; en aflang Dalslette udbredte sig for mig. Stor forekom denne Slette mig just ikke; den gjorde ihast omtrent samme Indtryk paa mig, hvad Størrelsen angaaer, — som Kongens Nytorv. Men det var en mærkelig Vildfarelse, foranlediget ved den uhyre Indfatning. Dalen indeslutter flere tildeels meget anseelige Flækker og Landsbyer. Tre saae jeg for mig; tilhøjre Delemont eller Delsberg, tilvenstre Courroux, ligefor Courrendlin eller Rennendorf. Alle Steder have her Raad til at føre to Navne. Naar Man spørger med det ene, faaer Man Svar med det andet.

Jeg skraaede over Sletten og blev borte i en ny Kløft, endnu snevrere, endnu vildere, endnu dejligere. Floden ikke flyder længer, men springer og falder, og staaer bestandig i eet Skum. Ved Glashytten Roche, som eensomt ligger midt i Svælget, i en lille Lysning, naaer det romantiske Indtryk sit Højeste. Herfra fik jeg Følgeskab i en kjøn lille halvvoxen Pige, som fra Roche skulde til Münster. Det er min gamle Vandreskik at give mig ikast med alle Personer, som jeg møder eller indhenter paa min Vej, at sige da, alle dem, der ikke have noget Afskrækkende ved sig. Denne lille Jurapige havde noget meget indbydende. Jeg tiltalte hende paa Tydsk; hun svarede mig paa Fransk med den største Frimodighed. Hvor dog det Jura-Fransk klinger dejlig, især i Munden paa Børn og unge Piger! Ingen Nasallyd, ingen Pluddren paa, ingen Slugen og Sløjfen af Stavelserne. Jeg har aldrig hørt et renere, klarere og yndigere Sprog, ikke heller nogensinde fundet et smukkere Udtryk for Naiviteten end dette.

En Strofe af en gammel Vise faldt mig uvilkaarlig ind:

I Juras skjønne Egne etc.

Min Lille hed Claude, og fandt stort Behag i de Æbler og Lebkuchen, jeg fremtog af min Taske. Hun yttrede, at jeg vist maatte være en meget god Mand og komme meget langvejsfra, siden jeg saaledes gav mine dejlige Kager til den Første den Bedste. Jeg tænkte ved mig selv, at min lille Claude ikke kjendte Menneskene.

Denne Indskrænkning, denne Eensomhed, hvor fortryllende! Det var næsten med Misbag, at jeg saae en ny Dalslette udbrede sig for mig. Der laa Münster.

Sonceboz.

Atter ind imellem Fjeldene. Flodsengen bliver snevrere og fuld af Klipper; fnysende overvinder Birs enhver Modstand. Vejen gaaer højt over Floden, indhugget i Kalksteensbjerget. Klippenaturen bliver endnu stedse vildere, men stedse lige yndig og henrivende. I underlige, vildt sønderrevne Takker og Spidser, halv forvittrede, hæve Fjeldene sig mod Himlen. Hvert Øjeblik troer Man at opdage hensmuldrende Borg- og Befæstningsruiner. Dette Klippesvælg kaldes roches de Court. Paa modstræbende Fod gaaer Man igjennem det; Sandsen bliver idelig fængslet og fortaber sig. Ved Court har Passet Ende; Man træder frem under aaben Himmel i en Dal, som udstrækker sig vidt imod Vesten. Her standsede jeg; en Tanke, som jeg havde havt i Münster, foer paany igjennem min Sjæl. Herfra kunde jeg atter ad en vild Bjergsti naa Hasenmatt og Weissenstein, Jurakjædens højeste Punkter. Nej, heller en Omvej end at miste Noget af Münsterdalens Herligheder!

Tavannes eller Dachsfelden var den sidste Landsby i den temmelig udstrakte Dal, som ved Court tog sin Begyndelse. Her stod jeg foran den laveste Deel af Bjergryggen. Der var ingen Redning længer; nu maatte vi over. Jeg siger vi! Af nej, her maatte jeg og min gode Ven Virs skilles; han kunde ikke følge, eller rettere, komme mig imøde længer.

Vejen begyndte at bugte sig og stige; snart havde jeg naaet en betydelig Højde over den smukke Dal. Pludselig drejede Vejen tilhøjre; jeg stod foran en Kæmpeport, som var sprængt igjennem Fjeldet. Det var Passet. Ovenover var Fjeldet prydet med en Skov af Graner; det var en ligesaa prægtig som storartet Gjennemgang. Romerne have sprængt denne Port og først lagt Vej over Fjeldet. Dens Navn er Pierre pertuis, paa Romersk petra pertosa. Over Porten læses endnu følgende Indskrift:

Numini Augustorum
via facta
per Titum Dunnium Paternum
II virum Colon. Helvet.

Jeg skred igjennem; efter at have tilbagelagt en Snees Skridt, standsede jeg uvilkaarlig og vendte mig om. Mange dejlige Billeder har jeg seet; men kun faa tør maale sig med dette. I den mørke Ramme viste sig den lyse Dal. Landsbyen Tavannes i Forgrunden. Det var som et himmelsk Land, hvilket ingen Dødeligs Fod havde betraadt eller kunde betræde. Det lakkede stærkt ad Aften; med straalende, farverigt Skjær kastede den nedgaaende Sol sit Lys gjennem Dalen. Hvilken ubeskrivelig Klarhed, hvilken

unævnelig Fred! Uvilkaarlig kom jeg til at tænke paa Schillers:

> — Von des Lebens Mühe und sonstiger Qual
> Möcht' ich fliehen in dieses glückselige Thal.

Ak, jeg kom jo netop derfra, og havde kun ilet med at komme derigjennem!

Det var Idealet; det bliver stedse i det Fjerne.

Hastig skred jeg videre; i yndige fantastiske Bugter gik det nedad og uophørlig nedad igjennem det skovbeklædte Klippeland, indtil jeg naaede en i et henrivende Daldyb hvilende lille Landsby, hvis Navn er Sonceboz. Her sidder jeg, for første Gang paa denne min Vandring, i et ordenligt komfortabelt Gjæstgiveri, for det aabne Altanvindue, og skriver og drømmer og seer paa Stjernen, som staaer lige ovenover den høieste Bjergspids paa hiin Side Dalen.

Et Selskab af unge Folk drager syngende og jodlende forbi. Hvad er det, jeg føler ved disse Toner? Er det en Mindelse af Hjemvee? — Jeg hæver atter mit Blik, op imod Stjernen.

Biel d. 3die September 1858.

Det er underligt, jeg har slet ingen Ro paa mig, siden jeg er kommen igang. Det driver mig stedse fremad; kun i Bevægelsen, kun i Flugten føler jeg mig tilfreds og lykkelig. Der er en sand Vellyst, en ubeskrivelig Henrykkelse for mig i, saaledes at lade Alting bag mig og at stile ud i det Ubegrændsede. Hvad er det, som saaledes bevinger, hvad er det, som saaledes henrykker mig?

Jeg har prøvet mig selv, og troer at vide det.

Motivet til begge Dele er et dobbelt; det ligger i mit umiddelbare Væsens allerinderste Dyb. Vi maa tænke, erfare, lide saa meget, som vi ville, saa blive vi dog til Enden de samme Børn af en blind Natur, og følge dens Indskydelser uden at vide, hvad vi gjøre.

Jeg flyer og jeg henflyer. Jeg flyer mit Savn, min Kummer, mig selv. Jeg henflyer mod et bedre Liv, et bedre Væsen, som nødvendigviis maa findes i det Fjerne. Men det er en Daarskab baade det Ene og det Andet; det er en barnagtig smertefuld Anstrengelse af Naturen, som jeg ikke veed, om jeg skal lee eller græde over. Ligesaa lidt kan jeg heri Verden henfly til en bedre Tilværelse som i denne Verden bortfly fra mit Savn, min Smerte og mig selv. Jeg selv følger med overalt, og Verden er overalt lige fuld af Elende.

— Bort, bort! — Saaledes banker mit Hjerte. — Hen, hen! — Saaledes aander mit Bryst. Jeg lader staa til og farer hen over Bjerg og Dal. Havde jeg ikke det tunge Legeme at slæbe paa, skulde jeg svinge mig højere.

I den dejlige Morgenstund vandrede jeg videre til Biel. Vejen gik nedad, ud og ind, igjennem friske, duftrige Naaletræesskove. Det var et Bad for Legeme og Sjæl; jo længer og jo raskere jeg gik, desto stærkere følte jeg mig. Men Morgenen svinder snart; saa kommer atter Middagen med sin Hede og atter Aftenen med sine Taarer.

Naturen holdt højtidelig sin Morgenandagt. En Geed, som hoppede henover Klipperne, ringede til Højtid med sin lille Klokke. Nede var der endnu dunkelt; men

oppe flammede Fjeldspidserne liig herlige Alterlys. Jorden bragte Gud til Offer det Kosteligste, som den ejede, Duften af Millioner Blade, Urter og Blomster. Jeg savnede den vante Lærkesang; men den blide Morgenvind susede gjennem Skoven med underfulde Harmonier.

Snart fik jeg en ny Ledsager paa min Vandring istedetfor den gamle. Jeg havde mistet en Ven, og fik til Erstatning en Veninde. Det var den lille Flod Suze, som falder i Bielersøen. Men aldrig har jeg kjendt vildere og kaadere Pige. Hun var fuld af Luner, og intet Lune var saa galt, at hun jo tog sig for at iværksætte det. I kaade Spring satte hun fra Klippe til Klippe, og gjorde en Larm, saa jeg neppe kunde samle mine Tanker. Nu lod hun sig pludselig falde; hun syntes fortabt. Men det var kun en dristig Spøg, som hun havde prøvet tidt og mange Gange; hun kom altid lige paa Benene og stormede med Støj og Latter videre. Hun morede mig virkelig ved sine kaade Indfald, saa overraskende, saa underlige, ja saa utrolige. Birs, skjøndt en Dreng, havde mere talt mig til Hjertet; Suze, Pigen, talte til min Fantasi.

Vejen slyngede sig i halv Højde henad Bjergsiden; mange Steder var den indhugget i Fjeldet og begrændsedes tilvenstre af en uhyre, lodret opstigende Klippemuur. Tilhøjre en dyb Afgrund, hvori Suze skummer og bruser; et Rækværk betrygger Vejen derimod. Hiinsides høje, næsten indtil Toppen skovklædte Bjergrækker. I den lille smukke By Neuchenette standser jeg ikke. Morgenen og Egnen ere altfor herlige. Pludselig drejer Vejen om et Fjeldhjørne; da standser jeg, men uvilkaarlig. Jeg er

ganske uventet ude af Kløften; et aabent Land, ubeskrivelig dejligt, udbreder sig for mig dybt under mine Fødder. I Landskabet en Sø med himmelblaa Vande; for Enden en lille yndig By. Hiinsides i det Fjerne glimter en ny Sø, med en Baggrund af høje Bjerge. Det er Biel og Bielersøen, længer borte Neuenburgersøen; jeg staaer paa en højt fremspringende Terrasse af Jurabjergene. Under et mægtigt Valdnøddetræ kastede jeg mig ned, ikke for at hvile, men for at nyde, for at indpræente mig dette Naturbilled for bestandig, og naaede Biel langt senere, end jeg havde ventet og besluttet.

Jeg har tilbragt Aftenen paa Søen, i en lykkelig Eensomhed. Jeg kalder den lykkelig, fordi jeg dog ikke var ene, men havde Alt hos mig. En fuldkommen Eensomhed vilde for den menneskelige Aand være Døden. Jeg var ikke ene; *thi* Gud var hos mig. Eller var jeg hos Gud? Det er et Mysterium, som det er unyttigt at gruble over, hvorledes vi kunne være i ham, og han paa samme Tid i os. Det er saaledes Kjærlighedens Natur; og Kjærligheden maa kun føles, ikke sees.

I Søen ligger en lille Klippeø; Man stiger iland og vandrer gjennem en dunkel Lund af herlige, majestætiske Træer, som have seet Aarhundreder svinde. Det er kun en Klippe; men den er yppig uden Lige, og en uforlignelig Herlighed omgiver den paa alle Sider. Denne Ø har tvende Navne; de Ligegyldige kalde den St. Pierre, de Følsomme Rousseaus Ø. Jeg var inde i hans Værelse, hvor Alt endnu var som dengang, han havde forladt det. Her er det Skik at blive rørt. Og jeg blev det da og=

saa, — over en lille Lem i Gulvet, gjennem hvilken Rousseau plejede at undfly paatrængende Besøg fra den Verden, han havde forladt. Det kunde jeg saa inderlig vel forstaa. — Ikke Enhver er saa lykkelig, som Du har været, elskelige Jean Jaques, at have en Lem, hvorigjennem han kan undfly Verden! —

Jeg har været saa urolig i denne sidste Tid. Paa Hjemvejen over Søen fik jeg Ro. Gud trykkede mig atter engang ret inderlig, o, saa inderlig til sit Hjerte! Jeg bad, og den kjære Gud kunde i dette Øjeblik ikke nægte mig Noget.

Med Bønnen og dens Opfyldelse, min Ven, har det en heelt underlig Sammenhæng. Naar vi kunne bede i Troen, for Jesu Skyld, det er, naar vi kunne faa Guds Aand i os til at bede med os, da skal visselig vor Bøn gaa i Opfyldelse, hvadsomhelst vi bede om i Himlen eller paa Jorden.

Men naar vi bede om jordiske Ting, er det en Sjeldenhed, at vi ganske kunne afværge Tvivlen. Vi ere tvivlsomme, om vi ogsaa tør bede om dette i Jesu Navn, om han ogsaa vil være Midler til Opnaaelse af saadanne Ting, om det ogsaa er ubetinget nødvendigt til vor Lykke. Thi hvis det er nødvendigt, er Opfyldelsen af vor Begjæring utvivlsom; Alkjærligheden under os Alt, Alt uden Forbehold. Naar vi saaledes tvivle, om det end kun er ganske lidt, da er Troens undervirkende Kraft brudt, det er, vi kunne ikke faa Aanden til at bede med os, og Bønnen er en unyttig Ting, som henvejres, inden den naaer Himlen.

I Troen, i Jesu Navn, lader sig altsaa umuelig bede

om daarlige, urimelige, endog blot tvivlsomme Ting. Den Erfaring gjør Verden hver eneste Dag, uden at blive sig den ret bevidst, og det er Grunden til, at Troens forunderlige Kraft i Bønnen er bleven til Spot for Alverden. Enhver bilder sig ind at have prøvet det; og see, det holdt ikke Stik! — O, arme Daarer, I have slet ikke bedet! I have ikke troet paa Opfyldelsen af det, I bade om, og have ikke kunnet tro derpaa. I bade som Hedninger; Eders Afguder kunde ikke bønhøre Eder! I bade, og havde i Eders Samvittighed selv forkastet Eders Bøn, førend dens Ord havde forladt Eders Læber!

Eders Erfaring duer ikke. Det staaer ligefuldt fast, at hvad et Menneske formaaaer at bede om i Troen, uden Skygge af Tvivl eller Vaklen, det skal ham gives.

En sikker og ubedragelig Prøve paa, om Gud har hørt vor Bøn, det er det lille Ord Amen, hvormed vi slutte den. Naar vi i fuld Fortrøstning, i Guds hellige Fred, som er over al Forstand, kunne udtale dette lille Ord, da ere vi blevne bønhørte. Amen er ligesom Seglet, hvilket Gud ikraft af Aanden sætter under vor Bøn.

Iaften blev jeg bønhørt. Priis mig lykkelig, min Ven! Jeg følte, jeg føler en Fred, som ej kan forstyrres, om endog Verden veeg under mig.

Solen var ved at gaa ned. Hvor disse Bredder ere dejlige! I Vesten sænker Jura sig med sine Forbjerge og Terrasser lige ned til Søen. Paa Terrasserne op imod Bjergene, langsmed Søen, henrivende Landsbyer, Haver og Viingaarde. Men, saa yndigt alt dette end er, mit Blik fængsles dog uimodstaaelig i Østen. I den fjerneste Horizont hæver sig højt i Luften ganske forunderlige, lige-

som forklarede Lysskikkelser, som lidt efter lidt have frigjort sig fra de hvide solbeskinnede Skyer. Deres Omrids ere skarpe, og i deres hvide Glands træde de stærkt frem paa den mørkeblaa Himmelgrund. Et fiint, flydende Graablaat skatterer mildt disse lysende Skikkelser. Det er Berner-Oberlandets Bjerge, i en Afstand af henved fjorten geografiske Miil. Jeg gjenkjender dem alle: Jomfruen, Ejger, Munken, Finsteraarhorn, — Schreckhorn, Wetterhorn. Men Jomfruen er Dronningen. Alle maa de give slip paa Lyset forend hun. Nu lyser hun alene i en Flamme af himmelsk Rosenrødt, et heelt Minut, efterat de andre ere overgivne til Dunkelheden.

Nu staa de endelig alle solforladte, guulgraa truende Kæmpeskikkelser, med svage violette Skygger. Omridsene blive lidt efter lidt utydelige. Det er nu ikke Skikkelser længer; de ligne Skygger, Gjenfærd, som forsvinde i Aftentaagen.

Anstrengt drager jeg Blikket tilbage, og gjenfinder mig i Mørket og paa Søen. Jeg farer sammen, halv forskrækket, ligesom nedfalden fra Himlen. Jeg havde ganske glemt, hvor jeg var; jeg var ganske borte. Min Sjæl havde hævet sig med Lyset opad Bjergets Side; den havde med Lyset svævet paa Bjergets Tinde. Nu slap Lyset og foer til Himlen! — Jeg gjenfandt mig i Mørke og Kulde paa Jorden.

XXVI.

Weissenstein d. 5te September 1858.

Hvad er mit Liv? — See, Tiden farer hen;
Og Sorg og Fryd og alle Ting forsvinde!
Hvad er mit Liv? — O intet Andet end
Et Haab, et stakket Aandedrag, et Minde!

Ja, jeg maatte til Sta Verena; det kunde De vel tænke Dem. Nej, min Ven, det kunde De dog ikke. Thi De veed ej, hvorom jeg iaftes bad til Gud i en lykkelig Time. Dersom Gud ikke havde bønhørt mig og sendt sin Fred i mit Hjerte, vilde jeg dog ikke være kommen til Sta Verena. Jeg havde ikke udholdt en saadan Fornyelse af Erindringen om en tabt Lykke.

Jeg bad for Thyra; hele mit Væsen gik op i denne Bøn. Maatte blot hun blive lykkelig, saa vilde jeg aldrig tænke paa mig selv mere. Jeg bad Gud tage Savn og Sorger fra hende og lægge dem alle paa mig. Min Lykke herneden skulde det være, at bære Korset ogsaa for hende. Hun var den Forladte i Verden, ikke jeg. Jeg havde mit Kald, mit dyrebare Kald; det var min Støtte, min Trøst, mit Livs Fylde. Jeg havde Nok tilbage at leve for, ja Mere end nogensinde; hun havde Intet, nej, Intet i den vide Verden.

Og dog bad jeg Gud om at gjøre hende lykkelig.

Jeg troede, at han kunde gjøre det imod al jordisk Rimelighed; jeg troede, at han vilde gjøre det af sin himmelske Barmhjertighed.

Og han vil gjøre det. I denne Overbeviisning har jeg sat Staven videre og er kommen til Sta Verena.

Men — lad mig kun bekjende det — jeg vandrer her omkring med uophørlig bævende Hjerte, i en Spænding, som ingen Tro, intet Haab har kunnet hæve. Det er mig, som om der var et Væsen i mit Indre, et stakkels Barn, der hvert Øieblik er nærved at briste ud i Taarer. Men, tro mig, min Ven, jeg forsikkrer Dem, det er ikke mig selv!

Tæt udenfor Soluthurn aabner sig en snever skovbegroet Klippekloft ind imod Bjergene. Det er kun en dyb Rerne i Fjeldet, foroven næsten tildækket af Træernes rige Løv, som hist og her hænger dybt ned i Kløften og draperer dens Sider. Et helligt Halvmørke hersker derinde, dog ikke noget sørgeligt; thi Solstraalerne brydes med liflig Virkning igjennem det friske, gjennemsigtige Løv. En lille Bæk slyder igjennem Kløften; Man har givet den Navn af Kedron. En Sti slynger sig frem, snart paa denne, snart paa hiin Side af Bækken; simple maleriske Smaabroer af raa Granstammer føre derover. Hist og her aabne sig Grotter i Fjeldet med lave Steenbænke; hist og her hæver sig et Steenkors som et helligt Mærke. Her danner Bækken et lidet brusende Vandfald; dybt nede en halvrund Steenbænk i lønlig Eensomhed, næsten skjult under Løvets Hang. Ved en Omdreining udvides pludselig Kløften til en Dal; over en Steenbro med Portal træder Man derind. Den aabner sig lige ind imod den mægtige Bjergside; høit

i Luften paa Weissensteins Top seer Man som nogle lyse Punkter Herbergets udstrakte Bygninger.

Her i denne Dal, henrivende yndig i sig selv, og plejet med den omhyggeligste Haand, finder Man Stedets Helligdomme.

For mig have de vistnok intet Opbyggeligt; men de udgjøre et smukt Stykke Historie, og kunne derfor ikke Andet end vække en vis hjertelig og ærbødig Interesse. Engang, det er rigtignok længe siden, stode disse Helligdomme i en fuldkommen Samklang med Folkets religiøse Følelse. Det er en sand Fromhed, som i sin Tid har frembragt og indviet dem.

Den hellige Verena, efter Sagnet en Broderdatter af Mauritius, Anfører for den thebaiske Legion, offrede her sit Liv til Plejen af Pestsyge. Hun ligger begravet i Surzach. Den hellige Arsenius fra Ægypten anlagde i det sjette eller syvende Aarhundrede det første Kapel til hendes hellige Ihukommelse. Med usigelig Møje udhuggede han samme i det faste Fjeld, og derhos en Bolig til eenligt Liv og hellig Betragtning. Paa denne første Begyndelse have senere Aarhundreder, hvert paa sin ejendommelige Viis, bygget videre.

Strax tilvenstre en tilgittret Klippegrotte, hvori den hellige Magdalena hviler. Længer fremme, højt oppe, er Gethsemane udhugget i Fjeldet. I Forgrunden Frelseren; længer tilbage Judas med Pungen, ganske lille og ganske rød. I Baggrunden Jerusalem. Halvmaanen knejser paa Taarnene; Skildvagterne have Turbaner paa Hovedet. Hovederne udgjøre den største Deel af Kroppen, og Personerne maa have Størrelse som Rundetaarn. Værket

skriver sig aabenbart fra Korstogenes Tid. Kunsten var ringe, men Illusionen desto større i hine Tider.

Dybt nedenunder, udførte i en langt senere Tid, hvile Apostlene i dyb Slummer. Petrus til Udmærkelse forfærdiget af Steen, de Øvrige kun af Træ.

Noget videre fremme er det egentlige Kapel. En opmuret Forside, aaben som en Loggia, har fuldendt Arsenius' Grotter. Halvtaget hviler paa Søjler, som i halv Høide ere forbundne ved et smukt Jerngitter. Indvendig fremtræder overalt den raa Steen. Over Alteret den Korsfæstede; under Korset Maria, Johannes og Verena. Kam og Vandkrukke ere Verenas Attributer. I Kapellets Baggrund aabner sig en ny Grotte, som fører til et Jerngitter; dette lukker paa modsat Side for tre mindre, ganske lave Grotter, understøttede af Søjler; det Hele af herlig poleret Kalksteen. Det er den hellige Grav. I den mellemste Grotte, den største, hviler Christus i en Sarkofag. Hver af Søjlerne bærer et Par Lamper. I Grotten tilhøjre findes de romerske Vagter, i den tilvenstre de hellige Kvinder. Alt er smukt udført i Marmor.

Jeg foldede uvilkaarlig mine Hænder, medens jeg saae derpaa. Christus gaaer mig tilhjerte i hvilkensomhelst Skikkelse, naar jeg blot kan see, at det er ham, der har været meent. Ogsaa her fyldte han mit Indre og forsikkrede mig om sin Kjærlighed.

Paa den anden Side af Kløften findes Kapellet til dagligt Brug, og ved Siden deraf Eneboligen, heelt bekrandset af blomstrende Slyngplanter og med en lille dejlig Have udenfor. Ja, den Eremit kan have det godt. Det er et Embed her, at være Eremit, ikke nogen Sjæletrang,

som Man skulde tro. Den hellige Mand faaer af Staden Soluthurn, foruden Boligen med Have og en ny Kutte hvert Aar, ugentlig 2 ℔ Kjød, 3 ℔ Brød og 10 Batzen. Af de Besøgende faaer han ganske vist i det Mindste 10 Batzen om Dagen den hele udslagne Sommer. Det er endnu langt bedre end hjemme hos os. Her har Beneficiarius slet intet Andet at gjøre end blot at forestille en hellig Mand. Et saadant Embede maa nødvendigviis give Fedme. Den hellige Mand havde allerede god Ansats dertil.

Men jeg dvælede ikke længe ved Noget af alt dette. Jeg opsøgte den første Eremits Grottebolig i Fjeldet; her vilde jeg samle mine Tanker og en liden Stund søge Hvile for min Sjæl. O, min Ven, jeg trængte dertil! Jeg havde troet mig stærkere, end jeg virkelig var; Mindet havde opløftet mig kun for at trykke mig til Jorden. Der sad jeg, med lukkede Øjne, men med højt bevæget Bryst. Der sad jeg, ogsaa en Eneboer, hvis Strid, skjøndt han er ene, ikke ophører førend i Døden!

— Hvorfor nedbøjer Du Dig, min Sjæl, hvorfor bruser Du over mig? Bi efter Herren! Han skal styrke dit Hjerte. Ja, bi efter Herren!

Der er blevet stille i Huset. Dog ganske stille bliver der i disse store Træboliger aldrig; den mindste Lyd forplanter sig med høj Gjenlyd igjennem hele Bygningen. Jeg sidder i den store Sennhytte paa Weissenstein, fire tusinde Fod over Havet, syv og tyve hundrede Fod over Staden Soluthurn. Imorgen tidlig før Solopgang vil jeg bestige Röthi. Jeg er i høj Grad anstrengt af

hvad jeg denne Dag har oplevet; men jeg formaaer ikke at sove.

En Time før Solnedgang kom jeg hertil. Her er allerede faldet nogen Snee; men Alperne straale og dufte dog endnu i deres fulde Herlighed. Som en ny og bedre Verden udfoldede Alpenaturen sig for mit Blik; som himmelsk Musik løde Koklokkerne i mit Øre; henrykt lyttede jeg til de glade Raab og den i det Fjerne hendøende Jodlen. Dybt drog jeg min Aande; jeg indsugede Frihed og Kraft i hvert et Aandedrag. Det lagde sig som kjølende Balsom paa min brændende Pande; her, hvis nogetsteds, maatte mine Livsaander komme tilro.

Det var et Bedrag; mild og styrkende, som den er, har Alpeluften dog kun gydt Feber i mit Blod.

Saalænge jeg kunde see, stod jeg udenfor og skuede fra mit høje og frie Standpunkt udover Landet. Det laa udbredt for mine Fødder til alle Sider. Imod Syd begrændses Udsigten først af Berneralperne. Hele deres Kjæde udstrækker sig i fuldkommen Klarhed fra den ene Ende til den anden. Fra en endnu dybere Baggrund hæver sig lysende Montblanc. Imod Sydost standses Blikket først af Rhetiens Bjerge; mod Nordost svæver det frit ud over Züricher- og Constanzer-Søen. Mod Vest seer Man over Bieler- og Neufchateller-Søen ind i Frankrig. Mod Nord glider Blikket dybt ind i Tydskland; i klart Vejr skal Man endog kunne see Straßburger-Münster.

Men næst efter den store Alpekjæde er det dog især det under En udbredte Land, som fængsler Opmærksomheden. Jeg siger: under En; thi hvad der ligger indtil fire, ja sex Mile borte, synes at ligge lige under En.

Men det er et ganske besynderligt Skue, langt mere interessant end egentlig henrivende. Det er ligesom et uhyre Kort. Det Hele seer ud, som var det malet; det er stift begrændset ligesom en militærisk Tegning. Alt findes anført paa dette Kort, men efter en i det Uendelige formindsket Maalestok. Bjergene ere ligesom trykte flade mod Jorden; Søerne see ud som Damme, Floderne som Bækløb, Landevejene som traadsmalle Stier, Øerne som Sivpletter, Alleer af hundredaarige Linde- og Nøddetræer som Stikkelsbærhækker, Skove som Tjørnekrat, Byer som Huse, og Huse som Punkter. Den Nydelse, Man ellers har af et smukt Landskab, maa Man slet ikke gjøre Regning paa. Det er ikke dejligt, hvad Man seer under sig, men i højeste Grad mærkværdigt.

Morgenturen har gjort mig vel; da jeg vendte hjem derfra og kom til at sidde, lukkede sig blidelig mine Øjne. Jeg var saa overvunden af Søvnen, at jeg, da Stolen ikke tilstedte nogen ret Hvile, mere end halv isøvne tumlede hen til Sengen og kastede mig derpaa. Det styrkede. Jeg vaagnede først, da Middagsklokken ringede.

En halv Time før Morgendæmringen stod jeg paa Rothi. Natten var fugtig og kold. I en Steenhvælving, som findes paa Toppen, var der blevet tændt en dygtig Ild af Gran og Enebær; den knittrede lystig og udbredte med Varmen en kraftig Vellugt. Jeg tog Sæde paa Steenbænken og ventede paa Solens Opgang. For fex Aar siden havde jeg siddet paa samme Sted og i samme Forventning. Situationen var i det Hele den samme. Kun var det

andre Mennesker, som omgave mig. Og jeg selv, ak, jeg var imidlertid ogsaa bleven en ganske anden!

Et Stød i Alpehornet tilkjendegav, at nu nærmede sig det betydningsfulde Øjeblik. Det dæmrede.

Lige under os en brat Afgrund; dybt nede takkede Klippespidser. Til den ene Side saae vi ned i Juradalene, til den anden ud over det vidtudstrakte Land. Men vi saae Intet uden enkelte, i dunkle Omrids fremspringende Punkter; over alle lavere Steder hvilede ubevægelig og dorsk en tæt og ligesom fast Taage. Den saae næsten ud som Snee. Af Taagen dukkede hist og her højere Punkter op ligesom Øer. Men i Dæmringen fremtraadte nu Berner-Oberlandets Kæmper i dunkle, men skarpe Konturer. Jeg kunde gjenkjende dem alle, forfølgende den lange Række. Pludselig var det, som om der tændtes et Lys paa nogle af de højeste Horn. Flammen svævede nogle Øjeblikke; derpaa blev den fast. Nu begyndte flere og flere at lyse; den ene Bjergspids fulgte hastig efter den anden i en fra Verdens Begyndelse vedtagen Rangforordning. Endelig stode de alle med rosenrøde Flammer.

Men i Dalene herskede endnu Taagen og Mørket. Soluthurn ligger lige under vore Fødder. Først seent begyndte det hvide Taagedække at hæve sig, fortyndes og opløses. Men da der først var kommet Liv og Bevægelse i den dorske Masse, foregik der hastig en Mængde interessante, i høj Grad spændende Sceneverlinger. Pludselig stikker et Kirketaarn frem af Taagen; men det dukker under igjen. Et let Vindpust frembringer en lang Rift i Taagedækket, og Man seer ned i et smilende Daldyb; i næste Øjeblik er Synet forsvundet. Morgenklokkerne lyde

fra Dybet dejlig op til os; men vi see ikke det Land, fra hvilket de lyde. Endelig vinder Solvarmen Sejer; Taagerne opløses, adsplittes, blive til Intet. Dybets Herlighed ligger i Solglandsen udbredt under vore Øjne. Men de fjerne Kæmpebjerge have mistet deres henrykkende Glands.

d. 7de September.

Jeg kommer tilbage fra en længere Udflugt højt oppe mellem Bjergene. Hvad jeg de sidste fire og tyve Timer har oplevet, er mig ligesom en Drøm, sandelig, een af de smukkeste. Det forekommer mig, som om jeg havde aflagt Besøg i en anden Verden, eller som om det ved et Under var blevet mig tilstedt, for et Døgn at blive sat tilbage i den allerførste Tid af vor christelige Tidsregning.

Igaar ved Middagsbordet faldt Talen paa Hasenmatt, i denne Egn den højeste Top af Jurabjergkjæden, og den ganske overordenlige Udsigt, Man har derfra. Herved kom Værten til at tale om en kun lidet bekjendt og kun med Besvær tilgængelig Dal, som fandtes deroppe i Nærheden. Den var kun lille og trang, men temmelig stærkt befolket. Dog havde den ingen Tilgang; de oprindelige Indvaanere forundte Fremmede intet Rum imellem sig. Pladsen var saa fuldstændig optagen, at det i og for sig var Fremmede umuligt at trænge sig ind. Forøvrigt skulde heller ikke let Nogen føle sig fristet dertil; Klimaet var raat, og Jordbunden fattig; Indvaanerne ernærede sig mest ved Uhrmager- og Linnedvæverhaandværket. Men de elskede denne Plet Jord, som til alle Sider var afspærret fra og næsten utilgængelig for Verden, beliggende i en Højde af imellem tre og fire tusinde Fod over Havet.

Stierne, som førte dertil, kunde kun betrædes af Fodgængere og sikkre Lastdyr. Det var en stor Sjeldenhed, at Nogen udvandrede derfra, og ligesaa sjeldent var det, at de selv førte nogen Fremmed ind i deres sluttede Samfund. En enkelt Gange havde det maaskee fundet Sted ved Giftermaal, endskjøndt de strengt indskrænkede sig til indbyrdes Ægteskab. Den store Verden var dem slet intet; de trængte i ingen Henseende til den. Alle deres simple Fornødenheder bestrede de selv, naar undtages Tilførselen af Korn, Viin, Salt og Værktøj, nogle enkelte Kolonial- og grove Manufacturvarer. De holdt ingen Aviser; hvad der foregik ude i Verden, kom først silde til dem som dunkle Rygter. De levede kun for Arbejdet, Bønnen og den indbyrdes Kjærlighed.

De kan vel tænke Dem, i hvor høj en Grad denne Fortælling maatte vække min Interesse. Jeg sluttede strax, at dette lille Folkefærd, som her havde draget sig tilbage i den højeste, næsten utilgængelige Bjergegn, maatte udgjøre een eller anden besynderlig, i sin Tid haardt forfulgt Sekt. Og jeg tog ikke fejl; det var Gjendøbere, som for halvtredie hundrede Aar siden vare blevne uddrevne af Bernerlandet.

Navnet Gjendøbere havde nogen Afsmag paa min Tunge. Men ikke desto mindre bestilte jeg strax efter Maaltidet en Fører, og gav mig paa Vejen.

Den var lang og yderst besværlig; Solen hævede sig allerede rask imod Hasenmatts Tinde, førend jeg ad en snebedækket Klippesti nærmede mig Dalen. Endelig laa den for mig i sin forunderlig skjønne, men fremmede Simpelhed. Landskabets eneste Bestanddele vare graagule Fjelde

og herlig grønne Græsgange; kun enkelte Steder nogle Grupper af mørke forkrøbne Naaletræer. Dalen var opfyldt af simple Vaaninger; et ligesaa simpelt Gudshuus hævede sig i Midten med sine skinnende hvide Mure. Hvilken Eenfoldighed! Verden syntes her at have aflagt alle sine forføreriske Ynder. Og hvilken Fred! Alle Verdens Lidenskaber syntes her at være banlyste. Var det ogsaa virkelig en Deel af denne yppige, forstyrrede Verden? Hvor aandelig skjøn, om jeg saa maa sige, men hvor forunderlig fremmed!

Dalen laa allerede heelt i Skygge; jeg maatte skynde mig at stige ned. Det var den vanskeligste Deel af Vejen, jeg endnu havde tilbage.

Endelig var jeg dernede. Men tænk Dem, hvilken forkeert Verden! Der var intet Værtshuus i hele Dalen! Ifølge gammel Sædvane gik jeg lige til Sagen og meldte mig hos Præsten, forat han enten skulde yde eller ialtfald erhverve mig Gjæstevenskab. Præsten modtog mig venlig; selv havde han dog ingen Plads til mig, men skaffede mig snart et godt Kvarteer hos een af Menighedens Ældste. Det var en sand Patriark; det snehvide Skjæg hang ham langt nedover Brystet. Og min Modtagelse var fuldkommen patriarkalsk. Jeg blev hilset som en god gammel Ven eller kjær Slægtning. Ingen Forstyrrelse; det var, som om jeg var ventet. Familien var stor; men jeg maatte give dem alle Haanden, Kvinder og Mænd, Gamle og Unge. Huusfaderen modtog mig med Broderkysset.

I denne Familiens Skjød tilbragte jeg en Nat og en Dag. Jeg har Mere derom at fortælle, end dette Blad Papiir vil kunne rumme. Lad dette da for Øjeblikket være

Dem Nok, at jeg her fandt en ganske forunderlig Hvile. Det gik alt saa stille og fredelig til; jeg hørte kun blide Ord og saae kun venlige Ansigter. Kjærligheden gjennemtrængte saa fuldkommen det hele Samfundsliv, at det isandhed havde noget Engleligt ved sig. Jeg kunde ikke see mig mæt paa disse Aasyn, hvori ingen Lidenskab, ingen ond Vane havde draget sine Furer og ristet sine Træk; aldrig har jeg seet saa fuldkommen rene og klare, saa rolige og blide Ansigter. Jeg kunde ikke see mig mæt derpaa, først, fordi de vare mig saa fremmede, og dernæst, fordi de vare saa skjønne. De bare det fuldkomneste Præg af en reen og eenfoldig Tilværelse, ubesmittet af Verden.

Det var en lille Verden for sig, nær Skyerne, men ogsaa nær Himlen, fuld af lykkelige Mennesker, og Jesus var midt iblandt dem. De bestode af noget over hundrede temmelig talrige Familier. Det Broder- og Søsterskab, som deres Fædre og Mødre havde indgaaet i Herren for halvtredie hundrede Aar siden, holdt de trofast og ubrødelig fast ved endnu. De udgjorde een Familie, og det var ligesom den samme Familie, der var flyttet ind for Sekler siden. Eet Legeme i Christus, med det samme uforandrede Blod.

I deres Eenfoldighed efterfølge de Evangeliet næsten bogstavelig; Arbejdet er deres Glæde, Bønnen og Bibellæsningen deres Forfriskning. Simple i Klæder som i Sæder og Levemaade; Ordet Mode er ganske ukjendt imellem dem. Naar Manden bliver Huusfader, lader han sit Skjæg voxe. De undslaa sig for at bære Vaaben, og bekræfte aldrig deres Tale med nogen Eed. Præsterne vælge de af deres Midte. Menighedens Anliggender blive

varetagne af Ældste; opstaaende Uenigheder afgjøres af disse uden Appel. Kunst og Videnskab ere slet ikke til for dem; Dands og overstadig Lystighed ere dem til Forargelse. Viin nyde de kun i Nadveren og i Svagheds-tilfælde; Brændeviin kjende de aldeles ikke. I hele Da-len findes, som sagt, ikke nogen Kro eller noget Værts-huus.

De maa dog ikke tro, at det er en død, kold og stiv Tilværelse, som føres her. Nej, tværtimod, Livet ud-folder sig muntert paa sin egen stille Maade. Skulde jeg udhæve Noget som karakteristisk for dette Folkefærd, maatte det netop være den stille, inderlige Glæde. Intet Under! Hvor Kjærligheden er, der maa ogsaa Glæden være.

Hvor det i Begyndelsen var underligt for mig, at høre dem alle tiltale mig med det naturlige, fortrolige Du! Ingen Hr. Pastor, ingen Velærværdighed, ingen ærbødige Tjener. Men jeg fandt mig hastig og med Glæde deri.

Jeg tog Deel i Alt, hvad der forefaldt imellem dem, i deres Maaltider, Underholdninger, Andagtsøvelser; end-ogsaa ved deres Arbejde sad jeg hos dem. Og de førte mig ud i Besøg til gode Venner, det vil sige, over den hele Dal; og overalt blev jeg modtagen med den samme blide og rolige, den samme trohjertige Eenfoldighed.

De kjende ingen Barnedaab; først naar de Unge ved Hjertets frie Valg kunne annamme Christum, blive de førte til ham og aflægge Troens Løfte. Siig, kunde jeg i mit Hjerte dadle dem for denne Afvigelse fra Kirkens Vedtægt, da jeg maatte tilstaa mig selv, at jeg i Eet og Alt vilde have forefundet det samme Liv og Væsen hos de

lykkeligste Menigheder i selve den apostoliske Tidsalder, hvis jeg havde levet i hine den første Beaandelses Dage?

Med inderlig Rørelse tog jeg Afsked fra Frejberge; det er Navnet paa den stille, fra Verden udelukkede Juradal, hvor Evangeliet paa en saa skjøn Maade findes levende fremstillet. Under Farvetag bad Man mig komme igjen. Jeg gjenseer disse Mennesker vel aldrig mere; men ingensinde vil jeg glemme og til min Død vil jeg glædes over, at jeg har været hos dem. Ja, rørende var al den Kjærlighed, de viste mig i de sidste Øjeblikke; det var, som om de ikke vidste, hvorledes de ret skulde udtrykke, at jeg af Hjertet havde været dem en kjær Gjæst. Min gamle Værts yngste Sønner fulgte mig endog et langt Stykke paavej, for, som de sagde, at vise mig en bedre Sti, ad hvilken jeg sikker og med mindre Besvær kunde komme tilbage.

Siig mig nu, min dyrebare Ven, maa ikke en Præst komme til at græde, naar han fra denne lille Kjættermenighed vender sig om til den store almindelige, autoriserede Christenverden? Hvor er denne Bekjendelse, denne Kjærlighed, hvor lyser Jesu Evangelium saaledes frem igjennem Tilværelsen? O, ude i den store Verden, det fremskinner klart, er Christendommen ikke Andet end Snak og Sædvane og tom Form, et Skalkeskjul, hvorunder Verden koketterer med sig selv og sin Gud! Skulle vi da dø uden at have smagt Livets Sandhed? — Det forbyde Gud i sin Barmhjertighed!

Jaftes steg jeg, skjøndt temmelig træt, atter tilvejrs

paa Røthi for at see Solen gaa ned over Bjergene. Det var dejligt, over al Beskrivelse.

Men dejligere er dog det, som ligger bagved Bjergene. — En unævnelig Længsel greb mig, efter endnu engang blot at see det Land, hvis Herlighed engang havde dulmet alle mine Smerter. Min Ven, blot see! Jeg forlanger ikke Mere. Min Sjæl maa have Ro. Det er vistnok taabeligt at føje Børn; men Man gjør det dog, for at tysse paa dem, naar de Stakler ere syge. Jeg maa kunne sige til min Sjæl: — Giv Dig tilfreds! Du har jo dog endnu engang seet Italien!

XXVII.

Leuk i Wallis d. 9de September 1858.

— Kjærlighed er stærk som Døden. Mange Vande kunne ikke slukke Kjærligheden. Om Nogen vilde give alt sit Gods for Kjærlighed, Man skulde dog aldeles foragte ham. —

Hvis Kjærlighed er det, som her tales om? — Det er Christi Kjærlighed til hans udvalgte Brud, Menigheden.

Men en livagtig Betegnelse af denne Jesu almægtige, uudslukkelige, uendelige Kjærlighed til Menigheden — er Mandens Kjærlighed til hans Sjæls udvalgte Brud.

Derfor er ogsaa min Kjærlighed Mere end Alverdens Gods; derfor kan heller ikke den slukkes af mange Vande; derfor er ogsaa min Kjærlighed stærk som Døden!

Nej, der er ingen Brøde i min Kjærlighed.

Over Bern og Thun foer jeg ind i den skjønne Frutiger-Dal. Under Farten oprullede et uendeligt Panorama sig for mit Blik af de herligste vexlende Landskabsbilleder. Jeg kan med Grund sige, at jeg ikke rastede, forend jeg bøjede ind i den snevre og vilde Kanderdal. Her standsede jeg og vendte mig om for at see tilbage. Den dejlige Thunersø laa dybt under mig i sit mørkt

glindsende Blaa. Som hvide Punkter bevægede Barkerne sig henover Vandspejlet; liig hvide Steen hist og her i Strandkanten laa Gaarde og Landsbyer langsmed Kysten. Henrivende var dette Perspectiv gjennem Dalen til Søen; som uhyre Koulisser sprang Bjergene frem paa begge Sider og fortonede sig mod det Fjerne. Tilvenstre de mægtige Kæmper: Fromberger- og Messigerhorn, og Du, velkjendte Niesen, med dine rene, udmærkede Konturer.

Men naar jeg vendte mig om og hævede Blikket, hvor smaat og svagt blev da ikke alt det Vældige, som jeg nys havde seet! I sluttet Geled traadte Berner-Højbjergene frem med deres sneedækkede Isser. Som Forposter den takkede Blümlisalp og det uhyre Doldenhorn; bagved Breithorn, Schildhorn og Rinderhorn.

Vejen begyndte stærkt at stige, og slyngede sig i dristige Sving langsmed den vilde Kanderstrøm. Bjergene rykke sammen; den nøgne, sønderrevne Klippe springer overalt frem i Dalen. Borgruiner skue ned fra Fjeldene; Lammegribben svæver i mægtig Flugt højt under Skyerne henover mit Hoved. Alperne blive sparsommere, men straale i bestandig lifligere Farve. En iiskold Vind trækker igjennem Dalkløften; den bringer Hilsen fra den evige Vinter.

Ved den lille Landsby Kandersteg maatte jeg stige af Vognen. Riig paa Naturskjønhed, men fattig paa Livets Fornødenheder. Man vilde her tvinge mig til at bestige et Muuldyr; Andre gik endog saa vidt, at de vilde putte mig i en Bærestol. Men jeg betakkede mig og undgik lykkelig Faren. Tilfods, med en dygtig Stav i Haand, fortsatte jeg Vejen. Et Train af Rejsende, som nylig var

gaaet forud, og nu langsomt bugtede sig opad Bjerget i det Høje, gjorde mig endog en Fører unødvendig.

Jeg var i Begreb med at gaa over Gemmi, eet af de højeste og besværligste, for ej at sige, farligste Alpe-passer. Nogle lade sig, som allerede antydet, bære over Bjerget; dertil hører en Bærestol og otte Dragere. Nogle lade sig oven i Kjøbet binde for Øjnene, saasnart Ned-stigningen begynder. Det er at drive Forsigtigheden og Ømfindtligheden meget vidt. Men herved maa bemærkes, at mange Syge og Lidende gaa over Passet for at bruge de navnkundige Leuker-Bade, og at mange Partier af denne gjennem Skyerne førte og i Luften svævende Sti selv for en sund Natur har noget Frygteligt og Gyseligt.

Jeg forhastede mig ikke, for i passende Afstand at kunne nyde Skuet af Karavanen foran mig. Egnen blev stedse vildere og skrækkelig øde. Jeg kom endnu igjen-nem tvende smaa Landsbyer, hvis Huse tildeels vare op-førte af løse Steenfliser. Paa en lang Strækning fulgte jeg i Sporet af en uhyre Lavine, som havde raseret Dal-strøget, medtagende Skove, Hjorde og Hytter. Uvil-kaarlig fremskyndede jeg mine Skridt paa noget bævende Fod. Højere oppe maatte jeg sno mig frem imellem Rui-nerne af et nedstyrtet Fjeld. Med en uimodstaaelig Fø-lelse af Gru svævede Blikket henover denne Ødelæggelsens og Forstyrrelsens Mark; det var ikke alene det fremskyn-dede Skridt og den stejle Vej, som gjorde Aandedrættet tungt og forhøjede Hjertets Slag.

Sneen blev hyppigere og mere sammenhængende; Kulden blev meget følelig. I et Øde, over al Beskri-velse trøstesløst, lad mig sige, fuldt af Fortvivlelse, naaede

jeg et lille Værtshuus ved Navn Schwarrenbach. Det er ikke uden Grund, at en tydsk Forfatter hertil har henlagt Scenen for eet af de skrækkeligste Skuespil, Literaturen har at opvise. Jeg ventede her at finde en Bid Brød og en Slurk god Viin. Men da der ikke trakteredes med Andet end ristet Ost og Edike, tog jeg en Mundfuld Snee, og skyndte mig at komme videre.

Nær Højden af Passet førte Vejen mig forbi en Sø, Daubensee kaldet. Det er et skummelt Dyb, den største Deel af Aaret tilfrosset, omgivet af lodrette sorte Fjelde. I den korte Sommer faaer den sit Tilløb fra den uhyre Lammergletscher, som snart derpaa blinkede mig imøde fra det Fjerne. Et frygteligt Brag gjenlød mellem Fjeldene. Det var Gletscheren, som rækkede sig eller slog en Revne; eller det var nogle Iishuler, som styrtede sammen. Et huult Bulder fulgte efter, liig en udholdende Kanonsalve; det var en Lavine, som ved Luftrystelsen var kommen i Bevægelse og styrtede i Afgrunden. Her føler Man sig i de uhyre Naturmagters dæmoniske Vold; Man iler frem uden at see sig tilbage. Endnu en lille Strækning, og jeg havde, vadende gjennem Snee, naaet Gemmi-Passets Højde. Her maatte jeg standse, saa bidende koldt det end var. Ogsaa Karavanen havde gjort Holdt, og jeg indhentede den.

Mit Standpunkt var syv tusinde Fod højt over Havet. Jeg havde for mig den mægtige Bjergkjæde, som adskiller Wallis fra Piemont. I Forgrunden Weisshorn, Matterhorn, Mittaghorn, og bagved disse, en umaadelig Bjergverden for sig, udbredt til begge Sider og højt over dem alle, Monte Rosa med sin takkede Tinde. Med

klare blaa Skygger skatteredes det blændende Hvide; det var en Pragt, men en kold og hjerteløs Pragt. Længer tilhøjre hævede sig Mont Velan med store St. Bernhard, og næsten umiddelbart derhos, skjøndt længer tilbage, Alpernes Fyrste Montblanc.

Jeg drog mit Blik tilbage og lod det sænke sig i Dybet. Jeg stod paa en næsten lodret Skrænt af over halvandet tusinde Fods Høide. Lige under mig i Afgrunden, saa dybt, saa dybt, at jeg svimlede derved, laa Badet Leuk ligesom paa Bunden af en Kjedel. Husene saae i Størrelse ud som de Træhuse, Man kjøber til Børn i Butikerne. Over denne lodrette Fjeldmuur førte vor Vej os ned. Her er det først, at Faren og Rædslen tage deres egentlige og rette Begyndelse.

Da jeg vendte mig om, faldt mit Blik ind i een af Bærestolene. En ung Dame af et meget lidende Udseende sad derinde. Det var af disse Ansigter, som øjeblikkelig interessere, fordi de vidne om en Aand, der, saa at sige, er udviklet paa Legemets Bekostning. Hvor hun var bleg! Det store mørkeblaa Øje svømmede i fugtig Glands. Hun sad med Hænderne foldede, vistnok halv ubevidst. Jeg forstod hende.

Bærerne — der var ikke færre end sexten, foruden to Muuldyr — lode Flaskerne med Kirschwasser lystig gaa om imellem sig. Jeg kunde ogsaa have havt godt af en Slurk; men da Ingen bød mig Noget, satte jeg mig atter i Bevægelse og kom i Spidsen af Toget. Med en sikker Fod og svimmelfrit Hoved var Intet lettere end at føre an paa denne Vej, som de fleste Steder var tilstrækkelig forvaret imod Afgrunden, og i langstrakte Zigzag temmelig

blidt nedsteg i Dybet. Fjeldets Højde er omtrent sexten hundrede Fod; Vejens Længde beløber sig næsten til en halv Miil.

Stien er heelt indhugget i det lodrette Fjeld. Paa lange Strækninger hænger ogsaa Fjeldet udover Ens Hoved, saa at Man vandrer ligesom i en Hule, hvis ene Væg er falden ud og aabner et frit Nedblik i det ligesom bundløse Svælg. Træstammer og Fjeldstykker værne saa nogenlunde derimod. En forunderlig Vej! Seer Man nedad, veed Man ikke, hvor Man skal komme hen, og seer Man opad, veed Man ikke, hvor Man er kommen fra. Og naar Man endelig har tilendebragt Nedstigningen og seer opad Fjeldet, er der aldeles ingen Sti at opdage.

I gode tre Kvarteer var jeg nede i Leuk, hvor det fra Højden forekom mig, at Man hverken kunde see Sol eller Maane. Gid alle Fordomme saaledes maa svinde! Man seer begge Dele retvel hernede, skjøndt ikke ret længe, undtagen i de øvre Regioner, hvor saavel det ene som det andet Lys gjør en længe udholdende og ganske overordenlig Virkning. Man lever ligesom i en dobbelt Verden, den mørke og indskrænkede hernede og den lyse ubegrændsede deroppe.

Det er koldt; jeg fryser. Intet Under! Langt over fire tusinde Fod over Havet ligger dette mørke og fugtige Svælg, og vi ere i September Maaned. Vinteren gaaer her igjennem hele Aaret, endog igjennem den bedste Sommer. Og her er slet ikke hyggeligt i dette Gjæstfrihedens Asyl, kaldet Maison blanche. Efter en yderst simpel Aftensmad sidder jeg i et lille Værelse, hvis Møbler, ligesom Væggene, ere af umalet Fyr- eller Grantræ. Det

knager og knirker uophørlig i dette Huus; Bjælker, Brædder, Gulv, Loft, Vægge, ja endog Møblerne mindes i Nattens Stilhed alle de Storme, som de have udholdt oppe paa Fjeldene, og give sig og sukke derved. Gigten sidder Huset i alle Lemmer.

En Stund har jeg staaet ved Vinduet. Maanen oplyser Stedets øvre Verden med en forunderlig Glands og endnu forunderligere Virkning; med en paafaldende Kraft kastes Lyset tilbage, især af Gemmipassets uhyre Fjeldvæg og de skyhøje Fjeldhorn. Mørket tager sig ved Siden af denne spøgelseagtige Glands dobbelt mørkt ud. Ja, den har virkelig noget Spøgelseagtigt, noget, saa at sige, Overnaturligt, denne saa grelt fremtrædende højere Verden. Saa stort, saa umaadeligt, og saa stille! Hvert Øjeblik venter Man, at der skal foregaa noget Uhyre i denne de raa Massers Verden. Men Alt forbliver stille, dødlignende stille. Dog nej! En enkelt Gang lyder det som en fjern Torden; det er en lille Lavine, som falder. En enkelt Gang gjennemskjærer et ved Afstanden dæmpet Hyl Luften; det er, nej, hvad det er, veed jeg ikke.

Hvorledes have de det nu derhjemme? Tænke de paa mig, som jeg tænker paa dem? Brevvexlingen har maattet ophøre; men snart, snart er jeg hos dem. Herre, gjør blot dem lykkelige, som jeg elsker! Jeg forlanger Intet for mig selv uden det, at gjøre din Villie!

Jeg har ej Barn, ej heller har jeg Viv,
Et Barn dog stedse græder i mit Indre.
Hvor kom det fra, det arme unge Liv,
Hvad skal jeg gjøre for dets Vee at lindre?

Med Graad det slumrer ind en stakket Stund,
Med Graad det vaagner op til lange Dage;
Saa ofte træt jeg synker i et Blund,
Jeg vækkes brat igjen ved Barnets Klage.

Fra Sted til Sted jeg farer uden Rast;
Det er en Uro, Bæven uden Ende.
Hvad nytter denne Higen, denne Hast?
Skjøndt ene, ak, jeg lider dog som tvende!

Hvad skal jeg gjøre? Fader blev jeg ej,
Og dog et Barn sig trykker til mit Hjerte!
O Du min Gud, Alfader, paa din Vej
Tag Barnet til Dig i dets hele Smerte!

10de, om Morgenen.

Under et dobbelt Tæppe har jeg frosset dygtig, især henad Morgenstunden. Da jeg stod op, var Alt bedækket med Snee; men opad Dagen, tænker jeg, vil den svinde. Forbigaaende Sneelag høre her forøvrigt til Tingenes sædvanlige Orden; selv ved Midsommerstid sneer det og fryser, til Afvexling med en kvælende Hede. Et smukt Vandfald, som findes lige overfor Badet, bruser dog endnu ubekymret fort. Vi kun lidt! Din Tid kommer ogsaa.

Hvorledes det gaaer med Badningen her, veed jeg endnu ikke. Man skulde tro, den maatte være sin Ende nær. Det kan ikke være for Lyst, Man ligger ved dette Bad, hvor Vandet er indtil fyrretyve Grader varmt, og Luften undertiden tvinger Thermometret lige ned til Frysepunktet.

Her træffer jeg atter Jomfru Maria og Vievands-

karret paa alle Huusbjørner, i alle Værelser. Min Gud, Du maa taale Meget for dette Slægtskabs Skyld med os elendige Mennesker! Naar skulle vi da lære at tilbede Dig i Aand og Sandhed, som din Søn sagde til den samaritanske Kvinde?

Uvilkaarlig og uimodstaaelig maa det Spørgsmaal fremtrænge sig: — Naar begyndte Kirkens Forfald? — Og der gives kun eet absolut fyldestgjørende Svar derpaa: — Da Christendommen blev Statsreligion. —

Det er frygteligt at tænke sig! Nu regne vi henved nitten hundrede Aar siden vor Frelsers Fødsel. Og af disse nitten Aarhundreder har Menneskeslægten kun igjennem de tre kunnet holde fast ved Guds eenfoldige Sandhed til Frelse fra Synden og et evigt Liv. Igjennem de seksten Aarhundreder have vi som blinde, indbildske Daarer fjernet os derfra, ikke stadig, men ud og ind, nu og da nærmende os lidt, for derpaa atter med Affindighedens fulde Fart at fjerne os saa meget videre derfra. Hvo, som kan saa Andet ud, maa læse Kirkens Historie ligesom Fanden læser Biblen.

Da Christendommen blev Statsreligion, da begyndte Forfaldet, og hastig skred det frem. Da begyndte den store almindelige Christendom; da begyndte Man at føre Folk endog uspurgte ind i Guds Rige; da bleve Stat og Kirke, Verden og Guds Rige sammenblandede. Da begyndte de tomme og aandsfortærende Kjævlerier om Ting, som for Troen ere de allersimpleste, men som for den endelige Forstand alle Dage maa forblive uudgrundelige.

Kirken følte, at den havde Fordærvelsen i sig, og stræbte i sin Sammenblanding med Verden uvilkaarlig at

komme ovenpaa; under disse Bestræbelser udviklede sig Pavedømmet og den katholske Kirke med alle sine Løgne, Misbrug og Unaturligheder, Men Kirken laa tilsidst under. Og dernæst — netop det største Opsving, som Guds Rige i Reformationen syntes at ville tage iblandt os, hidførte Kirkens fuldkomne Nederlag. Kirken kom ganske i Statens Magt, og Verden havde nu aldeles frit Indpas og fri Gjennemgang i Kirken.

Men Gud gjør alle Ting vel, saa forkeerte de end monne synes for vore Blikke. Det var vel, at det netop skete saaledes. Thi Kirken med Verden i sig vilde, om muligt, være bleven endnu værre Uting end Verden med Kirken i sig. Og ad anden Vej var det aldrig kommet dertil, hvortil nu vi med Guds Hjælp ere komne, at Kirken og Verden, efter gjensidig at have forsøgt hinanden, kunne blive fuldkommen adskilte, og Guds Rige herpaa Jorden kan hævde sin ubetingede og uantastelige Ret som et aandeligt Rige. Kirken vilde vistnok aldrig have sluppet Verden i dens substantielle Fylde; men Verden vil uden tvivl dog nu slippe Kirken, denne udpiinte, væsenløse Ting, som ej kan være den til nogen Nytte længer. — — —

Et i højeste Grad mærkværdigt Skue er det, hernedenfra at see Folk drage opad Fjeldet over Gemmipasset. Ingen Sti er at opdage; de synes at klæbe ved den lodrette Fjeldvæg, ligesom Fluer paa Væggen. Og de have i Virkeligheden kun Fluens Størrelse. Det har ikke alene noget Forunderligt, men ogsaa noget Frygteligt ved sig. Saa meget Man end anstrenger sig, formaaer Man dog ikke at tage Forstanden fangen; Man skjælver hele Tiden

for, at de skulle styrte ned og ynkelig omkomme i den umaadelige Afgrund. Men det skeer ikke, og kan ikke let skee. Ud og ind bevæge de sig med en jævn, skjøndt umærkelig Hastighed, og stedse højere komme de paa Fjeldvæggen, indtil de endelig forsvinde over Skrænten. Især bliver Skuet interessant, naar det er længere, sammenhængende Tog, som drage tilvejrs; da ligner det livagtig en Slange, som bugter sig opad Fjeldet.

Badet har her tre Afdelinger: Junker- Herre- og Fattigbadet; det er ligesom de tre Pladser paa Jernbanerne. Denne tidsbesparende Indretning skulde i og for sig synes tilstrækkelig til at grundfæste Badets Berømmelse. Den kjære Gud lader dog ganske det samme Vand strømme ind i Fattig- som i Junkerbadet. Et særeget Bad er bestemt for Folk med Hudsygdomme. Forøvrigt er Indretningen i det Hele overordenlig simpel. I et stort, temmelig raat Rum findes fire store Badekasser med en Korsgang midt imellem. Hver Kasse rummer omtrent tyve Personer. Man bader nemlig her i Selskab, Herrer og Damer imellem hinanden, uden det mindste Anstød. Alle Personer ere lige indtil Halsen indhyllede i folderige uldne Badekapper. Det maa imidlertid falde saare strengt at præsentere sig i Selskabet, især for Damer. Der gives dem, som maa udholde indtil otte Timer i Badet. Det er altsaa ikke alene en Selvfølge, at Man spiser og drikker i Vandet, men ogsaa, at Man bitter paa Noget til at forslaa Tiden med. Af denne Grund har enhver af de Badende et lille flydende Bord foran sig. Herpaa have Herrerne deres Tobaksdaaser, Aviser, Thee og Kaffekopper, Damerne deres Lommetørklæder, opslagne Bøger, Strikketøjer etc.

Undertiden forene flere af de Badende sig til et Slag Kort; det gaaer tilnøds an.

De Badende modtage ogsaa Besøg, medens de ere i Vandet. De Fremmede opholde sig paa det Tørre i Korsgangen, som adskiller Badekasserne. Jeg tvivler om, at der i Verden gives noget naragtigere Syn end disse blandede Selskaber i Vand til Hagen, med deres svømmende Borde, deres Spisen og Drikken, Konversation og Kortspil. Men Deeltagerne vilde i de fleste Tilfælde tage En Latteren meget ilde op i deres hjælpeløse Forfatning. Det er kun det ramme Alvor, som har kunnet istandbringe disse Selskaber.

Domo Dossola d. 12te September 1858.

I Italien! — Aldrig havde jeg tænkt, at jeg skulde gjensee Italien mere!

Imorges afgik jeg fra Brieg. Her begynder den berømte Simplonsvej, eet af Verdens herligste og stolteste Kunstværker. Ad en bred og jævn, ganske farefri Vej stiger Man i en magelig Vogn ganske umærkelig over Alperne, henover Fjelde, Afgrunde, ja endog Gletschere. Opad gik det, ikke hastigere, end at jeg den største Deel af Vejen uden Anstrengelse tilfods kunde følge med Vognene. Saaledes kunde Intet af alt det Overordenlige paa denne Vej undgaa min Opmærksomhed. Men forgjæves vilde jeg forsøge at beskrive denne Storhed, denne Pragt, denne romantiske Vildhed i Naturen og Situationen.

Denne Vej, som kostede atten Millioner frcs., fuldendt i sex Aar, fremviser ikke mindre end sex hundrede Broer, syv mægtige Klippegallerier og tyve Tilflugtshuse. Gallerierne have i det Hele den Bestemmelse, at beskytte de Vejfarende

mod de nedstyrtende Laviner; og Tilflugtshusene modtage gjæstmildt de Rejsende, naar ondt Vejr, navnlig Snee-stormene, true dem ude med Fordærvelse. Her forefindes, foruden Ly, Midlerne til at gjøre Ild med, i Almindelighed ogsaa det nødtørftige Brød til at stille Hungeren.

I yndige, overraskende Bugter slynger Vejen sig ud og ind. Men Blikket drages dog uophørlig tilbage. Alt eftersom Man kommer højere tilvejrs, udvides og forstørres Udsigten indtil det Uhyre. I Dybet den dejlige Briegerdal; hiinsides Berneroberlandets Kæmpebjerge. Jo højere Man stiger, desto højere synes disse at hæve sig, med deres mørke Skove, deres blaalige Gletschere, deres skinnende hvide Toppe. Frem over alle Jomfruen, Munken og Breithorn.

Vi komme over Broer, som med et kjækt Spring sætte over Dybet, forbi flere Tilflugtshuse, og naa det første Galleri, heelt udhugget i Fjeldet, svævende over en forfærdelig Afgrund. Vi have naaet den evige Snee. Gjennem det andet Galleri naa vi Vejens højeste Punkt og hermed det saakaldte Hospits. Det er et stort, anseeligt Kloster, beboet af Bernhardinermunke. Ikke heller St. Bernhards berømte Hunde fattes. Skyerne drive hen gjennem den gjæstmilde Ørk og indhylle Alt i Taage.

Her gjorde vi et Ophold. Jeg gik ud for nogle Øjeblikke at være ene med mig selv. Det er, som De veed, en hyppig Trang for mit Væsen. Men jeg kom ikke langt. Hvilken Ørken af Steen og Snee! Jeg skred frem igjennem tætte Taager; der var hverken Udsigt, Vej eller Sti.

Een af de store Hunde slentrede efter mig, ligesom for at passe paa mig. Da jeg var kommen et Par hundrede Skridt frem, gav den et dybt, hult Glam. Den

var pludselig standset. Den saae paa mig med sine kloge, trofaste Øjne, og vendte om. Jeg ansaae det for klogest at følge dens Paamindelse; allerede var jeg bleven halv gjennemblødt paa denne min Vandring igjennem Skyerne, og, vel betænkt, hvert Skridt var et Vovestykke. Jeg gik tilbage, og befandt mig ikke ilde ved en god Kaminild i Hospitset.

Herfra gik det rask ned til den lille Landsby Simplon, som ligger i en dyb Klippekløft, omlejret af sine Gletschere. Nu maatte jeg finde mig i at hvile mine trætte Been; men mine Øjne og min Aand fik ingen Hvile. Vi rulle gjennem et nyt Galleri, henved halvtredie hundrede Fod langt, langsmed en lille Bjergstrøm, som, brusende og skummende i Dybet, med Magt baner sig Vej mellem Fjeldene, og træde ind i Gondos mørke, frygtelige Klippekløft. Her har Naturen udtømt sig i de vildeste Fantasier. I Dybet styrter Strømmen med tordnende Gjenlyd; foroven true skyhøje Fjelde af de besynderligste Former og i de vildeste Stillinger med knusende Fald. Men Intet har kunnet afskrække det staalhjertede Menneske; blidt og trygt ruller Vognen derigjennem. Ved Svælgets Ende er al Mulighed for en Vej afskaaren; men Mennesket vil og maa igjennem. Vejen gaaer lige gjennem Fjeldet i en Strækning af omtrent syv hundrede Fod. Gjennem sparsomme Aabninger paa Siden modtager den mørke Hule det fornødne Lys. Det synes mindst at vare et Kvarteer, inden vi komme igjennem. En forunderlig Virkning gjøre i Afstand de Lyssøjler, som paatværs gaa igjennem Hulen. Endelig dages det atter. Et højt, skummende Vandfald modtager os ved Udgangen af Jordens mørke, fugtige

Indre. Men kæmpehøje, overhængende Fjelde berøve os næsten atter Lysets Velgjerning; mellem disse holde vi vort Indtog i Gondo. Endnu ere vi i Schweiz; men i Løbet af det næste Kvarteer ere vi i Sardinien. Den første By hedder S. Marco.

Men det er dog endnu kun ved sine Navne, at Italien giver sig tilkjende; endnu er Naturen kold, stiv og frygtelig. Ved Isella komme vi igjennem det sidste Galleri; en prægtig, højtbuet Bro, med de herligste Omgivelser og en henrivende Udsigt gjennem Dalen, fører os over Strømmen Doveria til Crevola. Som ved et Trylleslag er Alt forandret. Endnu rage Fjeldene op i Skyerne; men de ere bæltede med smukke Fyrreskove og rage frem af Kastanieskove, Olivenlunde og Viinhaver. Himlen er bleven høj og blaa; Luften er mild, stille og balsamisk. Vejen er indfattet af Viinstokkens Guirlander, som slynge sig fra Træ til Træ, og blidt bevæges af Vinden. O, Italien, jeg gjenkjender Dig! Det er Italien!

Vi rulle kun altfor hastig hen igjennem den yndige Dal, og komme til Domo Dossola.

Ja, her er Italien. Som idrømme er jeg vandret igjennem Byens snevre Gader og har ladet mig fortrylle af det brogede, fyrig bevægede Liv, af de maleriske Dragter, det liflige Tungemaal, det udtryksfulde Mine- og Gebærdespil, af de brune Ansigter, de sorte funklende Øjne, den melodiske Latter. Men, min Ven, lad mig tilstaa det, det er kun med piinlig Møje, at jeg i den sidste Tid har avet mit Hjerte. Det er fuldt af Begjær, fuldt af Savn, fuldt af inderlige vilde Rørelser. Dag for Dag har det truet med at sprænge de Baand, hvori jeg med Anstrengelse

holdt det fanget. — Det er herligt, saare herligt, Alt hvad der omgiver mig. Mit Hjerte svulmer trodsig, medens det henrykkes, og ligesom hoverer. Men jeg — jeg kunde gjerne sætte mig hen og græde over mig selv!

Men, hvor egenkjærligt, hvis jeg gjorde det! Jeg har Andet at græde over. Saare alvorlige Tanker har jeg, med al min Splid og Forstyrrelse, havt i disse Dage. Min Ven, vil De vide det, i kort Begreb er vor Stilling i Tiden følgende. Hjælpe mig Gud, jeg kan ikke see Andet!

Christi Brud er Kirken. Det er en dejlig Jomfru, elskelig ved alle Aandens Gaver, puur og skjær, med et Hjerte fuldt af Kjærlighed og Tro. Men Djævelens Brud er Verden. Det er en opsminket Skjøge, tillokkende ved alle Kjødets Vellyster, ureen og besmittet, med Hjertet fuldt af Boleri og Falskhed.

Giv Agt, det er Djævelens største Kunststykke! Han har bragt Skjøgen under Jomfrusløret, og tænker saaledes at kunne føre hende Jesus i Favnen. Hvor opsmurt, hvor udmajet, — hvor hun gjør sig lækker under Sløret, — hvor anstrenger hun sig ikke for at fremvise ærbare og ynderige Lader! Men forgjæves alle Kunster! Hoerkvinden stikker dog overalt igjennem; hun er og bliver dog kun en affekteret Skjøge.

O formastelige Daarskab! Det er medrette, at Djævelen gaaer under Navn af en dum Djævel. Erkedum maa han være. Hvor skulde den Herre Christus kunne tage fejl af sin egen elskelige Brud! Endog langtfra, endog under tidobbelt Slørdække vil han kjende hende paa sit Hjertes Rørelser. Thi han elsker og gjenelskes. Djæ-

velens allerbedste Kunststykke maa før eller senere ryge i Lyset, saa stort end Skinnet har været for, at det vilde lykkes. Enden vil, uagtet alle Djævle- og Skjøgekunster blive den, at Hver beholder Sin. Christus tager sin Menighed og trykker den til sit Bryst i et evigt, lyksaligt Favnetag. Djævelen maa tage tiltakke med Verden, og smukt rykke ud med Skjøgelønnen, i Helvedes uudslukkelige Ild.

Baveno, d. 13de September 1858.

Ved Lago maggiore. Nu har jeg jo seet, hvad jeg begjærede, og kan vende om med et roligt Hjerte. Her er Italien, i hele sin Glands, Pragt og Fylde. Saa see da, Menneske, som den, der seer endnu en Gang og for sidste!

Jeg kom fra Vinteren; her er endnu fuldkommen Sommer. Luften er forunderlig klar, og Man seer et Elysium derigjennem, ikke Jordens Taagelande. Milde Vinde netop kun kruse den straalende mørkeblaa Vandflade; Bredderne svulme og gløde i Naturens yppigste Fylde. Druerne og Orangerne skulle endnu indsuge mangen Solstraale, inden de blive modne.

I Søen flyde Øer i stille henrivende Pragt ligesom forklarede. Terrasse stiger over Terrasse op imod den lyse Himmel. Der hæve sig Pinier, Cypresser og altidgrønne Ege; der buske sig Oranger, Laurbær og jomfruelige Myrther; der breder sig Agaven paa Muurtinderne, og Cactus danner Hegn om Haverne. Paa hver en Luftning bølger Blad- og Blomsterduften henover Vandet. Herlige Vaaninger med aabne, frie Haller og lette, luftige Søjlegange træde straalende frem paa det mørke Løv. Fontæner kaste deres glimrende Vandstraaler højt ivejret;

Guld- og Sølvfisk spille i de kunstrige Bækkener. Fasaner flagre om imellem Buskene; Paafuglen hviler sig paa den høje, prægtige Balustrade. Lysende Marmorbilleder tilvinke Dig med hemmelig Tryllekraft fra Arcader og Lunde!

— — — — — — — — — —

Jeg kan ikke tænke mig det anderledes. Den alkjærlige, barmhjertige Gud lider med hver en Sjæl herneden. Ingen af vore sande Smerter er saa ringe, at den jo bæver ogsaa gjennem hans Væsen. Ikke paa menneskelig Viis; men han lider dog i fuldkommen Forstand. Det er umuligt, at Nogen kan elske uden Medlidenhed. Han elsker som Ingen; visselig, han ogsaa lider som Ingen!

Han er salig i sin Kjærlighed; men Kjærligheden er ikke Kjærlighed uden Smerter. Denne fuldkomne Livsglæde, som han nyder i Kjærligheden, fødes, ernæres og underholdes af Smerten. Men ikke som hos os, der kummerlig bære Smerten omkring i os; i hans treenige Væsens Fylde er Smerten et overvundet Moment. Derfor er hans Livsglæde Lyksalighed.

I Tidens Fylde aabenbarede han sig under Sønnens Person. I hvilken Hensigt uden for at lide for os! Det er i Jesu, sin eenbaarne Søn, at han endnu og indtil Dagenes Ende lider med enhver stakkels Sjæl herneden. Jesus ikke alene kjender, men ogsaa føler alle vore Smerter, og igjennem ham gaa de alle Gud til Hjerte uden at forstyrre hans Lyksalighed.

O, hvilken trøstefuld, over Alt opløftende Tanke: — Gud lider med mig! — Hvad han eengang har lidt for mig, det er endnu ikke Alt; han lider med mig, i

Stort og Smaat, indtil han farner og frelser mig i sin Kjærlighed!

— — — — — — — — — —

Ak, ak, min Ven, ulykſaligere Stemning end min kan der viſt ikke gives! Neppe tør jeg bekjende det. Undertiden er det mig, ſom om Intet, Intet i hele Tilværelſen kunde trøſte mig!

— — — — — — — — — —

O, lad mig dø
Her nu i Fred ved den ſtraalende Sø!
Skyfri din Himmel ſig ſpejler deri;
Edens Aromer ombølge min Sti,
Friſke og fri!

O, lad mig dø,
Lægges i Jord ſom et modent Frø!
Livsſtrømme blidt gjennem Luften gaa;
Pinien ſtræber mod Himlen blaa,
Al min Attraa!

O, lad mig dø
Her, hvor Oranger Gravene ſtrø!
Jorden er klædt med Eviggrønt ſmukt;
Bølgerne hviſke i Søens Bugt:
Frihed og Flugt!

O lad mig dø! —
Flyder ej hiſſet Lykſaligheds Ø?
Engle jo holde ved Kyſten Vagt;
Boliger lyſe med himmelſk Pragt,
Som Du har ſagt!

O, lad mig dø
Her med et Suk for min elskede Mø! —
Alt, hvad jeg havde, gav jeg Dig hen;
Du blev af Alle min eneste Ven!
— Tag mig igjen!

Der gives et Sagn om tvende Engle, som usynlig ledsage Mennesket paa Livsens Veje. Alverden finder det smukt; men smukt kan det ikke være uden at være sandt tillige, og det er en Løgn i sin inderste Kjærne. Sagnet om de tvende Engle smager tydelig af sin Oprindelse: det har Folk og Fædreland tilfælles med Løgneprofeten Mahomed.

Mennesket har kun een Ledsager paa sine Veje. Vel gives der tvende; men det har kun een paatiden. Naar den ene gaaer, saa kommer strax den anden. Enten vil Gud være hos Dig eller ogsaa Djævelen. Pladsen ved din Side kan aldrig være tom; men staaer ikke Gud der, saa stiller sig strax Satan. Naar Du indbyder Djævelen, saa forlader Dig Gud; naar Du giver Djævelen Løbepas, er strax den barmhjertige Gud ved din Side.

Gudmenneskets Liv fremviser et gribende Exempel paa denne Sandhed. Saasnart han havde befalet Djævelen at vige, kom Englene og tjente ham.

O Sjæl, hold fast paa din Gud, medens han er hos Dig! Hold fast, om end derved dit Hjerte skulde briste!

— — — — — — — — — —

— — — — — —

14de September.

Ja, hør min Bøn, o Gud, og lad mig dø,
— Men bort fra denne Verden her i Støvet!
Thi Verden ikkun er en øde Ø,
Hvor Sjælen sidder nøgen og bedrøvet.

Det var et Blændværk af min rørte Sands,
En Svaghed, som jeg dybt maa blues over,
Et Gjøglespil af Herlighed og Glands,
Som Kjødet fører op, naar Aanden sover.

Farvel, o Land, farvel, du blanke Sø!
Jeg kjender bedre Herlighedens Egne.
Jeg gaaer nu bort, men ikke for at dø!
— I Gud jeg finder Livet allevegne!

O Herre, gjør mig stærk! Du bar mig kaldt;
Du malte Livets Sandhed for mit Øje!
Jeg gav kun Lidet hen; Du gav mig Alt!
— O hold mig fast, min Fader i det Høje!

Imorgen gaaer jeg over St. Gotthard. Naar De modtager nærværende Brev, vil jeg sandsynligviis atter sidde i Hvilsted-Præstegaard.

XXVIII.

Hvilsted d. 24de September 1858.

Ved Nattetid var jeg imorges brudt op fra den sidste Station paa min Rejse. Jo nærmere jeg kom Hjemmet, desto mere hastede jeg; en ny, mindre heftig, men ubeskrivelig øm Længsel gav mig Vinger.

Duggen laa endnu paa Græsset, da jeg forlod det sidste Bedested. Postillonen havde sat sine Heste i et flyvende Trav; hvor bævede ikke mit Hjerte ved denne lystige Fart! Snart, snart, i næste Time, i næste Øjeblik var jeg der! Mit Indre svulmede af lykkelig Følelse. Naar jeg nu blot var hjemme, syntes Alt mig at kunne blive godt; det var mig i denne Stund, som om Alt, hvad jeg med Smerte havde savnet og higet efter, naturligviis fandtes i Hjemmet, i min lille Bolig, i min Kirke, i min Menighed. Der var intet Spor af Splid og Lidelse tilbage.

Nu kunde jeg øjne det Hvilsted-Kirkespiir! Min Sjæl lod sig ikke længer holde tilbage i sin urolige Bolig; henrykt fløj den henover Land og By. Engang tidligere havde jeg saaledes fra det Fjerne skuet det kjære Kirkespiir; hvor levende mindedes jeg det ikke i dette Øjeblik! Men saa bevæget jeg end dengang havde følt mig, min Bevægelse var dog større nu, og besjælet af en baade

renere og fuldere Glæde. Som idrømme — min Sjæl havde jo forladt mig — rullede jeg ind i Byen.

Da jeg rask kjørte forbi Kroen, saae jeg en heel Deel festligklædte Mennesker, som hilste og bøde mig velkommen. Jeg kjendte dem alle; hvor jeg brændte efter at trykke deres Hænder! Jeg var ventet; det vidste jeg. Jeg havde underrettet Martha om Dagen, ja om Timen for min Ankomst, og Martha vidste, at jeg var bestemt. Ja, Man ventede mig. I samme Øjeblik, som Vognen lod sin Rumlen gjenlyde i Porten, saae jeg Martha træde frem paa Flisen foran Døren med sit skinnende hvide Hovedtøj og sit dito Forklæde. Hun havde bestemt havt Nogen oppe i Kirketaarnet for at speide efter Vognen. Paa samme Tid kom Folkene frem fra alle Dele af Gaarden, fra Kjøkken, Stald og Lade, tilhobe i deres Søndagsdragter. Ret, Martha! En saadan Dag maa være en Fest- og Hviledag for hele Huset!

Med hvilken Værdighed stod ikke Martha der paa Flisen, herlig belyst af den glandsfulde Septembersol! Men Værdigheden svandt aldeles, da jeg stod for hende. Med bævende Heftighed greb hun mine Hænder. Hendes Læber bevægede sig; men intet tydeligt Ord lod sig høre. Dog, jeg forstod hende saa fuldkommen, som hun vel kunde ønske. Ikke heller jeg havde Meget at sige i dette Øjeblik. Medens jeg rakte mine Folk Haanden, lige ned til Drengen og den lille Hyrdepige, og klappede den lille Hund, som hylede af Glæde, fattede Martha sig og vandt en Deel af sin Værdighed tilbage. Da jeg atter vendte mig om til hende, straalede hendes kjære Ansigt endnu stærkere af Glæde, end hendes Hovedliin af Sol-

skinnet. Og havde hun før været taus, saa fik hun Munden paa Gang, da jeg var traadt med hende ind i Huset. Hun havde naturligviis saa meget, saa uendelig meget at fortælle. Hun vidste kun ikke, hvormed hun skulde begynde, og det var derfor heller intet Under, at det Ene sammenblandedes med og kom ivejen for det Andet.

Altsaa var jeg nu atter hjemme. Men — jeg saae mig om — er det ogsaa virkelig mit Hjem, mit gamle afblegede, brøstfældige Hjem? Jeg gjenkjendte det ikke. Det ikke alene straalede af Reenhed og Pyntelighed, men ogsaa i en ganske ny Skikkelse og Dragt. Hvor der var blevet lyst og smukt! Nye Vinduer, tapetserede Vægge, jeg troer virkelig ogsaa, nogle Steder nye Gulve. — Alt dette havde Sognet ladet gjøre, medens jeg havde været borte! Mit Hjerte strømmede over af Glæde og Taknemlighed. O min Ven, hvilken Velkomst!

Tunge, betænksomme Fodtrin lode sig høre ude i Gaarden. Der kom de, de gode, kjære Mennesker, for at dele min Glæde.

Det var en Deel af mine Sognefolk, som festlig marscherede op i lang, intermitterende Række. De havde ventet paa min Ankomst nede i Byen. Alle Sognets Bestillingsmænd, hele mit Fattig- og Sogneraad var tilstede, foruden mange Andre, som efterhaanden indfandt sig. Min kjære gamle Degn og den ærværdige Sognefoged gik i Spidsen. Nu bemærkede jeg først, at det store Bord i Dagligstuen var festlig dækket.

Det Første, de gode Mennesker spurgte mig om, var, om jeg havde faaet min Stemme tilbage. De kjære underlige Mennesker! Det kunde de jo vel høre; min Glæde over

at gjensee dem, min Taknemlighed for Alt, hvad de havde gjort imod mig, vare vist lydelige nok. Lykkelige som jeg, og fulde af naiv Stolthed, gik de med mig igjennem Huset og viste mig Alting, forklarede mig, hvorledes det tidligere havde været og seet ud, hvilke Vanskeligheder der havde været at overvinde, og hvorledes de havde gjort sig Umag for at træffe min Smag. Martha fulgte efter, ligesaa højrød i Ansigtet som een af de Georginer, hvormed hun havde smykket Bordet, og gav mig hemmelige Vink om, at det var hende, som havde givet Ideerne. Tilvisse, det var saare godt, smukt og elskeligt altsammen.

Da vi nu ret grundig havde gjennemgaaet hele Lejligheden, — jeg havde endnu ikke faaet Tid til at tage min Rejsefrakke af — satte vi os til den sildige Frokost. Jeg troer, den smagte Alle godt, undtagen mig. Jeg var saa mæt af al den Glæde, jeg havde oplevet, at det kun var for Marthas Skyld, at jeg tvang nogle Mundfulde ned. Medens vi sade ved Bordet, kom flere og flere Folk til for at byde mig velkommen tilbage, flere, end vi kunde have ved Bordet, ja flere, end der havde Rum i Stuen. Det var, tydeligt nok, ikke efter Marthas Regning. Men vi sloge os broderlig igjennem og deelte med hverandre, hvad der var forhaanden, saa at Hver fik sin Bid, sin Lædskedraabe, at nyde, som han bedst kunde, staaende eller siddende, ved Bordet eller i en Krog af Værelset.

— Nu tykkes mig, vi skulde gaa lidt op i Kirken. — yttrede den gamle Sognefoged, idet han trak Vesten ned og tørrede Sveden af sin Pande: — Mig tykkes, vi blive snart for mange herinde. —

Mit Hjerte sagde: — Ja, ja —; Kirken var det næste Sted, hvor jeg skulde gjenfinde mig.

Ude i Kjøkkenet og i Gaarden var ogsaa et lille Selskab, af Fattigfolk, som havde indfundet sig for at byde mig velkommen. Paa deres Traktement havde Martha været forberedt, og der herskede ude en Overflødighed, som vi inde ej havde kunnet rose os af. — Ja, selv om mit Spisekammer skulde blive ganske tomt, — yttrede Martha i denne Anledning: — skal ingen Fattig idag gaa sulten eller tørstig fra Præstegaarden. — Bravo, Martha! Du tager netop Sagen fra den rette Ende!

Ja, jeg længtes efter at gjensee min lille Kirke. Men ikke formaaede jeg at forklare mig det forventningsfulde, højtidelige Væsen, som afprægede sig i mine Ledsageres Ansigter. Samtalen gik efterhaanden ganske istaa. Jeg var ikke misfornøjet med at blive et Øjeblik overladt til mine egne Tanker.

Sognefogden var gaaet nogle Skridt iforvejen. Han slog begge Fløjdørene op; med eet Blik oversaae jeg fra Vaabenhuset hele min lille Kirke. Overrasket, gjennembævet af sød Henrykkelse blev jeg staaende. — O nej, det var altfor megen Glæde og Godhed! Min lille Kirke var neppe til at gjenkjende, saa forandret var den. Loftet var gipset, Væggene optrukne, Stolene malede, — hvor pyntelig, hvor straalende i al sin Simpelhed! Solen kastede sine Straaler heelt ind i Kirken; den var fuld af Glands, Herlighed og overjordisk Glæde. Ogsaa med Alteret var der foregaaet en betydelig Forandring; men jeg vilde ikke tro mine Øjne, førend jeg kom nærmere, med mit talrige Følge skridende op igjennem Kirkegangen.

Jo virkelig, Tavlen var prydet med et stort og, som det syntes, smukt Alterbilled! Uvilkaarlig standsede jeg atter; jeg gjenkjendte dette Billed, med en Bevægelse, der truede med at røve mig Fatningen. Med Magt maatte jeg tvinge den dybe Rørelse tilbage i mit Indre.

Jo, jeg gjenkjendte dette skjønne Billed! Det var den eneste Arv, Thyra havde faaet efter sine Forældre. Hele sin Arv havde hun hengivet, sit Allerkosteligste, for at berede mig en Glæde. Thi der var ingen Tvivl om, at jo Billedet var en Gave af hende. O, det ligner Dig, Thyra! Du har aldrig spurgt, hvad din Kjærlighed kom til at koste Dig! Skjønnere Velkomst kunde Ingen, selv ikke Du have budet mig. I Hjemmet fandt jeg ingen Hilsen fra Dig; her vilde Du hilse mig, og hengav i denne Jid dit dyreste Eje!

Medens Thyra var ganske lille, havde hendes Fader ved een af Tidens dygtigste Kunstnere ladet udføre et større Familiemaleri under bibelsk Indklædning, forestillende Jesus, der velsigner de smaa Børn. Det var det nærværende Stykke. Den lille treaarige Thyra indtager Midten af Maleriet, understøttet af sin Moder. Hun udstrækker de smaa Arme imod Frelseren, og denne er i Begreb med at lægge Haanden velsignende paa hende. Ikke at tale om Portrætligheden, var dette Stykke i enhver Henseende udmærket, og eet af den bekjendte Kunstners allerheldigste. Det sad nu her i den Hvilsted-Kirkes Altertavle, og skulde herefter saa godt som daglig straale mig imøde!

Thyra, ja det er Dig; jeg gjenkjender Dig livagtig i hvert et Træk! Og baade bedst og skjønnest er det, at jeg mindes Dig under denne Skikkelse. Det er jo

som et lidet Barn, Du skal indgaa i Himmeriges Rige, at mødes og samles med mig evindelig!

Ingen mærkede, hvad jeg følte i dette Øjeblik; men længe varede det, inden jeg opfattede Noget af den højrøstede Tale, som lød omkring mig. Min Glæde var taus og stille; de Andres Glæde maatte have Luft. Saa fortalte de mig da, hvad jeg allerede vidste, at dette skjønne Billed var en Gave af en from og fornem Dame i Kjøbenhavn. Navnet vidste de ikke; men den kjære Gud havde sikkerlig antegnet det.

Mit Hjerte var saa fuldt, saa usigelig fuldt; jeg følte mig saa lykkelig, som om jeg aldrig havde kjendt Noget til denne Verdens Smerter.

Men al denne Glæde havde udtømt mig; jeg trængte til at samle og udhvile mig. — Nu sidder jeg her i mit smukke Studereværelse og giver mit fulde Hjerte Luft paa Papiret. Det gjør saa godt at være ene — med en ligesaa taus som fortrolig Ven.

Ude i Kjøkkenet rumsterer Martha. Hun har i Anledning af Dagens Højtid paa egen Haand indbudet nogle af mine kjæreste Sognefolk til Middag. — Martha, Martha, Du gjør Dig Bekymring og Uro med mange Ting!

Kl. 7 Aften.

O, min Ven, hvad har jeg ikke at sige Dem! Bemærker De, hvorledes min Haand endnu skjælver paa Papiret? Det kommer fra Hjertet, fra et af en ubeskrivelig Lykke bevæget Hjerte. Kan da denne Verden skjænke saa store Saligheder, — kan da et Menneske virkelig rumme saa megen Lykke?

Vi sade tilbords. Samtalen var et Øieblik gaaet istaa; jeg var ganske aandsfraværende. Da faldt pludseligt et mærkeligt Ord i mit Øre, i mit Indre. Jeg foer sammen. Det var næsten det samme Spørgsmaal, som Thyra engang i en lykkelig Time havde henvendt til mig; men det var denne Gang den gamle ærværdige Sognefoged, som spurgte mig: — Hvad fattes Dem da nu til at være rigtig lykkelig? —

Hvilken forunderlig, hvilken gribende Overeensstemmelse!

Jeg formaaede ikke at svare. Men een af Kirkeværgerne svarede for mig, idet han sagde: — Mig tykkes, Pastoren nu ikke fattes Andet end en god lille Kone. —

— Ja, — yttrede en Anden: — derpaa have vi saamænd ogsaa tænkt, da vi gjorde det gamle Huus saa vel istand. —

— Ja, De maa tro, — tog atter Sognefogden tilorde: — De maa tro, Hr. Pastor, at det saaledes ikke alene er vor Mening, men den hele Menigheds. De skulde tage Dem en Kone; kun dette fattes endnu. Nu er det sagt, og maa med det Samme helst komme reent ud. Tidt og mangen Gang have vi talt med hverandre derom indbyrdes. Det eenlige Liv duer ikke; Man fanger Griller, og Sorgerne blive En for mægtige. Gud har jo ogsaa selv givet Manden den kjære trofaste Kvinde som en Medhjælp til at bære Livets mangehaande Byrder. Uden denne Hjælp, tykkes mig, tør Man heller ikke gjøre synderlig Regning paa nogen Lykke i denne Verden. Og vi, det veed De jo nok, gad saa inderlig gjerne see Dem lykkelig. —

— Det var et sandt Ord, Jens Eriksen, — sagde en Anden: — Det eenlige Liv duer ikke, og der fattes os intet Andet til at blive fuldkommen tilfredse med vor Præst, end at han skulde tage sig en Kone. Seer De, Hr. Pastor, saa kjær De end har os, saa forekommer det os dog undertiden, at De endda ikke altid, som De selv ønskede, kan føle med os og staa os bi, saalænge de ikke selv kjender de Glæder og Sorger, som den kjære Familie foraarsager. Først da, naar De selv fik Familie, vilde vi rigtig dele Skjæbne med hinanden i Godt og Ondt, og De vilde med en god og from Kone ligesom være fordoblet for os. —

Jeg sad ubevægelig og stum, men med chaotisk oprørt Indre. Hvert Ord lyste mig igjennem Hjertet. Jeg hørte kun Ordene, ikke de Talende; det var mig, som om Gud talede til mig.

Martha var den, som først blev den paafaldende Blegbed og Spænding vaer i mine Træk. Forfærdet foer hun ivejret.

Men jeg formaaede ikke længer at udholde Trykket af min over al Maade oprørte Følelse; jeg rejste mig svimlende fra Bordet og vaklede ind i mit Værelse.

Endnu i rette Tid var jeg bleven ene. Mit Væsen opløstes i en uendelig Taarestrøm. Jeg sank i en Stol, støttede Panden mod Bordet paa mine Arme, og græd, som jeg ikke havde grædt, siden jeg var Barn.

Det varede længe, inden jeg mærkede, at den tro-faste Martha stod hos mig. Hun havde lagt sin Haand paa min Haand, og dens stærke Skjælven vakte endelig

min Opmærksomhed. Jeg saae ivejret. Der stod hun i sin stive Højtidsdragt, men et Sorgens Billed; de stride Taarer randt hende nedover de rynkede Kinder.

— Ak, ak, — sukkede hun: — at jeg skulde opleve en saadan Jammer, at jeg skulde komme til at see Dem græde! Naar en Mand græder, betyder det Død eller Fortvivlelse. En anden Sag er det med os Kvinder. Jeg kjender Een, som med Blide har grædt mangen Taare for Deres Skyld. —

— Martha, — svarede jeg: — hun skal for min Skyld aldrig græde mere. —

— O kjære Herre, hvad siger De? — udraabte Martha: — Gud velsigne Dem for dette Ord! Men veed, ak, veed De ogsaa, hvad De siger? —

— Jeg siger, at jeg er meget, meget lykkelig! —

Folkets Røst — Guds Røst! — Din Villie er mig klar, o Gud, dine vise Forelser, din kjærlige Raadslutning! Du vilde lære mig og indøve mig i Selvfornægtelsens Id, uden hvilken Ingen kan komme til Dig, og derpaa ogsaa gjøre mig for en liden Stund og i et vist Maal lykkelig i denne Verden, til en ringe Forsmag paa din himmelske Lyksalighed. O Gud, min Gud, hvor grændseløs god har Du ikke været imod mig!

Jeg gav kun Lidet hen; Du gav mig Alt!

Ja vísselig Alt, Mere, end jeg kunde ane, Mere, end jeg endnu kan fatte! Du vilde kun prøve mig, for, naar jeg bestod Prøven, at udøse hele din Miskundhed over mig. Herre, jeg takker og priser Dig; Herre, jeg

forstaaer Dig, nu og evindelig! Thyra skal kun vorde mig Livets Fylde til en desto kraftigere og fuldkomnere Selvfornægtelse, — at vi maa komme til Dig og skue din Herlighed!

